

NBP

Narodowy Bank Polski

Maj 2017 r.

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2016 r.

Maj 2017 r.

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2016 r.

Opracował: DSP

Spis treści

Streszczenie	6
Informacje wstępne	10
1. Podmioty funkcjonujące w systemie płatniczym lub mające wpływ na jego funkcjonowanie	11
2. Systemy płatności	14
2.1. Systemy płatności wysokokwotowych	14
2.1.1. System SORBNET2	14
2.1.2. System TARGET2-NBP	20
2.2. Dostępność systemów prowadzonych przez NBP	27
2.3. Systemy płatności detalicznych	27
2.3.1. System Elixir	27
2.3.2. System Euro Elixir	30
2.3.3. System Express Elixir	34
2.3.4. System BlueCash	38
2.3.5. System BLIK	42
2.4. Porównanie systemów płatności pod kątem średniej dziennej liczby zleceń i średniej wartości jednego zlecenia	47
3. Systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych	51
3.1. Grupa KDPW	51
3.1.1. Systemy rozliczeń papierów wartościowych prowadzone przez KDPW_CCP S.A.	51
3.1.2. Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych	53
3.2. System SKARBNET4	56
3.3. IRGIT SRF	58
4. Pozostałe elementy infrastruktury polskiego systemu płatniczego	59
4.1. Podmioty świadczące usługi płatnicze	59
4.1.1. Liczba podmiotów świadczących usługi płatnicze i ich placówek	60
4.1.2. Pośrednicy finansowi w zakresie wpłat na rachunki bankowe	61
4.1.3. Pośrednicy w zakresie krajowych i zagranicznych przekazów pieniężnych	63
4.2. Bankomaty	66
4.3. Punkty handlowo-usługowe akceptujące karty płatnicze	72
4.4. Punkty <i>cash back</i>	77
5. Rachunki bankowe i bezgotówkowe instrumenty płatnicze	81
5.1. Rachunki bankowe	81
5.2. Bezgotówkowe instrumenty płatnicze	83
5.2.1. Polecenie przelewu	84
5.2.2. Polecenie zapłaty	84
5.2.3. Karty płatnicze	85
5.2.4. Innowacyjne instrumenty płatnicze	95
5.3. Polityka opłat w zakresie rachunków bankowych i bezgotówkowych instrumentów płatniczych	98

5.3.1. Płatności detaliczne dla osób fizycznych	98
5.3.2. Mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa	98
5.4. Oszustwa dotyczące instrumentów płatniczych	99
6. Pieniądz bezgotówkowy i gotówkowy	105
7. Działania w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego	110
7.1. Zagadnienia prawne	110
7.1.1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat interchange w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę (Dz. Urz. UE L 123 z 19.05.2015, str. 1) – tzw. MIF Regulation	110
7.1.2. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz. Urz. UE L 337 z 23.12.2015, str. 36) – tzw. PSD2	111
7.1.3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 260/2012 ustanawiające wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009 (w odniesieniu do obowiązkowego terminu rozpoczęcia stosowania rozporządzenia wobec krajów spoza strefy euro)	113
7.1.4. Delegowane akty prawne do Rozporządzenia w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych (CSDR)	115
7.1.5. Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 1997)	116
7.1.6. Projekt rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów w sprawie określenia wykazu usług reprezentatywnych, powiązanych z rachunkiem płatniczym	118
7.1.7. Zmiana podstawy prawnej do wydania zarządzenia Prezesa Narodowego Banku Polskiego w sprawie sposobu przeprowadzania rozrachunków międzybankowych	119
7.2. Działania w zakresie upowszechniania obrotu bezgotówkowego	120
7.2.1. Realizacja rządowego programu „Od papierowej do cyfrowej Polski”	120
7.2.2. Akademia Dostępne Finanse	123
7.3. Działania na rzecz wprowadzenia standardów SEPA	123
7.3.1. Działania związane z wprowadzaniem paneuropejskiego polecenia przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT)	123
7.3.2. Działania związane z wprowadzeniem paneuropejskiego polecenia zapłaty – SEPA Direct Debit (SDD)	124
7.4. Działania w zakresie upowszechniania rozwoju systemów płatności natychmiastowych	125
8. Działania w zakresie nadzoru nad systemem płatniczym	128
8.1. Działania w zakresie nadzoru nad systemami płatności	128
8.2. Działania w zakresie wydawania przez Prezesa NBP opinii w sprawie krajowych instytucji płatniczych	128
8.3. Działania w zakresie nadzoru nad systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych	129
8.3.1. Wydawanie opinii	129
8.3.2. Prace nad wnioskiem KDPW_CCP S.A. o rozszerzenie działalności	129

8.3.3. Działania związane z rozpoczęciem działalności rozliczeniowej i rozrachunkowej na rynku finansowym przez IRGiT S.A.	129
9. Wyniki wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego	131
9.1. Projekt badawczy nt. kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim	131
9.1.1. Badanie kosztów przedsiębiorstw handlowo-usługowych	132
9.1.2. Ogólnopolskie badanie Polaków nt. korzystania z usług bankowych i płatności	133
9.2. Badanie pt. „Postawy Polaków wobec obrotu bezgotówkowego”	134
9.3. Badanie metod dokonywania płatności w handlu elektronicznym	135
9.4. Badanie pt. „Czy należy zwiększyć konkurencję, poprzez umożliwienie rozwoju i powstania innych systemów, na przykład lokalnej karty płatniczej?”	136
9.5. Badanie pt. „Postawy wobec cyfrowych innowacji”	136
9.6. Badanie pt. „Digital Payments Study 2016”	137
Wykaz stosowanych skrótów	141
Spis schematów	144
Spis wykresów	145
Spis tabel	149

Streszczenie

„Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2016 r.”, zwana dalej „Oceną”, jest cyklicznym materiałem, przygotowanym przez Departament Systemu Płatniczego, stanowiącym dla Zarządu NBP podstawę do dokonania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych, tj. realizacji zadania określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim.

W Ocenie przedstawiono główne fakty i wydarzenia, które miały miejsce w ramach funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II połowie 2016 r., jak również dane statystyczne odzwierciedlające rozwój systemu płatniczego w Polsce w tym okresie oraz jego poziom na koniec grudnia 2016 r.

Wśród najistotniejszych dla systemu płatniczego w Polsce w II połowie 2016 r. zdarzeń należy wymienić:

1. uchwalenie w dniu 30 listopada 2016 r. ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, której celem było:
  - wprowadzenie do prawa polskiego przepisów uzupełniających do postanowień rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę. Ustawa powierzyła Prezesowi NBP ponadto nadzór nad funkcjonowaniem schematów płatniczych w zakresie dotyczącym nie tylko schematów kartowych, ale również schematów opartych o inne bezgotówkowe instrumenty płatnicze.
  - implementacja Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego. Zgodnie z założeniami ustawy, wprowadzone rozwiązania powinny spowodować wzrost ubankowienia w Polsce, a w efekcie rozwój obrotu bezgotówkowego m.in. poprzez zapewnienie wszystkim konsumentom możliwości dostępu do podstawowego rachunku realizującego funkcje płatnicze.
2. kontynuację realizacji rządowego programu „Od papierowej do cyfrowej Polski”, którego głównym celem jest wyznaczenie kierunków rozwoju e-państwa i cyfryzacji gospodarki. W ramach programu działa 12 tzw. „Strumieni”, w tym m.in. Strumień „Zwiększenie Obrotu Bezgotówkowego”, dzięki któremu przewiduje się m.in. upowszechnienie płatności bezgotówkowych w urzędach, zwiększenie wypłat wynagrodzeń i świadczeń w drodze bezgotówkowej, zmniejszenie szarej strefy i zwiększenie dochodów budżetowych.
3. obowiązek realizacji, od dnia 1 listopada 2016 r., poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro, zgodnie z wymogami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 260/2012 z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiającego wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 924/2009.

Równocześnie w II połowie 2016 r.:

1. rozpoczęto prace nad projektem rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów w sprawie określenia wykazu usług reprezentatywnych, powiązanych z rachunkiem płatniczym. Projekt rozporządzenia

stanowi wykonanie przepisu ustawy o usługach płatniczych wprowadzonego ustawą z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, który wprowadza upoważnienie dla ministra właściwego do spraw instytucji finansowych do określenia, po zasięgnięciu opinii Komisji Nadzoru Finansowego, wykazu usług reprezentatywnych, powiązanych z rachunkiem płatniczym. Celem rozporządzenia jest określenie wykazu usług reprezentatywnych, które mają obejmować usługi powiązane z rachunkiem płatniczym, najczęściej wykorzystywane przez konsumentów na krajowym rynku, za korzystanie z których przynajmniej jeden dostawca prowadzący działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pobiera opłatę.

2. kontynuowano prace, we współpracy z Europejskim Urzędem Nadzoru Bankowego (European Banking Authority - EBA) oraz Europejskim Bankiem Centralnym (EBC), nad opracowywaniem regulacyjnych standardów technicznych (RTS) dotyczących silnego uwierzytelniania i komunikacji, o których mowa w przyjętej w dniu 23 grudnia 2015 r. Dyrektywie PE i Rady (UE) 2015/236 (PSD2) w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego,
3. prowadzono prace nad projektem zarządzenia Prezesa Narodowego Banku Polskiego w sprawie sposobu przeprowadzania rozliczeń międzybankowych i rozrachunków międzybankowych. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw zmiana uległa podstawa prawna do wydania tego zarządzenia, która rozszerzyła przedmiotowy zakres zarządzenia o element rozliczeń międzybankowych. Jednocześnie w ww. ustawie został wprowadzony maksymalny termin, w którym nowe zarządzenie Prezesa NBP w sprawie sposobu przeprowadzania rozliczeń międzybankowych i rozrachunków międzybankowych powinno wejść w życie (12 miesięcy od dnia wejścia w życie ww. nowelizacji ustawy o usługach płatniczych).

Najważniejsze dane statystyczne odzwierciedlające rozwój polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2016 r. i jego poziom na koniec grudnia 2016 r. są następujące:

1. w systemach płatności wysokokwotowych – w systemie SORBNET2 i systemie TARGET2-NBP odnotowano wzrost zarówno liczby odpowiednio o 5,3% i 12,1%, jak i wartości odpowiednio o 3,9% i 15,8% realizowanych zleceń,
2. w systemach płatności detalicznych:
  - w systemach Elixir i Euro Elixir odnotowano wzrost liczby zrealizowanych zleceń odpowiednio o 2,% i 18%, przy jednoczesnym wzroście odpowiednio o 6% i 19% ich wartości. Ponadto, w systemie Euro Elixir odnotowano wzrost zarówno liczby, jak i wartości poleceń przelewu SEPA (SEPA Credit Transfer – SCT) odpowiednio o 17,8% i 20,7%.
  - w systemie Express Elixir, oferującym realizację płatności natychmiastowych, odnotowano kolejny wzrost zarówno liczby, jak i wartości realizowanych zleceń odpowiednio o 46% i 31%. Natomiast w systemie BlueCash, oferującym również realizację płatności natychmiastowych, odnotowano spadek liczby realizowanych zleceń o 10% przy jednoczesnym wzroście ich wartości o 11%,
  - w nowo funkcjonującym systemie BLIK odnotowano kolejny wzrost liczby i wartości realizowanych zleceń, odpowiednio o 179% i 130%, co wynika z dynamicznego wzrostu na początkowym etapie rozwoju tego systemu,
3. w systemach rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych:

- w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. odnotowano spadek liczby operacji o 1,9% przy jednoczesnym nieznacznym wzroście ich wartości o 3,0%,
  - w systemach rozliczeń transakcji w KDPW_CCP S.A. odnotowano niewielki spadek liczby rozliczanych transakcji o 1,0% przy jednoczesnym znacznym wzroście o 27,4% ich wartości,
4. w zakresie dotyczącym obrotu gotówkowego i bezgotówkowego odnotowano niewielki spadek udziału gotówki w agregacie podaży pieniądza M1 z 22% w czerwcu 2016 r. do 21,4% w grudniu 2016 r. Ponadto, odnotowano spadek udziału depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1 z poziomu 50,1% w czerwcu 2016 r. do poziomu 49,3% w grudniu 2016 r.
  5. najczęściej wykorzystywanym przez posiadaczy rachunków bankowych instrumentem płatności bezgotówkowych była karta płatnicza, za pośrednictwem której zrealizowano ok. 58,1% wszystkich transakcji bezgotówkowych. Liczba transakcji przy użyciu karty płatniczej wzrosła o 8,2% w stosunku do I półrocza 2016 r. Odnotowano wzrost (odpowiednio o 5,3% i o 3,4% w stosunku do poprzedniego półrocza) liczby transakcji poleceniem przelewu i poleceniem zapłaty.
  6. odnotowano wzrost liczby wydanych kart płatniczych o 3,1% (do poziomu 36,9 mln), przy czym odnotowano kolejny wzrost liczby wydanych kart kredytowych o 0,8% w porównaniu do I półrocza 2016 r. W omawianym okresie wzrosła liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS o 7,4% oraz bankomatów o 3,4%.
  7. w minionym półroczu, według danych przekazanych przez banki, nastąpił wzrost liczby operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi o 10,4% przy jednoczesnym spadku ich wartości o 16,2%.

Warto podkreślić, iż ostatnie półrocze to także dynamiczny rozwój rynku innowacyjnych instrumentów i usług płatniczych, do których w szczególności należą karty zbliżeniowe i płatności mobilne, mające na celu zastąpić płatności gotówkowe głównie w niskokwotowych transakcjach detalicznych. Polska należy do grona krajów o najwyższym użyciu kart zbliżeniowych na świecie. Według szacunków NBP na koniec grudnia 2016 r. liczba kart płatniczych z funkcją zbliżeniową sięgnęła 28,5 mln, tj. o 0,8 mln więcej niż w czerwcu 2016 r. Karty zbliżeniowe stanowią blisko 77,3% wszystkich kart płatniczych w Polsce, jak również mają one coraz wyższy udział w liczbie i wartości transakcji kartowych. W II półroczu 2016 r. udział transakcji kartami zbliżeniowymi w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych osiągnął poziom 61%. Oprócz kart zbliżeniowych bardzo dynamicznie oraz stale rozwijają się płatności mobilne (np. BLIK), stając się coraz bardziej powszechne, głównie za sprawą łatwej dostępności do telefonów komórkowych typu smartfon.

Biorąc pod uwagę powyższe dane statystyczne oraz szczegółowe informacje i opinie zawarte w całym opracowaniu, można sformułować następujące najważniejsze oceny dotyczące funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2016 r.:

1. systemy płatności (SORBNET2, TARGET2-NBP, Elixir, Euro Elixir, Express Elixir, BlueCash i BLIK) funkcjonowały prawidłowo, zapewniając bezpieczne i sprawne przeprowadzanie rozliczeń i rozrachunków.
2. systemy rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych (w tym system prowadzony przez KDPW S.A., system SKARBNET4 prowadzony przez NBP, systemy rozliczeń prowadzone przez KDPW_CCP S.A.) funkcjonowały stabilnie, podobnie jak w poprzednim półroczu.
3. rozwijała się infrastruktura umożliwiająca dokonywanie przez użytkowników płatności detalicznych, w szczególności:

- dynamicznie rosła sieć akceptacji kart płatniczych, w szczególności punktów akceptujących karty z funkcją zbliżeniową, pozwalające na szybkie płatności zwłaszcza przy kwotach do 50 zł,
  - rósł stopień wykorzystania płatności mobilnych pomiędzy osobami fizycznymi (P2P) w ramach systemu BLIK,
  - miał miejsce dynamiczny rozwój systemu płatności natychmiastowych, Express Elixir, umożliwiający klientom banków uczestniczących w tym systemie zrealizowanie przelewu do innego banku w sposób bardzo szybki (zwykle w kilka – kilkanaście sekund).
4. zwiększyła się liczba punktów umożliwiających dostęp do gotówki (bankomatów i punktów *cash back*), ale przy spadku liczby i wartości wypłat gotówki z bankomatów rosły wypłaty sklepowe (kartą płatniczą w punktach oferujących usługę *cash back*).
  5. rósł stopień wykorzystania bezgotówkowych instrumentów płatniczych, w szczególności kart płatniczych z funkcją zbliżeniową, przy jednoczesnym wzroście liczby kart płatniczych. Świadczy to o coraz większej transakcyjności w ramach już posiadanych kart płatniczych w grupie konsumentów aktywnych w zakresie obrotu bezgotówkowego. Wzrost udziału płatności realizowanych bezgotówkowo w ogólnej liczbie wszystkich płatności może również świadczyć o tym, że pomimo obserwowanego stałego wzrostu gotówki w obiegu poza kasami banków, coraz mniej gotówki służy do realizowania płatności, a coraz większa jej część służy funkcji tezauryzacyjnej.
  6. odnotowano kolejny znaczący wzrost liczby rachunków bieżących osób fizycznych (tj. o 1,7% w stosunku do poprzedniego półrocza), co jest zjawiskiem pozytywnym w kontekście dalszego rozwoju obrotu bezgotówkowego oraz ograniczenia wykluczenia finansowego.
  7. niepokojącym zjawiskiem jest zwiększenie się liczby oszustw dokonywanych kartami płatniczymi według danych uzyskanych od banków, pomimo rozmaitych działań sektora bankowego w zakresie zwiększenia bezpieczeństwa płatności.

Należy dodać, że funkcjonowanie systemu płatniczego w Polsce jest wypadkową działań i decyzji bardzo wielu podmiotów (wskazanie najważniejszych z nich zawarto w rozdziale 1). Narodowy Bank Polski, realizując ustawowe zadanie organizacji rozliczeń pieniężnych, pełni w tym zakresie nie tylko funkcję regulacyjną, nadzorczą i operacyjną, ale i – wzorem innych banków centralnych - funkcję katalizatora zmian, która przejawia się m.in. w inicjowaniu lub wspieraniu działań wielu innych podmiotów i instytucji w zakresie systemu. Warto jednak pamiętać, iż przyjmując ww. rolę katalizatora zmian, NBP nie zawsze na wszystkie podejmowane kwestie i działania ma ostateczny wpływ.

Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej informacje i dane, funkcjonowanie polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2016 r. należy ocenić pozytywnie.

Informacje wstępne

Narodowy Bank Polski przedstawia cykliczny materiał oceniający funkcjonowanie krajowego systemu płatniczego w II półroczu 2016 r. Materiał ten ma na celu przedstawienie kompleksowej informacji dotyczącej stanu i poziomu rozwoju poszczególnych elementów polskiego systemu płatniczego w ciągu omawianego półrocza oraz najistotniejszych prac i wydarzeń w tym zakresie. Sporządzenie *Oceny funkcjonowania polskiego systemu płatniczego* stanowi podstawę dla realizacji ustawowego obowiązku Zarządu NBP, określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim, tj. dokonywania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych.

Prezentowany materiał zawiera informacje i dane o:

1. podmiotach funkcjonujących w systemie płatniczym lub mających wpływ na jego funkcjonowanie,
2. funkcjonowaniu systemów płatności, w tym: systemów SORBNET2 i TARGET2-NBP, prowadzonych przez NBP, systemów Elixir, Euro Elixir i Express Elixir, prowadzonych przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A., systemu BlueCash prowadzonego przez Blue Media S.A. oraz systemu BLIK prowadzonego przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o.,
3. systemie rozrachunku papierów wartościowych prowadzonym przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A., systemach rozliczeń papierów wartościowych prowadzonych przez KDPW_CCP S.A., systemach rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych IRGiT SRF prowadzonych przez Izbę Rozliczeniową Giełd Towarowych S.A. oraz systemie rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4 prowadzonym przez NBP,
4. pozostałych elementach infrastruktury polskiego systemu płatniczego,
5. rachunkach bankowych i bezgotówkowych instrumentach płatniczych,
6. poziomie rozwoju obrotu bezgotówkowego i gotówkowego,
7. działaniach podjętych przez NBP w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego,
8. działaniach podjętych przez NBP w zakresie nadzoru nad systemami płatności oraz systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych,
9. wynikach wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego.

1. Podmioty funkcjonujące w systemie płatniczym lub mające wpływ na jego funkcjonowanie

Uczestnicy systemu płatniczego w rozumieniu obejmującym zarówno systemy płatności, jak również systemy rozliczeń i rozrachunków papierów wartościowych są jednym z podstawowych elementów systemu płatniczego.

Uczestników systemu płatniczego można podzielić na:

1. Uczestników pierwszego poziomu – osoby fizyczne (konsumenci), przedsiębiorstwa lub inne podmioty, które są stronami dokonywanych w ramach tego systemu transakcji mających za przedmiot środki pieniężne (transakcji płatniczych) lub papiery wartościowe bądź inne instrumenty finansowe (transakcji dotyczących instrumentów finansowych) (przykładowo płatnicy, beneficjenci, inwestorzy),
2. Uczestników drugiego poziomu – podmioty zaangażowane w bezpośrednią obsługę realizacji transakcji pomiędzy uczestnikami pierwszego poziomu, tj. dostawcy usług płatniczych (np. banki, instytucje płatnicze, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe) w odniesieniu do transakcji płatniczych, zaś w odniesieniu do transakcji dotyczących instrumentów finansowych firmy inwestycyjne (przykładowo domy maklerskie oraz banki prowadzące działalność maklerską).
3. Uczestników trzeciego poziomu – podmioty pośredniczące w rozliczeniu transakcji pomiędzy uczestnikami drugiego poziomu lub – w przypadku transakcji płatniczych - ich dostawcami usług płatniczych, zwane niekiedy pośrednikami rozliczeniowymi. Przykładami takich uczestników w Polsce w przypadku transakcji płatniczych jest Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. i inne podmioty prowadzące systemy płatności z funkcją rozliczeń (zwani również operatorami systemów płatności), tj. Blue Media S.A. i Polski Standard Płatności Sp. z o.o., oraz agenci rozliczeniowi. Do kategorii takich uczestników zaliczyć można również tzw. podmioty zarządzające systemami zewnętrznymi, uczestniczące w systemach rozrachunku, w tym – w przypadku transakcji dotyczących instrumentów finansowych - m.in. podmioty prowadzące systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych (przykładami ich w Polsce są odpowiednio m.in. KDPW_CCP S.A., KDPW S.A. oraz IRGiT S.A.).
4. Uczestników czwartego poziomu – podmioty przechowujące środki pieniężne dostawców usług płatniczych lub papiery wartościowe bądź inne instrumenty finansowe firm inwestycyjnych oraz przeprowadzające finalny rozrachunek między nimi w sposób bezpośredni (na podstawie zleceń dostawców usług płatniczych/firm inwestycyjnych) lub pośredni (na podstawie zleceń uczestników trzeciego poziomu), a więc podmioty prowadzące systemy płatności lub systemy rozrachunku papierów wartościowych z funkcją rozrachunku, zwane również agentami rozrachunkowymi, np. banki centralne przeprowadzające rozrachunek międzybankowy oraz podmioty prowadzące depozyty papierów wartościowych przeprowadzające rozrachunek na papierach wartościowych. W Polsce przykładami takich uczestników są Narodowy Bank Polski oraz Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.

Graficzny podział uczestników systemu płatniczego przedstawia schemat nr 1.

Schemat nr 1. Podział uczestników systemu płatniczego

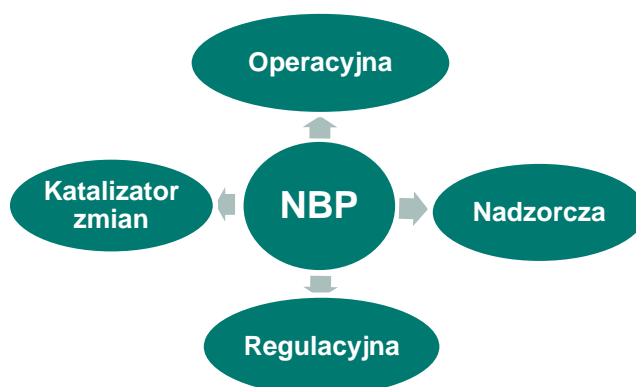

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wyżej wymienione podmioty systemu płatniczego, to uczestnicy bezpośrednio zaangażowani w obsługę transakcji mających za przedmiot środki pieniężne lub instrumenty finansowe, ale ważne znaczenie dla systemu płatniczego mają często jeszcze inne podmioty lub te już wcześniej wskazane, ale występujące w innej roli, w tym zwłaszcza:

- banki centralne, pełniące obok roli dostawcy usług płatniczych dla wybranych klientów, np. rządu i instytucji publicznych, i roli agenta rozrachunkowego dla banków i operatorów systemów płatności, również rolę emitenta pieniądza (poprzez emisję pieniądza gotówkowego, będącego powszechnie wykorzystywanym i akceptowanym instrumentem płatniczym, oraz kreację pieniądza bezgotówkowego na prowadzonych przez siebie rachunkach bankowych), rolę regulatora (wydawanie regulacji ograniczonych najczęściej do banków), rolę nadzorcy systemowego, tj. w zakresie nadzoru *oversight* m.in. nad systemami płatności oraz systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych oraz rolę katalizatora zmian (np. poprzez działalność Rady ds. Systemu Płatniczego); wszystkie z tych ról pełni NBP (schemat nr 2);

Schemat nr 2. Rola NBP w systemie płatniczym

Źródło: Opracowanie własne, DSP

- rząd i parlament, jako regulatorzy w zakresie ogólnych zasad dotyczących systemu płatniczego;
- organa nadzoru sprawujące nadzór typu ostrożnościowego, tj. nadzór *supervision*, nad dostawcami usług płatniczych, tj. głównie bankami, spółkami i instytucjami płatniczymi oraz podmiotami rynku kapitałowego; w Polsce rolę tę pełni Komisja Nadzoru Finansowego (KNF);
- związki i stowarzyszenia zrzeszające dostawców usług płatniczych, np. izby samorządowe banków, które reprezentują dany sektor w dyskusjach nad systemem płatniczym, a w wielu przypadkach prowadzą aktywną działalność w zakresie systemu płatniczego, np. działalność standaryzacyjną; przykładem takich związków w Polsce jest przede wszystkim Związek Banków Polskich, jak również Krajowy Związek Banków Spółdzielczych;
- globalne lub krajowe organizacje płatnicze (np. kartowe) prowadzące schematy płatnicze; w przypadku Polski są to organizacje: VISA, MasterCard, American Express, Diners Club oraz PSP;
- instytucje lub gremia odpowiedzialne za normalizację i standaryzację; w przypadku Polski jest to m.in. Polski Komitet Normalizacyjny i jego komitety techniczne;
- inne organizacje lub gremia pozarządowe, mające na celu reprezentowanie określonych uczestników systemu płatniczego, np. konsumentów, akceptantów lub innych przedsiębiorców, bądź skupiające różne podmioty, ale podejmujące działania w określonym celu w zakresie systemu płatniczego, np. Koalicja na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności.

2. Systemy płatności

Na koniec II półrocza 2016 r. w Polsce funkcjonowało 7 głównych systemów płatności:

- 2 systemy płatności wysokokwotowych:

- system SORBNET2, prowadzony przez NBP,
- system TARGET2-NBP, prowadzony przez NBP pod względem prawnym, a operacyjnym przez trzy banki centralne (Deutsche Bundesbank, Banque de France i Banca d'Italia),

- 5 systemów płatności detalicznych:

- system Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system Euro Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system Express Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system BlueCash, prowadzony przez Blue Media S.A.,
- system BLIK, prowadzony przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o.

2.1. Systemy płatności wysokokwotowych

2.1.1. System SORBNET2

W II półroczu 2016 r. działania prowadzone w obszarze systemu SORBNET2 dotyczyły prac analitycznych związanych z wejściem w życie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji¹ (ustawa o BFG), której zapisy obligują uczestników systemu bankowego (banki, NBP, KDPW S.A. oraz BFG) do wdrożenia odpowiednich zmian prawnych i systemowych pozwalających na realizowanie wskazanych w ustawie czynności.

W II półroczu 2016 r. prowadzone były również prace analityczne dotyczące wpływu na funkcjonowanie systemu SORBNET2 zmian zaproponowanych przez SWIFT w ramach *SWIFT Standards Release 2017*, corocznej edycji standardów SWIFT, której uruchomienie planowane jest na dzień 19 listopada 2017 r.

Zmiany w systemie SORBNET2

W dniu 19 października 2016 r. do Krajowej Grupy Użytkowników SORBNET2 (KGU SORBNET2) zostało wystosowane pismo z informacją o wyniku konsultacji przeprowadzonych od lipca do końca sierpnia 2016 r. dotyczącej propozycji zmian do wdrożenia w kolejnej wersji systemu SORBNET2 (5.0), której wdrożenie planowane było na wiosnę 2017 r. W związku z brakiem propozycji zmian ze strony środowiska bankowego, DSP NBP podjął decyzję o niewdrażaniu nowej wersji systemu w tym terminie, natomiast zmiany zgłoszone przez użytkowników wewnętrznych (departamenty NBP) będą wdrażane sukcesywnie w pierwszej połowie 2017 r. i nie będą miały bezpośredniego wpływu na uczestników systemu SORBNET2.

---

¹ Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji, Dz. U. z dnia 8 lipca 2016 r., poz. 996.

Istotną zmianą, zgłoszoną przez DOK NBP, jest zmiana wynikająca z wejścia w życie w dniu 8 października 2016 r. ustawy o BFG, umożliwiająca realizację w systemie SORBNET2 określonego w tej ustawie wymagania dotyczącego nowego sposobu wpłacania przez banki składek na rzecz Funduszu. Nowa forma dopuszcza możliwość wnoszenia przez banki składek na rzecz BFG w formie zobowiązania do zapłaty. Oznacza to konieczność objęcia aktywów banków (papierów wartościowych) zdeponowanych w NBP lub KDPW S.A., stanowiących zabezpieczenie zobowiązania do zapłaty oraz środków z ich wykupu, nieodwołalną blokadą na rzecz Funduszu, do czasu nabycia przez bank kolejnych aktywów². Wymaga to wprowadzenia w systemie SORBNET2 funkcjonalności umożliwiającej blokowanie (i odblokowywanie) na rachunku bieżącym banku środków pochodzących z wykupu ww. aktywów. W początkowym okresie implementacja ww. wymagań w systemie SORBNET2 będzie realizowana manualnie (przez operatorów systemu w DSP NBP) w ramach obecnie funkcjonujących mechanizmów blokad (blokady NBP). W kolejnym etapie możliwe jest wprowadzenie dodatkowego typu blokady na rachunku bieżącym oraz dodatkowych mechanizmów zarządzania taką blokadą. Termin obowiązywania ww. zasad został określony wstępnie na koniec I kwartału 2017 r.

W II półroczu 2016 r. prowadzone były również prace związane z analizą zmian zaproponowanych przez SWIFT w ramach *SWIFT Standards Release 2017*, którego uruchomienie planowane jest na dzień 19 listopada 2017 r. Przyjęte przez SWIFT zmiany będą dotyczyć również systemu SORBNET2, gdyż związane są ze stosowanymi w systemie komunikatami, niemniej wpływ tych zmian na jego funkcjonowanie będzie niewielki. W dniu 20 stycznia 2017 r. informacja w tej sprawie została przekazana do analizy w ramach prac KGU SORBNET2.

Ocena nadzorcza systemu SORBNET2

W II półroczu 2016 r. w DSP NBP zakończona została ocena nadzorcza systemu SORBNET2. Celem przeprowadzonej oceny była całościowa weryfikacja spełniania przez system SORBNET2 *Zasad dotyczących infrastruktury rynku finansowego* (ang. *Principles for financial market infrastructures (PFMI)*), opracowanych w 2012 r. przez działający przy Banku Rozrachunków Międzynarodowych (BIS) Komitet Płatności i Infrastruktury Rynku (CPMI)³ oraz Międzynarodową Organizację Komisji Papierów Wartościowych (IOSCO).

Finalna wersja raportu z oceny systemu SORBNET2 została zatwierdzona przez Zarząd NBP na posiedzeniu w dniu 4 stycznia 2017 r. Wynik przeprowadzonych analiz wskazuje na „wysoki poziom zgodności systemu SORBNET2 z *Zasadami dotyczącymi infrastruktury rynku finansowego*. W ramach pięciu stopni przyznanej oceny z 16 *Zasad*, pod względem których dokonywana była ocena systemu SORBNET2, w pełni przestrzeganych jest 12 *Zasad*, a pozostałe 4 *Zasady* są w dużej mierze przestrzegane. Nie zidentyfikowano *Zasad*, które byłyby częściowo przestrzegane lub nieprzestrzegane. Zidentyfikowane uchybienia w opinii oceniających nie powodują zagrożeń dla stabilności krajowego systemu płatniczego, a w konsekwencji również krajowego systemu finansowego.”⁴. Informacja na temat

---

² Art. 304 ust. 3 nowej ustawy zakłada, że umowa pomiędzy NBP a bankiem będzie zawierać postanowienia o objęciu aktywów, stanowiących zabezpieczenie zobowiązania do zapłaty oraz środków z ich wykupu, nieodwołalną blokadą na rzecz Funduszu, do czasu nabycia kolejnych aktywów.

³ Committee on Payment and Settlement Systems (CPSS), we wrześniu 2014 r. przyjął nazwę Committee on Payments and Market Infrastructures (CPMI).

⁴ Źródło: Informacja na temat oceny systemu płatności SORBNET2 pod kątem spełniania „Zasad dotyczących infrastruktury rynku finansowego” (według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r.).

oceny systemu SORBNET2 zamieszczona została na stronie internetowej www.nbp.pl w zakładce dedykowanej systemowi płatniczemu.⁵

Dane statystyczne – system SORBNET2

Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. w systemie SORBNET2 uczestniczyło 49 podmiotów, w tym 45 banków, tj. o jeden bank więcej w porównaniu do I półrocza 2016 r.⁶, Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A., Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A., KDPW_CCP S.A. oraz Narodowy Bank Polski.

W II półroczu 2016 r. w systemie SORBNET2 zrealizowano ogółem 2.012.805 zleceń (średnio dziennie 15.849 zleceń) o łącznej wartości 36.144,9 mld zł. W porównaniu do I półrocza 2016 r., w którym zrealizowano 1.911.838 zleceń (średnio dziennie 15.295 zleceń) o łącznej wartości 34.806,1 mld zł, liczba zrealizowanych zleceń wzrosła o 5,3%. Biorąc po uwagę większą liczbę dni operacyjnych w II półroczu 2016 r. (w którym było 127 dni operacyjnych, tj. o 2 dni operacyjne więcej niż w I półroczu 2016 r.) i jej wpływ na liczbę zrealizowanych zleceń, tj. analizując średnią dzienną liczbę zleceń, należy odnotować, że wolumen rozliczonych transakcji wzrósł w nieco mniejszym stopniu, na co wskazuje wzrost o 3,6% średniej dziennej liczby zleceń.

Wzrost liczby zrealizowanych zleceń (o 5,3%) oraz nieznacznie mniejszy wzrost ich wartości (o 3,9%) skutkował spadkiem średniej wartości jednego zlecenia o 1,4%. Dla średniej dziennej liczby zleceń zaobserwowano w analizowanym okresie wzrost o 3,6%, natomiast dla średniej dziennej obrotów odnotowano wzrost o 2,2%. Najwyższy dzienny wolumen zleceń wyniósł 22.989 zleceń i odnotowany został w dniu 30 grudnia 2016 r.

W II półroczu 2016 r. w systemie SORBNET2 wystąpił wzrost zarówno liczby, jak i wartości zrealizowanych zleceń klientowskich i międzybankowych, tj. liczba zleceń międzybankowych wzrosła o 3,5% a zleceń klientowskich o 5,4%, przy równoczesnym wzroście ich wartości o odpowiednio 4,6% (zlecenia międzybankowe) i 2,7% (zlecenia klientowskie).

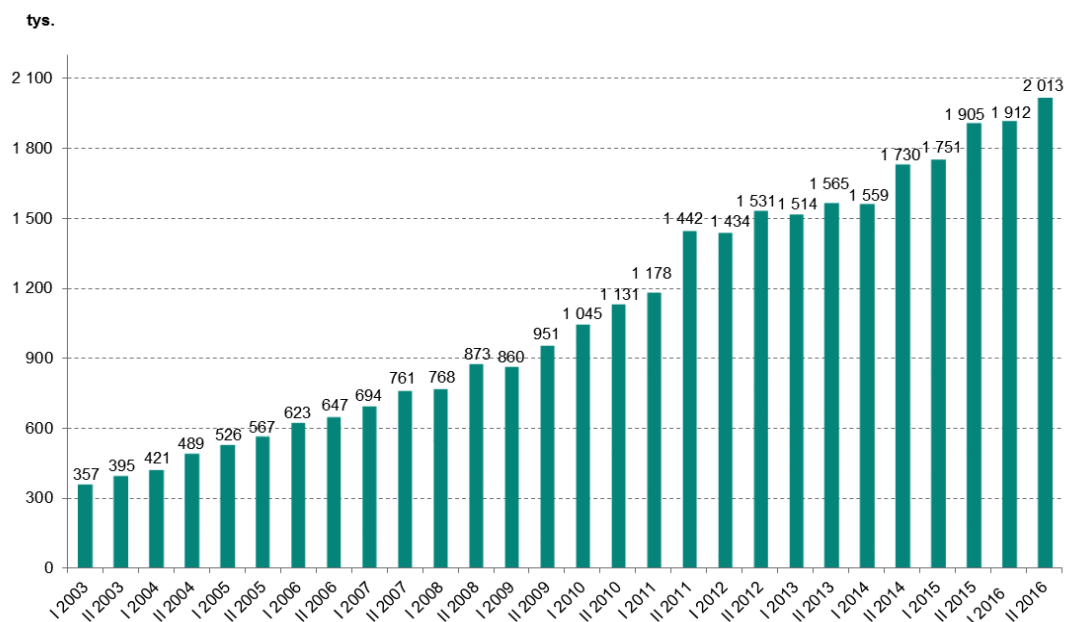
Liczbę i wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET (do dnia 9 czerwca 2013 r.) i SORBNET2 (od dnia 10 czerwca 2013 r.) na przestrzeni lat 2003 – 2016 zaprezentowano na wykresach nr 1 i 2, średnie dzienne wartości, tj. średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET/SORBNET2 w latach 2003 – 2016 przedstawia wykres nr 3, średnią wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w ww. systemach w latach 2003 – 2016 przedstawia wykres nr 4. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2016 r. w porównaniu do I półrocza 2016 r., przedstawiono w tabelach nr 1 i 2.

---

⁵ <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/nadzor/ocena-systemu-platnosci-sorbn2.html>

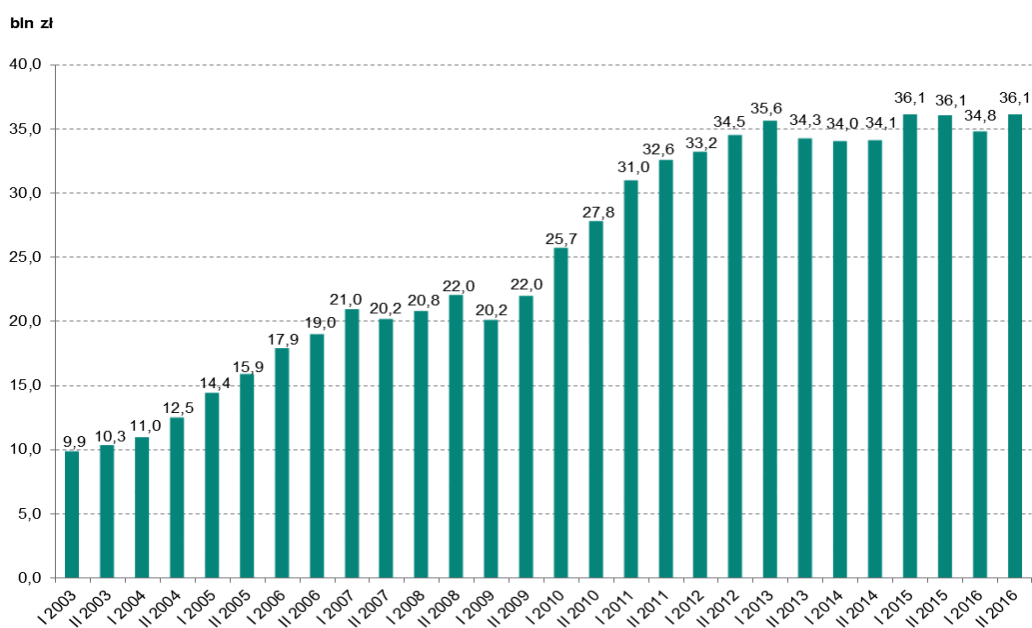
⁶ W dniu 31 sierpnia 2016 r. został otwarty rachunek bieżący dla Banku Spółdzielczego w Brodnicy.

Wykres nr 1. Liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2016 (w tys. sztuk)

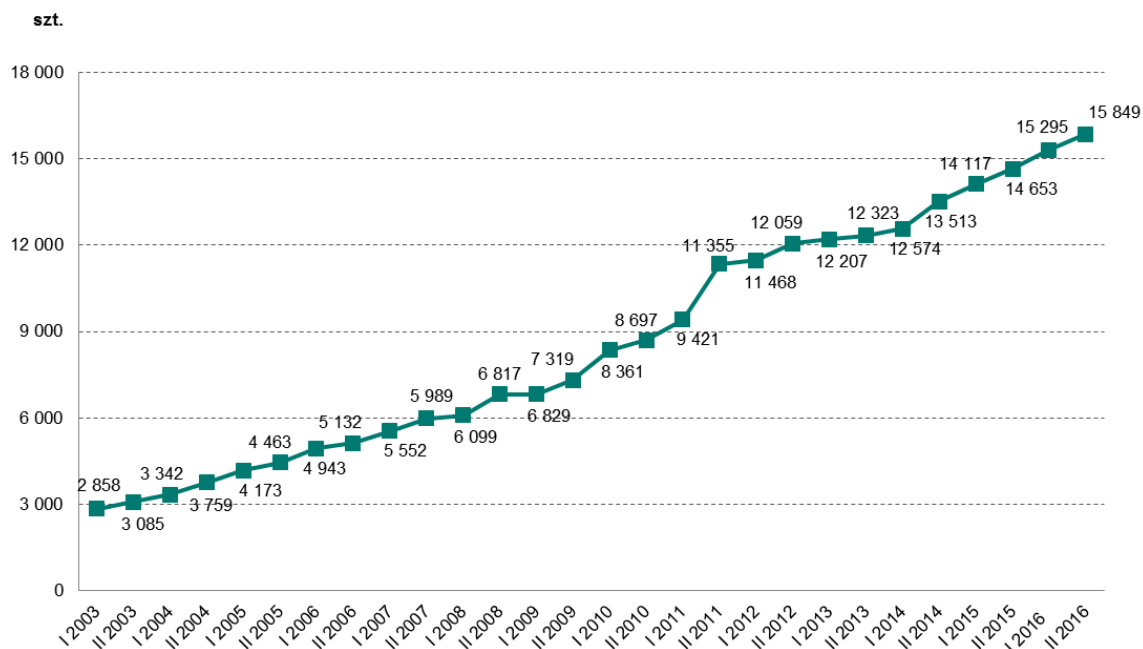
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 2. Wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2016 (w bln zł)

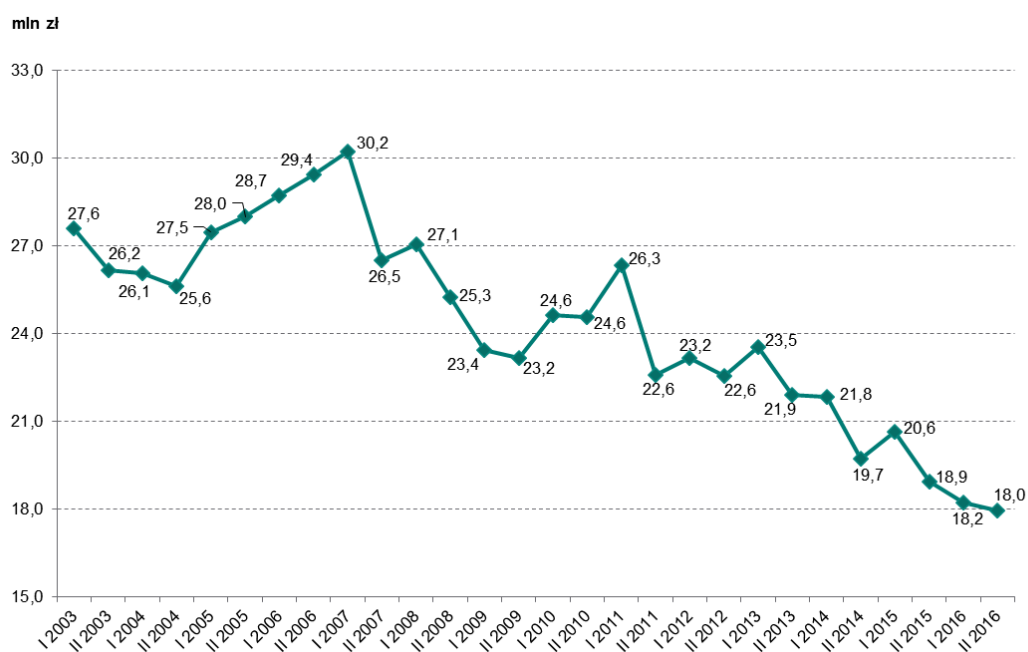
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 3. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2016

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 4. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2016 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 1. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I i II półroczu 2016 r.

	I połowa 2016 r.		II połowa 2016 r.		Zmiana	
	Liczba zleceń	Udział	Liczba zleceń	Udział		
OGÓŁEM	1.911.838	100%	2.012.805	100%	↑	5,3%
1/ W tym:						
▪ międzybankowe	129.442	6,8%	134.008	6,7%	↑	3,5%
▪ klientowskie	1.782.396	93,2%	1.878.797	93,3%	↑	5,4%
2/ W tym:						
▪ zlecenia banków	1.803.093	94,3%	1.892.024	94,0%	↑	4,9%
▪ zlecenia KIR	15.000	0,8%	15.301	0,8%	↑	2,0%
▪ zlecenia KDPW i KDPW_CCP	30.436	1,6%	35.835	1,8%	↑	17,7%
▪ zlecenia NBP	63.309	3,3%	69.645	3,5%	↑	10,0%
Średnia dzienna liczba zleceń	15.295	-	15.849	-	↑	3,6%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 2. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I i II półroczu 2016 r.⁷

	I połowa 2016 r.		II połowa 2016 r.		Zmiana	
	Wartość zleceń (w mld zł)	Udział	Wartość zleceń (w mld zł)	Udział		
OGÓŁEM	34.806,1	100%	36.144,9	100%	↑	3,9%
1/ W tym:						
▪ międzybankowe	20.817,2	59,8%	21.783,3	60,3%	↑	4,6%
▪ klientowskie	13.989,0	40,2%	14.361,6	39,7%	↑	2,7%
2/ W tym:						
▪ zlecenia banków	14.279,9	41,0%	14.652,6	40,5%	↑	2,6%
▪ zlecenia KIR	905,0	2,6%	933,4	2,6%	↑	3,1%
▪ zlecenia KDPW i KDPW_CCP	2.466,8	7,1%	2.746,8	7,6%	↑	11,4%
▪ zlecenia NBP	17.154,5	49,3%	17.812,1	49,3%	↑	3,8%
Średnie dzienne obroty	278,4	-	284,6	-	↑	2,2%
Średnia wartość jednego zlecenia	18,2 mln zł	-	18,0 mln zł	-	↓	-1,4%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

⁷ Wartości w kolumnach „Udział” oraz „Zmiana” zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych. Ewentualne niesumowanie się danych szczegółowych w poszczególnych kolumnach do wartości z wiersza „Ogółem” wynika z prezentacji danych w postaci zaokrąglonej.

Ocena funkcjonowania systemu SORBNET2 w II półroczu 2016 r.

W II półroczu 2016 r. system SORBNET2 funkcjonował prawidłowo. W tym okresie nie odnotowano żadnej dłuższej przerwy w dostępności systemu dla jego uczestników.

Analizując rozwój systemu, warto podkreślić kontynuowaną w II półroczu 2016 r. tendencję wzrostową liczby zleceń zrealizowanych w systemie – średnia dzienna liczba zleceń wzrosła o 3,6%, porównywalnie do poprzedniego okresu sprawozdawczego (w I półroczu 2016 r. w porównaniu do II półrocza 2015 r. wzrost ten wyniósł 4,4%). Wzrost liczby zleceń dotyczył zarówno zleceń klientowskich (i wyniósł blisko 5,4%) i dotyczył także ich wartości – wartość zrealizowanych zleceń klientowskich w tym okresie wzrosła o 2,7%. Wskazuje to na utrzymujące się wykorzystanie systemu SORBNET2 do realizacji zleceń klientów banków. Liczba zrealizowanych zleceń międzybankowych również wzrosła (o 3,5%), podobnie jak ich wartość (wzrost o 4,6%). Jest to zjawisko analogiczne do zmian obserwowanych w latach poprzednich (II połowa 2015 r., 2014 r. i 2013 r.) wskazujące na większe obroty na rynku międzybankowym w drugim półroczu roku.

Biorąc pod uwagę przedstawione informacje, funkcjonowanie systemu SORBNET2 w II półroczu 2016 r. należy ocenić pozytywnie.

2.1.2. System TARGET2-NBP

Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. rachunki w systemie TARGET2-NBP posiadały 23 podmioty (19 banków oraz NBP, KIR S.A., KDPW S.A. i KDPW_CCP S.A.), tj. o jeden podmiot więcej niż na koniec I półrocza 2016 r.⁸

Działania dotyczące platformy T2S

W II półroczu 2016 r. kontynuowane były w NBP prace mające związek z uruchomieniem w dniu 22 czerwca 2015 r. paneuropejskiej platformy rozrachunku papierów wartościowych – platformy TARGET2-Securities (T2S). Pomimo, iż żaden polski depozyt papierów wartościowych nie zdecydował się na przystąpienie do platformy T2S, NBP zobowiązany został, z uwagi na podpisane umowy uczestnictwa w systemie TARGET2, do przygotowania własnej infrastruktury, tj. komponentu TARGET2-NBP, do współpracy z platformą T2S w celu umożliwienia wykorzystania Dedykowanych Rachunków Pieniężnych (*DCA – Dedicated Cash Accounts*) oraz udostępnienia podmiotom, którym udziela kredytu w ciągu dnia, wykorzystania usługi autokolateralizacji, która jest rodzajem zabezpieczonego papierami wartościowymi kredytu intraday, udzielanego automatycznie na platformie T2S. Zgodnie z dokumentacją prawną systemu TARGET2, obowiązek gotowości do świadczenia usługi autokolateralizacji przez banki centralne powstaje z dniem 18 września 2017 r. W dniu 18 lutego 2016 r. Zarząd NBP wyraził zgodę na uruchomienie Projektu T2S-NBP mającego na celu realizację ww. zobowiązań prawnych. W ramach prac projektowych w II półroczu 2016 r. kontynuowane były prace analityczne, w tym została opracowana *Specyfikacja świadczenia usługi autokolateralizacji w ramach Projektu T2S-NBP* oraz rozpoczęły się prace wykonawcze mające głównie na celu dostosowanie, zgodnie z przyjętymi założeniami, aplikacji i procedur w NBP.

---

⁸ W dniu 4 lipca 2016 r. został otwarty rachunek dla Raiffeisen Bank Polska S.A. a w dniu 25 lipca 2016 r. rachunek dla Banku Gospodarstwa Krajowego. Natomiast w dniu 4 listopada 2016 r. został zamknięty rachunek dla Banku BPH S.A.

Dodatkowo, w II półroczu 2016 r. przedstawiciele NBP rozpoczęli prace w grupach roboczych dedykowanych platformie T2S oraz podjęto starania dotyczące migracji NBP w ostatniej fali migracyjnej T2S, która planowana jest na dzień 18 września 2017 r. Podjęte starania wynikały z otrzymanego przez NBP wniosku KDPW S.A. o otwarcie rachunku DCA w systemie TARGET2-NBP. O planach NBP związanych z platformą T2S środowisko bankowe zostało poinformowane na spotkaniu Krajowej Grupy Użytkowników T2S, które miało miejsce w dniu 21 listopada 2016 r.

Planowane zmiany w systemie TARGET2

Innym znaczącym kierunkiem rozwoju, w obszarze którego toczyły się w II półroczu 2016 r. intensywne prace, to Vision 2020 - strategiczna wizja dotycząca kierunku rozwoju infrastruktury rynkowej w Europie, której ważnym elementem jest rozwój systemu TARGET2. EBC przedstawił założenia Vision 2020 w czasie konferencji Sibos w Singapurze w dniu 14 października 2015 r. Celem tej strategii jest stworzenie nowoczesnej i efektywnej infrastruktury rynków finansowych, w możliwie największym stopniu odpowiadającej potrzebom uczestników rynku. W ramach Vision 2020 wyróżnia się następujące trzy główne elementy:

- ściślejszą współpracę między platformą T2S a systemem TARGET2, tak aby system TARGET2 mógł korzystać z wybranych rozwiązań platformy T2S, np. w zakresie komunikatów ISO 20022,
- wsparcie paneuropejskich rozwiązań w zakresie płatności natychmiastowych, których rozrachunek jest planowany w systemie TARGET2,
- harmonizację w obszarze zarządzania zabezpieczeniami w Eurosystemie oraz zwiększenie efektywności ich wykorzystywania w operacjach kredytowych Eurosystemu.

W lutym 2016 r. EBC opublikował raport konsultacyjny *Eurosystem's vision for the future of Europe's financial market infrastructure*, który koncentrował się na pierwszym z filarów, tj. na synergii między systemem TARGET2 a platformą T2S i zawierał propozycje Eurosystemu w dziedzinie kierunków rozwoju w obszarach technologicznym, funkcjonalnym i biznesowym. W ww. konsultacjach wzięła również udział Krajowa Grupa Użytkowników TARGET2-NBP, której opinii zostały przekazane do EBC. Wyniki przeprowadzonych konsultacji zostały opublikowane na stronie EBC w lipcu 2016 r. i stanowiły ważny punkt odniesienia dla dalszych prac analitycznych.

Prace nad Vision 2020 zostały mocno zintensyfikowane w II półroczu 2016 r., m.in. poprzez powstanie dedykowanych grup roboczych mających na celu opracowanie wymagań dla każdego z trzech ww. elementów nowej infrastruktury. Przedstawiciele NBP na bieżąco śledzą postęp prac w każdym z zakreślonych obszarów. W szczególności, ze względu na wagę poruszanej tematyki, reprezentant NBP bierze aktywny udział w pracach grupy *Task force on future RTGS services*, która analizuje możliwości konsolidacji systemu TARGET2 i platformy T2S oraz stara się zdefiniować optymalne funkcjonalności systemu TARGET2, w tym także związane w wielowalutowością.

W kontekście rozrachunku płatności natychmiastowych w TARGET2, w II półroczu 2016 r. określone zostały podstawowe wymagania dla usługi TIPS (*TARGET Instant Payment Settlement*), zgodnie z którymi TIPS będzie modulem połączonym technicznie z systemem TARGET2, w którym przeprowadzany będzie rozrachunek płatności natychmiastowych w walucie euro w pieniądzu banku centralnego w trybie 24/7/365. Wdrożenie usługi planowane jest w listopadzie 2018 r., pod warunkiem podjęcia w czerwcu 2017 r. przez Radę Prezesów EBC ostatecznej decyzji w zakresie uruchomienia projektu TIPS. Przyjęte wstępnie założenia dotyczące usługi TIPS będą na początku 2017 r. konsultowane ze środowiskiem bankowym.

Dane statystyczne – system TARGET2-NBP

W II półroczu 2016 r., w stosunku do poprzedniego półrocza, w systemie TARGET2-NBP odnotowano⁹:

- wzrost ogólnej liczby zrealizowanych transakcji w euro o 12,1% (liczba zleceń zrealizowanych w całym systemie TARGET2¹⁰ wzrosła o 4,2%),
- wzrost ich wartości o 15,8% (wartość zleceń zrealizowanych w całym systemie TARGET2 spadła o 3,4%).

W II półroczu 2016 r. w systemie TARGET2 było 130 dni operacyjnych, tj. o 3 dni więcej niż w I półroczu 2016 r. W analizowanym okresie zaobserwowano wzrost średniej dziennej liczby zleceń (o 9,6%), przy czym średnie dzienne obroty wzrosły o 13,1%. W porównaniu do poprzedniego półrocza nastąpił wzrost średniej wartości jednego zlecenia zrealizowanego w systemie TARGET2-NBP o 3,2%, tj. do poziomu 620 tys. euro.

Liczbę, wartość, średnią dzienną liczbę oraz średnią wartość zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP na przestrzeni lat 2005 – 2016 prezentują wykresy nr 5, 6, 7 i 8. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2016 r. w porównaniu do I półrocza 2016 r., przedstawiają tabele nr 3 i 4.

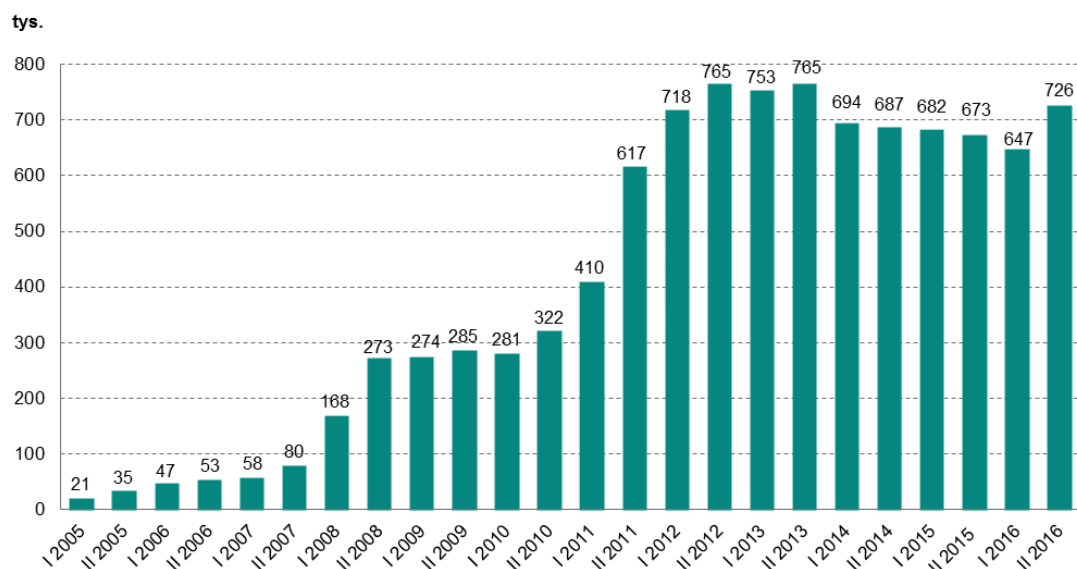
---

⁹ Dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń wykazywane są bez tzw. technicznych przelewów płynności realizowanych przez banki i NBP, tj. w szczególności bez przelewów środków między rachunkami własnymi danego uczestnika, zgodnie z algorytmem opracowanym przez EBC.

¹⁰ Podane wartości dotyczące systemu TARGET2 nie dotyczą transakcji przeprowadzonych na rachunkach DCA.

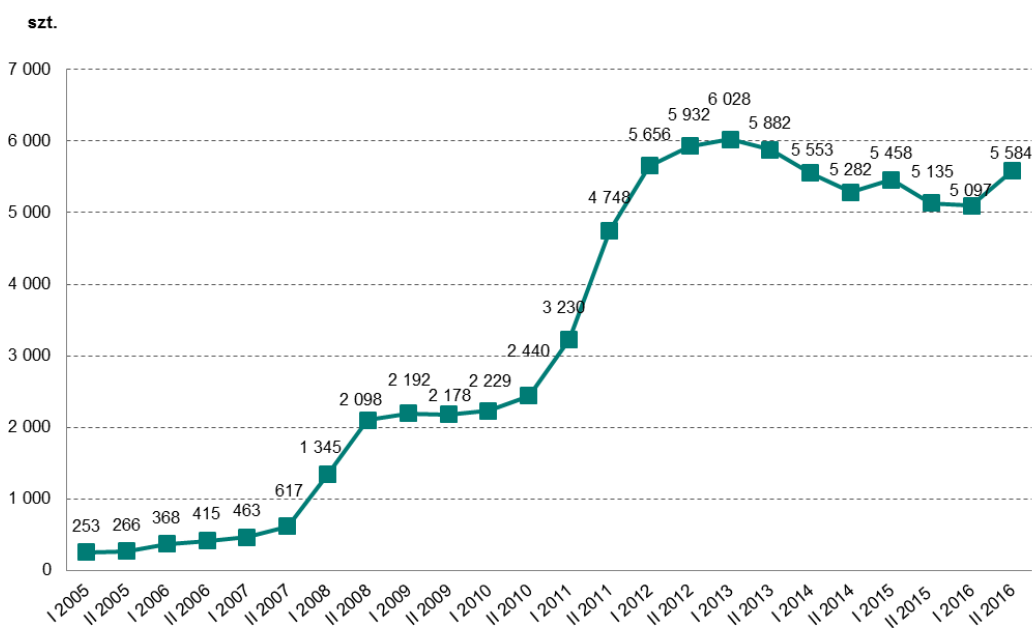

Wykres nr 5. Liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2016 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w tys. sztuk)

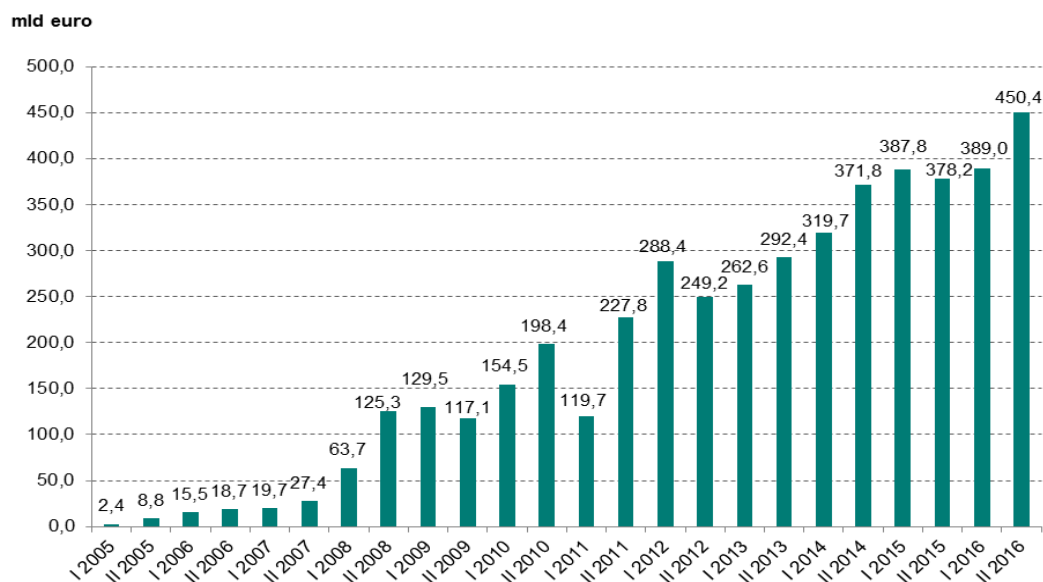
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 6. Średnia dzienna liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2016 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)

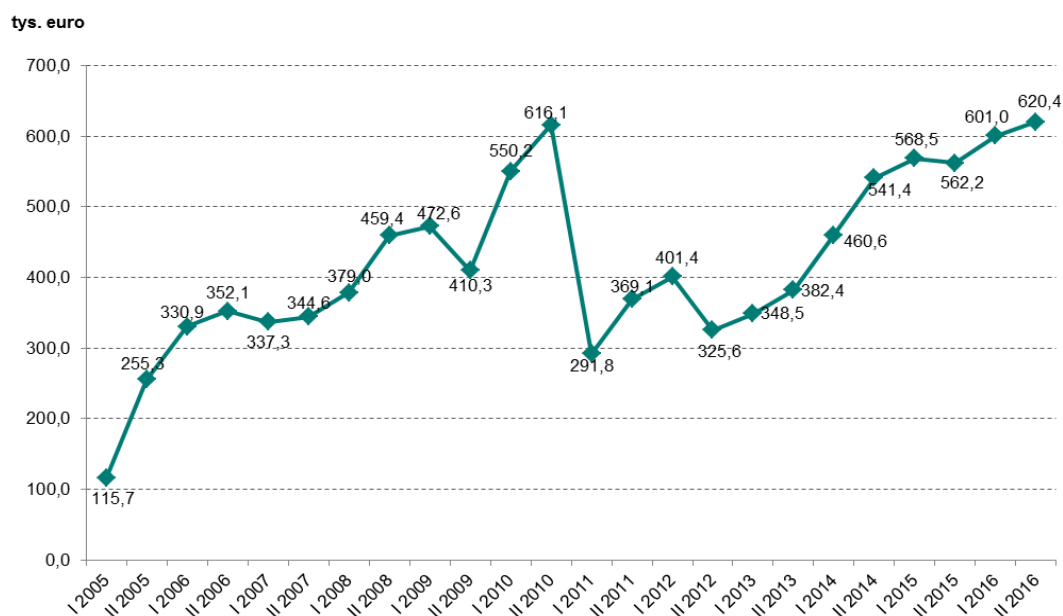
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 7. Wartość zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2016 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w mld euro)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 8. Średnia wartość jednego zlecenia w euro w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2016 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 3. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I i II półroczu 2016 r.¹¹

	I połowa 2016 r.		II połowa 2016 r.		Zmiana	
	Liczba zleceń	Udział	Liczba zleceń	Udział		
OGÓŁEM	647.345	100%	725.960	100%	↑	12,1%
1/ W tym:						
▪ międzybankowe	117.642	18,2%	125.882	17,3%	↑	7,0%
▪ klientowskie	529.703	81,8%	600.078	82,7%	↑	13,3%
2/ W tym:						
▪ zlecenia krajowe	67.142	10,4%	93.811	12,9%	↑	39,7%
▪ zlecenia transgraniczne	580.203	89,6%	632.149	87,1%	↑	9,0%
▪ wysłane	321.482	49,7%	339.496	46,8%	↑	5,6%
▪ otrzymane	258.721	40,0%	292.653	40,3%	↑	13,1%
Średnia dzienna liczba zleceń	5.097	-	5.584	-	↑	9,6%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 4. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I i II półroczu 2016 r.¹²

	I połowa 2016 r.		II połowa 2016 r.		Zmiana	
	Wartość zleceń (w mln euro)	Udział	Wartość zleceń (w mln euro)	Udział		
OGÓŁEM	389.036,7	100%	450.387,0	100%	↑	15,8%
1/ W tym:						
▪ międzybankowe	362.208,3	93,1%	416.162,3	92,4%	↑	14,9%
▪ klientowskie	26.828,4	6,9%	34.224,7	7,6%	↑	27,6%
2/ W tym:						
▪ zlecenia krajowe	54.990,7	14,1%	65.755,9	14,6%	↑	19,6%
▪ zlecenia transgraniczne	334.046,0	85,9%	384.631,1	85,4%	↑	15,1%
▪ wysłane	170.084,7	43,7%	195.239,2	43,3%	↑	14,8%
▪ otrzymane	163.961,3	42,1%	189.391,9	42,1%	↑	15,5%
Średnie dzienne obroty	3.063,3	-	3.464,5	-	↑	13,1%
Średnia wartość jednego zlecenia	0,60	-	0,62	-	↑	3,2%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

¹¹ Wartości w kolumnach „Udział” mogą nie sumować się dla poszczególnych pozycji.¹² Wartości w kolumnach „Udział” oraz „Zmiana” zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych. Z uwagi na zaokrąglenia dane szczegółowe mogą nie sumować się w poszczególnych kolumnach.

W omawianym okresie w systemie TARGET2-NBP zrealizowano 725.960 zleceń, co oznaczało wzrost o 12,1% w porównaniu do okresu poprzedniego, w którym zrealizowano 647.345 zleceń. W analizowanym okresie liczba zleceń międzybankowych wzrosła o 7,0%, zaś liczba zleceń klientowskich wzrosła o 13,3%.

Najwyższy dzienny wolumen zleceń w II półroczu 2016 r. odnotowano w dniu 19 lipca 2016 r. Wyniósł on 8.138 zleceń i był niższy o 4,9% w stosunku do 8.553 zleceń zrealizowanych w dniu 19 stycznia 2016 r., stanowiących najwyższy dzienny wolumen zleceń w I półroczu 2016 r.

W II półroczu 2016 r. w porównaniu do I półrocza 2016 r. odnotowany został dynamiczny wzrost liczby zrealizowanych zleceń krajowych (o 39,7%) oraz wzrost zleceń transgranicznych (o 9%), na który składało się zwiększenie liczby zleceń transgranicznych wysłanych (o 5,6%) oraz wzrost liczby zleceń transgranicznych otrzymanych (o 13,1%).

Wartość zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w II półroczu 2016 r. wyniosła 450.387,0 mln euro i wzrosła o 15,8% w porównaniu do I półrocza 2016 r., w którym wynosiła 389.036,7 mln euro. W obszarze wartości płatności klientowskich odnotowano dynamiczny wzrost o 27,6%, natomiast wartość zrealizowanych płatności międzybankowych wzrosła o 14,9%. Ponadto w systemie zwiększyła się wartość zrealizowanych zleceń krajowych (o 19,6%) oraz transgranicznych, zarówno w obszarze zleceń wysłanych, jak i otrzymanych, łącznie o 15,1%.

Ocena funkcjonowania systemu TARGET2-NBP w II półroczu 2016 r.

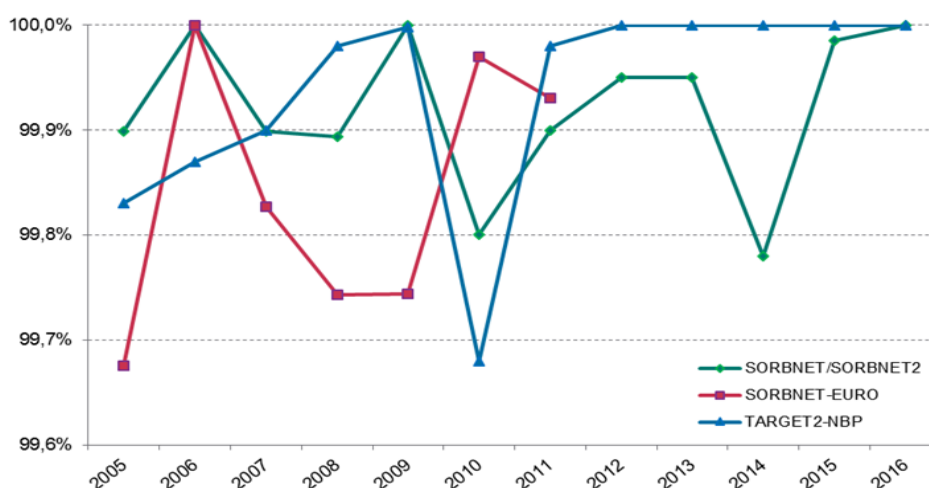
W II półroczu 2016 r. prace w obszarze systemu TARGET2 koncentrowały się głównie wokół trwającej migracji na platformę T2S oraz analiz związanych z Vision 2020. Należy bardzo pozytywnie ocenić zaangażowanie NBP w obu tych obszarach. W ramach prac nad strategiczną wizją dotyczącą kierunku rozwoju infrastruktury rynkowej w Europie, której ważnym elementem jest rozwój systemu TARGET2, należy w szczególności zwrócić uwagę na aktywny udział reprezentanta NBP w pracach grupy *Task force on future RTGS services*, która analizuje możliwości konsolidacji systemu TARGET2 i platformy T2S oraz stara się zdefiniować optymalne funkcjonalności systemu TARGET2, w tym także związane z wielowalutowością. Równie pozytywnie należy ocenić zaangażowanie pracowników NBP w prace związane z platformą T2S, zarówno w kontekście wewnętrznych prac projektowych oraz w ramach współpracy z krajowym środowiskiem bankowym, jak również ich aktywny udział w dedykowanych grupach roboczych na poziomie europejskim.

Pozytywnie także należy ocenić wzrost (o 12,1%) liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP, oznaczający przerwanie kilkuletniego trendu spadkowego. Należy zaznaczyć, że liczba zrealizowanych transakcji w II półroczu 2016 r. jest najwyższa od trzech lat. Mimo, iż na opisywaną zmianę na pewno miało wpływ wiele czynników, warto w tym kontekście zwrócić uwagę na wzrost liczby zleceń klientowskich (o 13,3%), które stanowią 82,7% wszystkich zrealizowanych zleceń w systemie TARGET2-NBP. Warto także zaznaczyć, że liczba zleceń zrealizowanych w całym systemie TARGET2 również zwiększyła się (o 4,2%). Dodatkowym pozytywnym elementem jest wzrost wartości zrealizowanych zleceń w systemie TARGET2-NBP (o 15,8%) pomimo ich spadku w całym systemie TARGET2 (o 3,4%).

2.2. Dostępność systemów prowadzonych przez NBP

W 2016 r. zarówno dostępność systemu SORBNET2, jak i systemu TARGET2-NBP wyniosła 100% i jest to pierwszy rok, w którym odnotowano maksymalną dostępność dla obu systemów. Dane obrazujące dostępność ww. systemów w ujęciu rocznym, począwszy od 2005 r., przedstawia wykres nr 9.

Wykres nr 9. Dostępność systemów SORBNET/SORBNET2, SORBNET-EURO (do 2011 r.) i TARGET2-NBP w latach 2005 – 2016

Źródło: Opracowanie własne, DSP

2.3. Systemy płatności detalicznych

2.3.1. System Elixir

Według stanu na koniec grudnia 2016 r. bezpośrednimi uczestnikami wymiany zleceń płatniczych w systemie Elixir było 41 banków (w tym NBP). Lista uczestników na przestrzeni II półrocza 2016 r. uległa zwiększeniu o jeden podmiot, tj. Bank Spółdzielczy w Brodnicy, który przystąpił do grona uczestników bezpośrednich w listopadzie 2016 r.

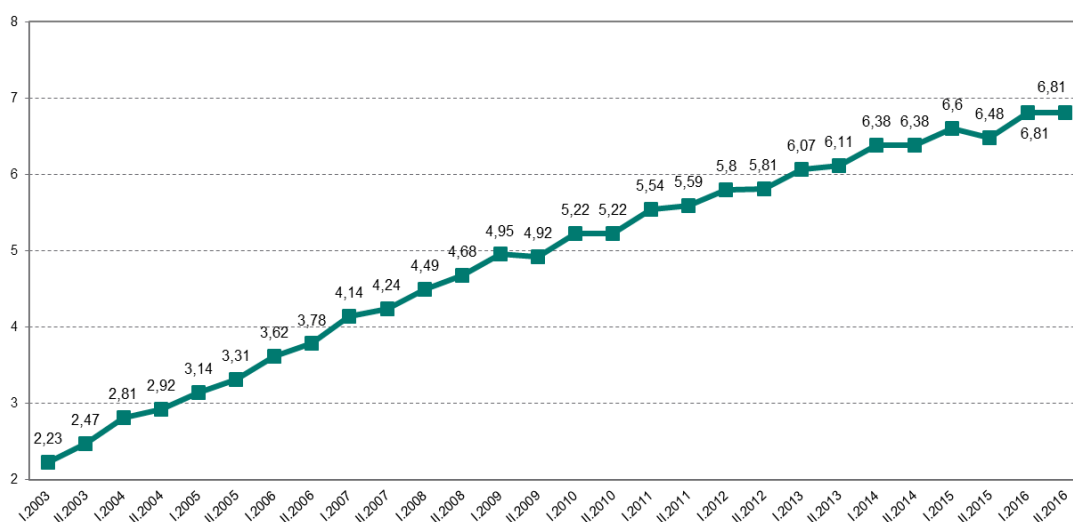
W II półroczu 2016 r., w porównaniu do poprzedniego półrocza, został odnotowany zarówno wzrost liczby zrealizowanych zleceń o 2%, jak i wzrost obrotów o 6%.

Dane statystyczne – system Elixir

W II półroczu 2016 r. w systemie Elixir obroty wyniosły 2,27 bln zł (w poprzednim półroczu 2,1 bln zł), co oznacza wzrost o 6%. Liczba zleceń wyniosła 864,4 mln szt. (w poprzednim półroczu 851,2 mln), co oznacza wzrost o 2%. Średnia dzienna liczba transakcji w systemie Elixir w omawianym okresie wyniosła 6,8 mln,

czyli na tym samym poziomie co w I półroczu 2016 r. Średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2003 r. przedstawia wykres nr 10.

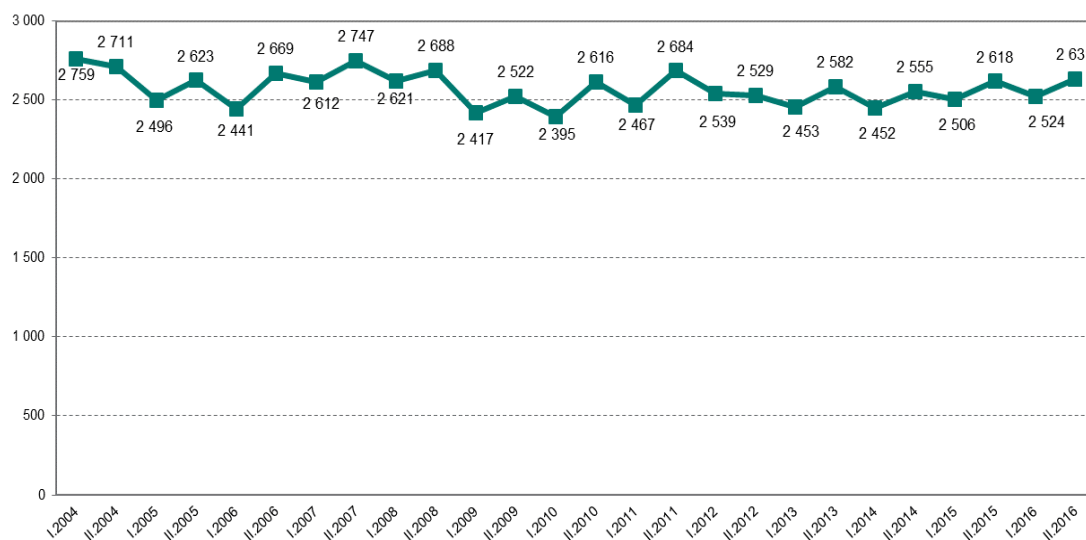
Wykres nr 10. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2003 r. (w mln sztuk)

Źródło: Dane KIR S.A.

Średnią wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Elixir przedstawia wykres nr 11.

Wykres nr 11. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2004 r. (w zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

W analizowanym półroczu miesiącem, w którym w systemie Elixir rozliczono najwięcej transakcji, był grudeń 2016 r., w którym rozliczono 152,2 mln transakcji (w poprzednim półroczu wielkość ta była najwyższa w marcu 2016 r. i wyniosła 147,9 mln transakcji). Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń na przestrzeni całego półroczu była najwyższa w listopadzie 2016 r. i wyniosła 7,2 mln zleceń (w poprzednim półroczu wielkość ta była najwyższa w maju 2016 r. i wyniosła 7,1 mln zleceń).

W II półroczu 2016 r. pojedyncza transakcja w systemie Elixir wyniosła średnio 2.631 zł (w poprzednim półroczu 2.524 zł). Średnia wartość pojedynczego zlecenia w porównaniu do poprzedzającego półroczu była większa o 4%. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2016 r., przedstawia tabela nr 5.

Tabela nr 5. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w I i II półroczu 2016 r.

System Elixir	I półroczu 2016 r.	ZMIANA	I półroczu 2016 r.
Liczba dni roboczych:	125 dni		127 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	2.148,3 mld	↗ + 6%	2.274,2 mld
Średnia miesięczna	358,06 mld	↗ + 6%	379,03 mld
Średnia dzienna	17,19 mld	↗ + 4%	17,91 mld
Liczba zleceń			
Ogółem	851,2 mln	↗ + 2%	864,4 mln
Średnia miesięczna	141,9 mln	↗ + 2%	144,1 mln
Średnia dzienna	6,81 mln	→	6,81 mln
Średnia kwota zlecenia (zł)	2 524	↗ + 4%	2 631
Transakcje uznaniowe			
Wartość transakcji (w zł)	2.140,4 mld	↗ + 6%	2.265,7 mld
Udział w obrotach KIR	99,6%	→	99,6%
Liczba transakcji	840,6 mln	↗ + 2%	853,6 mln
Udział w ogólnej liczbie trans. KIR	98,8%	→	98,8%
Transakcje obciążeniowe			
Wartość transakcji (w zł)	7,93 mld	↗ + 6%	8,42 mld
Udział w ogólnych obrotach KIR	0,4%	→	0,4%
Liczba transakcji	10,6 mln	↗ + 2%	10,8 mln
Udział w ogólnej liczbie trans. KIR	1,2%	→	1,2%

Źródło: Dane KIR S.A.

Ocena funkcjonowania systemu Elixir w II półroczu 2016 r.

W II półroczu 2016 r. system Elixir funkcjonował poprawnie. Jest to najważniejszy system płatności detalicznych w Polsce. Obecnie system Elixir przetwarza dziennie średnio około 6,8 mln transakcji o łącznej wartości 17,9 mld zł. W analizowanym okresie odnotowano, w porównaniu do poprzedniego okresu, wzrost liczby rozliczanych transakcji (wzrost o 2%) przy równoczesnym wzroście wartości obrotów o 6%. Pojedyncze zlecenie średnio opiewało na kwotę 2.631 zł.

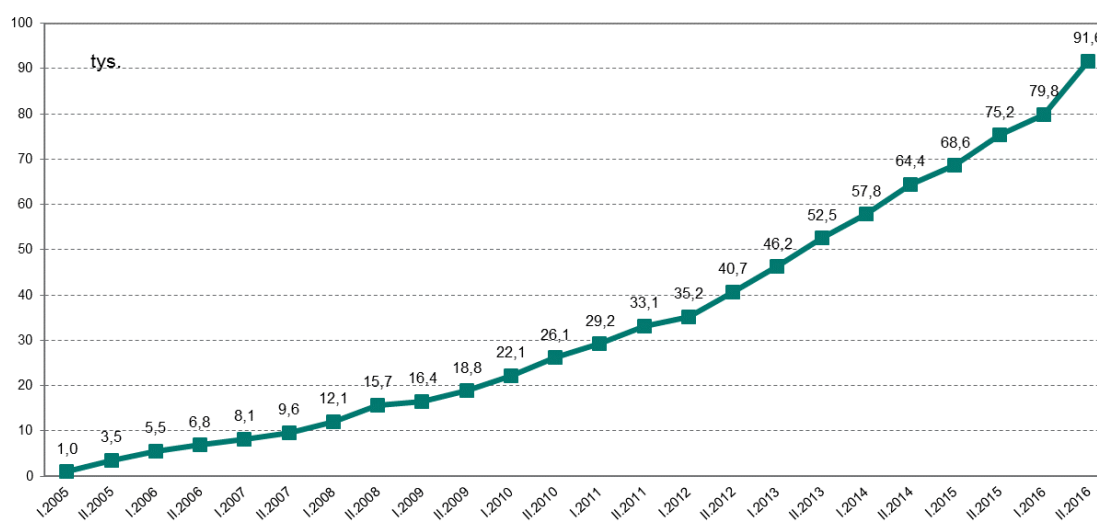
2.3.2. System Euro Elixir

Według stanu na koniec grudnia 2016 r. bezpośrednimi uczestnikami wymiany zleceń płatniczych w systemie Euro Elixir było 20 banków (w tym NBP). Na przestrzeni II półrocza 2016 r. liczba uczestników zmniejszyła się o jeden bank. Lista uczestników uległa kilku zmianom, tj. do systemu przystąpiły: Bank Gospodarstwa Krajowego i Raiffeisen Bank Polska S.A. w październiku 2016 r., zaś z uczestnictwa w systemie zrezygnowały: Bank BGŻ BNP Paribas S.A. w październiku 2016 r., Bank BPH S.A. w listopadzie 2016 r. i Credit Agricole Bank Polska S.A. w grudniu 2016 r.

Dane statystyczne – system Euro Elixir

W II półroczu 2016 r. w systemie Euro Elixir obroty wyniosły 63,3 mld euro (w poprzednim półroczu 53 mld euro), co oznacza znaczący wzrost o 19%. Natomiast liczba transakcji wyniosła 11,9 mln szt. (w poprzednim półroczu 10,1 mln), co oznacza wzrost o 18%. Średnia dzienna liczba transakcji w systemie Euro Elixir w omawianym okresie wyniosła 91,6 tys., czyli w stosunku do I półrocza 2016 r. (79,8 tys.) nastąpił wzrost o 15%. Średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r. przedstawia wykres nr 12.

Wykres nr 12. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r. (w tys. sztuk)

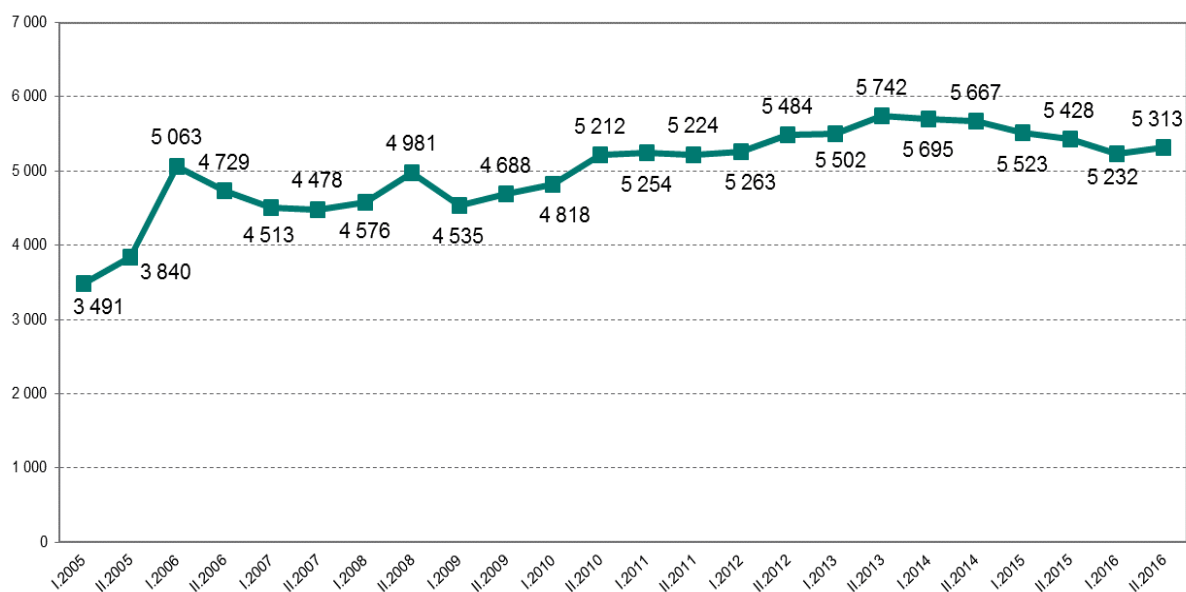

Źródło: Dane KIR S.A.

Średnią wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Euro Elixir przedstawia wykres nr 13.

Wykres nr 13. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r. (w euro)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

W analizowanym półroczu miesiącem, w którym w systemie Euro Elixir rozliczono najwięcej zleceń płatniczych, był grudzień 2016 r. Rozliczono w nim 2,1 mln zleceń, czyli o 11% więcej niż w dominującym miesiącu w poprzednim półroczu, tj. w czerwcu 2016 r. (1,9 mln zleceń). Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2016 r. w porównaniu do I półrocza 2016 r., przedstawia tabela nr 6.

Tabela nr 6. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w I i II półroczu 2016 r.

System Euro Elixir	I półrocze 2016 r.	ZMIANA	II półrocze 2016 r.
Liczba dni roboczych:	127 dni		130 dni
Wartość zleceń (euro)			
Ogółem	53,04 mld	↗+19%	63,3 mld
Średnia miesięczna	8,84 mld	↗+19%	10,55 mld
Średnia dzienna	417,6 mln	↗+17%	486,9 mln
Liczba zleceń			
Ogółem	10 137 325	↗+18%	11 907 503
Średnia miesięczna	1 689 554	↗+18%	1 984 584
Średnia dzienna	79 821	↗+15%	91 596
Średnia kwota zlecenia (euro)	5 232	↗+2%	5 313
Transakcje transgraniczne			
Wartość transakcji (euro)	47,6 mld	↗+20%	57 mld
Udział w Euro Elixir	89,8%	↗	90%
Liczba transakcji	9 287 082	↗+16%	10 795 462
Udział w Euro Elixir	91,6%	↘	90,7%
Średnia dzienna liczba transakcji	73 127	↗+14%	83 042
Średnia wartość transakcji (euro)	5 126	↗+3%	5 280
Transakcje krajowe			
Wartość transakcji (euro)	5,432 mld	↗+15%	6,263 mld
Udział w Euro Elixir	10,2%	↘	9,9%
Liczba transakcji	850 243	↗+31%	1 112 041
Udział w Euro Elixir	8,4%	↗	9,3%
Średnia dzienna liczba transakcji	6 695	↗+28%	8 554
Średnia wartość transakcji (euro)	6 388	↘ -12%	5 632

Źródło: Dane KIR S.A.

Z dniem 31 października 2016 r. w systemie Euro Elixir zakończono rozliczanie zleceń płatniczych w formacie XCT. Od dnia 1 listopada 2016 r. wszystkie transakcje polecenia przelewu w euro w systemie Euro Elixir realizowane są w standardzie SEPA Credit Transfer (SCT).

W okresie od uruchomienia obsługi SCT w Polsce, tj. od stycznia 2008 r., w systemie Euro Elixir zrealizowano w sumie 90,7 mln przelewów w standardzie SEPA o łącznej wartości 486,3 mld euro, w tym w II półroczu 2016 r. zrealizowano 11,9 mln przelewów o łącznej wartości 62,9 mld euro, co, w zakresie liczby transakcji,

Ocena funkcjonowania systemu Euro Elixir w II półroczu 2016 r.

W II półroczu 2016 r. system Euro Elixir funkcjonował prawidłowo. System przetwarza obecnie średnio około 91,6 tys. transakcji dziennie o łącznej wartości 487 mln euro. Warto zauważyć, iż od 2005 roku odnotowywany jest stale utrzymujący się trend wzrostu średniej liczby transakcji rozliczanych dziennie przez system Euro Elixir. Pozytywnym symptomem rozwoju systemu jest utrzymująca się tendencja wzrostowa w odniesieniu do liczby realizowanych transakcji. Odnotowany w analizowanym okresie wzrost liczby transakcji na poziomie 18% oraz równie znaczący wzrost wartości rozliczanych transakcji na poziomie 19% świadczy o dobrych rokowaniach dla dalszego rozwoju tego systemu.

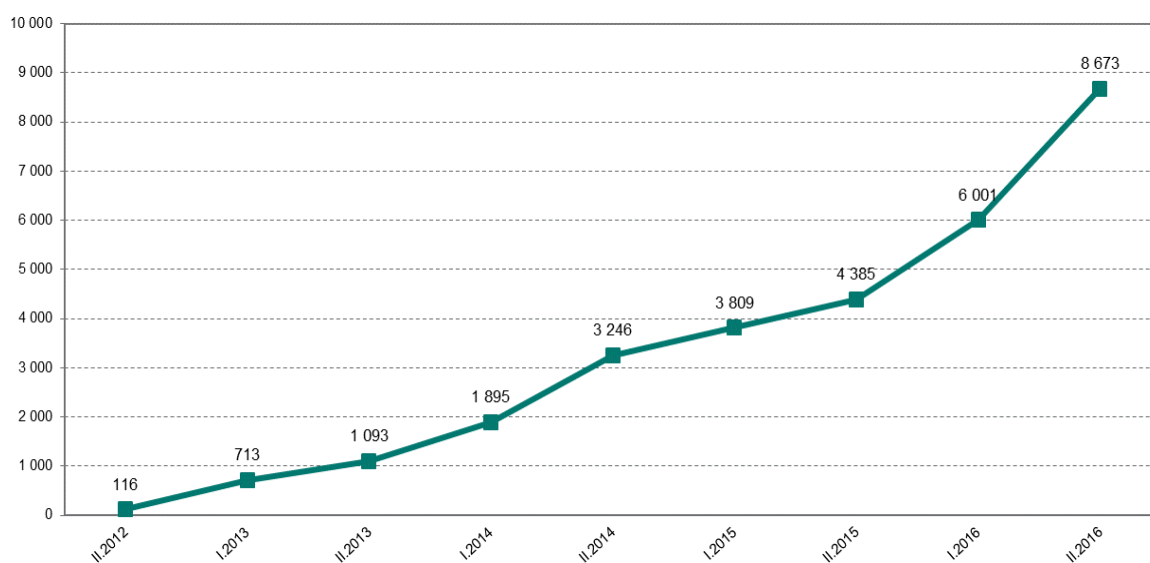
W zakresie dotyczącym transakcji SEPA można zauważyć znaczny wzrost liczby i wartości transakcji polecenia przelewu SEPA w stosunku I półrocza 2016 r., co może wynikać z realizacji, od dnia 1 listopada 2016 r., płatności wyłącznie w schemacie SEPA Credit Transfer (SCT).

2.3.3. System Express Elixir

System płatności o nazwie Express Elixir został uruchomiony w czerwcu 2012 r. Jest to system rozliczeń płatności natychmiastowych umożliwiający bezpośrednią realizację przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. przez 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu. Operatorem systemu jest Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. Z rozwiązania mogą korzystać wyłącznie klienci banków-uczestników systemu Express Elixir, które podpisały z KIR umowę uczestnictwa oraz wdrożyły rozwiązania technologiczne, umożliwiające wymianę komunikatów płatniczych za pośrednictwem tego systemu. Mogą to być zarówno klienci indywidualni, jak i przedsiębiorcy.

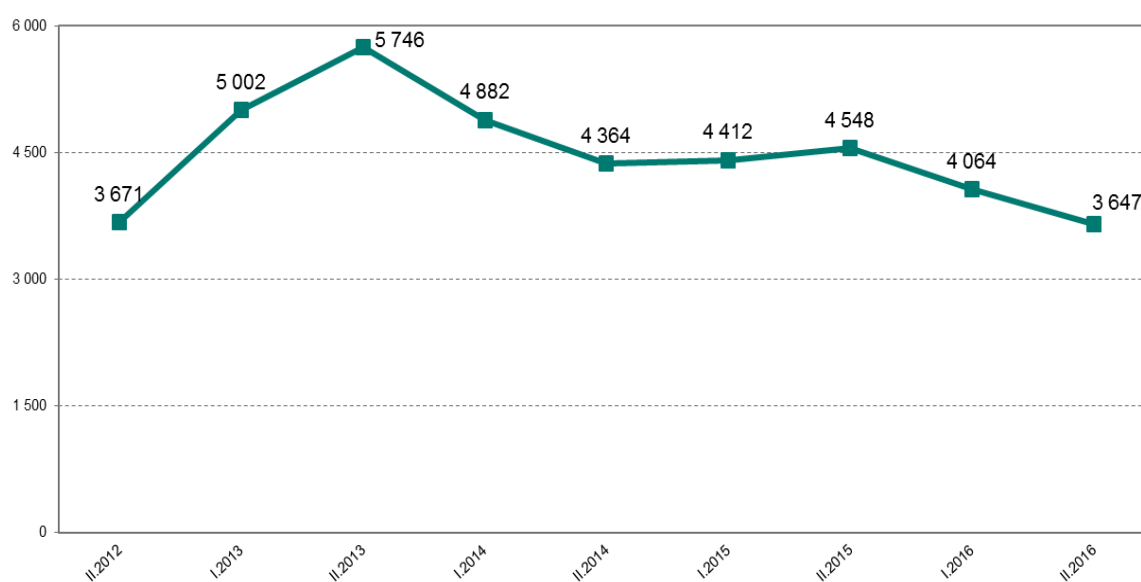
Według stanu na koniec grudnia 2016 r. bezpośrednimi uczestnikami systemu Express Elixir było 11 banków. Na przestrzeni II półrocza 2016 r. lista uczestników nie uległa zmianie.

W II półroczu 2016 r. w systemie Express Elixir obroty wyniosły 5,8 mld zł, czyli odnotowano znaczący wzrost o 31% w porównaniu do I półrocza 2016 r. (4,4 mld zł). W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie Express Elixir wyniosła 1,6 mln szt., co stanowi wzrost o 46% w porównaniu do I półrocza 2016 r. (1,09 mln). Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń na przestrzeni II półrocza 2016 r. osiągnęła rekordowo wysoki poziom i wyniosła 8.673, gdy w poprzedzającym okresie wynosiła 6.001, co stanowiło wzrost o 45% (co prezentuje wykres nr 16).

Wykres nr 16. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r.

Źródło: Dane KIR S.A.

Średnią wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Express Elixir przedstawia wykres nr 17.

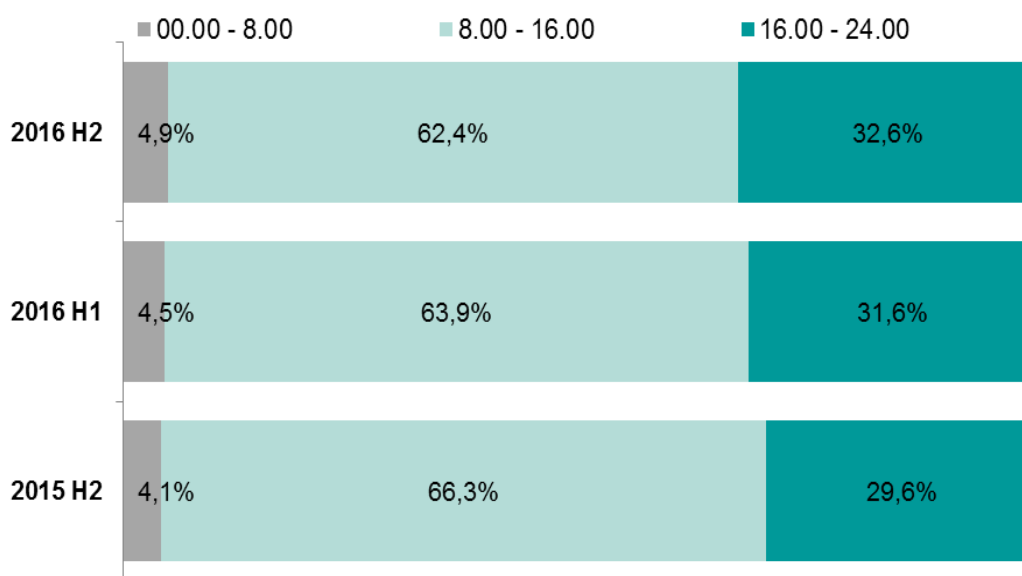
Wykres nr 17. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r. (w zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

System Express Elixir umożliwia realizację przelewów krajowych przez 24 godziny na dobę. W okresie od lipca do grudnia 2016 r. największą liczbę rozliczanych zleceń odnotowano w godzinach od 8.00 do 16.00. W tym przedziale dnia rozliczonych zostało 62,4% wszystkich zleceń realizowanych w systemie (w poprzednim półroczu 63,9%). W porównaniu do poprzedniego półroczu zwiększyła się liczba zleceń realizowanych przez klientów systemu w porach wieczornych i wczesnorannych. W godzinach od 16.00 do 24.00 klienci systemu zrealizowali 32,6% (w poprzednim półroczu 31,6%), a w godzinach od 0.00 do 8.00 rozliczono 4,9% wszystkich zleceń (w poprzednim półroczu 4,5%). Porównując dane z trzech ostatnich półroczy, można dostrzec, że klienci coraz częściej - bo aż w 37,6% - realizują transakcje w porach: wczesnorannej i późnowieczornej, czyli dotychczas postrzeganych jako „nietypowych” poza godzinami 8.00- 16.00. Można przypuszczać, że udostępnienie klientom płatności bez ograniczeń czasowych w warunkach dostępności 24 h na dobę okazało się potrzebnym i wygodnym rozwiązaniem, z którego coraz powszechniej korzystają.

Rozkład zleceń w systemie Express Elixir w zależności od godzin ich realizacji w kolejnych trzech ubiegłych półroczach od 2015 r. przedstawiono na wykresie nr 18.

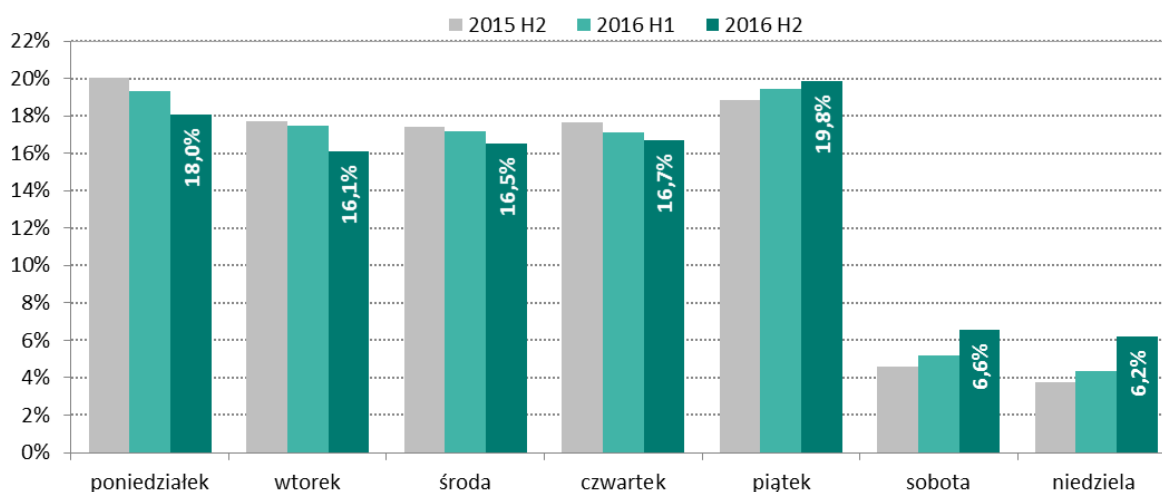
Wykres nr 18. Udział zleceń rozliczanych w godzinach funkcjonowania systemu Express Elixir w kolejnych trzech półroczach od II półroczu 2015 r.

Źródło: Dane KIR S.A.

W systemie Express Elixir zlecenia są realizowane zarówno w dni robocze, jak i w dni wolne od pracy. W II półroczu 2016 r. najwięcej zleceń zostało rozliczonych w piątki (19,8% tygodniowych obrotów), a nieco mniej w poniedziałki (18%). Pozostałe dni robocze tygodnia były obciążone na nieco niższym poziomie, tj. od 16,1% do 16,7%. Znacznie mniej zleceń było realizowanych natomiast w dni wolne, tj. 6,6% wszystkich zleceń było zrealizowanych w soboty (wobec 5,2% w I półroczu 2016 r.) oraz 6,2% w niedziele (w poprzedzającym półroczu 4,3%). Na przestrzeni kolejnych półroczy odsetek zleceń realizowanych w sobotę i niedzielę wykazuje tendencję rosnącą. Rozkład liczby zleceń na poszczególne dni tygodnia na przestrzeni trzech ostatnich półroczy przedstawia wykres nr 19.

Wykres nr 19. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie Express Elixir w kolejnych trzech półroczach od II półrocza 2015 r.

Źródło: Dane KIR S.A.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu oraz w I półroczu 2016 r., przedstawia tabela nr 7.

Tabela nr 7. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Express Elixir w I i II półroczu 2016 r.

System Express Elixir	I półrocze 2016 r.	ZMIANA	II półrocze 2016 r.
Liczba dni roboczych:	182 dni		184 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	4,439 mld	↗+ 31%	5,82 mld
Średnia miesięczna	740 mln	↗+ 31%	970 mln
Średnia dzienna	24,39 mln	↗+ 30%	31,63 mln
Liczba zleceń			
Ogółem	1.092.098	↗+ 46%	1 595 743
Średnia miesięczna	182.016	↗+ 46%	265 957
Średnia dzienna	6.001	↗+ 45%	8 673
Średnia kwota zlecenia (zł)	4.064	↘-10%	3 647
Udział liczby zleceń w podziale wg godzin realizacji			
w godz. 0.00 – 8.00	4,5%	↗	4,9%
w godz. 8.00 – 16.00	63,9%	↘	62,4%
w godz. 16.00 – 24.00	31,6%	↗	32,6%
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			

poniedziałek	19%	↘	18%
wtorek	17,4%	↘	16,1%
środa	17,2%	↘	16,5%
czwartek	17,1%	↘	16,7%
piątek	19,4%	↗	19,8%
sobota	5,2%	↗	6,6%
niedziela	4,3%	↗	6,2%

Źródło: Dane KIR S.A.

Ocena funkcjonowania systemu Express Elixir

System Express Elixir jest systemem obecnym na rynku usług płatniczych od czerwca 2012 r. Od momentu wdrożenia odnotowuje coraz większe zainteresowanie ze strony klientów. W II półroczu 2016 r. liczba transakcji przetwarzanych w systemie Express Elixir wzrosła bardzo znacząco o 46% z poziomu 1,1 do 1,6 mln transakcji. Wartość obrotów również znacząco wzrosła o 31%. W systemie dzienna liczba realizowanych transakcji sięgnęła rekordowo wysokiego poziomu i wynosiła 8.673 transakcje o łącznej wartości 31,6 mln zł, co w stosunku do poprzedniego okresu stanowi wzrost o odpowiednio 45% i 30%. Tak znaczące wzrosty świadczą o pomyślnie realizowanej strategii rozwoju i promocji wśród klientów.

2.3.4. System BlueCash

System o nazwie BlueCash został uruchomiony w listopadzie 2012 r. jako drugi w Polsce system płatności natychmiastowych, obok systemu Express Elixir. Operatorem systemu jest firma Blue Media S.A. z siedzibą w Sopocie. System płatności natychmiastowych BlueCash jest rozwiązaniem mającym na celu przekazywanie środków pieniężnych pomiędzy nadawcą a odbiorcą w czasie rzeczywistym.

System funkcjonuje 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu (model 7/24/365). Składanie zleceń płatniczych możliwe jest na bieżąco, w każdej chwili funkcjonowania systemu. Zlecenia płatnicze są realizowane w trybie on-line na podstawie kryterium pierwszeństwa ich złożenia do systemu płatniczego.

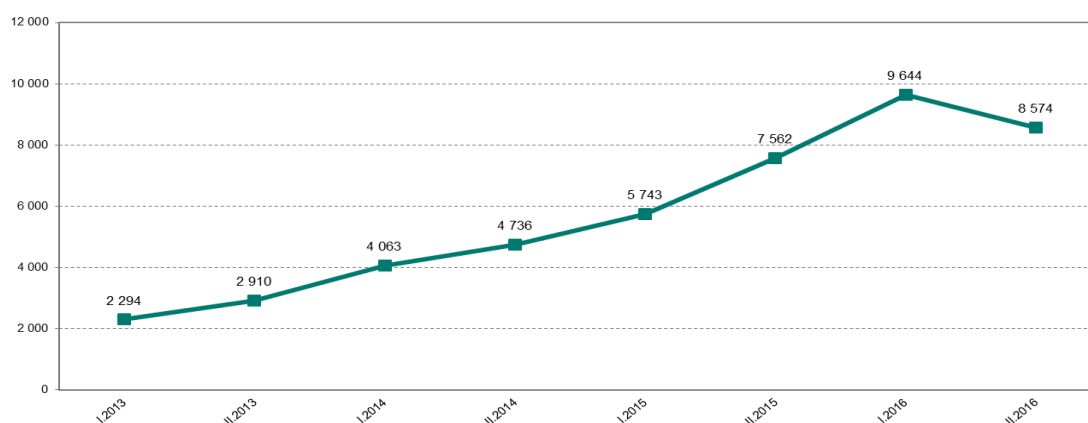
Uczestnikiem systemu może być wyłącznie bank posiadający siedzibę i prowadzący działalność w Polsce, który zawarł z Blue Media S.A. umowę o uczestnictwo w systemie. Na koniec grudnia 2016 r. aktywnymi uczestnikami systemu BlueCash były 92 banki (na koniec czerwca 2016 r. było ich 85). W gronie uczestników systemu BlueCash znajduje się 6 banków komercyjnych, czyli bez zmian w stosunku do czerwca 2016 r. Pozostałymi uczestnikami systemu jest 86 banków spółdzielczych, które stanowią 93% wszystkich uczestników.

Należy zauważyć, iż tylko 34,5% wszystkich transakcji jest wymienianych pomiędzy bezpośrednimi uczestnikami systemu (transakcje zarówno wysyłane, jak i otrzymywane przez bezpośrednich uczestników), natomiast pozostała część, a więc odpowiednio 65,5% wszystkich transakcji, jest wysyłana przez bezpośrednich uczestników systemu, ale otrzymywana przez banki współpracujące, które nie są uczestnikami systemu, a jedynie mają status banków współpracujących (tzn. mogą otrzymywać transakcje wysyłane przez banki uczestniczące w systemie BlueCash).

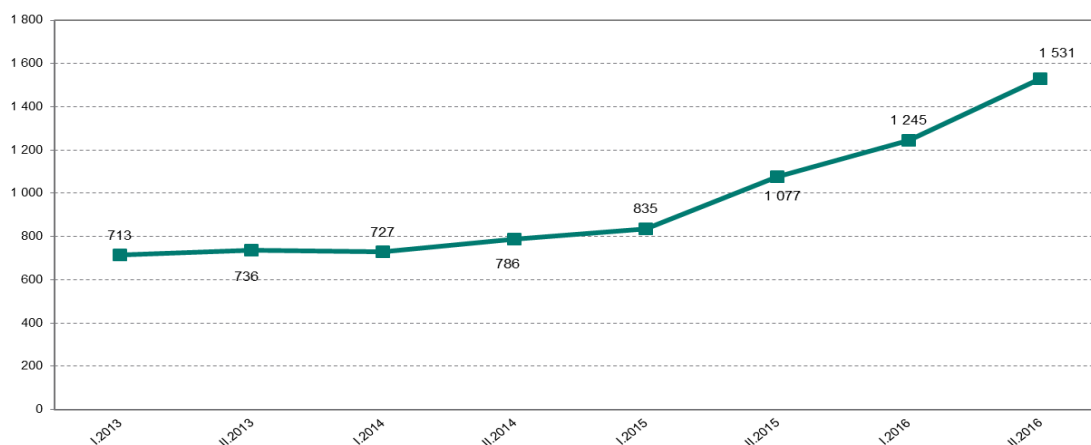
W II półroczu 2016 r. w systemie płatności natychmiastowych BlueCash obroty wyniosły 2,4 mld zł, czyli w porównaniu do I półrocza 2016 r. (2,2 mld zł) nastąpił wzrost o 11%. W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie BlueCash wyniosła 1,6 mln szt., co stanowi spadek o 10% w porównaniu do I półrocza 2016 r. (1,8 mln szt.). W ślad za zmniejszeniem łącznej liczby transakcji, zmniejszeniu uległa także średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń. Wskaźnik ten odnotowano na poziomie 8.574 zleceń dziennie (w poprzednim okresie 9.644), co prezentuje wykres nr 19. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w II półroczu 2016 r. wyniosła 1.532 zł (w poprzednim półroczu wyniosła 1.245 zł).

Wykres nr 20. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

Wykres nr 21. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r.

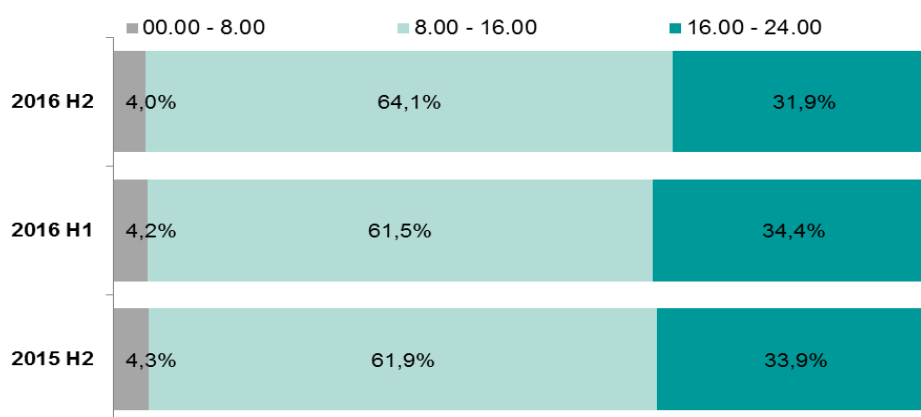

Źródło: Dane Blue Media S.A.

BlueCash, jako system rozliczeń płatności natychmiastowych, umożliwia bezpośrednią realizację przelewów krajowych w złotych 24 godziny na dobę. Na przestrzeni II półrocza 2016 r. największą liczbę rozliczanych

zleceń odnotowano w godzinach od 8.00 do 16.00. W tym przedziale dnia rozliczonych zostało 64,1% wszystkich zleceń realizowanych w systemie (w poprzednim półroczu 61,5%). W godzinach od 16.00 do 24.00 klienci systemu zrealizowali 31,9%, a w godzinach od 0.00 do 8.00 rozliczono 4% wszystkich zleceń (w poprzednim półroczu wielkości te wyniosły odpowiednio 34,4% i 4,2%). Rozkład zleceń w systemie BlueCash w zależności od godzin ich realizacji w okresach trzech ostatnich półroczny przedstawiono na wykresie nr 22.

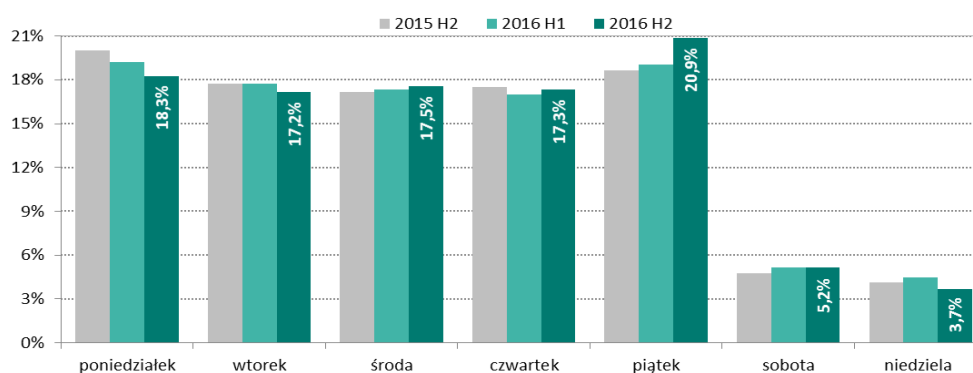
Wykres nr 22. Udział zleceń rozliczanych w różnych godzinach funkcjonowania systemu BlueCash w kolejnych okresach półrocznych od II półrocza 2015 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

W systemie BlueCash zlecenia są realizowane zarówno w dni robocze, jak i w dni wolne od pracy. W II półroczu 2016 r. w piątki zostało rozliczonych najwięcej zleceń (20,9%). Pozostałe dni robocze tygodnia były obciążone na nieco niższym poziomie, tj. od 17,2% do 18,3%. Znacznie mniej zleceń było realizowanych w dni wolne, tj. 5,2% wszystkich zleceń było zrealizowanych w soboty (w poprzednim okresie było to także 5,2%) oraz 3,7% w niedziele (w poprzednim okresie 4,5%). Rozkład liczby zleceń na poszczególne dni tygodnia przedstawia wykres nr 23.

Wykres nr 23. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie BlueCash w kolejnych trzech półroczach od 2015 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I i II półroczu 2016 r., przedstawia tabela nr 8.

Tabela nr 8. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash w I i II półroczu 2016 r.

System BlueCash	I półrocze 2016 r.	ZMIANA	II półrocze 2016 r.
Liczba dni roboczych:	182 dni		184 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	2,185 mld	↗+11%	2,416 mld
Średnia miesięczna	364,1 mln	↗+ 11%	402,7 mln
Średnia dzienna	12 mln	↗+9%	13,1 mln
Liczba zleceń			
Ogółem	1 755 291	↘ -10%	1 577 526
Średnia miesięczna	292 549	↘ -10%	262 921
Średnia dzienna	9 644	↘ -11%	8 574
Średnia kwota zlecenia (zł)	1 245	↗+ 23%	1 532
Udział liczby zleceń w podziale wg godzin realizacji			
w godz. 0.00 – 8.00	4,2%	↘	4%
w godz. 8.00 – 16.00	61,5%	↗	64,1%
w godz. 16.00 – 24.00	34,4%	↘	31,9%
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			
poniedziałek	19,2%	↘	18,3%
wtorek	17,7%	↘	17,2%
środa	17,3%	↗	17,5%
czwartek	17,0%	↗	17,3%
piątek	19,0%	↗	20,9%
sobota	5,2%	→	5,2%
niedziela	4,5%	↘	3,7%

Źródło: Dane Blue Media S.A.

Ocena funkcjonowania systemu BlueCash

System BlueCash jest systemem – podobnie jak system Express Elixir - obecnym na rynku usług płatniczych relatywnie krótko, tj. od listopada 2012 r. Obydwa wspomniane systemy oferują jeden typ usług rozliczeniowych, tj. dokonywanie przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. 24/7/365.

Od momentu wdrożenia systemu BlueCash liczba banków uczestników systemu stale powiększa się. Na koniec grudnia 2016 r. uczestnikami Systemu BlueCash było 92 banków, w tym 86 banków spółdzielczych.

W II półroczu 2016 r. w systemie BlueCash w porównaniu do półrocza poprzedniego odnotowano wzrost obrotów o 11% przy jednoczesnym spadku liczby transakcji o 10%. Dzienna liczba transakcji zmniejszyła się o 11% do poziomu 8.574 zleceń, a wartość pojedynczej transakcji wyniosła 1.532 zł. Obroty realizowane łącznie w soboty i niedziele stanowią obecnie 9% wszystkich obrotów odnotowanych w systemie BlueCash. Możliwości dalszego rozwoju systemu obejmują także wykorzystywanie przez klientów rozliczeń w dni weekendowe.

2.3.5. System BLIK

W ramach systemu BLIK można wyodrębnić system płatności BLIK, jak również usługi płatnicze powiązane z tym schematem płatniczym. Na podstawie art. 16 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz. U. z 2013 r., poz. 246, z późn. zm.) w dniu 12 listopada 2014 roku Prezes NBP wydał zgodę na prowadzenie przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o. systemu płatności mobilnych BLIK. W poniższym rozdziale przedstawiono również informacje o usługach płatniczych oferowanych klientom przez banki uczestniczące w systemie BLIK.

System umożliwia dokonywanie płatności przy wykorzystaniu urządzeń przenośnych. W praktyce oznacza to możliwość wykorzystania przez klientów urządzeń typu telefony komórkowe oraz tablety. Wykorzystanie urządzeń przenośnych pozwala na dokonanie płatności zarówno przez internet, jak i w tradycyjnych sklepach i punktach usługowych, w komunikacji miejskiej, urzędach publicznych oraz pomiędzy użytkownikami (P2P). Polski Standard Płatności pod koniec 2015 r. wprowadził w ramach systemu BLIK usługę P2P, tj. mobilnych płatności między użytkownikami telefonów komórkowych. Usługa pozwala na błyskawiczne przesłanie środków pieniężnych drugiej osobie bez konieczności podawania numeru rachunku bankowego, a jedynie poprzez wpisanie jej numeru telefonu. W celu aktywowania usługi, użytkownik systemu BLIK musi jedynie powiązać w aplikacji numer swojego telefonu z numerem rachunku bankowego.

Wykonywanie transakcji przy pomocy przenośnego urządzenia możliwe jest od dnia 9 lutego 2015 r. W celu skorzystania z nowego standardu płatniczego, należy pobrać aplikację mobilną jednego z uczestników systemu BLIK. Od uruchomienia systemu w gronie tym są: Alior Bank S.A., Bank Millennium S.A., Bank Zachodni WBK S.A., ING Bank Śląski S.A., mBank S.A., Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna. W maju 2016 r. usługę BLIK wdrożył także Getin Noble Bank S.A.

Na koniec grudnia 2016 r. system BLIK obejmował swoim zasięgiem:

- 7 banków,
- 3,1 mln użytkowników (liczba zarejestrowanych aplikacji mobilnych BLIK),
- 185.305 punktów handlowo-usługowych,
- 177.012 terminali płatniczych,
- 42.916 sklepów internetowych,
- 15.928 bankomatów.

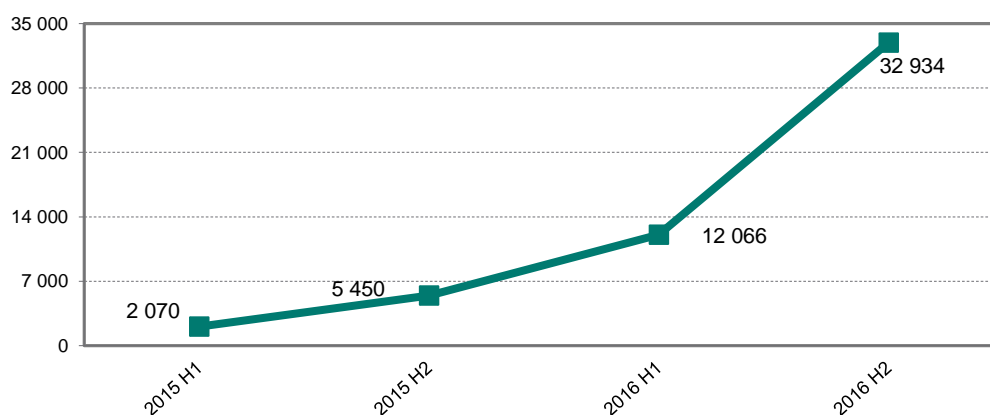
W okresie II półrocza 2016 r. w systemie BLIK:

- wykonano łącznie 6,1 mln zleceń o łącznej wartości 1,07 mld złotych,

- średnio dziennie wykonano 32.934 zleceń o łącznej wartości 5,8 mln złotych,
- średnia wartość zlecenia wyniosła 177 zł.

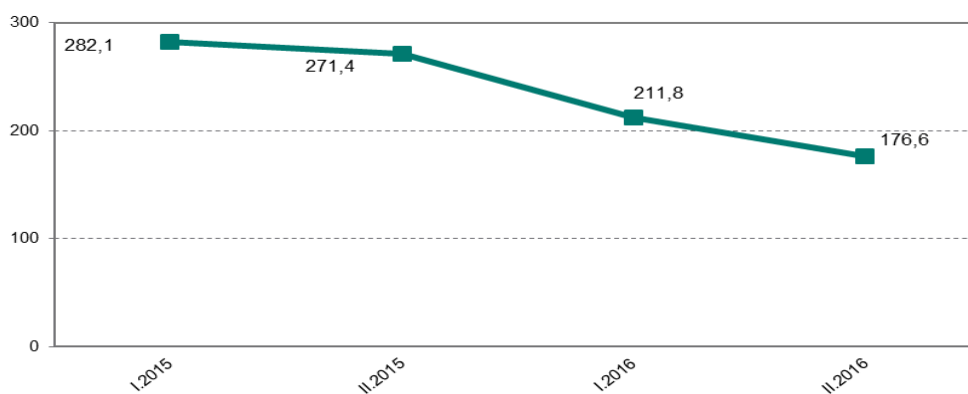
W II półroczu 2016 r. w systemie płatności BLIK obroty po raz pierwszy od momentu uruchomienia systemu przekroczyły próg 1 miliarda złotych i wyniosły 1,07 mld zł, czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza (465 mln zł) nastąpił znaczący wzrost o 130%. W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie BLIK wyniosła 6,1 mln szt., czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza znacząco wzrosła o 179% (z poziomu 2,2 mln). W ślad za wzrostem łącznej liczby transakcji przetwarzanych przez system, odnotowano również znaczący wzrost o 173% średniej dziennej liczby transakcji. Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń na przestrzeni II półrocza 2016 r. wyniosła 32.934 (w poprzednim okresie wynosiła 12.066), co prezentuje wykres nr 24. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w II półroczu 2016 r. wyniosła 177 zł (w poprzednim półroczu wyniosła 212 zł), co prezentuje wykres nr 25.

Wykres 24. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

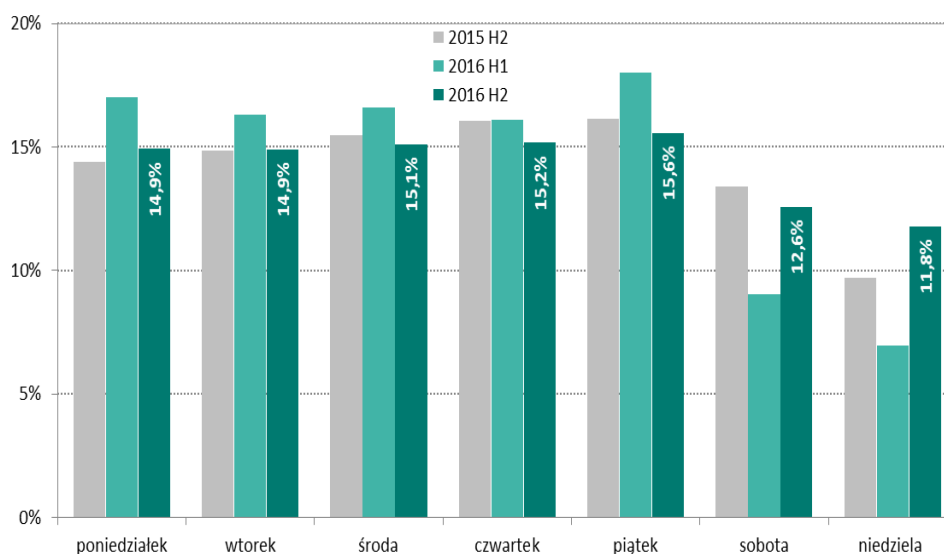
Wykres 25. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

W II półroczu 2016 r. najwięcej transakcji zostało rozliczonych w piątki (15,6%). Pozostałe dni tygodnia były obciążone na zbliżonym poziomie od 14,9% do 15,2%. Od początku funkcjonowania systemu odsetek transakcji realizowanych w dni wolne od pracy systematycznie wzrastał. Na uwagę zasługuje fakt, iż obecnie liczba zleceń realizowanych w soboty (12,6%) czy w niedziele (11,8%) była na poziomie zbliżonym do obrotu realizowanego w dni robocze. Porównując liczbę zleceń realizowanych w systemie w soboty i niedziele, na przestrzeni dwóch kolejnych półroczy 2016 r. widoczna jest tendencja realizowania przez klientów większej liczby transakcji w dni wolne od pracy. Rozkład liczby zleceń w poszczególne dni tygodnia przedstawiono na wykresie nr 26.

Wykres nr 26. Liczba zleceń w systemie BLIK w poszczególnych dniach tygodnia w okresie kolejnych trzech kolejnych półroczy od II półroczu 2015 r.

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

W II półroczu 2016 r. klienci korzystający z systemu BLIK dokonali następujących typów transakcji:

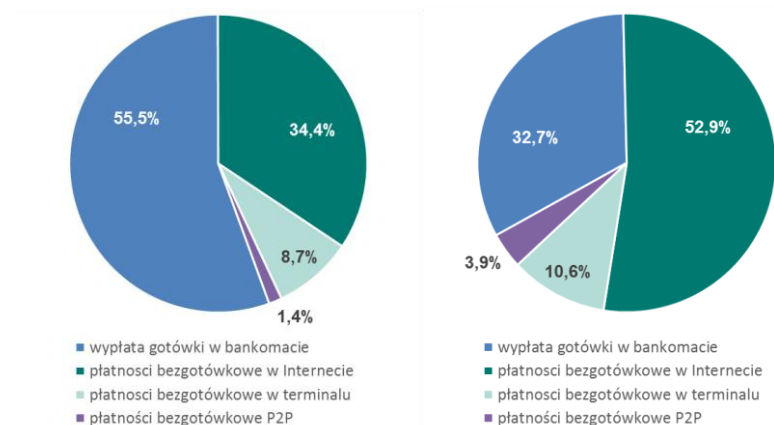
- płatności bezgotówkowe w Internecie – 3,2 mln płatności (stanowiły one 53% wszystkich transakcji mobilnych),
- wypłaty gotówki w bankomacie – 2 mln wypłat (stanowiły one 32,7% wszystkich transakcji mobilnych),
- płatności bezgotówkowe w terminalu – 639,5 tys. płatności (stanowiły one 10,6% wszystkich transakcji mobilnych),
- płatności typu P2P – 236 tys. (stanowiły one 3,9% wszystkich transakcji mobilnych).

Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I półroczu oraz w II półroczu 2016 r. przedstawiono na wykresie nr 27.

Wykres nr 27. Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I i II półroczu 2016 r.

I półrocze 2016 r.

II półrocze 2016 r.

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

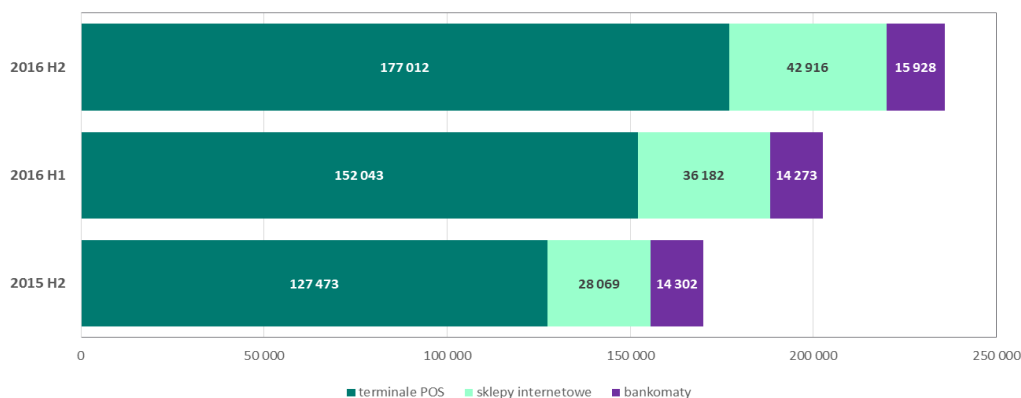
Na koniec grudnia 2016 r. liczba zarejestrowanych użytkowników w systemie przekroczyła poziom 3,1 mln. Użytkownicy aplikacji mobilnych mogą dokonywać transakcji w bankomatach, terminalach płatniczych typu POS, w sklepach internetowych, jak również transakcji typu P2P. Na koniec grudnia 2016 r. sieć akceptacji płatności mobilnych obejmowała 235,9 tys. urządzeń i na przestrzeni II półrocza 2016 r. wzrosła o 32,2 tys. urządzeń.

Na koniec grudnia 2016 r. sieć akceptacji systemu stanowiły:

- terminale POS – 177.012 urządzeń akceptujących,
- sklepy internetowe – 42.916 podmiotów,
- bankomaty – 15.928 sztuk.

Liczbę urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec grudnia 2016 r. przedstawiono na wykresie nr 28.

Wykres nr 28. Liczba urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec kolejnych trzech półroczy od 2015 r.

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Szczegółowe dane dotyczące wartości i liczby transakcji w systemie BLIK, jakie miały miejsce w I i II półroczu 2016 r., przedstawia tabela nr 9.

Tabela nr 9. Wartość i liczba zleceń w systemie BLIK w I i II półroczu 2016 r.

System BLIK	I półrocze 2016	ZMIANA	II półrocze 2016
Liczba dni roboczych:	182 dni		184 dni
Wartość płatności (zł)			
Ogółem	0,465 mld	↗+130%	1,07 mld
Średnia miesięczna	78 mln	↗+128%	178 mln
Średnia dzienna	2,6 mln	↗+123%	5,8 mln
Liczba płatności			
Ogółem	2 169 091	↗+179%	6 059 924
Średnia miesięczna	366 015	↗+176%	1 009 987
Średnia dzienna	12 066	↗+173%	32 934
Średnia kwota transakcji (zł)	212	↘-17%	177
Poszczególne typy płatności:			
1) Płatności bezgotówkowe w INTERNECIE			
Wartość (zł)	56 mln	↗+370%	263 mln
Udział % w systemie BLIK	12,1%	↗	24,6%
Liczba	755 767	↗+324%	3 203 218
Udział % w systemie BLIK	34,4%	↗	53%
Średnia dzienna liczba płatności	4 153	↗+319%	17 409
Średnia wartość płatności	75	↗+9%	82
2) Wypłaty gotówkowe w bankomacie:			
Wartość (zł)	394 mln	↗+90%	749 mln
Udział % w systemie BLIK	84,8%	↘	70,0%
Liczba	1 219 158	↗+63%	1 980 903
Udział % w systemie BLIK	55,5%	↘	32,7%
Średnia dzienna liczba wypłat	6 699	↗+61%	10 766
Średnia wartość wypłaty w bankomacie	323	↗+17%	378
3) Płatności bezgotówkowe w terminalach POS			
Wartość (zł)	11 mln	↗+264%	40 mln
Udział % w systemie BLIK	2,4%	↗	3,7%
Liczba	190 253	↗+236%	639 455
Udział % w systemie BLIK	8,7%	↗	10,6%
Średnia dzienna liczba płatności	1 045	↗+233%	3 475
Średnia wartość płatności	59	↗+5%	62
4) Płatności typu P2P			
Wartość (zł)	3 mln	↗+513%	18,4 mln
Udział % w systemie BLIK	0,7%	↗	1,7%
Liczba	30 913	↗+665%	236 348
Udział % w systemie BLIK	1,4%	↗	3,9%
Średnia dzienna liczba płatności	170	↗+656%	1 285
Średnia wartość płatności	102	↘-24%	78

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o. oraz NBP

Ocena funkcjonowania systemu BLIK

System BLIK rozpoczął przeprowadzanie rozliczeń od dnia 9 lutego 2015 r. Od momentu uruchomienia systemu liczba uczestników systemu powiększyła się o kolejny podmiot, co jest bardzo korzystne z punktu widzenia dalszej strategii rozwoju systemu na rynku polskim.

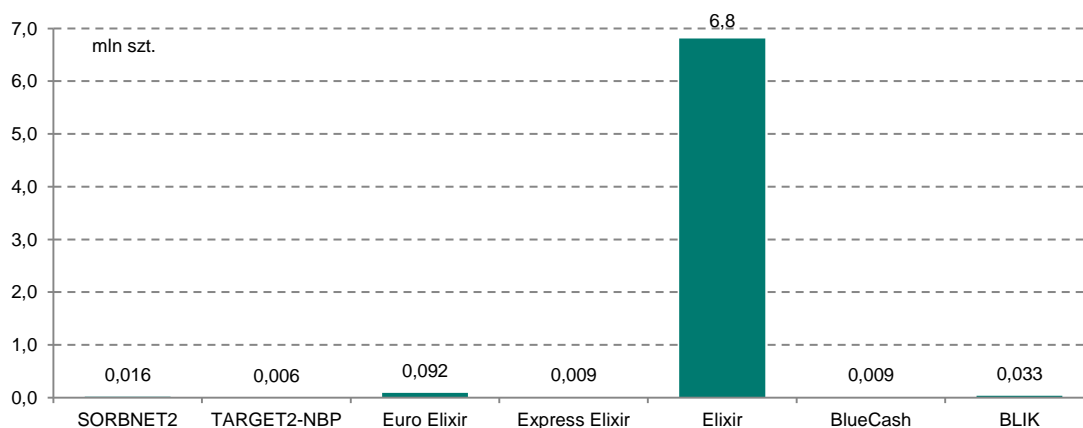
W systemie BLIK odnotowano bardzo dynamiczny wzrost zarówno liczby przeprowadzanych transakcji (wzrost o 179%), jak i wartości (wzrost o 130%). Średnio dziennie w II półroczu 2016 r. wykonywanych było 32,9 tys. zleceń o łącznej wartości 5,8 mln zł. Użytkownicy systemu BLIK najczęściej (53%) dokonują transakcji w internecie, których zarejestrowano 3,2 mln na łączną kwotę 363 mln zł (w poprzednim okresie było ich 756 tys.). Na drugim miejscu pod względem powszechności (32,7%) znajdują się transakcje wypłaty z bankomatu, których zarejestrowano 2,0 mln na łączną kwotę 749 mln zł. Ponad trzykrotnie wzrosła liczba transakcji w terminalach (10,6%), których odnotowano 639 tys. (w poprzednim okresie było ich 190 tys.). Od kwietnia 2016 r. w systemie są przeprowadzane transakcje typu P2P, które zyskują coraz większy udział. Na przestrzeni II półroczu 2016 r. przeprowadzono ich 236 tys. (3,9% wszystkich transakcji) na łączną kwotę 18,4 mln zł.

Funkcjonowanie systemu BLIK w II półroczu 2016 r. należy ocenić jednoznacznie pozytywnie, biorąc pod uwagę dynamiczny wzrost obrotów. Pozytywnym wskaźnikiem dalszego rozwoju systemu jest fakt powiększenia sieci akceptacji (235,9 tys. urządzeń), która na przestrzeni II półroczu 2016 r. została rozbudowana o 32,2 tys. kolejnych urządzeń.

2.4. Porównanie systemów płatności pod kątem średniej dziennej liczby zleceń i średniej wartości jednego zlecenia

Na wykresie nr 29 przedstawiono średnią dzienną liczbę zleceń realizowanych w systemach płatności w II półroczu 2016 r.

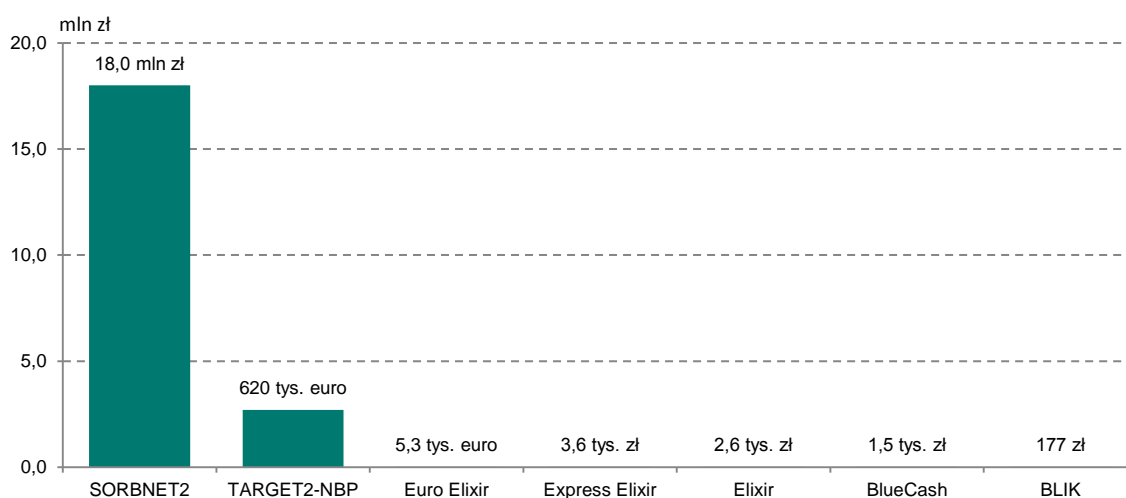
Wykres nr 29. Średnia dzienna liczba realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Średnią wartość zlecenia płatniczego rozliczanego w systemach w II półroczu 2016 r. przedstawiono na wykresie nr 30.

Wykres nr 30. Średnia wartość zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2016 r. (dla celów porównawczych wartość na wykresie została wyrażona w walucie krajowej, przy przeliczeniu zastosowano kurs średnioważony NBP)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Podsumowanie

W II półroczu na rynku polskim funkcjonowało siedem głównych systemów płatności. Największe wzrosty średniej dziennej liczby realizowanych zleceń odnotowano w systemie BLIK, w którym realizowane są płatności przy wykorzystywaniu urządzeń mobilnych (np. telefonów komórkowych typu smartfon, tabletów). W II półroczu 2016 r., w stosunku do I półrocza, w systemie BLIK średnia dzienna liczba realizowanych zleceń płatniczych wzrosła o 173%. Podobnie było w systemie płatności natychmiastowych - Express Elixir, umożliwiającym bezpośrednią realizację przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych. W II półroczu 2016 r. w porównaniu do I półrocza, w systemie Express Elixir średnia dzienna liczba realizowanych zleceń wzrosła o 45%. Wzrost średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w ww. systemach można ocenić jako zjawisko bardzo pozytywne, świadczące o coraz większym zainteresowaniu rynku tego rodzaju usługą, a tym samym przyczyniające się do rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce.

W II półroczu 2016 r. w systemie Euro Elixir (prowadzącym rozliczenia w euro) odnotowano wzrost średniej dziennej liczby realizowanych zleceń o 15%. Natomiast w systemie Elixir (prowadzącym rozliczenia w złotych), średnia dzienna liczba realizowanych zleceń utrzymała się na tym samym poziomie co w I półroczu 2016 r. i wyniosła 6,8 mln sztuk.

Analizując dane dotyczące polskich systemów RTGS, w minionym półroczu w systemie SORBNET2, tj. systemie wysokokwotowym, w którym przeprowadzane są rozrachunki międzybankowe w złotych, należy zwrócić uwagę na utrzymujący się od lat trend wzrostowy średniej dziennej liczby realizowanych zleceń (wykres nr 3). W II półroczu 2016 r., w stosunku do I półrocza, zanotowano kolejny wzrost średniej dziennej liczby

realizowanych zleceń o 3,6%, pomimo rosnącej dostępności do systemów płatności umożliwiających realizację zleceń natychmiastowych. W systemie TARGET2-NBP, prowadzącym rozliczenia w euro, wystąpił wzrost średniej dziennej liczby o 9,6%. Analizując wolumen zrealizowanych zleceń w systemie TARGET2-NBP w II półroczu 2016 r., należy zwrócić uwagę na wzrost liczby zrealizowanych zleceń klientów (o 13,3%), w tym wzrost zleceń krajowych (o 39,7%). Zmiany te można uznać za jedną z głównych przyczyn wzrostu średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w tym systemie (wykres nr 6). Jest to zjawisko pozytywne, odwracające utrzymujący się od dwóch półroczy trend spadkowy tych zleceń.

Natomiast w systemie BlueCash, oferującym realizację płatności natychmiastowych, w II półroczu 2016 r., w stosunku do I półrocza, odnotowano po raz pierwszy od momentu uruchomienia tego systemu spadek średniej dziennej liczby realizowanych zleceń o 11%, co można tłumaczyć pewnym nasyceniem rynku tego rodzaju usługą po dynamicznym wzroście na początkowym etapie rozwoju tego systemu.

Szczegółowe dane dotyczące porównania średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w I i II półroczu 2016 r. przedstawiono w tabeli nr 10.

Tabela nr 10. Porównanie średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w I i II półroczu 2016 r.

Systemy płatności	I połowa 2016 r.	ZMIANA	II połowa 2016 r.
Elixir	6,8 mln	→	6,8 mln
Euro Elixir	79.821	↑ 15%	91.596
SORBNET2	15.295	↑ 3,6%	15.849
BlueCash	9.644	↓ -11%	8.574
BLIK	12.066	↑ 173%	32.934
TARGET2-NBP	5.097	↑ 9,6%	5.584
Express Elixir	6.001	↑ 45%	8.673

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Największe wzrosty średniej wartości realizowanego zlecenia odnotowano w systemie BlueCash, w którym realizowane są płatności natychmiastowe. W II półroczu 2016 r., w stosunku do I półrocza, w systemie BlueCash średnia wartość realizowanego zlecenia płatniczego wzrosła o 23%. Podobnie było w systemach Elixir i Euro Elixir, w których średnia wartość realizowanego zlecenia płatniczego wzrosła odpowiednio o 4% i 2%. Natomiast w systemach Express Elixir i BLIK, w II półroczu 2016 r. średnia wartość realizowanego zlecenia płatniczego w porównaniu do poprzedniego półrocza zmalała odpowiednio o 10% i 17%.

W zakresie danych statystycznych dotyczących polskich systemów RTGS, w minionym półroczu w systemie SORBNET2 średnia wartość realizowanego zlecenia zmalała o 1,4%, natomiast w systemie TARGET2-NBP średnia wartość realizowanego zlecenia wzrosła o 3,2%.

Szczegółowe dane dotyczące porównania średniej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I i II półroczu 2016 r. przedstawiono w tabeli nr 11.

Tabela nr 11. Porównanie średniej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I i II półroczu 2016 r.

Systemy płatności	I połowa 2016 r.	ZMIANA	II połowa 2016 r.
SORBNET2 (zł)	18,2 mln	↓-1,4%	18,0 mln
TARGET2-NBP (euro)	600 tys.	↑ 3,2%	620 tys.
Euro Elixir (euro)	5.232	↑ 2%	5.313
Express Elixir (zł)	4.064	↓-10%	3.647
Elixir (zł)	2.524	↑ 4%	2.631
BlueCash (zł)	1.245	↑ 23%	1.532
BLIK (zł)	212	↓-17%	177

Źródło: Opracowanie własne, DSP

3. Systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

W II półroczu 2016 r. najważniejszą zmianą formalną w zakresie obszaru systemu rozrachunku papierów wartościowych było uzyskanie statusu systemu rozrachunku w rozumieniu ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami przez istniejący od 2010 r. system rozrachunku IRGiT SRF. W efekcie tego zdarzenia liczba funkcjonujących na polskim rynku systemów rozrachunku papierów wartościowych wzrosła do pięciu. Obecnie są to:

1. systemy rozliczeń papierów wartościowych prowadzone przez KDPW_CCP S.A.:
  - system rozliczeń na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrot zorganizowany),
  - system rozliczeń na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrot niezorganizowany).
2. system rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez KDPW S.A.,
3. system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4 prowadzony przez NBP,
4. system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych IRGiT SRF prowadzony przez Izbę Rozliczeniową Giełd Towarowych S.A. (IRGiT S.A.).

3.1. Grupa KDPW

3.1.1. Systemy rozliczeń papierów wartościowych prowadzone przez KDPW_CCP S.A.

W II półroczu 2016 r. najistotniejsze zmiany w funkcjonowaniu systemów rozliczeń prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. dotyczyły:

- 1) rozszerzenia decyzją KNF z dnia 9 sierpnia 2016 r. zakresu udzielonej KDPW_CCP S.A. autoryzacji o następujące klasy instrumentów finansowych:
  - papiery wartościowe udziałowe i dłużne nominowane w EUR (rynek zorganizowany);
  - papiery wartościowe dłużne nominowane w PLN (rynek OTC);
  - instrumenty pochodne na stopy procentowe nominowane w EUR (rynek OTC);

W efekcie powiększył się zakres świadczonych przez KDPW_CCP S.A. usług o możliwość rozliczania nowych klas instrumentów, w szczególności nominowanych w EUR będących przedmiotem obrotu na rynku OTC, oraz przyjmowania zabezpieczeń w formie środków pieniężnych w EUR i dłużnych papierów wartościowych nominowanych w tej walucie. Rozszerzenie autoryzacji KDPW_CCP S.A. ma się przyczynić do rozwoju krajowej infrastruktury rynku finansowego poprzez zwiększenie bezpieczeństwa (ograniczenia ryzyka kredytowego) oraz przejrzystości obrotu i tym samym do aktywizacji rynku OTC;

- 2) modyfikacji z dniem 20 grudnia 2016 r. zasad obsługi procesu rozliczeń transakcji na instrumentach pochodnych w związku z rezygnacją przez KDPW S.A. z rejestracji instrumentów pochodnych. W efekcie tej zmiany uczestnicy rozliczający, którzy będą zawierali transakcje wyłącznie w instrumen-

tach pochodnych (które nie będą rozliczane poprzez dostawę instrumentów finansowych rejestrowanych w izbie rozrachunkowej), nie będą zobowiązani do posiadania konta w KDPW albo agenta do spraw rozrachunku, a zlecenia rozrachunku w środkach pieniężnych będą przekazywane przez KDPW_CCP bezpośrednio do systemu płatności;

- 3) rozszerzenia funkcjonalności o obsługę limitu płatności wynikających z rozliczeń transakcji zawartych w obrocie zorganizowanym. Korzystanie z usługi będzie fakultatywne, dostępne dla banków płatników w pełnym zakresie oraz dla uczestników rozliczających w zakresie monitoringu statusu ustanowionego limitu płatności.

Dane statystyczne

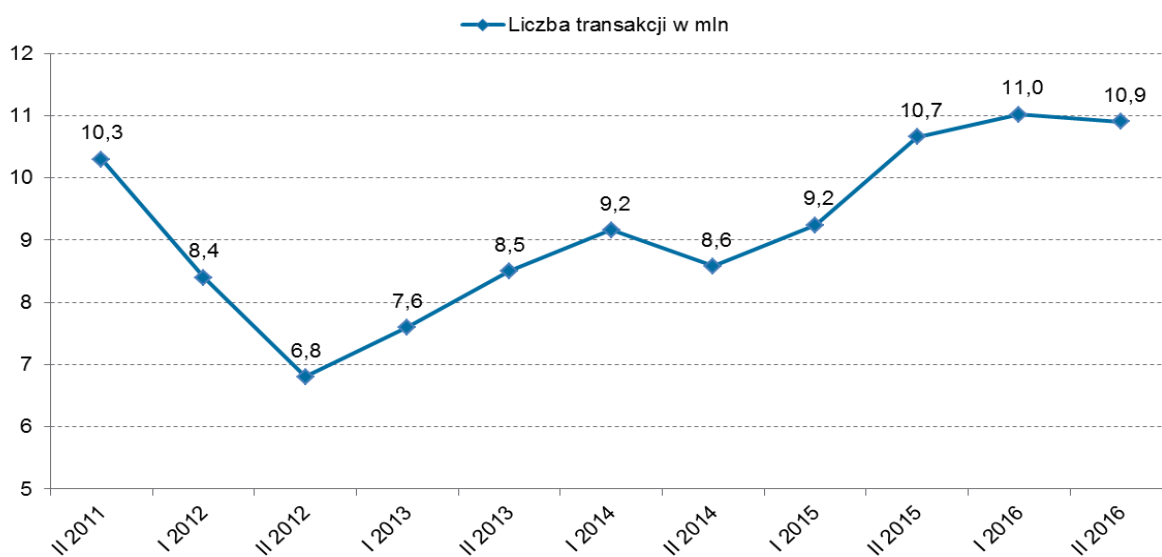
Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. w systemach rozliczeń prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. uczestniczyło 35 podmiotów operujących na rynku zorganizowanym i 16 podmiotów działających na rynku OTC, tj. tyle samo podmiotów, co na koniec I półrocza 2016 r.

W omawianym okresie w systemach rozliczeń prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. przetworzono 10.905.738 szt. transakcji o wartości 274,7 mld zł (w I półroczu 2016 r. wielkości te wyniosły odpowiednio 11.021.235 transakcji oraz 215,7 mld zł), co oznacza, w stosunku do poprzedniego półrocza, nieznaczny spadek liczby transakcji o 1,05% przy jednoczesnym wzroście wartości transakcji o 27,4%.

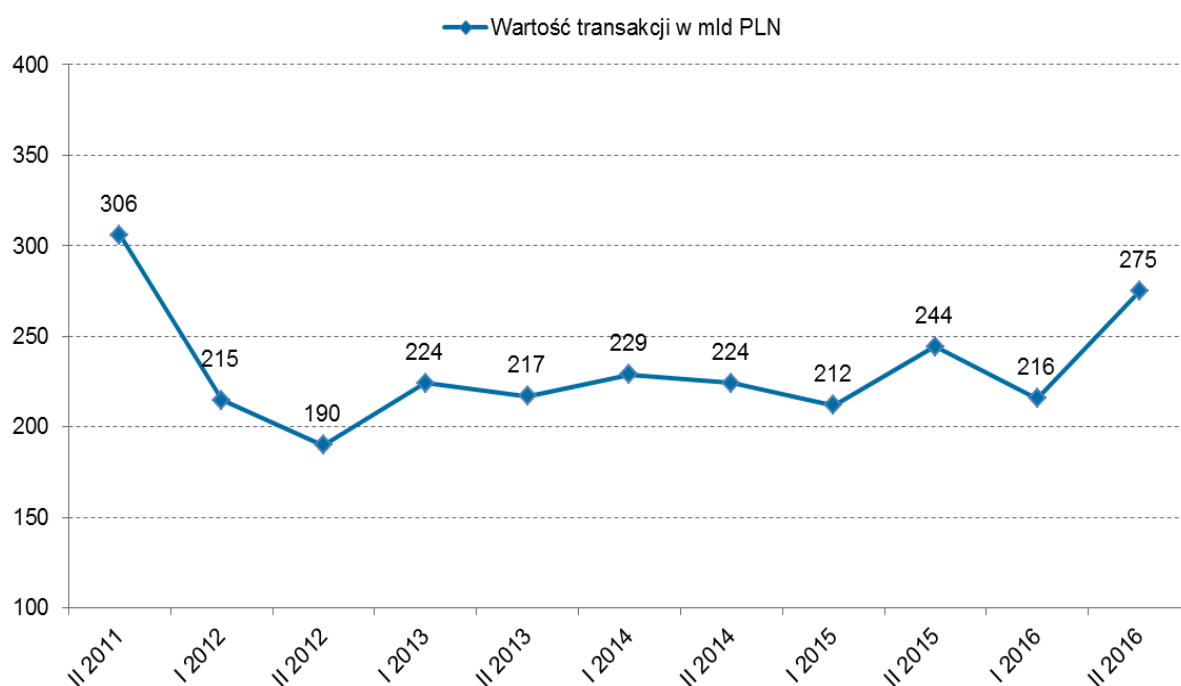
Analizując powyższe dane, dotyczące liczby i wartości rozliczonych transakcji, należy zauważyć utrzymującą się, już trzecie półrocze, podobny poziom liczby rozliczonych transakcji, oznaczający nieznaczne przekroczenie poziomu zanotowanego w II półroczu 2011 r. Można również zaobserwować istotny wzrost wartości rozliczonych transakcji w odniesieniu do I połowy 2016 r.

Na wykresie nr 31 i 32 przedstawiona została liczba i wartość rozliczonych przez KDPW_CCP S.A. transakcji w podziale na okresy półroczne.

Wykres nr 31. Liczba transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2011 – 2016

Źródło: Dane KDPW_CCP S.A.

Wykres nr 32. Wartość transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2011 – 2016

Źródło: Dane KDPW_CCP S.A.

3.1.2. Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych

W II półroczu 2016 r. najistotniejsze zmiany w funkcjonowaniu systemu rozrachunku prowadzonego przez KDPW S.A. dotyczyły:

- 1) zaprzestania od dnia 20 grudnia 2016 r. prowadzenia przez KDPW S.A. systemu rejestracji instrumentów pochodnych znajdujących się w obrocie zorganizowanym w związku ze zniesieniem spoczywającego dotychczas na Spółce obowiązku ustawowego w tym zakresie. Instrumenty pochodne są obecnie rejestrowane wyłącznie na kontach rozliczeniowych w systemie prowadzonym przez KDPW_CCP S.A. Zmiana ta przyczyni się do uproszczenia procesu rozrachunku instrumentów pochodnych oraz dostosowania go do rozwiązań funkcjonujących w tym zakresie na rynkach zagranicznych.
- 2) umożliwienia od dnia 5 października 2016 r. przechowywania i obsługi na rachunkach zbiorczych i rachunkach papierów wartościowych emitowanych przez polskich emitentów papierów wartościowych, z których świadczenia pieniężne są wypłacane w walucie obcej. Zmiana zwiększyła atrakcyjność oferty KDPW S.A., przyczyniając się do otwarcia w Krajowym Depozycie rachunku zbiorczego dla Clearstream Banking S.A. (Luksemburg). Powstałe w ten sposób połączenie międzysystemowe daje możliwość szybszej i tańszej dystrybucji do inwestorów zagranicznych dłużnych papierów wartościowych polskich emitentów nominowanych w walutach obcych.

- 3) modyfikacji od dnia 1 października 2016 r. zasad obsługi systemu automatycznych pożyczek papierów wartościowych poprzez ograniczenie roli KDPW S.A. w dokonywaniu rozliczeń pomiędzy pożyczkodawcą a pożyczkobiorcą, po przekazaniu przez KDPW S.A. pożyczkodawcy przedmiotu zabezpieczenia w wyniku braku zwrotu w terminie papierów wartościowych przez pożyczkobiorcę. Zmiana ta ma na celu uproszczenie obsługi systemu automatycznych pożyczek papierów wartościowych i tym samym doprowadzenie do szerszego stosowania przez pożyczkodawców tego dotychczas słabo wykorzystywanego narzędzia zarządzania płynnością.
- 4) wydłużenia od dnia 1 października 2016 r. czasu prowadzenia rozrachunku posttransakcyjnego w systemie rozrachunku w czasie rzeczywistym (RTGS) z godz. 16.30 do godz. 17.00 dla instrukcji DvP oraz do godz. 18.30 dla instrukcji FoP, zrównujące je z czasem rozrachunku transakcji zawieranych poza obrotem zorganizowanym.

Dane statystyczne

Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. uczestniczyło 60 podmiotów, w tym 37 banków, tj. tyle samo podmiotów, co na koniec I półrocza 2016 r.

W omawianym okresie w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. zostało zaewidencjonowanych 5.940.815 operacji o łącznej wartości 5.633,8 mld zł (w I półroczu 2016 r. wielkości te wyniosły odpowiednio 6.058.673 operacji oraz 5.469,1 mld zł). Oznacza to, iż nastąpił niewielki spadek liczby operacji o 1,95% przy jednoczesnym niewielkim wzroście wartości o 3,01%¹³.

---

¹³ Na początku II półrocza 2014 r. zostały wprowadzone nowe funkcjonalności zmieniające strukturę operacji co powoduje złożoność porównania danych, a wynika to z faktu, że poszczególne funkcjonalności mają inny wpływ na strukturę operacji, mianowicie: nowacja w KDPW_CCP S.A. spowodowała wzrost liczby instrukcji rozrachunkowych przekazywanych do KDPW S.A., netting w papierach wartościowych wpłynął na spadek tych instrukcji, podczas gdy rozrachunek w częściach doprowadził do wzrostu liczby operacji w KDPW S.A.

W przypadku operacji zawartych do dnia 3 sierpnia 2014 r. włącznie, dane odpowiadają:

- transakcjom, przelewom potransakcyjnym i innym operacjom liczonym jednokrotnie, niezależnie od rodzaju rynku;
- odpowiadają zapisom ewidencyjnym w systemie kdpw_stream w przypadku transakcji nierozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A.;
- odpowiadają one połowie zapisów w ewidencji systemu kdpw_stream w przypadku transakcji i operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A. na rynku kasowym i terminowym.

W przypadku operacji zawartych od dnia 4 sierpnia 2014 r. włącznie, dane odpowiadają:

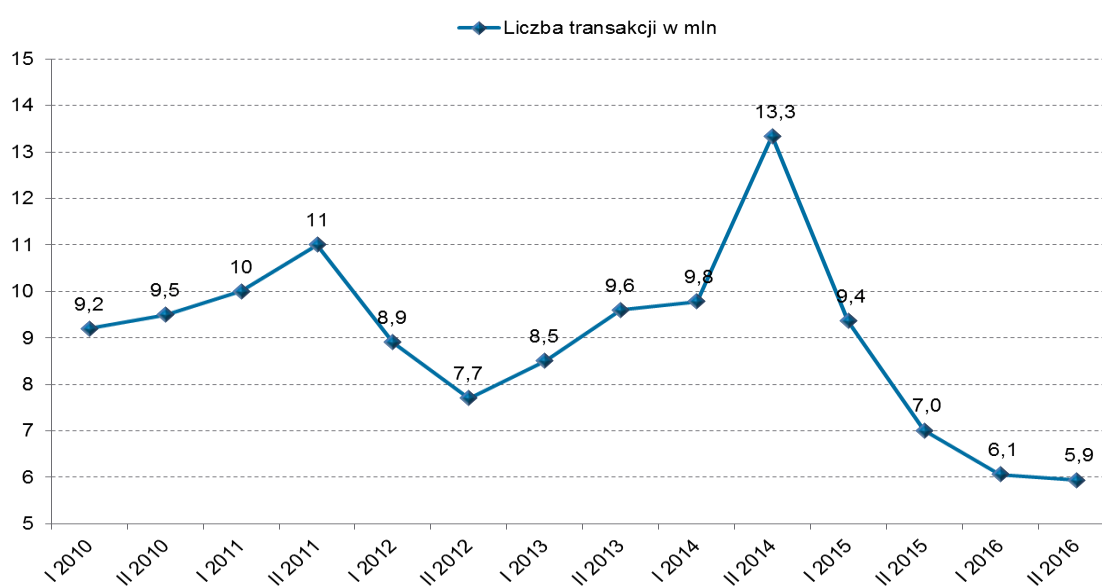
- zapisom ewidencyjnym w systemie kdpw_stream w przypadku operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A. na rynku kasowym, jak i operacji nierozliczanych w drodze nowacji;
- połowie zapisów w ewidencji systemu kdpw_stream w przypadku operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A. na rynku terminowym.

Oznacza to, iż przy zliczaniu operacji na rynku kasowym uwzględniana jest KDPW_CCP S.A. jako strona transakcji, czyli prezentowane są wszystkie zapisy ewidencyjne, gdzie stroną operacji na rynku kasowym (po stronie kupna lub po stronie sprzedaży) jest KDPW_CCP S.A.

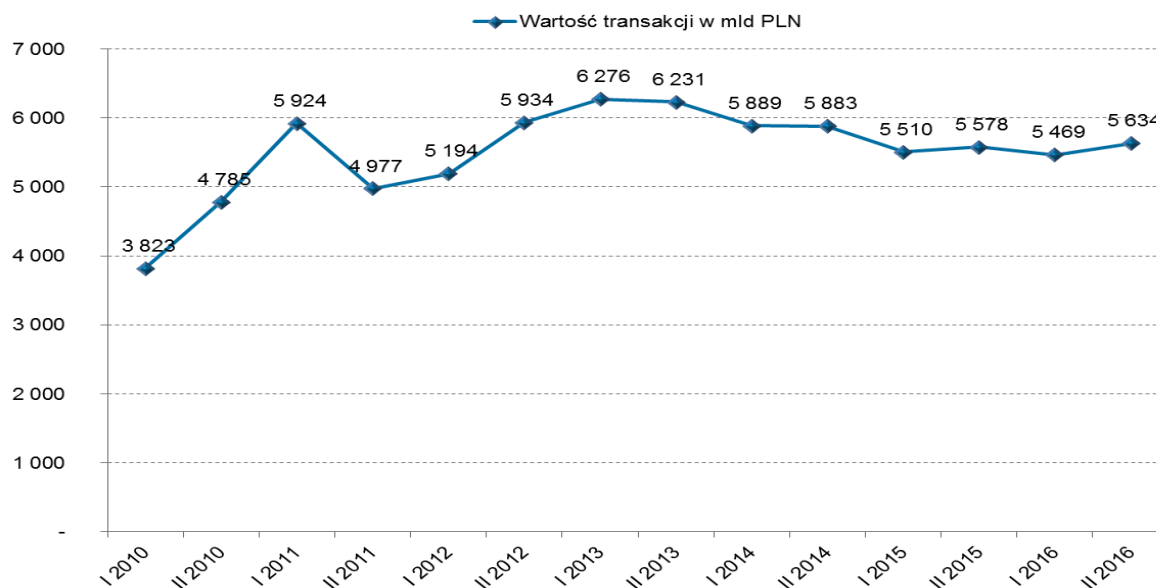
Utrzymujący się spadek liczby operacji w analizowanym okresie w stosunku do I półrocza 2016 r. można tłumaczyć większym stopniem wykorzystania *nettingu*¹⁴ dla transakcji zawieranych na GPW S.A. i rozliczanych w KDPW_CCP S.A. oraz dalszy spadek liczby operacji z GPW S.A. Wartość zaewidencjonowanych operacji utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Na wykresach 33 i 34 przedstawiona została liczba oraz wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w podziale na okresy półroczne.

Wykres nr 33. Liczba operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2010 – 2016

Źródło: Dane KDPW S.A.

¹⁴ Mechanizm pełnego nettingu w papierach wartościowych umożliwia generowanie przez system rozliczeniowy prowadzony przez KDPW_CCP S.A. jednej instrukcji rozrachunku ze wszystkich operacji, uznających lub/i obciążających dane konto rozrachunkowe w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A.

Wykres nr 34. Wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2010 – 2016

Źródło: Dane KDPW S.A.

3.2. System SKARBNET4

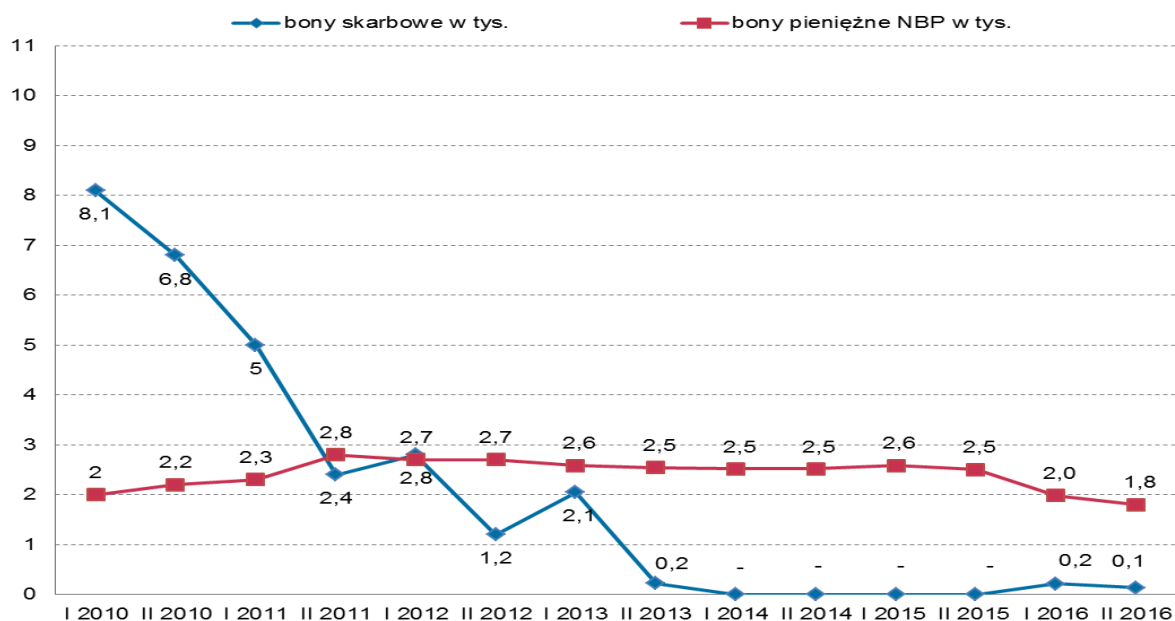
Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. w systemie SKARBNET4 uczestniczyło 42 podmioty rozliczające bony skarbowe i 41 podmiotów rozliczających bony pieniężne, tj. po jednym podmiocie więcej w porównaniu z I półroczem 2016 r.

W omawianym okresie w systemie SKARBNET4 przetworzono łącznie 1.801 transakcji bonami pieniężnymi NBP na kwotę 4.067,1 mld zł (w I półroczu 2016 r. przetworzono 1.982 transakcje o wartości 4.156,4 mld zł). Oznacza to, iż nastąpił zarówno spadek liczby operacji o 9,1% i niewielki spadek wartości o 2,2%. Transakcji bonami skarbowymi przetworzono łącznie 131 na kwotę 18,3 mld zł (w I półroczu 2016 r. przetworzono 217 transakcji o wartości 28,5 mld zł). Oznacza to, iż nastąpił zarówno spadek liczby operacji o 39,6%, jak i jednoczesny spadek wartości o 35,8%.

Analizując powyższe dane, można zauważyć, utrzymujący się od II połowy 2013 r., trend spadkowy w zakresie wartości rozliczonych transakcji bonami pieniężnymi NBP.

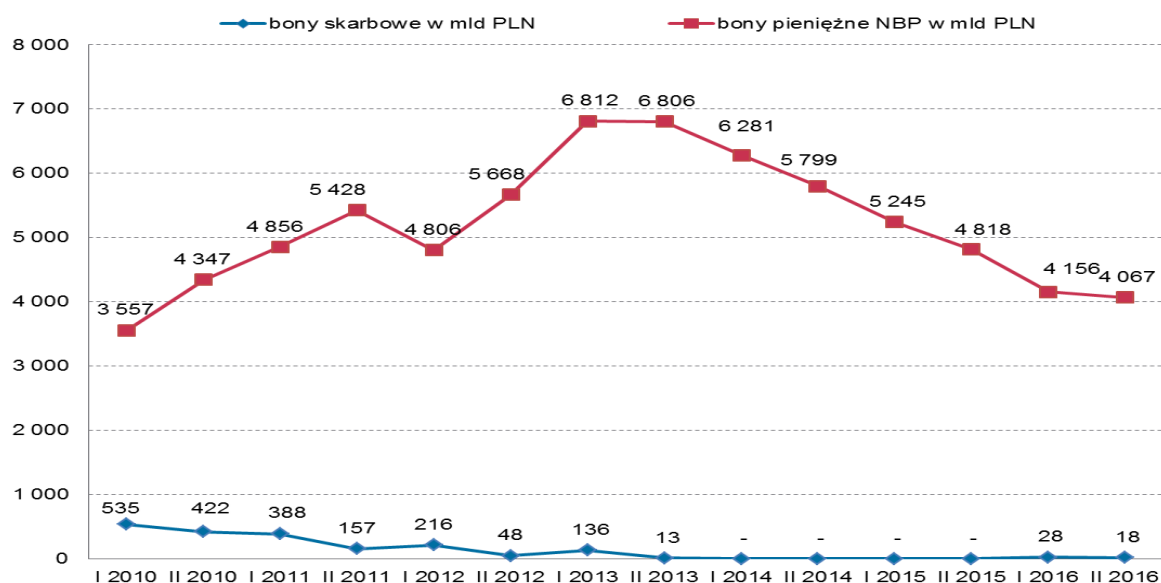
Na wykresach 35 i 36 przedstawiona została liczba oraz wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzona w systemie SKARBNET4 w podziale na okresy półroczne.

Wykres nr 35. Liczba transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2010 – 2016 w systemie RPW (do dnia 12 kwietnia 2015 r.) i w systemie SKARBNET4 (od dnia 13 kwietnia 2015 r.)

Źródło: Dane NBP

Wykres nr 36. Wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2010 – 2016 w systemie RPW (do dnia 12 kwietnia 2015 r.) i w systemie SKARBNET4 (od dnia 13 kwietnia 2015 r.)

Źródło: Dane NBP

3.3. IRGIT SRF

Izba Rozliczeniowa Giełd Towarowych (IRGiT S.A.) została powołana przez Towarową Giełdę Energii S.A. (TGE S.A. posiada 100% udziałów w Spółce) i KDPW S.A. w celu rozliczania i rozrachunku transakcji dokonywanych na Towarowej Giełdzie Energii. IRGiT S.A. pełni funkcję giełdowej izby rozrachunkowej na podstawie ustawy o giełdach towarowych. Ponadto w dniu 19 kwietnia 2010 r. IRGiT S.A. uzyskała zezwolenie KNF na prowadzenie izby rozliczeniowej i izby rozrachunkowej na podstawie ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, uzyskując tym samym prawo do dokonywania rozliczenia i rozrachunku transakcji, których przedmiotem są instrumenty finansowe oparte na towarach. Jednocześnie w dniu 25 lipca 2016 r. prowadzony przez IRGiT S.A. system rozliczeniowo-rozrachunkowy, w związku z uzyskaniem wymaganej przepisami liczby trzech uczestników, stał się systemem rozrachunku papierów wartościowych w rozumieniu art. 1 pkt 2 ustawy o ostateczności rozrachunku pod nazwą „IRGiT SRF”.

Oprócz uzyskania statusu systemu rozrachunku papierów wartościowych w II półroczu 2016 r. najważniejszym wydarzeniem w funkcjonowaniu systemu było wystąpienie przez Spółkę do KNF w dniu 25 października 2016 r. z wnioskiem o udzielenie zezwolenia na prowadzenie działalności jako CCP w zakresie określonych klas instrumentów.

Dane statystyczne

Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. w systemie IRGiT SRF uczestniczyły 3 podmioty, tj. o jeden podmiot więcej w porównaniu z I półroczem 2016 r. Pozwoliło to na uznanie, iż Spółka IRGiT S.A. prowadzi system rozrachunku papierów wartościowych w rozumieniu ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami.

W omawianym okresie w systemie IRGiT SRF nie przetworzono żadnych transakcji. Wynika to z faktu, iż na Rynku Instrumentów Finansowych rozliczanym przez Izbę prowadzoną przez Spółkę IRGiT S.A., nie zostały zawarte żadne transakcje, które Izba mogłaby rozliczyć.

Ocena funkcjonowania systemów rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych w II półroczu 2016 r.

W II półroczu 2016 r. na rynku polskim funkcjonowało w sumie pięć systemów rozliczeń i systemów rozrachunku papierów wartościowych. Należy zwrócić uwagę, iż w minionym półroczu wystąpił zauważalny wzrost wartości transakcji zrealizowanych w krajowych systemach rozliczeń papierów wartościowych. Natomiast, w systemach rozrachunku papierów wartościowych wartość zrealizowanych operacji pozostawała na zbliżonym poziomie w porównaniu do I półrocza 2016 r. Również w zakresie danych statystycznych dotyczących wolumenu transakcji zrealizowanych w systemach rozliczeń oraz operacji zaewidencjonowanych w systemach rozrachunku nie zaobserwowano istotnych zmian w porównaniu do poprzedniego okresu.

Najważniejszą zmianą w ramach infrastruktury polskiego rynku finansowego było spełnienie przez prowadzony przez IRGiT S.A. system warunków uznania go jako system rozrachunku papierów wartościowych w rozumieniu ustawy o ostateczności rozrachunku. Jest to równoznaczne z objęciem wyników rozliczeń w nim przeprowadzanych ochroną wynikającą z ostateczności rozrachunku. Ważną zmianą z punktu widzenia uproszczenia zasad funkcjonowania infrastruktury rynku finansowego było zaprzestanie prowadzenia przez KDPW S.A. rejestracji pochodnych instrumentów finansowych.

4. Pozostałe elementy infrastruktury polskiego systemu płatniczego

4.1. Podmioty świadczące usługi płatnicze

Do instytucji świadczących usługi płatnicze należą przede wszystkim banki, które, zgodnie z przepisami ustawy – Prawo bankowe, prowadzą rachunki bankowe i świadczą ww. usługi w najszerszym możliwym zakresie.

Pozostałe instytucje świadczące usługi płatnicze to w szczególności:

- spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK-i), działające na podstawie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych z dnia 5 listopada 2009 r., które od października 2012 r. objęte zostały nadzorem Komisji Nadzoru Finansowego; z prowadzonych przez nie rachunków pieniężnych zarówno osoby fizyczne, jak i prawne mogą dokonywać rozliczeń w drodze bezgotówkowej, a niektóre kasy oferują również swoim członkom debetowe karty płatnicze.
- krajowe instytucje płatnicze, oferujące różne usługi płatnicze, m.in. prowadzenie rachunków płatniczych, realizację przelewów lub poleceń zapłaty z wyłączeniem przyjmowania depozytów. Działalność krajowych instytucji płatniczej prowadzona jest po uzyskaniu zezwolenia od KNF.
- zagraniczne instytucje płatnicze, czyli podmioty, które w pozostałych krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) uzyskały licencję na świadczenie usług płatniczych i na podstawie tzw. jednolitego paszportu mogą świadczyć takie usługi również w innych krajach EOG.
- Poczta Polska S.A. wykonująca, na podstawie ustawy z dnia 5 września 2008 r. o komercjalizacji państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska” oraz zgodnie ze statutem Spółki, niektóre czynności bankowe, spośród których najważniejszą i najpowszechniejszą jest przyjmowanie wpłat na rachunki bankowe. Poza tym popularną usługą jest przekaz pocztowy, czyli przekazanie gotówki od wpłacającego do odbiorcy. Ponadto, w placówkach Poczty Polskiej S.A. są świadczone usługi bankowe Banku Poczтового S.A., którego głównym akcjonariuszem jest Poczta Polska S.A.
- agenci rozliczeniowi, których działalność została, zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt. 5 ustawy o usługach płatniczych, uznana za usługę płatniczą. Nadzór nad działalnością agentów rozliczeniowych pełni KNF we współpracy z Prezesem NBP.
- pośrednicy finansowi, wykonujący usługę przyjmowania wpłat gotówkowych na rachunki bankowe, działają na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych. Podmioty te mogą działać jako instytucje płatnicze na podstawie zezwolenia wydanego przez KNF lub jako biura usług płatniczych, jeżeli miesięczna wartość wykonanych transakcji nie przekracza równowartości 500 tys. euro. Działalność biur usług płatniczych prowadzona jest na podstawie wpisu do rejestru Komisji Nadzoru Finansowego. Podmioty te mają obowiązek zabezpieczenia środków pieniężnych otrzymywanych od użytkowników poprzez polisę lub gwarancję bankową.
- instytucje realizujące przekazy pieniężne (np. Western Union, MoneyGram), wykonujące usługi przekazania gotówki w różnych walutach, najczęściej w obrocie międzynarodowym, ale niektóre świadczą również usługi w zakresie przekazów krajowych.

4.1.1. Liczba podmiotów świadczących usługi płatnicze i ich placówek

Według danych Komisji Nadzoru Finansowego w II półroczu 2016 r. zanotowano spadek liczby banków komercyjnych o 1 bank¹⁵, tj. do poziomu 36, oraz spadła liczba banków spółdzielczych działających na terenie kraju o 2 banki, tj. do poziomu 558. Liczba oddziałów instytucji kredytowych wzrosła o 1, czyli do poziomu 27.

Zanotowano spadek oddziałów banków z 7.235 do 7.043, tj. o 2,7%, przy jednoczesnym wzroście liczby placówek i filii bankowych z 4.163 na koniec czerwca 2016 r. do 4.183 na koniec grudnia 2016 r., czyli o 0,5%.

Pozostałe dane za II półrocze 2016 r. wykazują w porównaniu do I półrocza 2016 r.:

- spadek liczby placówek spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych o 5% (z 1.288 do 1.223),
- spadek placówek Poczty Polskiej o 0,2% (z 7.225 do 7.208),
- spadek liczby pośredników finansowych o 3,7% (z 949 do 914),
- wzrost liczby placówek przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe o 3,5% (z 39.301 do 40.669).

W omawianym półroczu liczba instytucji świadczących usługi płatnicze spadła z 1.621 do 1.576 (spadek o 2,8%), a równocześnie nastąpił wzrost liczby placówek z 59.212 do 60.326 (wzrost o 1,9%).

Liczbę podmiotów świadczących wybrane podstawowe usługi płatnicze i ich placówek wg stanu na koniec czerwca 2016 r. i grudnia 2016 r. przedstawia tabela nr 12.

Tabela nr 12. Liczba banków, SKOK-ów, placówek Poczty Polskiej oraz pośredników finansowych przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe wg stanu na koniec czerwca 2016 r. i grudnia 2016 r.

Banki, SKOK-i, placówki Poczty Polskiej oraz pośrednicy finansowi	VI 2016	XII 2016
Liczba banków i oddziałów instytucji kredytowych		
Liczba banków komercyjnych	37	36
Liczba banków spółdzielczych	560	558
Liczba oddziałów instytucji kredytowych	26	27
Sieć bankowa		
Liczba oddziałów w kraju	7 235	7 043
Liczba filii, ekspozytur i innych placówek obsługi klienta w kraju	4 163	4 183
SKOK-i		
Liczba instytucji	48	40
Liczba placówek	1 288	1 223
Poczta Polska		
Liczba instytucji	1	1
Liczba placówek	7 225	7 208
Pośrednicy finansowi		
Liczba instytucji	949	914
Liczba placówek	39 301	40 669
RAZEM		
Liczba instytucji	1 621	1 576
Liczba placówek	59 212	60 326

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KNF, NBP, Poczty Polskiej, SKOK i pośredników finansowych w zakresie wpłat na rachunki bankowe

¹⁵ W listopadzie 2016 r. FCE Bank Polska S.A. przekształcił się w FCE Bank S.A. Oddział w Polsce.

4.1.2. Pośrednicy finansowi w zakresie wpłat na rachunki bankowe

Dane przekazane przez podmioty przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe za II półrocze 2016 r. pokazują, że na koniec grudnia 2016 r. funkcjonowało 914 podmiotów, które dysponowały siecią 40.669 punktów. Liczba pośredników zmniejszyła się w II półroczu 2016 r. o 35, liczba placówek wzrosła zaś o 1.368. W II półroczu 2016 r. pośrednicy przyjęli 40,6 mln wpłat gotówkowych o łącznej wartości 6,5 mld zł, co oznacza spadek liczby transakcji w porównaniu do I półrocza 2016 r. o 4,2% i spadek wartości transakcji o 4,5%. Szczegółowe dane statystyczne dotyczące pośredników finansowych w zakresie wpłat na rachunki bankowe od 2005 roku prezentuje tabela nr 13 oraz wykresy nr 37, 38 i 39.

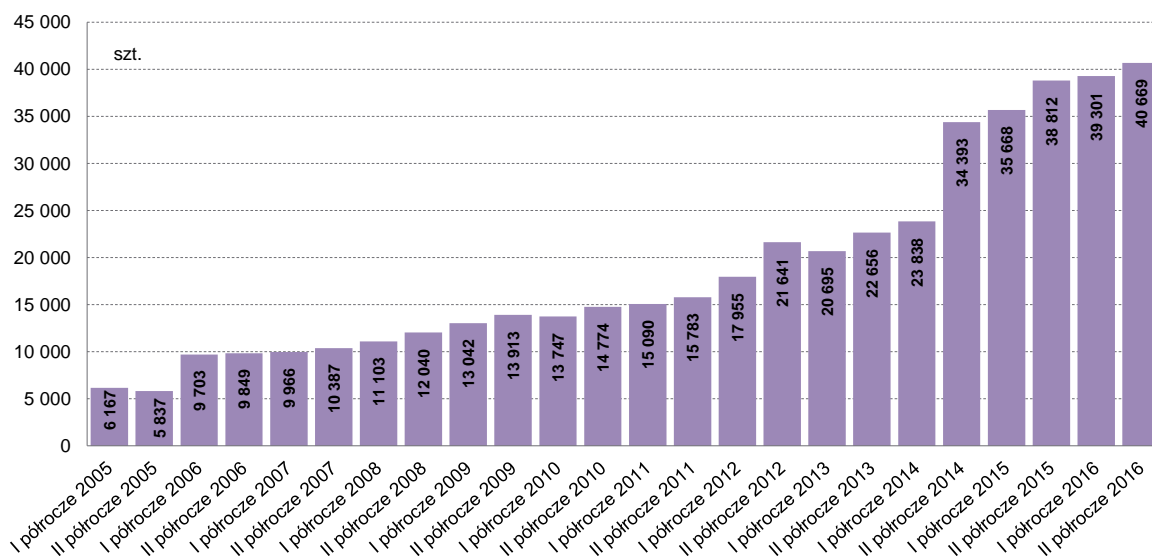
Tabela nr 13. Liczba podmiotów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe, liczba i wartość wpłat dokonanych w latach 2005 – 2016

Okresy rozliczeniowe	Liczba firm *	Liczba punktów przyjmujących wpłaty	Liczba transakcji /w szt./	Wartość transakcji /w zł/	Średnia wartość /w zł/	
2005	I półrocze	154	6 167	15 964 263	1 962 433 615	122,9
	II półrocze	169	5 837	15 978 429	1 732 170 943	108,4
	Razem 2005	x	x	31 942 692	3 694 604 558	115,7
2006	I półrocze	157	9 703	18 054 560	1 901 404 091	105,3
	II półrocze	151	9 849	21 287 427	2 275 686 408	106,9
	Razem 2006	x	x	39 341 987	4 177 090 499	106,2
2007	I półrocze	150	9 966	22 903 124	2 545 604 239	111,1
	II półrocze	141	10 387	23 855 532	3 017 652 675	126,5
	Razem 2007	x	x	46 758 656	5 563 256 914	119,0
2008	I półrocze	132	11 103	23 999 112	2 939 627 710	122,5
	II półrocze	143	12 040	26 187 502	3 316 641 582	126,6
	Razem 2008	x	x	50 186 614	6 256 269 292	124,7
2009	I półrocze	171	13 042	27 533 890	3 671 120 500	133,3
	II półrocze	224	13 913	30 565 380	4 136 912 900	135,3
	Razem 2009	x	x	58 099 270	7 808 033 400	134,4
2010	I półrocze	196	13 747	31 836 987	4 365 345 734	137,1
	II półrocze	237	14 774	32 355 455	4 311 083 151	133,2
	Razem 2010	x	x	64 192 442	8 676 428 885	135,2
2011	I półrocze	346	15 090	34 543 162	4 968 312 401	143,8
	II półrocze	397	15 783	36 463 580	4 886 281 198	134,0
	Razem 2011	x	x	69 982 220	9 450 707 050	135,0
2012	I półrocze	710	17 955	38 588 622	5 428 341 941	140,7
	II półrocze	1 039	21 641	46 403 471	6 628 965 493	142,9
	Razem 2012	x	x	83 503 038	11 827 810 258	141,6
2013	I półrocze	904	20 695	41 974 665	6 107 977 948	145,5
	II półrocze	955	22 656	41 871 167	6 076 962 566	145,1
	Razem 2013	x	x	83 845 832	12 184 940 515	145,3
2014	I półrocze	952	23 838	42 009 189	7 491 430 573	178,3
	II półrocze	1008	34 393	40 019 410	5 918 239 562	147,9
	Razem 2014	x	x	82 028 599	13 409 670 135	163,5
2015	I półrocze	958	35 668	41 877 970	6 406 435 039	152,9
	II półrocze	933	38 812	40 804 797	6 457 251 506	158,3
	Razem 2015	x	x	82 682 767	12 863 686 545	155,2
2016	I półrocze	949	39 301	42 412 010	6 816 624 485	160,7
	II półrocze	914	40 669	40 616 202	6 510 337 217	160,6
	Razem 2016	x	x	83 028 212	13 326 961 702	155,2

*w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

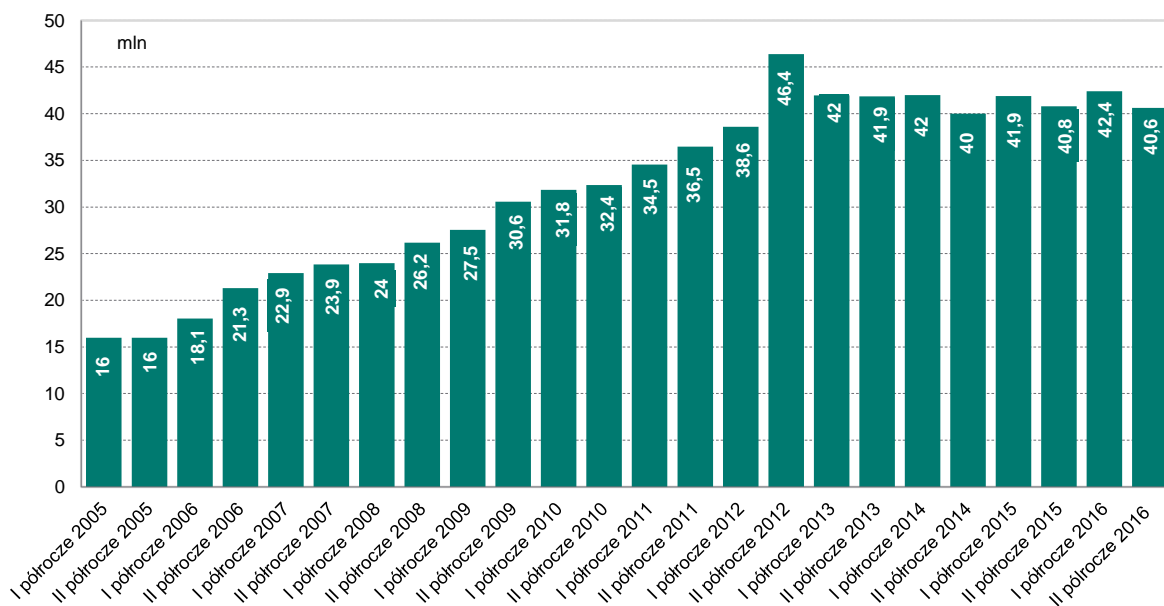
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 37. Liczba punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2016

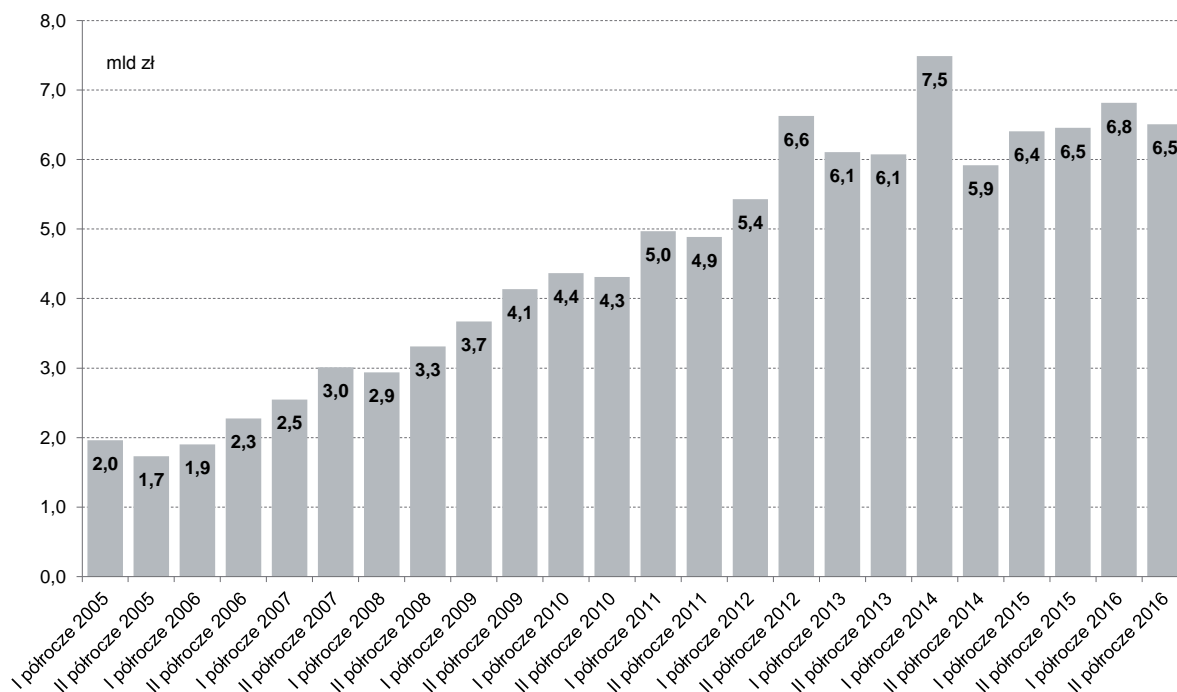
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 38. Liczba transakcji rejestrowanych przez firmy przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005-2016

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 39. Wartość wpłat na rachunki bankowe zrealizowanych za pośrednictwem punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2016

Źródło: Opracowanie własne, DSP

4.1.3. Pośrednicy w zakresie krajowych i zagranicznych przekazów pieniężnych

Dane za II półrocze 2016 r. przekazało do NBP 45 podmiotów pośredniczących w przekazach transgranicznych. W II półroczu 2016 r. w obrocie międzynarodowym zrealizowano 454.890 szt. transakcji wysłanych, co oznacza wzrost liczby transakcji w porównaniu do I półrocza 2016 r. o 18,6%. W wartości transakcji wysłanych nastąpił spadek z 1.143 mld zł do 851,6, tj. o 25,5%. Zanotowano również spadki w liczbie transakcji otrzymanych o 91.530 szt. do poziomu 1.199 tys. oraz wartości transakcji otrzymanych o 35,6 mln zł do poziomu 2,1 mld zł, co oznacza odpowiednio spadek w liczbie transakcji otrzymanych o 7,1% i spadek w wartości o 1,6% w porównaniu do I półrocza 2016 r.

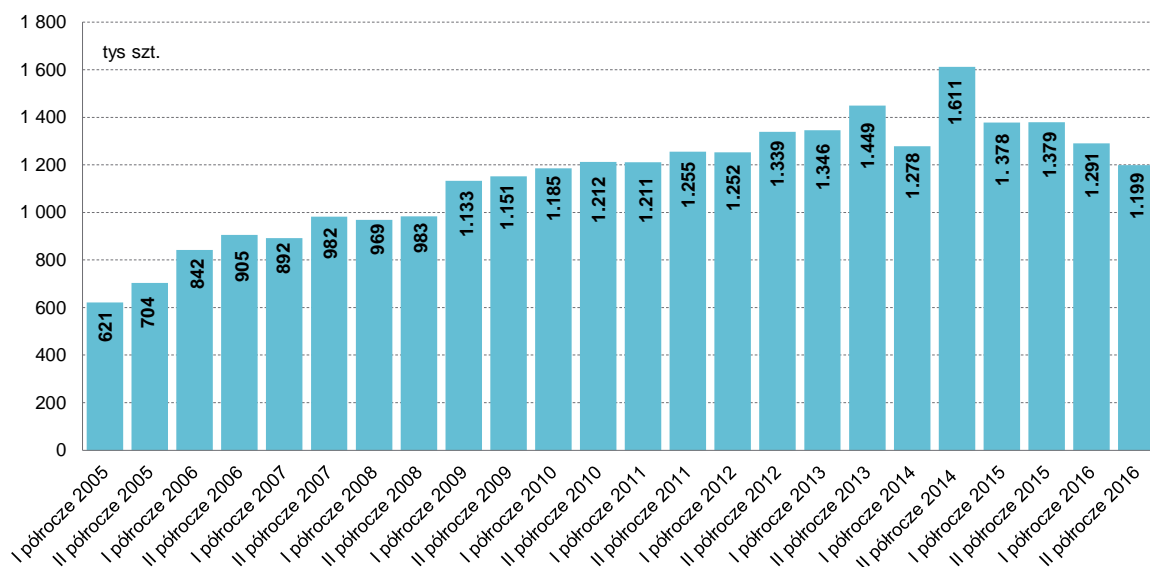
Szczegółowe dane statystyczne dotyczące liczby i wartości przekazów pieniężnych wysłanych i otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski od 2005 roku prezentuje tabela nr 14 oraz wykresy nr 40 i 41.

Tabela nr 14. Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym w latach 2005 – 2016

Okresy rozliczeniowe	Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym			
	wysłane		otrzymane	
	liczba	wartość (w zł)	liczba	wartość (w zł)
I półrocze 2005	51 140	88 988 226	621371	800 892 633
II półrocze 2005	59 783	117 965 605	703980	956 302 171
I półrocze 2006	65 239	136 440 513	841908	1 029 074 986
II półrocze 2006	79 170	185 340 920	904 699	1 139 072 558
I półrocze 2007	79 330	180 464 029	982 236	1 116 388 122
II półrocze 2007	103 480	180 464 029	982 236	1 116 388 122
I półrocze 2008	120 413	239 531 433	969 021	1 098 021 951
II półrocze 2008	137 310	286 888 894	983 460	1 207 506 036
I półrocze 2009	123 756	245 843 399	1 133 340	1 685 179 542
II półrocze 2009	141 337	263 967 899	1 151 113	1 371 592 877
I półrocze 2010	137 896	234 005 269	1 185 343	1 428 090 894
II półrocze 2010	152 909	272 682 916	1 211 665	1 437 017 509
I półrocze 2011	157 824	254 387 415	1 211 457	1 364 144 807
II półrocze 2011	166 778	305 503 482	1 255 415	1 629 927 692
I półrocze 2012	166 156	306 649 154	1 252 464	1 573 931 205
II półrocze 2012	193 655	488 742 549	1 339 280	1 841 095 564
I półrocze 2013	202 498	436 512 051	1 345 552	1 683 940 618
II półrocze 2013	229 368	448 673 142	1 449 204	1 789 380 503
I półrocze 2014	244 897	787 217 568	1 277 822	1 912 217 556
II półrocze 2014	300 155	1 085 385 289	1 611 361	2 520 635 459
I półrocze 2015	290 392	695 579 338	1 377 722	1 873 735 919
II półrocze 2015	343 505	1 101 672 246	1 379 119	2 525 636 143
I półrocze 2016	383 581	1 142 993 671	1 290 895	2 171 501 094
II półrocze 2016	454 890	851 625 772	1 199 365	2 135 915 983

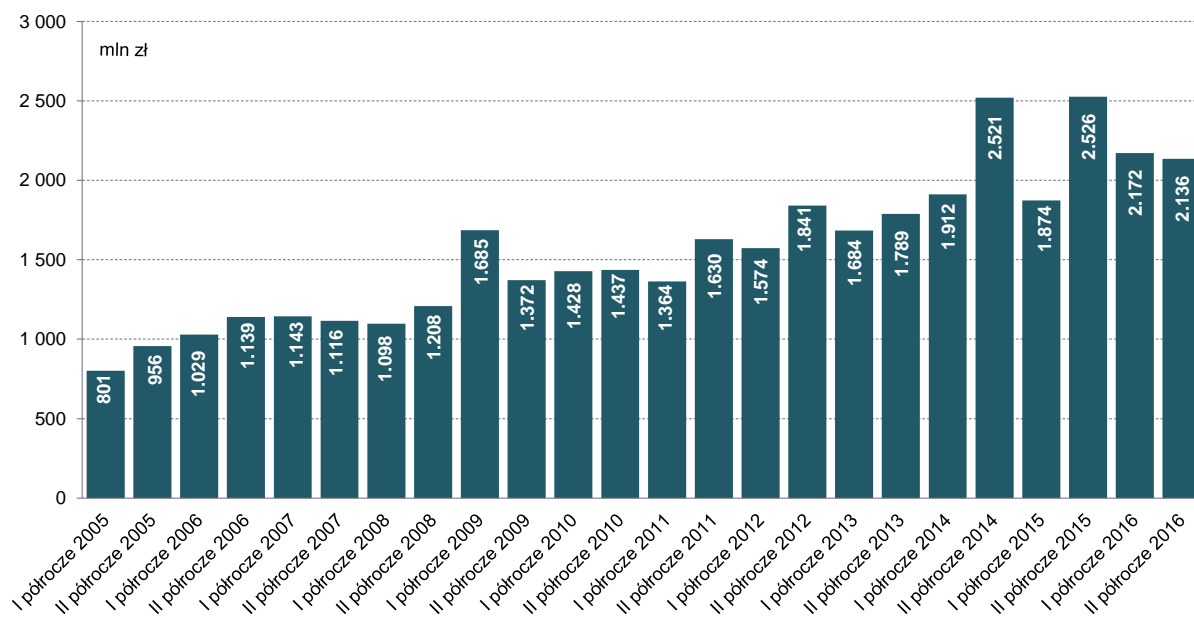
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 40. Liczba przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2016

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 41. Wartość przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2016 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Ocena funkcjonowania podmiotów świadczących usługi płatnicze w II półroczu 2016 r.

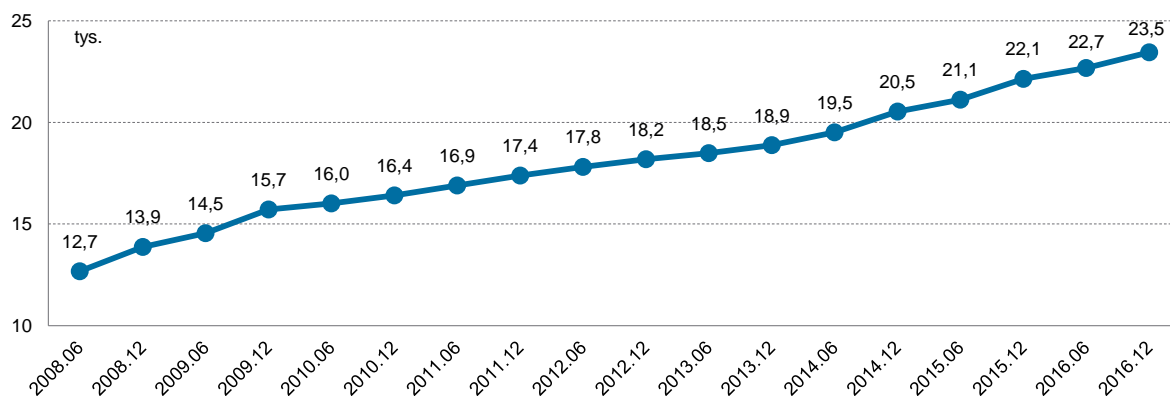
W omawianym półroczu zanotowano, podobnie jak w poprzednich półroczach, że duzi pośrednicy finansowi (np. BillBird, Wygodne Rachunki, Blue Media, Monetia) w dalszym ciągu rozwijają swoją działalność i sukcesywnie zwiększają liczbę swoich placówek, co wskazuje na tendencję do konsolidacji rynku. Działalność rozwijają duże podmioty, ale również rozpoczynają działalność nowe podmioty. Powyższe oznacza, że na rynku nadal jest zapotrzebowanie na tańsze sposoby opłacania rachunków w przypadku użycia gotówki. Zanotowano także, tak jak w poprzednich latach, że podmioty posiadające jeden punkt zamykają swoją działalność, uznając ją za nierentowną, m.in. z powodu obowiązków wskazanych w ustawie o usługach płatniczych jak również z przyczyn losowych.

Na podstawie danych otrzymanych od podmiotów pośredniczących w przekazywaniu gotówki w obrocie międzynarodowym wynika, iż podobnie jak w poprzednich półroczach następuje powolny spadek liczby i wartości transakcji otrzymanych.

4.2. Bankomaty

Według danych otrzymanych od banków i niebankowych operatorów bankomatów, na koniec grudnia 2016 r. liczba bankomatów w Polsce wyniosła 23.451, czyli było ich o 776 więcej niż w czerwcu 2016 r., co oznacza wzrost o 3,4%. Liczba bankomatów w Polsce rośnie nieprzerwanie od wielu lat, a średnioroczne tempo wzrostu (CAGR) liczby urządzeń w okresie od I półrocza 2008 roku do II półrocza 2016 roku wynosi 3,7%. Liczbę bankomatów przedstawia wykres nr 42.

Wykres nr 42. Liczba bankomatów na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

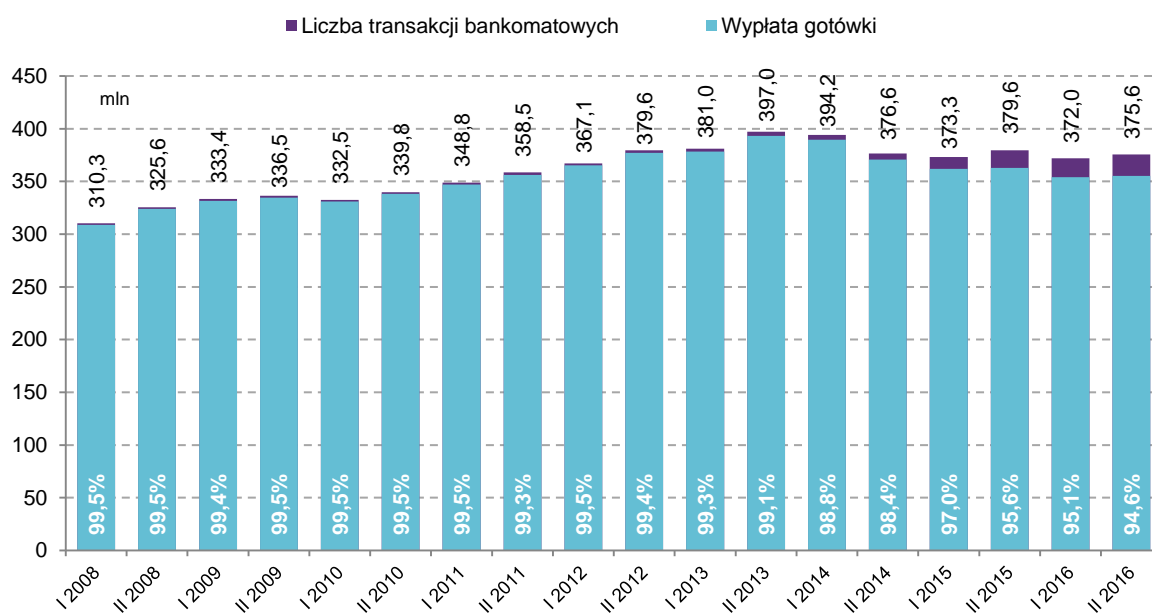
W II półroczu 2016 r. transakcje w bankomatach¹⁶ zostały zrealizowane w liczbie ponad 375,6 mln sztuk i było ich o 3,6 mln więcej w porównaniu do I półrocza 2016 r., co oznacza wzrost o 1%. Porównując liczbę

¹⁶ Do transakcji w bankomatach zalicza się wypłaty gotówki, depozyty gotówkowe, przelewy oraz zakup towarów/usług.

transakcji dokonanych w II półroczu 2016 r. do analogicznego okresu w roku 2015 oraz 2014, odnotowano odpowiednio spadek o 1,1% oraz o 0,3%. Natomiast sama liczba wypłat gotówki w bankomatach wynosiła w II półroczu 2016 r. 355,3 mln sztuk i była większa o 1,3 mln w porównaniu do I półrocza 2016 r. (wzrost o 0,4%). Udział transakcji wypłaty gotówki w bankomatach we wszystkich transakcjach bankomatowych zmniejsza się systematycznie, począwszy od I półrocza 2012 r. W II półroczu 2016 roku udział ten wynosił 94,6%. Spadek tego udziału spowodowany jest przede wszystkim rosnącą popularnością samoobsługowych depozytów gotówkowych w bankomatach.

Liczbę przeprowadzonych transakcji bankomatowych oraz udział transakcji wypłaty gotówki w kolejnych półroczach przedstawiono na wykresie nr 43.

Wykres nr 43. Liczba transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mln)

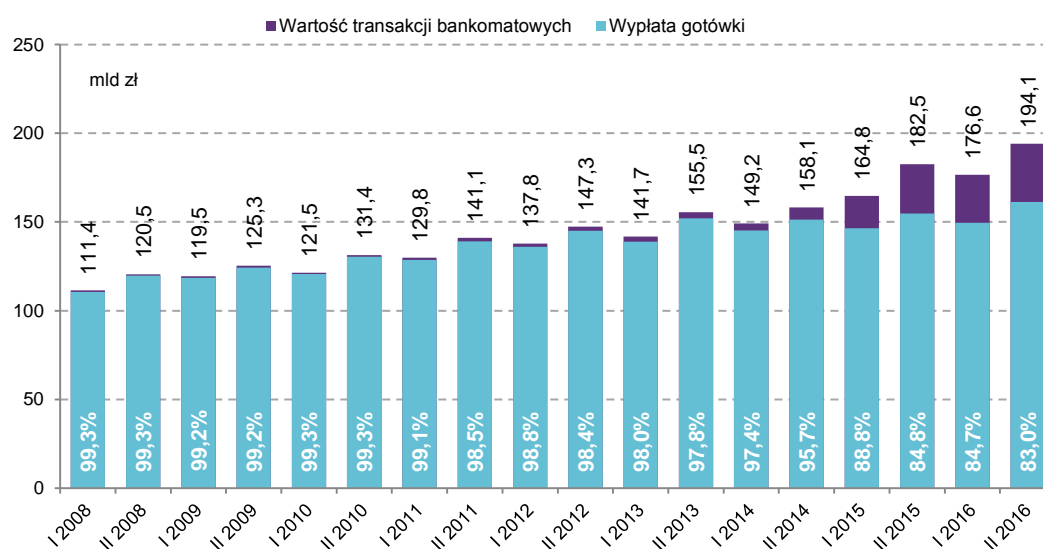
Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

W II półroczu 2016 r. odnotowano znaczny wzrost wartości transakcji przeprowadzonych w bankomatach. Łączna wartość transakcji wyniosła 194,1 mld zł, co oznacza wzrost o 9,9% w stosunku do poprzedniego półrocza (176,6 mld zł). Natomiast, porównując wartość przeprowadzonych transakcji bankomatowych w II półroczu 2016 r. do wartości transakcji w analogicznych okresach w roku 2015 i 2014, obserwujemy wzrost odpowiednio o 6,3% i 22,8%. Z kolei sama wartość wypłat gotówki w bankomatach wynosiła w II półroczu 2016 r. 161,2 mld zł i była większa o 11,6 mld zł w porównaniu do I półrocza 2016 r. (wzrost o 7,8%). Tak jak w przypadku liczby transakcji, udział wartości wypłat gotówkowych w bankomatach we wszystkich transakcjach bankomatowych systematycznie spada, również od I półrocza 2012 r. Warto jednak zaznaczyć, że tempo tego spadku jest zdecydowanie szybsze niż w przypadku liczby transakcji. W I półroczu 2012 r. udział

wypłaty gotówki we wszystkich transakcjach bankomatowych wynosił 98,8%, natomiast w II półroczu 2016 r. wynosił już 83%. Również w przypadku wartości transakcji główną przyczyną takiej zmiany jest rosnąca popularność depozytów gotówkowych w bankomatach.

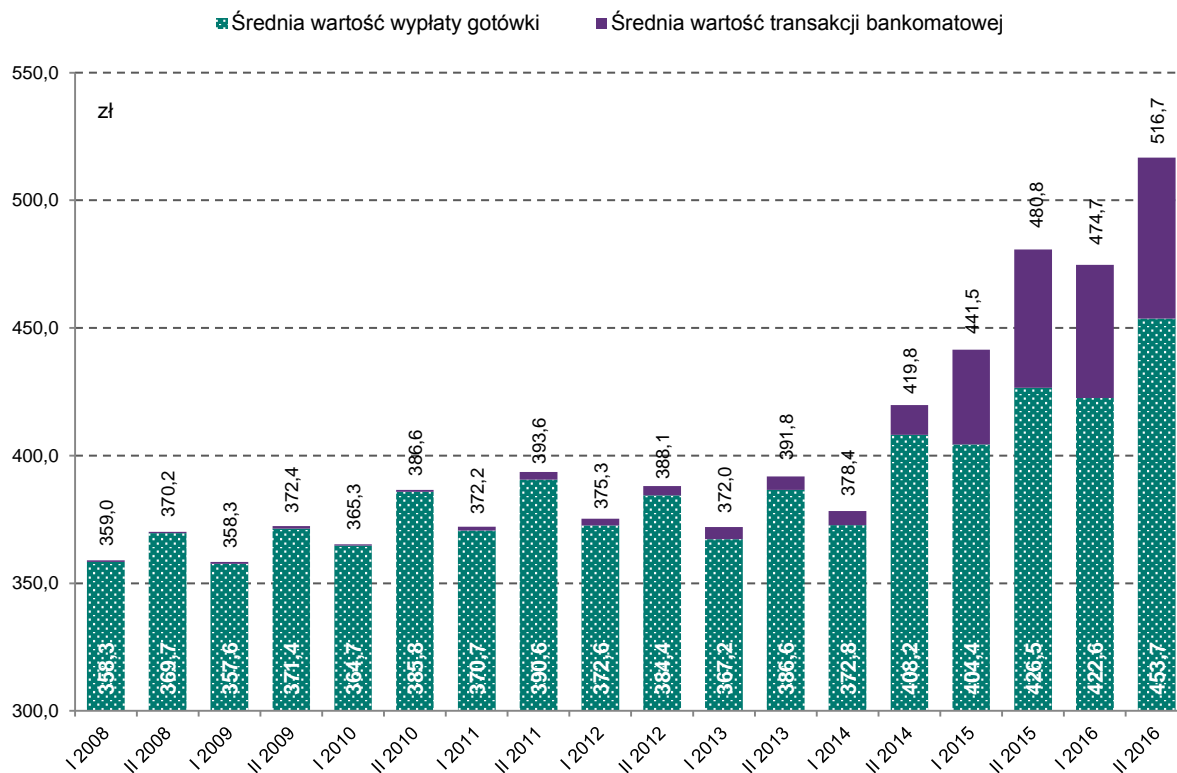
Wartość wszystkich transakcji przeprowadzanych w bankomatach oraz udział wypłat gotówkowych na przestrzeni kolejnych półroczy od 2008 roku przedstawiono na wykresie nr 44.

Wykres nr 44. Wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

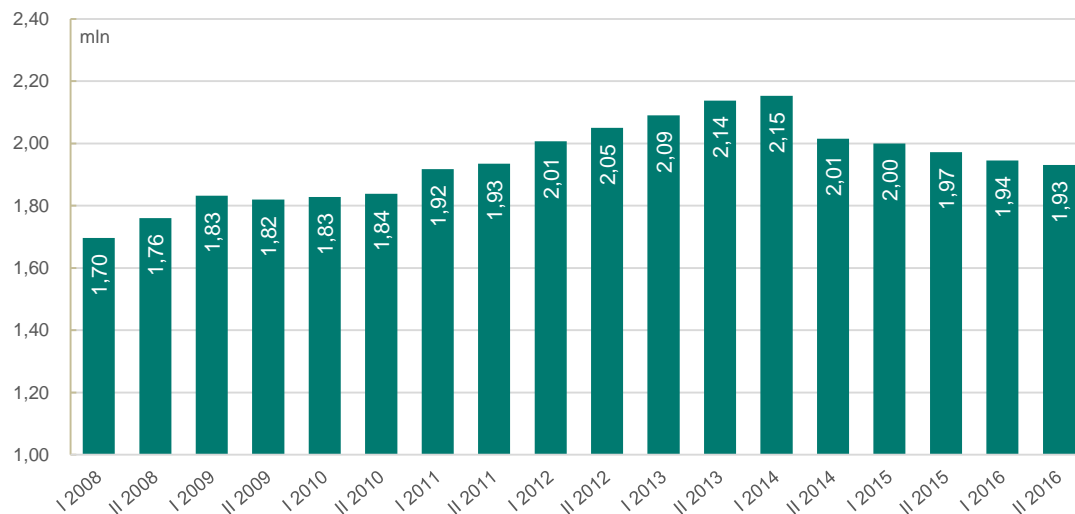
Wzrost liczby i wartości transakcji w bankomatach (większy wzrost wartości w porównaniu do wzrostu liczby transakcji ogółem) wpłynął na wzrost średniej wartości pojedynczej transakcji przeprowadzanej w bankomacie. W II półroczu 2016 r. wartość średnia takiej transakcji wyniosła 516,7 zł, co w porównaniu do poprzedniego półrocza stanowi wzrost o 8,8%. Warto dodać, że po raz pierwszy wartość pojedynczej transakcji bankomatowej przekroczyła kwotę 500 zł (wykres nr 45). Należy jednak zaznaczyć, że pojęciem *transakcja bankomatowa* określane są takie transakcje jak: wypłata gotówki, depozyt gotówkowy, przelew oraz zakup towarów/usług. W przypadku najbardziej popularnego rodzaju transakcji bankomatowej, tj. wypłaty gotówki w bankomacie, średnia wartość takiej transakcji wynosiła w II półroczu 2016 r. 453,7 zł, co w porównaniu z poprzednim półroczem jest kwotą wyższą o 31,1 zł (wzrost aż o 7,4%). Różnica między średnią wartością transakcji bankomatowej (516,7 zł) a średnią wartością wypłaty gotówki (453,7 zł) w II półroczu 2016 r. wynosiła 63 zł i spowodowana jest przede wszystkim dużą liczbą transakcji wpłat gotówki do bankomatu (depozytów gotówkowych) o wysokiej średniej wartości na poziomie 1.646,5 zł w II półroczu 2016 r.

Wykres nr 45. Średnia wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz średnia wartość wypłaty gotówki w kolejnych półroczach od 2008 r. (w zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Średnia dzienna liczba wypłat gotówkowych w bankomatach w II półroczu 2016 r. wyniosła 1,93 mln i była niższa w stosunku do poprzedniego półroczu o 1%. Trend spadkowy utrzymuje się od 2 lat. Średnia dzienna liczba wypłat gotówkowych w bankomatach przedstawiono na wykresie 46.

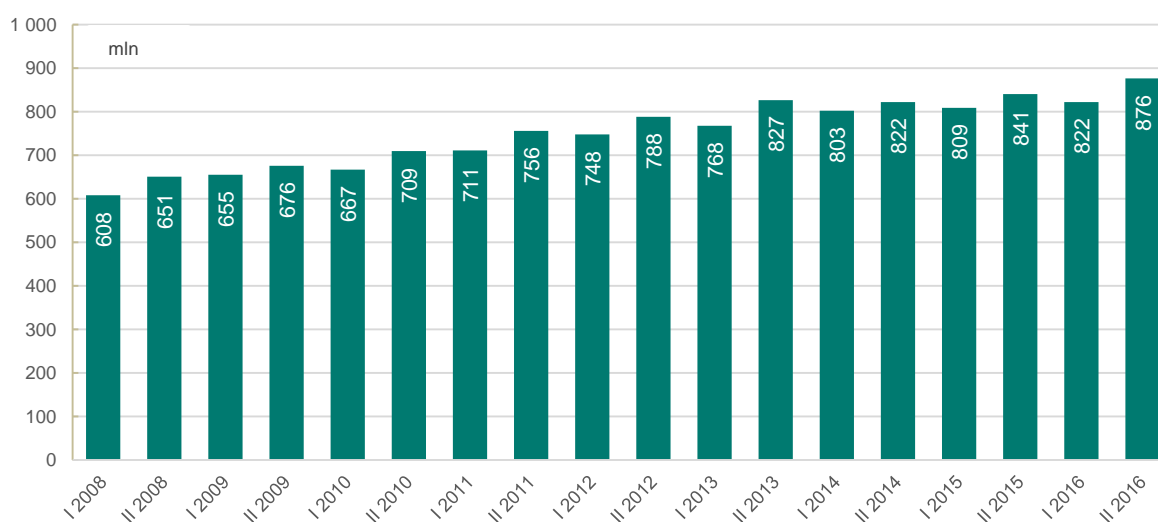
Wykres nr 46. Średnia dzienna liczba wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2008-2016

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Średnia dzienna wartość wypłat gotówkowych w bankomatach w II półroczu 2016 r. wyniosła 876 mln zł i wzrosła w stosunku do I półrocza 2016 r. o 6,6%. Średnią dzienną wartość wypłat gotówkowych w bankomatach przedstawiono na wykresie 47.

Wykres nr 47. Średnia dzienna wartość wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2008-2016 (w zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

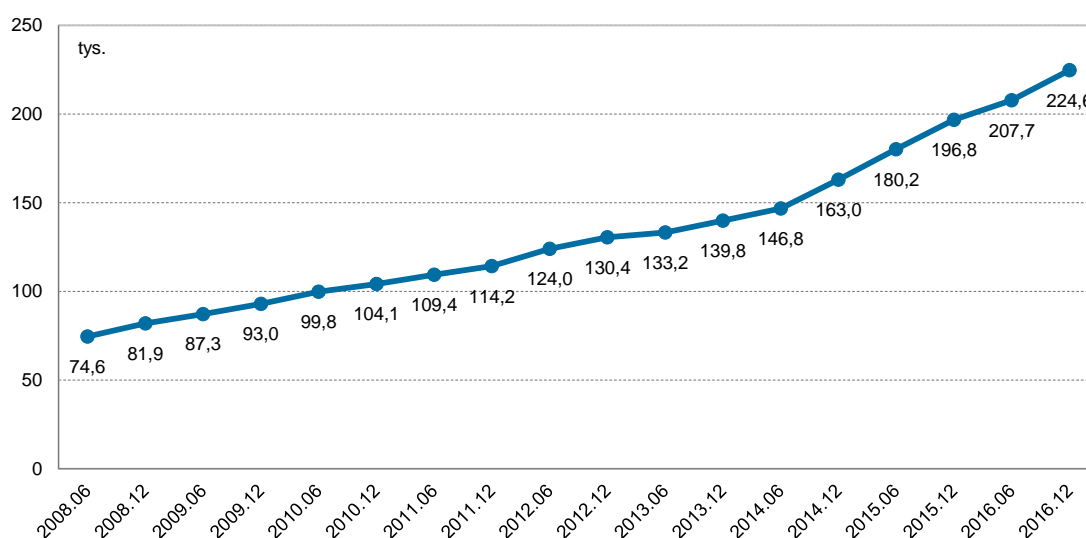
Ocena funkcjonowania bankomatów w II półroczu 2016 r.

Uruchomienie przez operatorów bankomatów w II półroczu 2016 r. 776 nowych urządzeń (wzrost o 3,4% w porównaniu z poprzednim półroczem) oznacza umiarkowany wzrost (w I półroczu 2016 r. liczba bankomatów wzrosła o 2,4% w stosunku do II półrocza 2015 r.). Rynek bankomatowy pod względem liczby urządzeń rozwija się od wielu lat równomiernie. Warto natomiast zauważyć, że liczba transakcji bankomatowych od roku 2014 utrzymuje się na podobnym poziomie, notując jedynie niewielkie wahania, w II półroczu 2016 roku wzrosła jedynie o 1%. Równocześnie wartość transakcji bankomatowych oraz wypłat gotówki rośnie w szybszym tempie niż liczba transakcji. Największe wzrosty notowane są zazwyczaj w drugich półroczach, zaś w II półroczu 2016 roku wzrost ten wynosił aż 10%. Wskazuje to na zmieniające się na przestrzeni ostatnich 6 miesięcy zachowania płatnicze Polaków, tj. zwiększenie kwot jednorazowych wypłat gotówkowych w bankomatach. W II półroczu 2016 r. średnia wartość transakcji wypłaty gotówki wyniosła 453,7 zł (wzrost aż o 7,4% w stosunku do poprzedniego półrocza). Ponadto, jak wskazano na wykresie prezentującym średnie wartości transakcji bankomatowej oraz średnie wartości wypłaty gotówki w ostatnich latach, można zaobserwować powiększającą się różnicę pomiędzy tymi dwoma kwotami, co przede wszystkim wynika z rosnącej liczby i wartości depozytów gotówkowych, których liczba i wartość w ostatnich 4 półroczach była zdecydowanie wyższa niż w poprzednich okresach. Powyższe dane wskazują ponadto, że mamy do czynienia z zahamowaniem rozwoju liczby transakcji gotówkowych dokonywanych w bankomatach, co może być spowodowane ciągle rosnącą popularnością płatności bezgotówkowych dokonywanych przy użyciu kartowych, w szczególności niskokwotowych płatności zbliżeniowych.

4.3. Punkty handlowo-usługowe akceptujące karty płatnicze

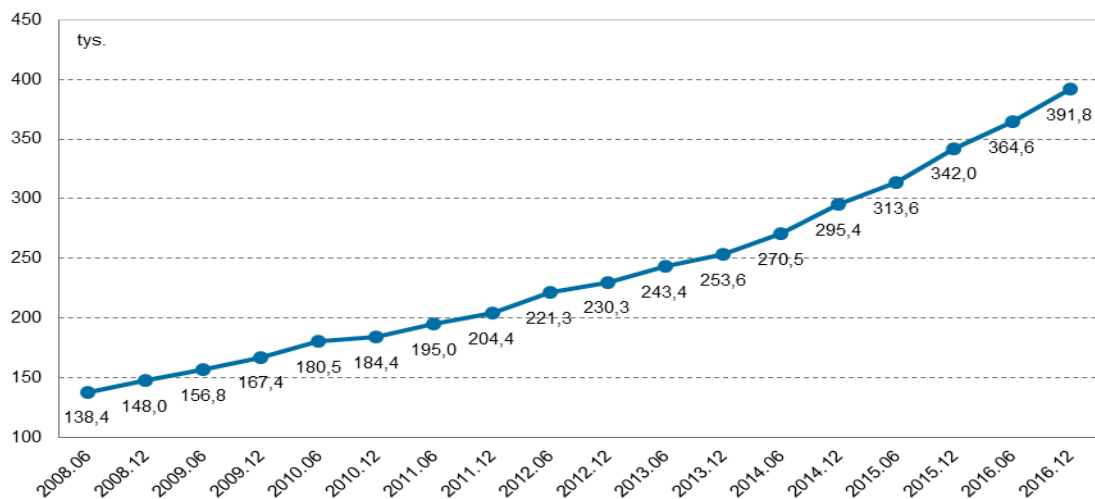
Z danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych wynika, iż na koniec grudnia 2016 r. na rynku polskim łącznie funkcjonowało 224,6 tys. akceptantów kart płatniczych, którzy oferowali swoim klientom możliwość realizacji płatności kartą płatniczą przy użyciu bądź terminala POS, bądź internetu. W II półroczu 2016 r. w porównaniu do poprzedniego półrocza liczba akceptantów zwiększyła się o 16,9 tys., tj. wzrosła o 8,2%. Liczba akceptantów systematycznie rośnie w kolejnych półroczach. Porównując liczbę akceptantów w II półroczu 2016 r. z analogicznymi okresami w roku 2015 oraz 2014, odnotowano wzrosty odpowiednio o 14% oraz 38%. Liczbę akceptantów działających w Polsce na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres 48.

Wykres nr 48. Liczba akceptantów działających w Polsce na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.

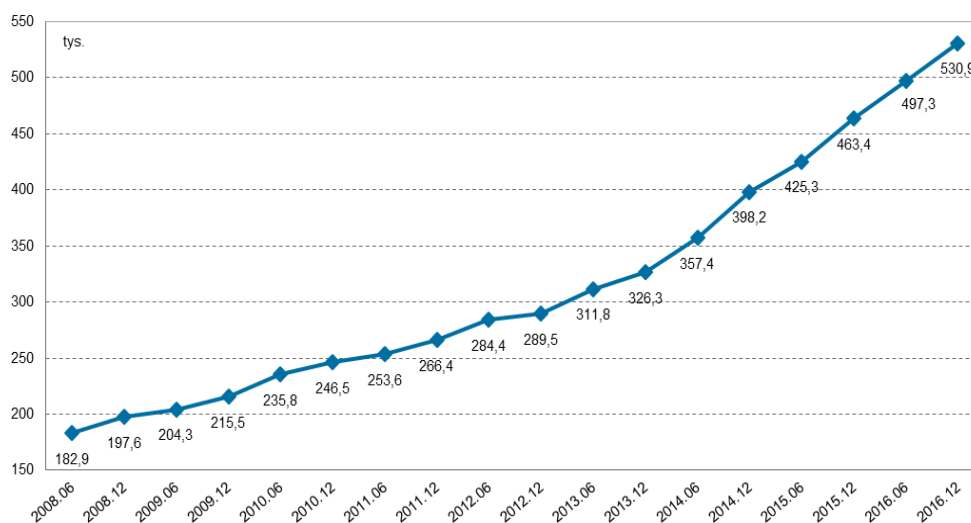
Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Na koniec grudnia 2016 r. na rynku funkcjonowało 391,8 tys. punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS w stosunku do czerwca 2016 r. zwiększyła się o 27,1 tys. placówek, co stanowi wzrost o 7,4%. Wzrost infrastruktury, czyli sieci sklepów przyjmujących płatności bezgotówkowe, jest obserwowany na przestrzeni ostatnich lat. W ciągu ostatniego roku liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS wzrosła o 15%, a na przestrzeni ostatnich dwóch lat o 33%. Liczbę punktów handlowo-usługowych w Polsce, gdzie można zapłacić przy użyciu karty płatniczej, na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres 49.

Wykres nr 49. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Na koniec grudnia 2016 r. funkcjonowało na polskim rynku 530,9 tys. terminali POS i w porównaniu do czerwca 2016 r. było ich więcej o 33,6 tys. szt., co stanowiło wzrost o 6,8%. W ciągu ostatniego roku liczba terminali POS wzrosła o 15%, a na przestrzeni ostatnich dwóch lat o 33%. Liczbę terminali POS dostępnych na terenie Polski na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres nr 50. Należy dodać, iż terminali przystosowanych do obsługi kart zbliżeniowych funkcjonowało na koniec grudnia 2016 r. 485 tys. Oznacza to, że na rynku polskim 91% wszystkich terminali jest przystosowanych do obsługi kart zbliżeniowych.

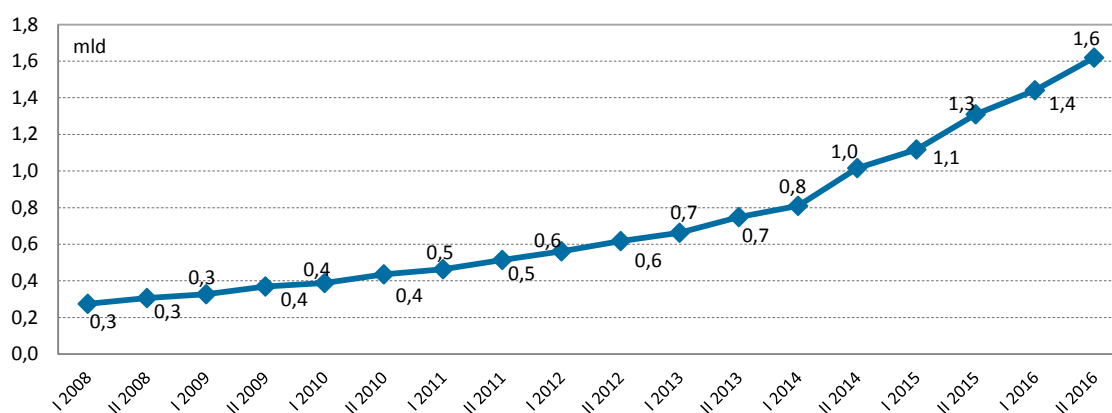
Wykres nr 50. Liczba terminali POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wzrostowi liczby dostępnych na rynku terminali POS towarzyszy zwiększająca się liczba transakcji dokonywanych kartami. W II półroczu 2016 r. klienci punktów handlowo-usługowych dokonali 1,6 mld transakcji z użyciem karty płatniczej, czyli więcej o 178,7 mln transakcji niż w poprzednim półroczu, co stanowiło wzrost o 12%. W II półroczu 2016 r. w urządzeniach POS przeprowadzonych było w Polsce średnio 8,8 mln transakcji dziennie (w poprzednim półroczu rejestrowano 7,9 mln transakcji dziennie).

Porównując liczbę transakcji dokonanych w II półroczu 2016 r. do analogicznego okresu w roku 2015 oraz 2014, odnotowano wzrost odpowiednio o 24% oraz 59%. Wzrost liczby transakcji jest stale obserwowany na przestrzeni ostatnich lat (vide wykres nr 51).

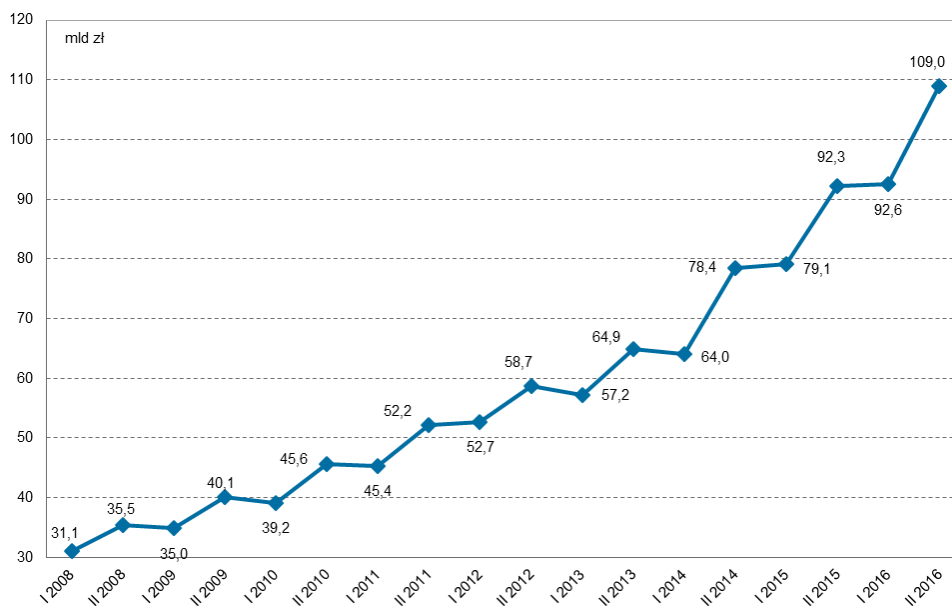
Wykres nr 51. Liczba transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

W II półroczu 2016 r. wartość transakcji dokonywanych przy użyciu kart płatniczych w terminalach POS w porównaniu do okresu ubiegłego uległa zwiększeniu. W II półroczu 2016 r. dokonano transakcji na łączną kwotę 109 mld zł, czyli więcej o 16,4 mld zł (tj. o 17,7%) niż w poprzednim półroczu. Wykres nr 52 uwidacznia charakterystyczną prawidłowość, iż łączne obroty dokonane w drugiej połowie roku są z zasady nieco wyższe bądź zbliżone wartością do obrotów następującego po nim kolejnego półrocza. Zatem obraz prawdziwego trendu zmian zachodzącego na przestrzeni II półrocza 2016 r. można odczytać, dokonując porównania z analogicznymi okresami w roku 2015 oraz 2014, gdzie odnotowano wzrosty odpowiednio o 18% oraz 39%.

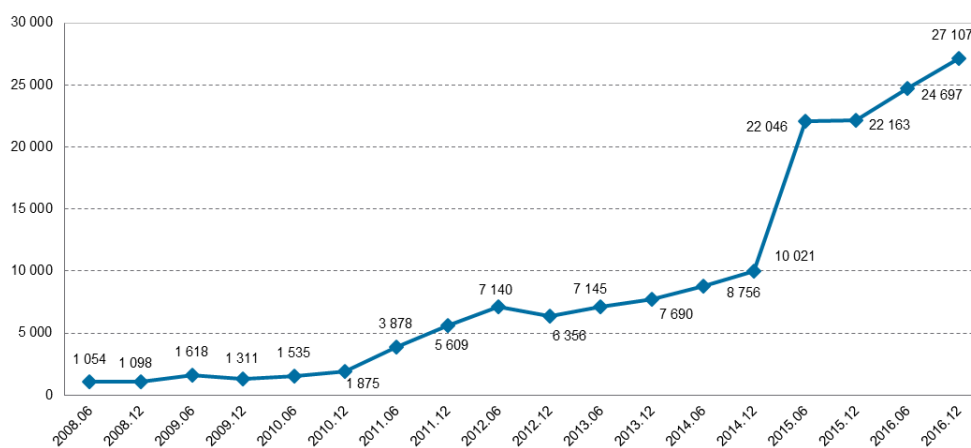
Wykres nr 52. Wartość transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Możliwość płacenia kartą oferuje swoim klientom coraz więcej sklepów internetowych. Na koniec grudnia 2016 r. było tego typu placówek 27.107. W porównaniu do końca czerwca 2016 r. liczba sklepów internetowych zwiększyła się o 2,4 tys., co stanowiło wzrost o 9,8%. Liczbę punktów sprzedaży w internecie, gdzie można zapłacić przy użyciu karty płatniczej, na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres nr 53.

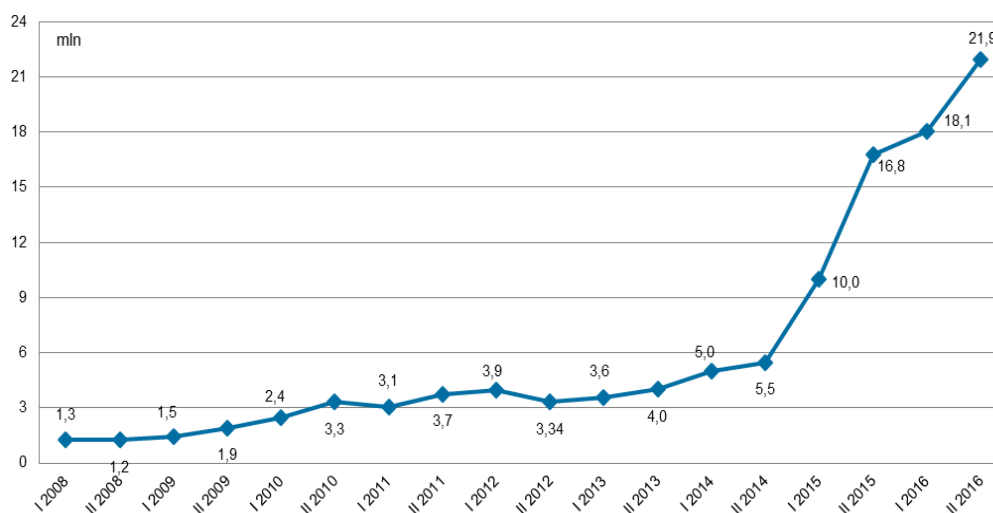
Wykres nr 53. Liczba punktów sprzedaży w internecie na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

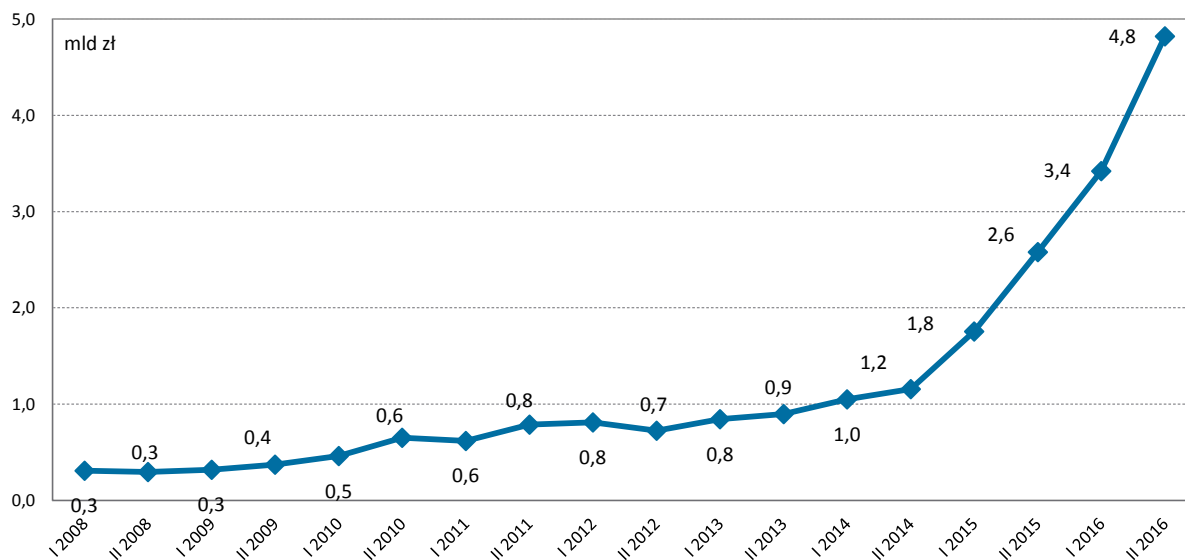
Ta forma sprzedaży przyczynia się do upowszechnienia realizacji płatności z wykorzystaniem karty płatniczej. Systematycznie wzrasta liczba transakcji przeprowadzanych w internecie. Na przestrzeni II półrocza 2016 r. rozliczono ich 21,9 mln. Odnotowano znaczący wzrost w liczbie transakcji w internecie z wykorzystaniem karty płatniczej o 21,4%, czyli klienci przeprowadzili 3,8 mln transakcji więcej w porównaniu do poprzedniego półrocza. Dokonując porównania z analogicznym okresem w roku 2015, odnotowano wzrost o 31%, natomiast na przestrzeni ostatnich dwóch lat liczba transakcji w internecie zwiększyła się czterokrotnie. Liczbę transakcji w sklepach internetowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 roku przedstawia wykres nr 54, zaś wartość wykres nr 55.

Wykres nr 54. Liczba transakcji sprzedaży w internecie z wykorzystaniem karty płatniczej na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wzrosła znacznie wartość transakcji przeprowadzanych w internecie z wykorzystaniem karty płatniczej. Na przestrzeni II półrocza 2016 r. rozliczono transakcji na kwotę 4,8 mld zł. Transakcje internetowe z wykorzystaniem karty płatniczej wzrosły o 1,4 mld zł w porównaniu do poprzedniego półrocza, czyli wartość transakcji w internecie wzrosła aż o 41%. Porównując wartość transakcji dokonanych w II półroczu 2016 r. do analogicznego okresu w roku 2015 i 2014 r., odnotowano wzrost odpowiednio o 87% i 317%.

Wykres nr 55. Wartość transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Ocena funkcjonowania sieci akceptacji kart płatniczych w II półroczu 2016 r.

Analizując powyższe dane, można zauważyć stałą pozytywną tendencję wzrostową w liczbie akceptantów, punktów handlowo-usługowych i terminali POS, jak również w liczbie i wartości transakcji dokonywanych w tych punktach. Pozytywnym zjawiskiem jest to, że w II półroczu 2016 r. w stosunku do poprzedniego półrocza liczba terminali wzrosła o 6,8%, a tendencja wzrostowa utrzymuje się na przestrzeni kolejnych lat. W Polsce przeprowadzono w urządzeniach POS średnio 8,8 mln transakcji dziennie (w poprzednim półroczu przeprowadzono 7,9 mln transakcji dziennie).

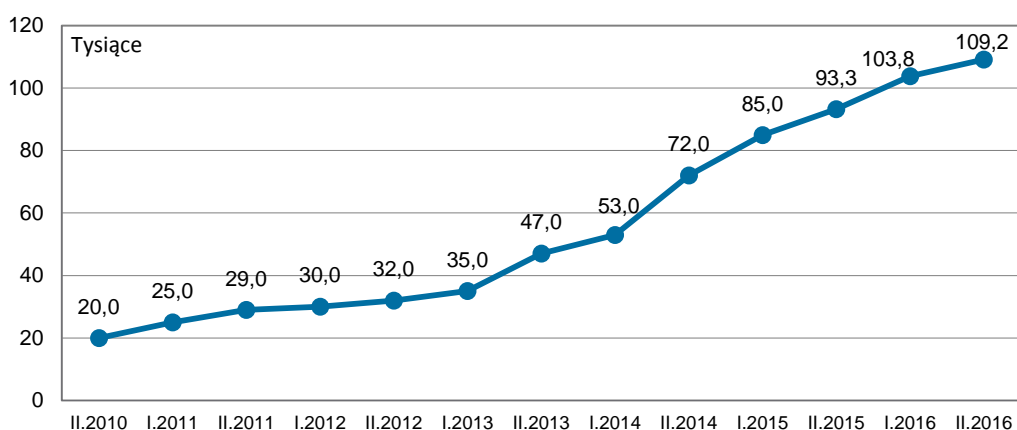
Klienci dokonują coraz częściej zakupów w internecie, a wartość przeprowadzonych płatności jest ponad czterokrotnie większa niż w 2014 r. Klienci mogą korzystać z dużo większej sieci sklepów internetowych, których na koniec II półrocza 2016 r. było 27,1 tys., czyli w porównaniu do poprzedniego półrocza nastąpił wzrost o 9,8%. Okres II półrocza 2016 r. był wyjątkowy pod względem popularności korzystania z płatności w internecie. Wzrosła liczba i wartość przeprowadzonych transakcji, proporcjonalnie o 21,4% i o 41%. Odnutowane wzrosty należy ocenić jako pozytywny kierunek rozwoju rynku, a rosnąca powszechność płatności przez internet przyczynia się do zwiększania obrotu bezgotówkowego.

4.4. Punkty *cash back*

Na rynku polskim jest dostępna usługa wypłaty sklepowej (ang. *cash back*), która umożliwia posiadaczom kart wypłatę gotówki przy okazji płacenia za zakupy w placówce handlowej. Posiadacze debetowych kart płatniczych mogą skorzystać z wypłaty gotówki do określonego limitu (górnym limitem to dla kart MasterCard 500 zł, dla kart VISA to 300 zł), niezależnie od wysokości transakcji bezgotówkowej dokonanej kartą. Usługę tę oferowało na koniec grudnia 2016 r. około 109,2 tys. placówek handlowych (sklepy i supermarkety, stacje

benzynowe, hotele, salony prasowe i inne punkty handlowo-usługowe). Na przestrzeni sześciu miesięcy ponad 5,4 tys. placówek dodatkowo udostępniło tę usługę klientom. Odnotowany w II półroczu 2016 r. wzrost sieci o 5,2% sprzyja łatwiejszemu dostępowi i większej popularności tej usługi.

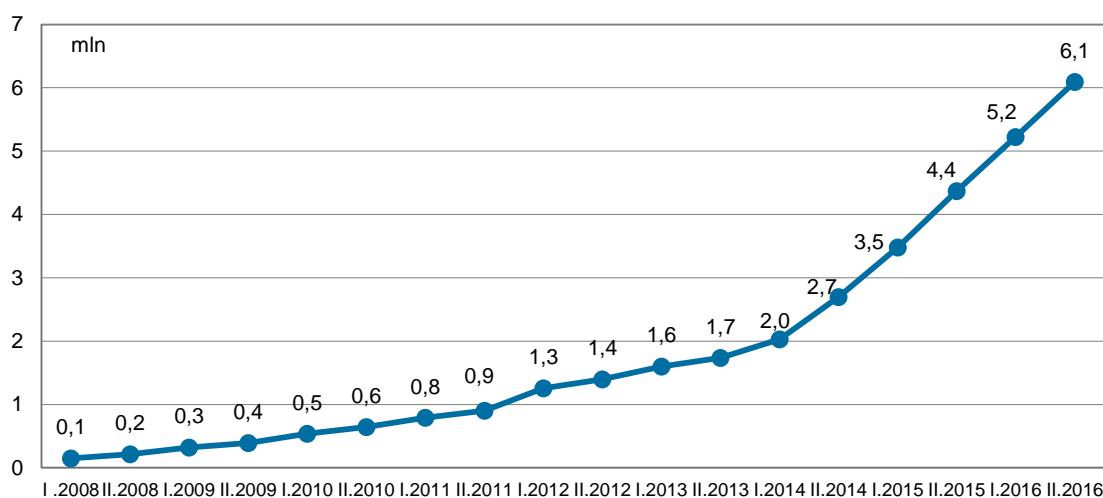
Wykres nr 56. Liczba (w tys.) punktów handlowo-usługowych udostępniających wypłaty sklepowe - *cash back* w kolejnych półroczach od 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP

W II półroczu 2016 r. dokonano 6,1 mln wypłat sklepowych. Odnotowano zatem, w porównaniu do I półroczu 2016 r. (5,2 mln transakcji), znaczący wzrost o 16,6% liczby transakcji. Porównując liczbę transakcji dokonanych w II półroczu 2016 r. do analogicznego okresu w roku 2015 i 2014, odnotowano wzrost liczby przeprowadzanych wypłat odpowiednio o 39% i 126%. Liczba przeprowadzanych transakcji na przestrzeni kolejnych półroczy prezentuje wykres nr 57.

Wykres nr 57. Liczba (w mln szt.) wypłat sklepowych (ang. *cash back*) w kolejnych półroczach od 2008 r.

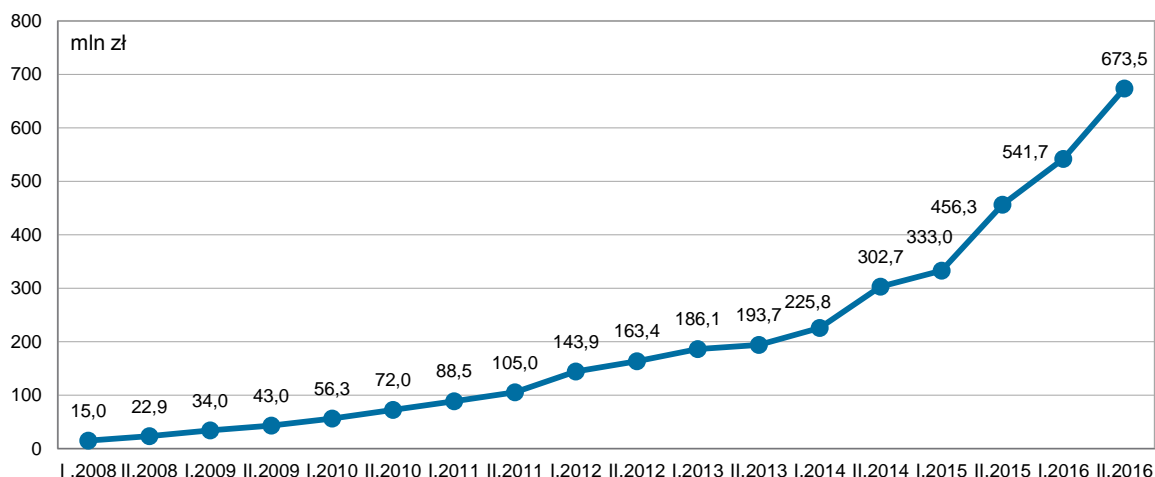

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2016 r. dokonano wypłat sklepowych o łącznej wartości 673,5 mln zł. Oznacza to wzrost o 24,3% w porównaniu do półrocza poprzedniego (541,7 mln zł). Porównując wartość transakcji dokonanych w II półroczu 2016 r. do analogicznego okresu w roku 2015 oraz 2014, odnotowano wzrost odpowiednio o 48% oraz 123%. Wartości przeprowadzanych transakcji na przestrzeni kolejnych półroczy prezentuje wykres nr 58.

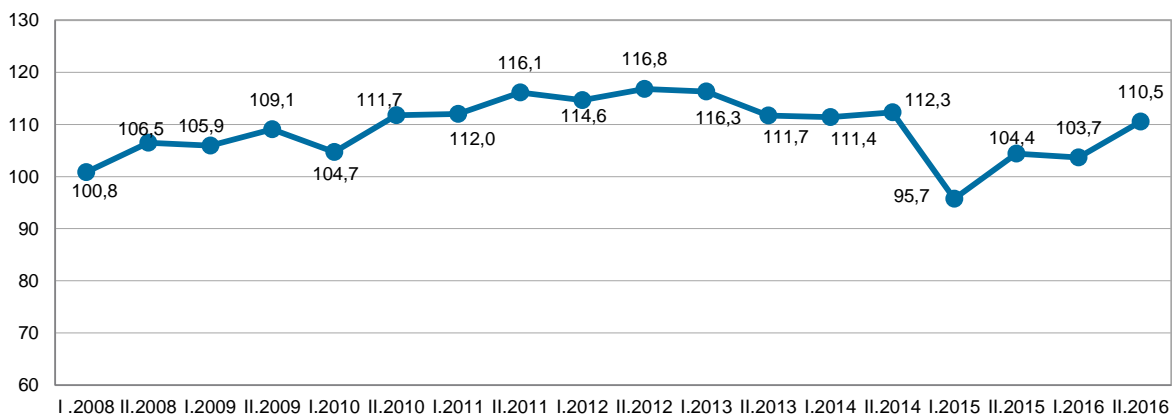
Wykres nr 58. Wartość (w mln zł) wypłat sklepowych (ang. *cash back*) w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2016 r. wartość pojedynczej wypłaty sklepowej dokonywanej przy użyciu karty wynosiła średnio 110,5 zł, czyli była nieznacznie większa niż w półroczu poprzednim (103,7 zł). Wartość tego wskaźnika na przestrzeni ostatnich lat oscylowała w granicach od 96 zł do 117 zł. Potwierdza to zaobserwowaną prawidłowość, iż klienci decydujący się na wypłatę sklepową nie dokonują zazwyczaj wypłat w górnej granicy wyznaczonych limitów.

Wykres nr 59. Średnia wartość (w zł) transakcji *cash back* w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

Ocena funkcjonowania sieci wypłat sklepowych (*cash back*) w II półroczu 2016 r.

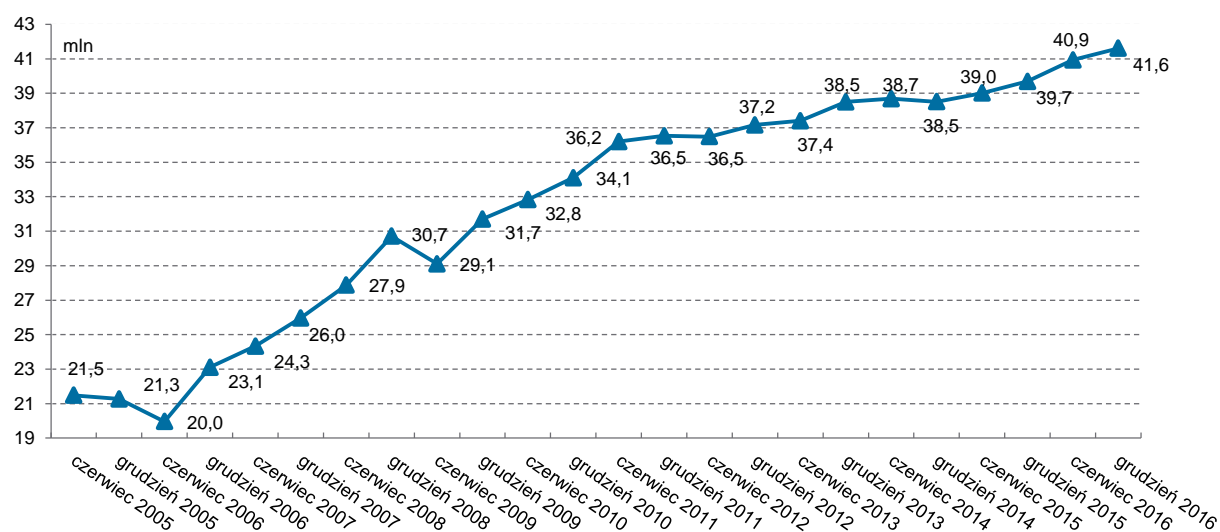
Podsumowując zmiany, jakie zaszły w II półroczu 2016 r., na podkreślenie zasługuje fakt, iż firma MasterCard od lipca 2016 r. podniosła górny limit wypłat usługi pod nazwą „płać kartą i wypłacaj” do poziomu 500 zł. Korzystną obserwowaną tendencją był dalszy wzrost punktów, w których klienci mogą dokonać wypłat gotówkowych. Na koniec grudnia 2016 r. około 109,2 tys. placówek handlowych w skali całego kraju oferowało tę usługę, co oznacza, że na przestrzeni sześciu miesięcy ponad 5,4 tys. nowych punktów handlowych udostępniło klientom usługę wypłaty sklepowej. Wskaźnikiem świadczącym o rosnącym potencjale usługi jest coraz powszechniejsze wykorzystanie wypłat sklepowych. W II półroczu 2016 r. dokonano rekordowej liczby wypłat na poziomie 6,1 mln transakcji. W porównaniu do analogicznego okresu 2015 r. liczba transakcji wzrosła o 39%. W II półroczu 2016 r. odnotowano również rekordową wartość przeprowadzonych wypłat sklepowych o łącznej wartości 673 mln zł. W II półroczu 2016 r., średnia wartość pobieranych środków wyniosła 110,5 zł, co oznacza, że podobnie jak w okresach poprzednich, wartość pojedynczej wypłaty sklepowej oscylowała w granicach prognozy 100 zł.

5. Rachunki bankowe i bezgotówkowe instrumenty płatnicze

5.1. Rachunki bankowe

Jednym z podstawowych mierników rozwoju obrotu bezgotówkowego jest liczba rachunków bankowych w poszczególnych półroczach. Znaczenie tego wskaźnika wynika z tego, że transakcje z wykorzystaniem rachunku bankowego stanowią podstawę dla dokonywania większości usług płatniczych. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki, a także średnia liczba transakcji bezgotówkowych przypadających na jeden taki rachunek (aktywność posiadaczy tych rachunków) dostarczają podstawowych informacji pomagających w określeniu ogólnego poziomu rozwoju obrotu bezgotówkowego. Według danych gromadzonych przez Narodowy Bank Polski, liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych od czerwca 2005 r. kształtuje się następująco:

Wykres nr 60. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki (w mln) w okresie czerwiec 2005 r. – grudzień 2016 r.

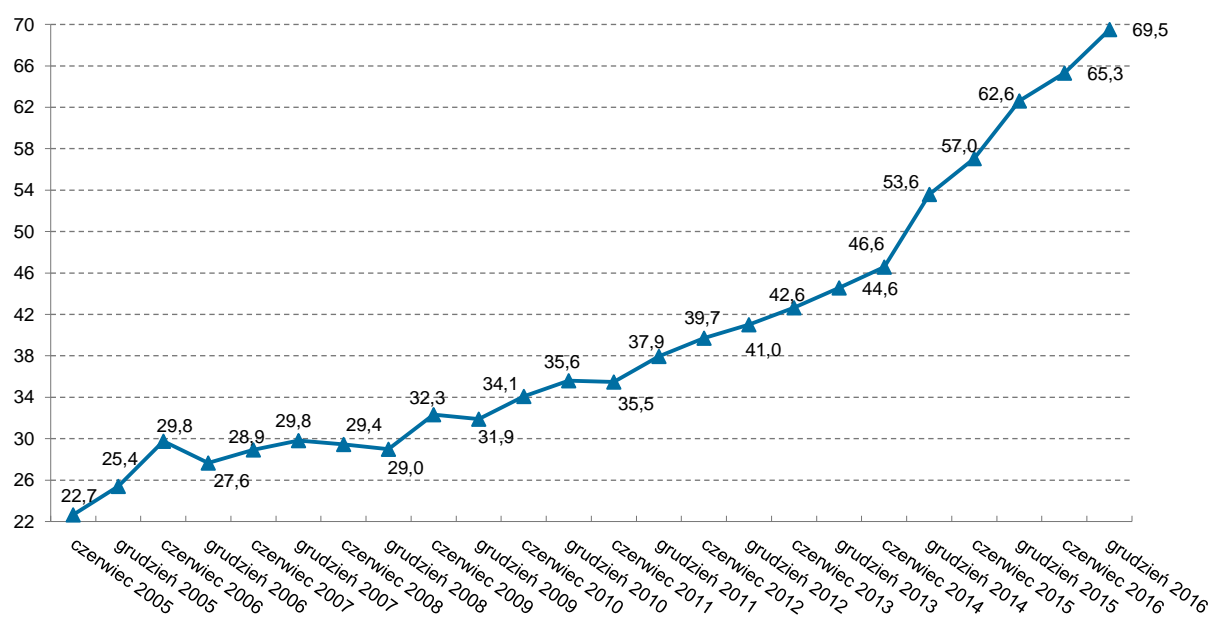
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Liczba bieżących rozliczeniowych rachunków bankowych dla osób fizycznych wg stanu na koniec grudnia 2016 r. wyniosła 41,6 mln i w porównaniu do stanu na koniec czerwca 2016 r. (40,9 mln) zwiększyła się o 0,7 mln, tj. o 1,7%. Jest to znaczący wzrost liczby rachunków bankowych i pozytywny sygnał dotyczący dalszego rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce, jakkolwiek należy zauważyć, że tempo przybywania tych rachunków bankowych w drugim półroczu 2016 r. było niższe niż w półroczu poprzedzającym (wzrost wyniósł wtedy 3,1%).

W II połowie 2016 r., w porównaniu do I półrocza 2016 r., wskaźnik transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym wzrósł do poziomu 69,5 transakcji (w I półroczu 2016 r. było to 65,3 transakcji). Zatem wzrosłoby liczby rachunków bankowych o 0,7 mln, czyli o 1,7% (vide wykres nr 60), towarzyszył równocześnie wzrost średniej aktywności użytkowników w przeliczeniu na jeden rachunek, który wyniósł 4,2 transakcji, czyli o 6,4%. Na wzrost liczby transakcji wpływ miał, obserwowany również w poprzednim półroczu, znaczący wzrost liczby transakcji kartowych. Wzrosła również, choć nie tak znacząco, liczba poleceń przelewu (vide tabela nr 15. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2005-2016). Wzrost aktywności posiadaczy rachunków należy ocenić jako bardzo pozytywne zjawisko.

Liczba transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych na jednym rachunku bankowym w okresie od czerwca 2005 r. do grudnia 2016 r. w ciągu danego półrocza została przedstawiona na wykresie nr 61.

Wykres nr 61. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w okresie czerwiec 2005 – grudzień 2016

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

5.2. Bezgotówkowe instrumenty płatnicze

Liczbę transakcji bezgotówkowych w latach 2005-2016 przedstawia tabela nr 15.

Tabela nr 15. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2005-2016

Okres	Przelewy*		Czeki		Karty płatnicze		Polecenie zapłaty		RAZEM
	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)
I 2005	360 017	73,91	163	0,034	121 490	24,94	5 439	1,12	487 110
II 2005	391 283	72,35	144	0,027	142 987	26,44	6 434	1,19	540 848
2005	751 300	73,09	308	0,030	264 477	25,73	11 873	1,15	1 027 958
I 2006	423 450	71,22	106	0,018	163 721	27,54	7 290	1,23	594 568
II 2006	440 873	68,96	90	0,014	190 185	29,75	8 156	1,28	639 303
2006	864 323	70,05	196	0,016	353 906	28,68	15 446	1,25	1 233 871
I 2007	497 443	69,03	71	0,010	213 871	29,68	9 245	1,28	720 630
II 2007	527 736	67,16	68	0,009	247 901	31,55	10 048	1,28	785 752
2007	1 025 179	68,06	139	0,009	461 772	30,65	19 292	1,28	1 506 382
I 2008	524 125	65,03	71	0,009	271 539	33,69	10 270	1,27	806 005
II 2008	564 702	64,10	120	0,014	305 134	34,64	11 035	1,25	880 992
2008	1 088 827	64,54	191	0,011	576 673	34,18	21 306	1,26	1 686 997
I 2009	637 609	65,09	111	0,011	330 726	33,76	11 149	1,14	979 596
II 2009	677 007	63,77	116	0,011	373 201	35,15	11 373	1,07	1 061 696
2009	1 314 616	64,40	227	0,011	703 927	34,48	22 522	1,10	2 041 292
I 2010	712 999	63,64	100	0,009	395 995	35,35	11 203	1,00	1 120 297
II 2010	755 522	62,17	91	0,007	448 239	36,88	11 390	0,94	1 215 242
2010	1 468 521	62,88	191	0,008	844 234	36,15	22 593	0,97	2 335 539
I 2011	789 874	61,41	53	0,004	484 669	37,68	11 547	0,90	1 286 143
II 2011	834 980	60,15	55	0,004	541 330	39,00	11 736	0,85	1 388 100
2011	1 624 854	60,76	108	0,004	1 025 999	38,37	23 283	0,87	2 674 244
I 2012	858 238	59,20	51	0,004	579 851	40,00	11 633	0,80	1 449 773
II 2012	879 050	57,59	54	0,004	635 736	41,65	11 619	0,76	1 526 460
2012	1 737 288	58,37	105	0,004	1 215 587	40,84	23 252	0,78	2 976 232
I 2013	918 335	57,07	41	0,003	679 313	42,22	11 450	0,71	1 609 139
II 2013	928 990	54,33	56	0,003	769 257	44,99	11 715	0,69	1 710 018
2013	1 847 325	55,66	97	0,003	1 448 570	43,64	23 165	0,70	3 319 157
I 2014	969 488	53,65	52	0,003	825 971	45,71	11 577	0,64	1 807 088
II 2014	1 010 672	48,84	53	0,003	1 046 695	50,58	12 012	0,58	2 069 433
2014	1 980 160	51,08	106	0,003	1 872 666	48,31	23 589	0,61	3 876 521
I 2015	1 042 633	46,63	51	0,002	1 180 724	52,81	12 522	0,56	2 235 930
II 2015	1 106 619	44,36	52	0,002	1 375 499	55,13	12 733	0,51	2 494 903
2015	2 149 252	45,43	103	0,002	2 556 223	54,03	25 255	0,53	4 730 833
I 2016	1 137 665	42,57	51	0,002	1 521 627	56,94	13 030	0,49	2 672 373
II 2016	1 198 136	41,42	49	0,002	1 680 696	58,11	13 467	0,47	2 892 347
2016	2 335 801	41,98	99	0,002	3 202 323	57,55	26 496	0,48	5 564 719

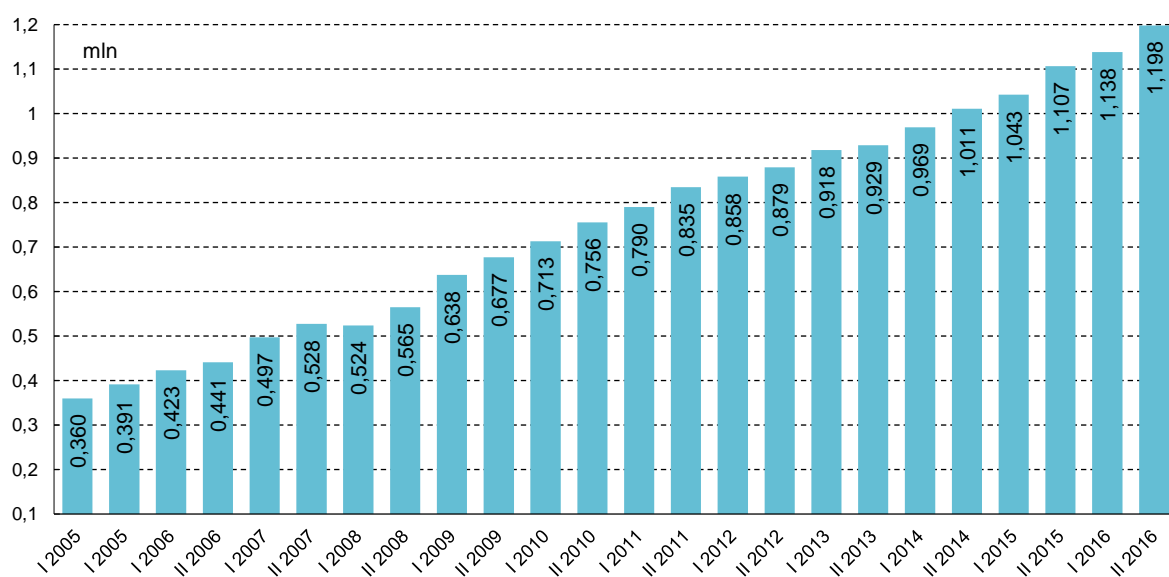
Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków, KIR S.A. i Blue Media S.A.

* polecenia przelewu realizowane w ramach systemów: SORBNET2, TARGET2-NBP, Elixir, Euro Elixir, Express Elixir, BlueCash, BLIK oraz przelewów międzyoddziałowych i wewnątrzoddziałowych

5.2.1. Polecenie przelewu

Polecenie przelewu nie jest już (od II półrocza 2014 r.) najczęściej wykorzystywanym przez posiadaczy rachunków bankowych instrumentem płatności bezgotówkowych w Polsce. W II półroczu 2016 r. ilościowo stanowiło ono 41,4% wszystkich transakcji bezgotówkowych. Liczba oraz wartość tego rodzaju transakcji systematycznie rośnie, choć udział przelewów w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych systematycznie maleje. W II półroczu 2016 r. liczba transakcji przy użyciu polecenia przelewu wyniosła 1.198 mln, co stanowi wzrost o 5,3% w stosunku do I półrocza 2016 r. (wykres nr 62).

Wykres nr 62. Liczba poleceń przelewu w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2005 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i KIR S.A.

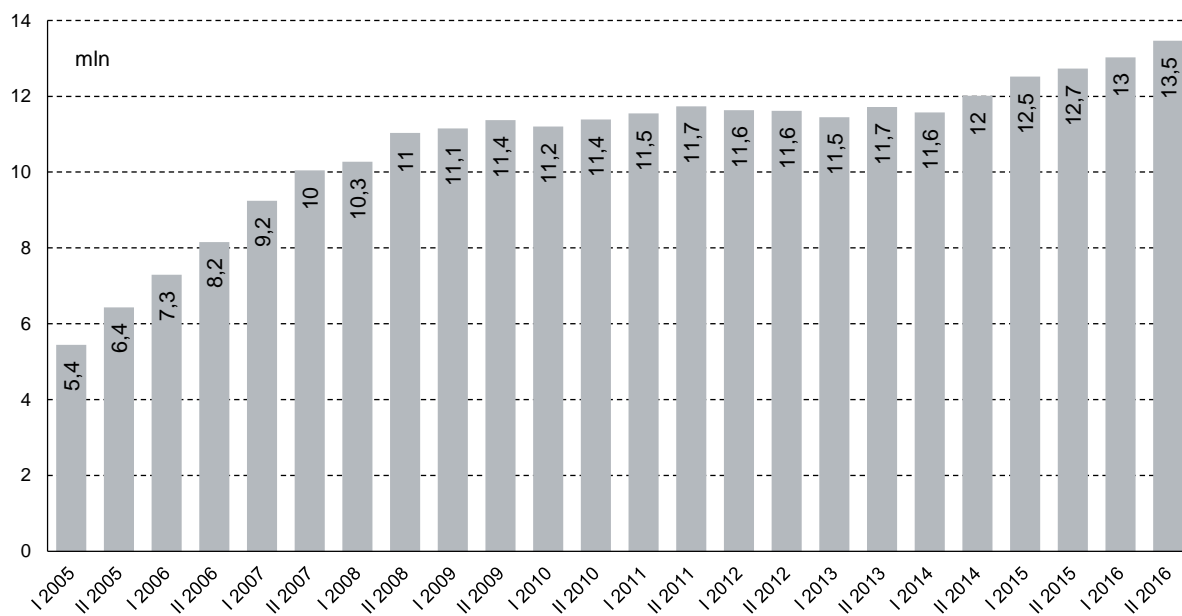
5.2.2. Polecenie zapłaty

Polecenie zapłaty jest formą rozliczeń pieniężnych używaną do regulowania tzw. płatności masowych, czyli opłat za rachunki typu energia elektryczna, gaz, czynsz, telefon czy abonament telewizyjny. Polecenie zapłaty polega na udzieleniu upoważnienia wierzycielowi do obciążania rachunku bankowego dłużnika kwotą zobowiązania wynikającą z rachunku wystawionego przez wierzyciela.

W II półroczu 2016 r. liczba transakcji poleceniem zapłaty w Polsce wyniosła 13,5 mln szt. i była wyższa o 3,4% w stosunku do I półrocza 2016 r. (wykres nr 63). Należy zauważyć, że polecenie zapłaty stanowi jedynie 0,5% liczby wszystkich transakcji bezgotówkowych. Jedną z głównych przyczyn małej popularności polecenia zapłaty i niskiego poziomu wykorzystania tego instrumentu wydaje się niechęć Polaków do bezwarunkowego i terminowego obciążania swojego rachunku przez osoby trzecie oraz skomplikowana procedura ustanawiania polecenia zapłaty, co w efekcie ma wpływ na klientów, którzy obawiają się upoważnić wierzyciela do obciążania rachunku bankowego. Inną przyczyną jest przyzwyczajenie konsumentów do płacenia

rachunków jeszcze w stosunkowo dużym stopniu nadal gotówkowo w banku, na poczcie lub w innym miejscu, np. w kasie wierzyciela lub w punkcie przyjmującym wpłaty na rachunki bankowe, jak również brak ze strony wierzycieli zachęt dla klientów do korzystania z tej formy rozliczeń i właściwej kampanii promocyjnej.

Wykres nr 63. Liczba poleceń zapłaty w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2005 r.

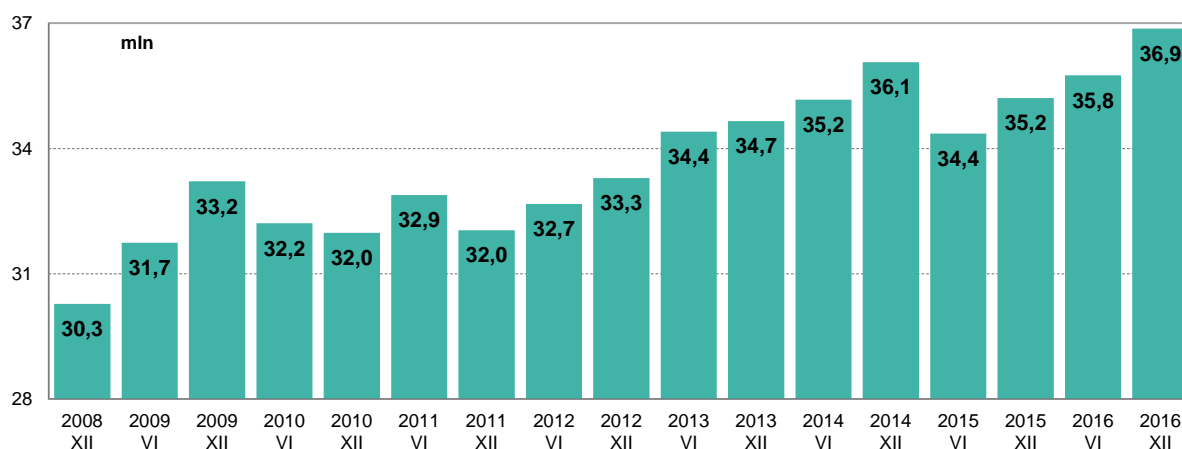

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i KIR S.A.

5.2.3. Karty płatnicze

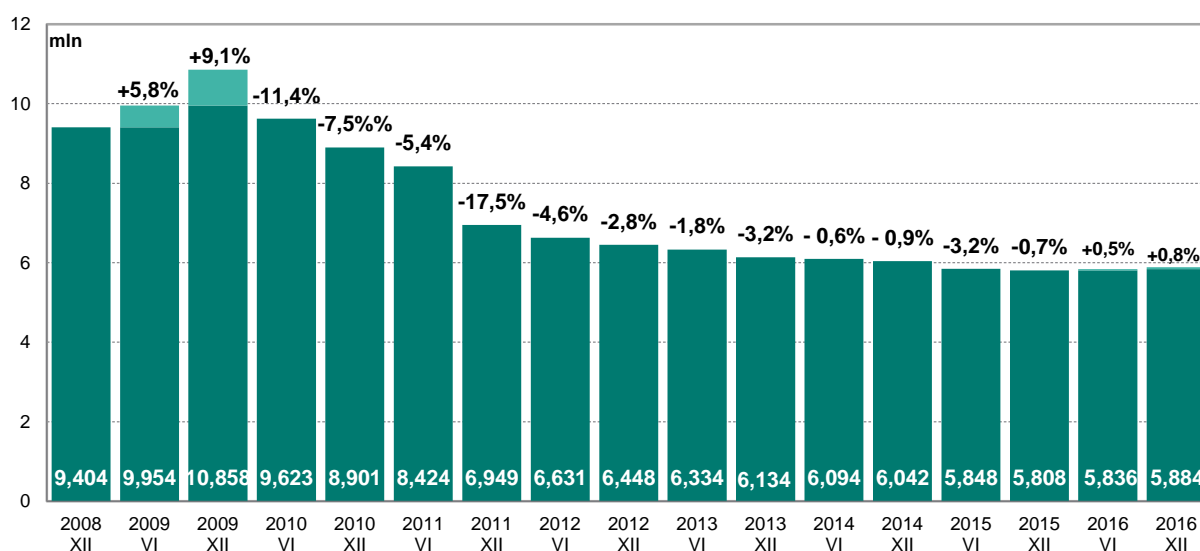
Narodowy Bank Polski w zakresie kart płatniczych analizuje dane statystyczne zbierane od wydawców kart płatniczych. W II półroczu 2016 r. na rynku kart płatniczych odnotowano następujące zmiany:

1. Nastąpił wzrost liczby wydanych kart płatniczych do poziomu 36,9 mln szt., czyli w okresie sześciu miesięcy liczba kart uległa zwiększeniu o 1,1 mln szt. Oznacza to wzrost o 3,1% - przedstawia to wykres nr 64.

Wykres nr 64. Liczba kart płatniczych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

- Na koniec II półrocza 2016 r. odnotowano - kolejny raz z rzędu – wzrost liczby kart kredytowych. Było ich łącznie 5,9 mln szt. czyli więcej o 48,6 tys. sztuk, co stanowi wzrost o 0,8% w porównaniu do czerwca 2016 r. Tendencja spadkowa, którą obserwowaliśmy od początku 2010 r., wydaje się być zatrzymana. Liczbę kart kredytowych na rynku polskim na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r. przedstawia wykres nr 65.

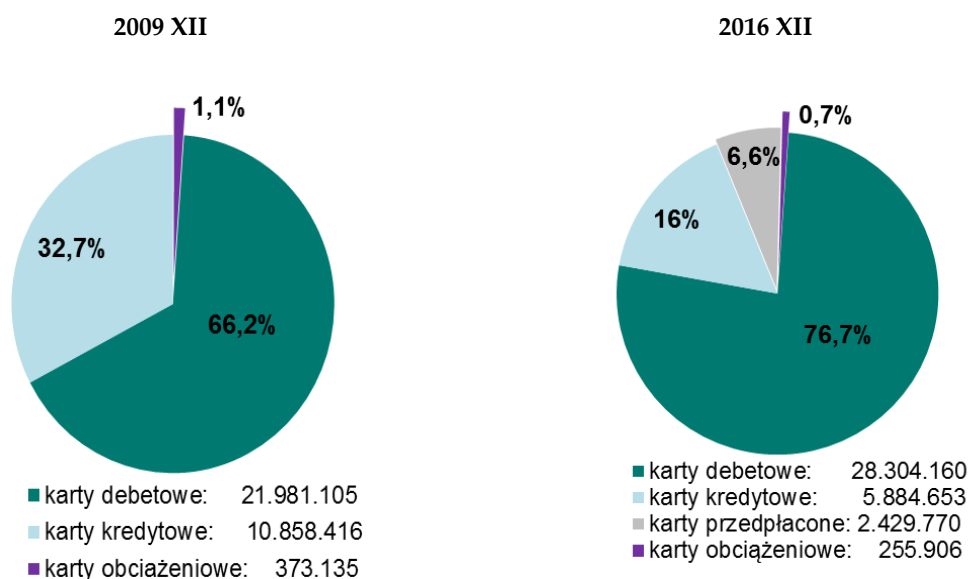
Wykres nr 65. Liczba kart kredytowych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Na koniec grudnia 2016 r. udział kart debetowych wynosił 76,7% i w ciągu ostatnich sześciu miesięcy uległ nieznacznej zmianie (77% w poprzednim półroczu). Równocześnie udział kart kredytowych wynosił 16%, co oznacza, że w ciągu II półrocza 2016 r. zmniejszył się o 0,3 punktu procentowego (16,3%). Strukturę kart płatniczych na koniec grudnia 2009 r. oraz grudnia 2016 r. przedstawia wykres nr 66.

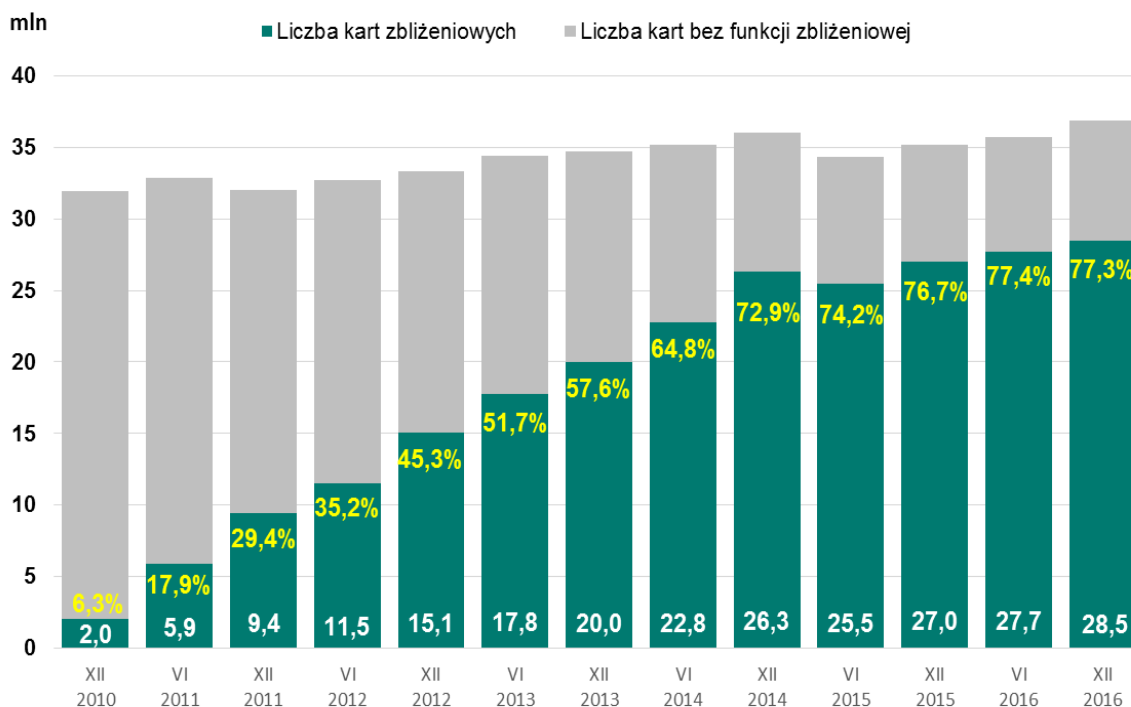
Wykres nr 66. Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe i obciążeniowe na koniec grudnia 2009 r. oraz grudnia 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

- Od kilku lat na rynku funkcjonują karty płatnicze z funkcją zbliżeniową. Transakcje zbliżeniowe odbywają się bezstykowo, a przy płatnościach poniżej 50 zł nie jest wymagane podanie kodu PIN. Według danych szacunkowych na rynku polskim na koniec grudnia 2016 r. było w obiegu ok. 28,5 mln kart z funkcją zbliżeniową, co stanowiło 77,3% wszystkich kart płatniczych. Liczba kart zbliżeniowych, w porównaniu do poprzedniego półrocza, wzrosła o 0,8 mln szt. Systematycznie rosnący udział kart zbliżeniowych na rynku polskim prezentuje wykres nr 67.

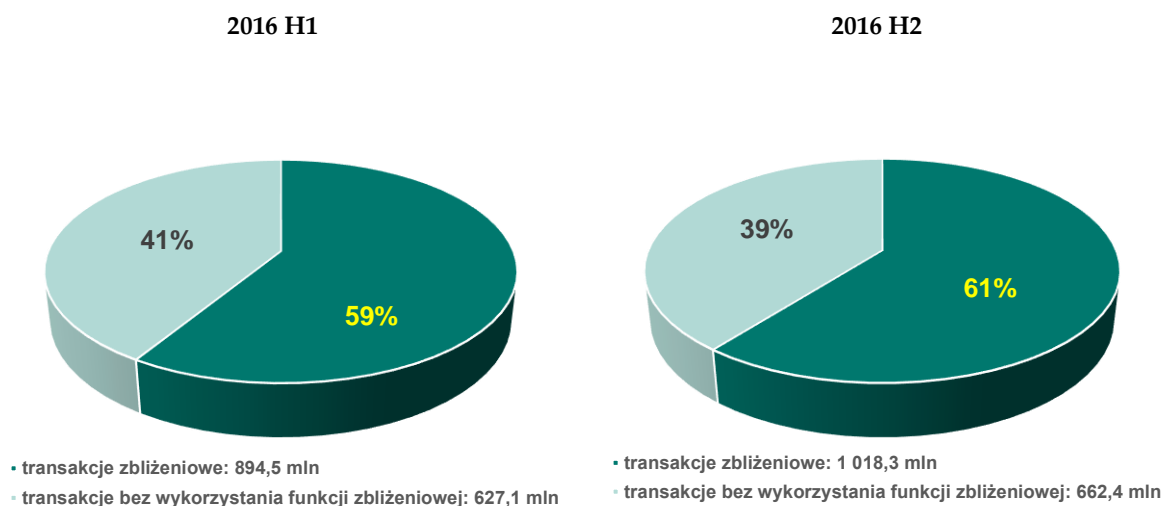
Wykres nr 67. Liczba wyemitowanych kart zbliżeniowych oraz udział kart zbliżeniowych w liczbie wszystkich kart płatniczych na koniec kolejnych półroczy od II półrocza 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

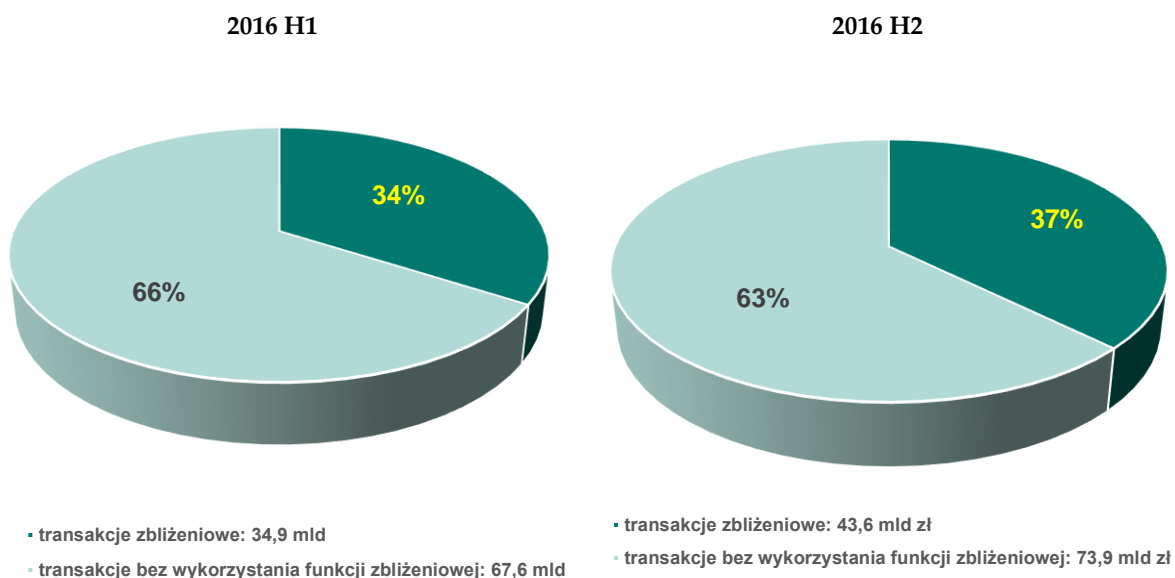
Systematycznie wzrasta również liczba i wartość transakcji zbliżeniowych. W II półroczu 2016 r. kartami zbliżeniowymi dokonano ponad 1 mld transakcji bezgotówkowych o łącznej wartości wynoszącej ponad 43,6 mld zł. W II półroczu 2016 r. udział płatności kartami zbliżeniowymi w ogólnej liczbie płatności (bezugotówkowych transakcji) kartowych wyniósł 61% (w I półroczu 2016 r. stanowił 59%). Szczegółowe dane dotyczące liczby transakcji zbliżeniowych w I oraz II półroczu 2016 r. prezentuje wykres nr 68. Wartość płatności kartami zbliżeniowymi w II półroczu 2016 r. stanowiła 37% ogólnej wartości bezgotówkowych transakcji kartowych i w porównaniu do okresu poprzedniego wzrosła z poziomu 34%. Szczegółowe dane dotyczące wartości transakcji zbliżeniowych w I oraz II półroczu 2016 r. prezentuje wykres nr 69.

Wykres nr 68. Udział transakcji zbliżeniowych w liczbie transakcji bezgotówkowych w I i II półroczu 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

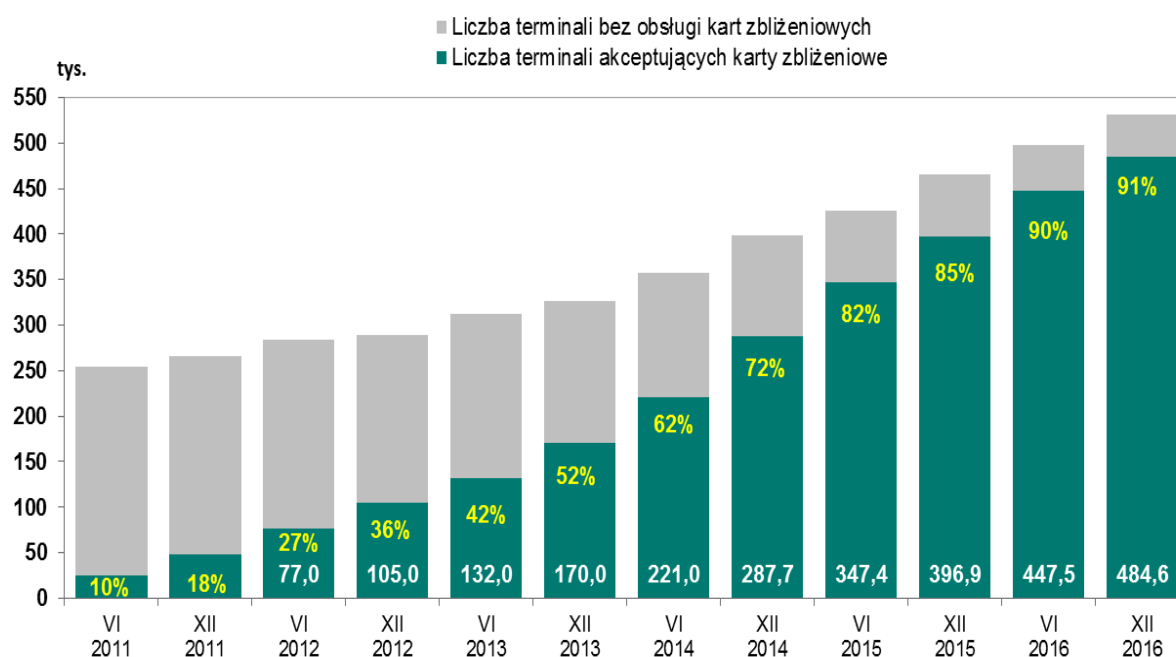
Wykres nr 69. Udział transakcji zbliżeniowych w wartości transakcji bezgotówkowych w I i II półroczu 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

Stale rosnąca liczba i wartość transakcji zbliżeniowych jest konsekwencją stworzenia i udostępnienia klientom szerokiej infrastruktury dla obsługi transakcji zbliżeniowych. Liczba terminali POS przystosowanych do realizacji transakcji dokonywanych w trybie zbliżeniowym systematycznie rośnie. Na koniec II półrocza 2016 r. na rynku funkcjonowało 484,6 tys. takich terminali (w czerwcu 2016 r. było ich 447,5 tys.), co stanowi wzrost o 8,3%. Na koniec 2016 r. aż 91% terminali płatniczych dostępnych na rynku było przystosowanych do obsługi kart zbliżeniowych. Szczegółowe dane zaprezentowano na wykresie nr 70.

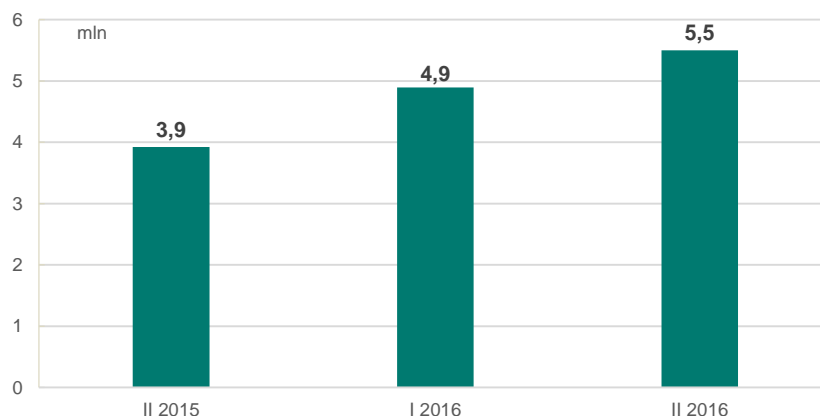
Wykres nr 70. Liczba terminali POS przystosowanych do akceptacji kart zbliżeniowych na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Średnia dzienna liczba transakcji bezgotówkowych zrealizowanych kartami zbliżeniowymi w II półroczu 2016 r. wyniosła 5,5 mln transakcji i była wyższa w stosunku do poprzedniego półrocza o 12,4%. Trend wzrostowy utrzymuje się od II półrocza 2015 r. Średnią dzienną liczbę transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami zbliżeniowymi przedstawiono na wykresie 71.

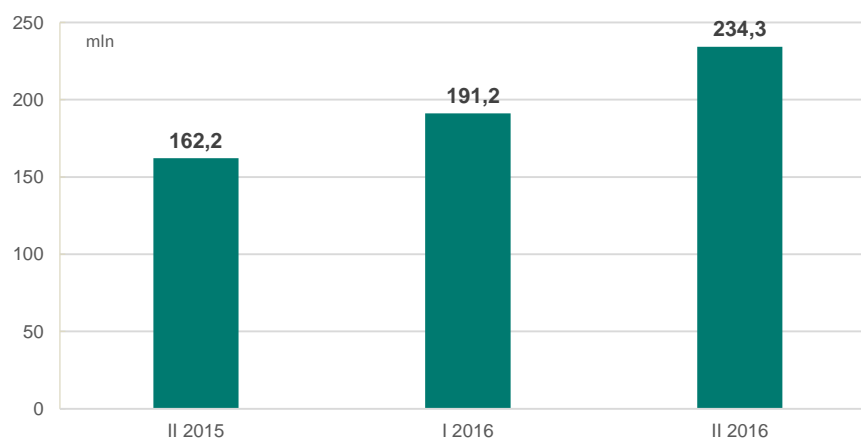
Wykres nr 71. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych zrealizowanych kartami zbliżeniowymi w poszczególnych półroczach 2015-2016

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Średnia dzienna wartość transakcji bezgotówkowych zrealizowanych kartami zbliżeniowymi w II półroczu 2016 r. wyniosła 234 mln i wzrosła w stosunku do I półrocza 2016 r. o 22,5%. Porównując średnią dzienną wartość transakcji w II półroczu 2016 r. do średniej wartości w analogicznym okresie w 2015 roku, można zaobserwować wzrost o 44,4%. Średnią dzienną wartość transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami zbliżeniowymi przedstawiono na wykresie 72.

Wykres nr 72. Średnia wartość transakcji bezgotówkowych zrealizowanych kartami zbliżeniowymi w poszczególnych półroczach 2015-2016

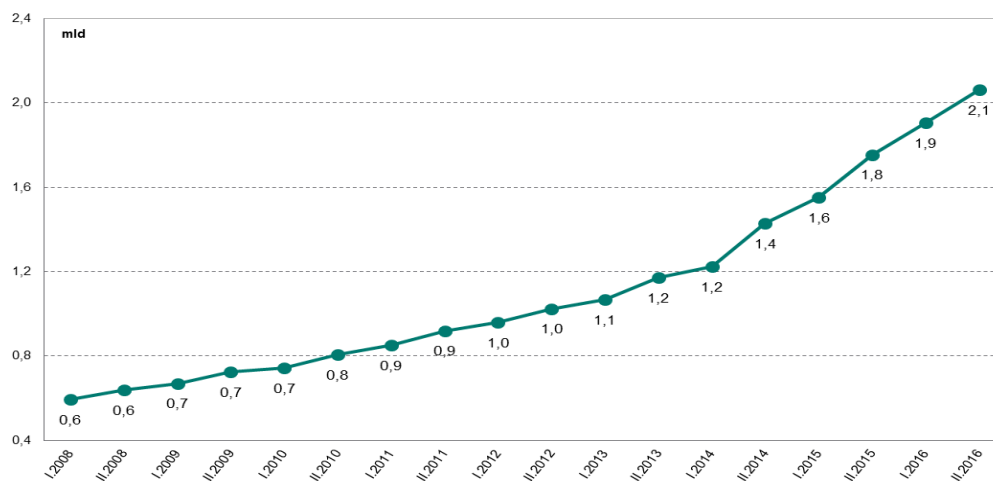

Źródło: Opracowanie własne, DSP

- Wzrosła liczba wszystkich transakcji dokonywanych kartami (gotówkowych i bezgotówkowych). W II półroczu 2016 r. kartami zrealizowano 2,1 mld transakcji, co, w stosunku do ubiegłego półrocza, oznacza wzrost o 8,2%. Ponadto udział płatności kartowych we wszystkich płatnościach bezgotówkowych w II połowie 2016 r. wyniósł 58,1%, co oznacza, że podobnie jak w poprzednim półroczu

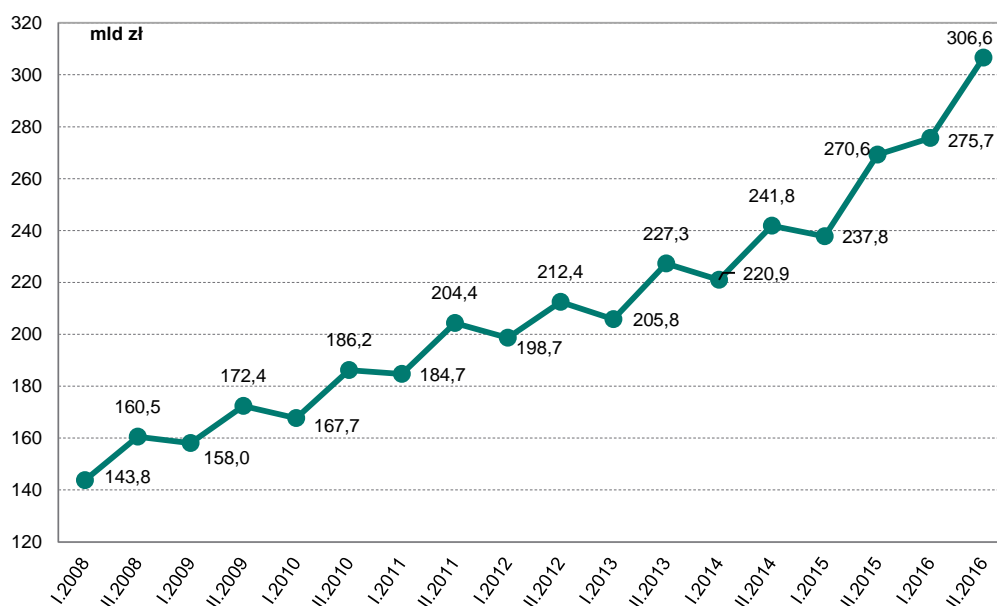
(56,9%) karty przewyższają udział przelewów w ogólnej liczbie płatności bezgotówkowych (vide tabela nr 15). Wzrost liczby transakcji przeprowadzanych w Polsce przy użyciu kart na przestrzeni kolejnych półroczy od 2008 roku przedstawia wykres nr 73.

Wykres nr 73. Liczba transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.

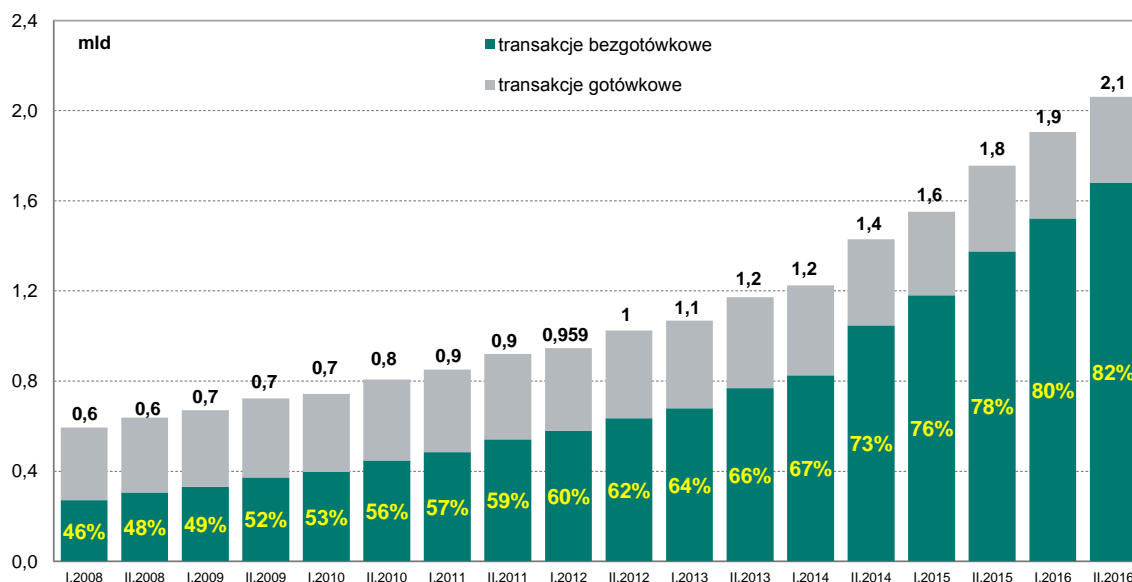
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wartość transakcji w II półroczu 2016 r. odnotowano na poziomie 306,6 mld zł., co oznacza w porównaniu do poprzedniego półrocza wzrost o 11,2%. Natomiast, porównując wartość przeprowadzonych transakcji w II półroczu 2016 r. do wartości transakcji w analogicznych okresach w roku 2015 i 2014, obserwujemy wzrost odpowiednio o 13,3% i 26,8%. Wzrost wartości transakcji przeprowadzanych w Polsce przy użyciu kart na przestrzeni kolejnych półroczy od 2008 roku przedstawia wykres nr 74.

Wykres nr 74. Wartość transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.

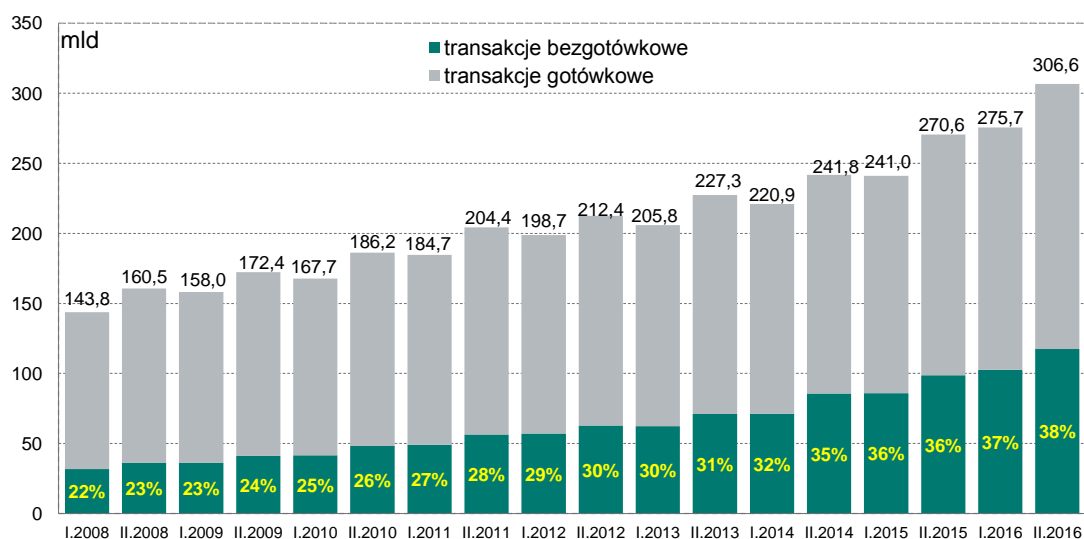
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

- W II półroczu 2016 r. wzrosła liczba i wartość bezgotówkowych transakcji kartowych. Liczba transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych w II półroczu 2016 r. przy użyciu kart wyniosła 1,7 mld. Oznacza to wzrost o 10,5% w stosunku do poprzedniego półrocza. Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji dokonanych kartami płatniczymi wyniósł w omawianym okresie 82%. Udział ten systematycznie zwiększał się od wielu lat i obecnie osiągnął poziom rekordowy, co przedstawia wykres nr 75. Oznacza to, że posiadacze kart płatniczych w czterech na pięć transakcji kartowych preferują formę płatności bezgotówkowych realizowanych przy użyciu kart niż transakcje gotówkowe np. w formie wypłat z bankomatu. Do rosnącej popularności transakcji bezgotówkowych przyczyniły się przede wszystkim karty zbliżeniowe, które umożliwiają przeprowadzanie płatności w formie relatywnie najwygodniejszej i najszybszej dla posiadacza karty.

Wykres nr 75. Liczba transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wartość transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych w II półroczu 2016 r. przy użyciu kart wyniosła 117,5 mld zł, czyli w porównaniu do I półroczu 2016 r. wzrosła o 14,7%. Udział wartości transakcji bezgotówkowych w ogólnej wartości transakcji dokonanych kartami płatniczymi na przestrzeni ostatnich lat systematycznie zwiększał się i obecnie osiągnął najwyższy poziom 38% (w I półroczu 2016 r. udział ten wyniósł 37%), co przedstawia wykres nr 76.

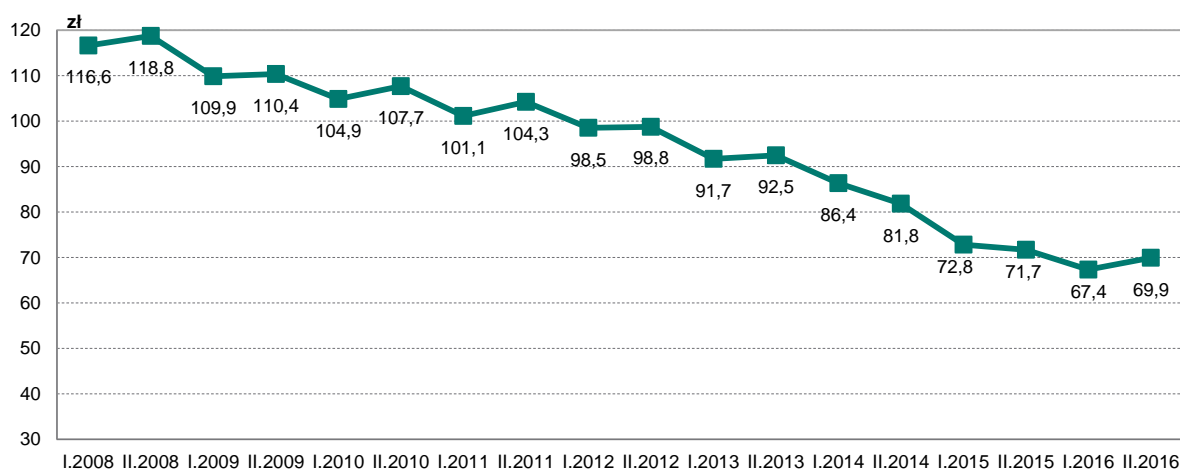
Wykres nr 76. Wartość transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2016 r. średnia wartość pojedynczej bezgotówkowej transakcji kartowej wyniosła 69,9 zł. W porównaniu do okresu poprzedniego wartość średnia uległa niewielkiemu zwiększeniu z poziomu 67,4 zł. Zarejestrowana na rynku polskim rosnąca popularność kart zbliżeniowych powoduje większą skłonność posiadaczy kart do dokonywania płatności zbliżeniowych za drobne wydatki (do 50 zł), co w długiej perspektywie prowadzi do zmniejszenia wartości średniej pojedynczej transakcji bezgotówkowej. Spadek wartości tego wskaźnika na przestrzeni kolejnych okresów półrocznych od 2008 roku prezentuje wykres nr 77.

Wykres nr 77. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

5.2.4. Innowacyjne instrumenty płatnicze

W ostatnich latach pojawiło się na rynku polskim wiele innowacyjnych instrumentów oraz usług płatniczych, które zostaną poniżej krótko opisane.

▪ Płatności mobilne

Od dnia 9 lutego 2015 roku oficjalnie zaczął działać system płatności mobilnych BLIK prowadzony przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o. Spółkę tworzy sześć banków: Alior Bank S.A., Bank Millennium S.A., Bank Zachodni WBK S.A., mBank S.A., ING Bank Śląski S.A., PKO Bank Polski S.A. W 2015 r. usługę wdrożyło Orange Finance, a w maju 2016 r. usługę BLIK także Getin Bank. W II połowie 2016 r. do systemu przystąpił T-Mobile Usługi Bankowe, stanowiące strategiczne partnerstwo operatora telefonii komórkowej (T-Mobile) i banku (Alior Bank S.A.). Dokonywanie płatności w ramach systemu BLIK możliwe jest po wcześniejszym zainstalowaniu aplikacji mobilnej na smartfonie. Na koniec grudnia 2016 r. płatności systemem BLIK można było dokonać w ponad 177 tysiącach terminali w punktach handlowo-usługowych, w blisko 43 tysiącach sklepach internetowych, za pośrednictwem wielu integratorów płatności internetowych, takich jak: Dotpay, Przelewy24, Transferuj.pl, CashBill, eCard, PayTel czy First Data, a wypłacić gotówkę w blisko 15,9 tysiącach bankomatów. W sierpniu 2016 r. Polski Standard Płatności Sp. z o.o. wdrożył w systemie BLIK nową funkcjonalność, tj. płatności w biletomatach w Warszawie. Ponadto w II połowie 2016 r. Polski Standard Płatności

Sp. z o.o. nawiązał współpracę z PayU, największym na polskim rynku integratorem płatności obsługującym między innymi Allegro¹⁷.

▪ Płatności HCE

Bardzo ważnym zjawiskiem zaobserwowanym od 2015 r. jest migracja płatności do chmury, czyli płatności dokonywanych w technologii HCE (Host Card Emulation). Technologia HCE nie wymaga od klienta wymiany karty SIM, specjalnej umowy z operatorem komórkowym czy nawet dostępu do internetu. Jedynym warunkiem koniecznym jest posiadanie smartfona z funkcją NFC i odpowiedni system operacyjny. Mobilne płatności HCE wdrożyły wcześniej banki: Bank Pekao S.A., BZ WBK S.A., Getin Bank S.A., PKO BP S.A., Bank BPS S.A. oraz Euro Bank S.A. W drugiej połowie 2016 r. płatności HCE zaoferowały swoim klientom kolejne banki, tj.: Millennium Bank S.A., Raiffeisen Polbank S.A., Alior Bank S.A. oraz SGB Bank S.A. Według danych portalu cashless.pl na koniec 2016 r. z płatności w technologii HCE korzystało ponad 234 tys. użytkowników, a największą liczbą użytkowników pochwalić się mogły banki PKO BP S.A. (70 tys.), Bank Pekao S.A. (62,1 tys.) oraz BZ WBK S.A. (55,1 tys.).

▪ Android Pay

W listopadzie 2016 r. w Polsce uruchomiono usługę płatności mobilnych Android Pay oferowaną przez Google. Polska jest drugim krajem w Europie (po Wielkiej Brytanii) oraz szóstym krajem na świecie, w którym został wdrożony Android Pay. Działanie aplikacji Android Pay polega na przechowywaniu danych o zarejestrowanych kartach płatniczych użytkownika i wykorzystywaniu tych danych podczas transakcji płatniczej. Aplikacja pracuje w tle, co oznacza, że w celu dokonania płatności użytkownik nie musi uruchamiać aplikacji, a wystarczy jedynie odblokować telefon i zbliżyć go do terminala umożliwiającego akceptację płatności zbliżeniowych. Warunkiem koniecznym do wykonania transakcji jest telefon wyposażony w moduł NFC oraz system operacyjny Android w wersji co najmniej 4.4 KitKat. Tak jak w przypadku kart zbliżeniowych, dokonywanie transakcji Android Pay do kwoty 50 zł nie wymaga żadnego potwierdzenia ze strony płatnika. Proces dodawania do aplikacji danych kart płatniczych jest prosty i potwierdza się go, wykorzystując komunikację w formie SMSa z banku. Pod koniec 2016 r. w Polsce było ponad 484,6 tys. terminali akceptujących płatności zbliżeniowe, co oznacza, że już od samego początku wdrożenia usługi sieć akceptacji Android Pay jest bardzo duża. Warto również dodać, że z Android Pay można korzystać na całym świecie w ok. 6 mln terminali¹⁸.

▪ Automatyczne kantory

Pod koniec 2016 r. pojawiły się w Polsce nowe urządzenia, zwane automatycznymi kantorami, przypominające wyglądem bankomat. Ich funkcjonalność jest jednak zupełnie inna i polega na wymianie walut. Automatyczne kantory utworzone zostały przez spółkę Fritz Group i rozmieszczone zostały na 22 stacjach benzynowych zlokalizowanych przy granicy z Niemcami oraz w dużych miastach. W 2017 r. spółka przy współpracy z IT Card planuje uruchomić pilotaż wielofunkcyjnych urządzeń automatycznych, tj. kantorów z możliwością wpłaty oraz wypłaty gotówki.

---

¹⁷ *Blik już trafił do aplikacji mobilnej Allegro*, cashless.pl 2016, <http://www.cashless.pl/wiadomosci/e-commerce/1963-blik-juz-trafil-do-aplikacji-mobilnej-allegro>,

¹⁸ *Android Pay oficjalnie w Polsce. W końcu mamy prawdziwe płatności mobilne*, antyweb.pl, 2016, <http://antyweb.pl/android-pay-oficjalnie-w-polsce-w-koncu-mamy-prawdziwe-platnosci-mobilne/>.

▪ Bankomaty zbliżeniowe

W drugiej połowie 2016 r. firma Euronet wdrożyła nową funkcjonalność w swoich bankomatach, tj. możliwość wypłaty gotówki w trybie zbliżeniowym. Od końca grudnia 2016 r. klienci banków mogą wypłacać gotówkę zbliżeniowo z 5,2 tys. urządzeń Euronetu. Na tym etapie wdrożenia usługi Euronet udostępnił nową funkcję klientom następujących banków: Alior Bank S.A., BGŻ BNP Paribas S.A., Bank Handlowy S.A., Deutsche Bank Polska S.A., Getin Bank S.A., Nest Bank S.A., Bank Pekao S.A., PKO BP S.A., Plus Bank S.A., Idea Bank S.A. oraz Raiffeisen Polbank S.A. Moduł zbliżeniowy umieszczony został obok klawiatury numerycznej i akceptuje karty lub telefony z modułem zbliżeniowym. Wypłata zbliżeniowa zabezpieczona jest kodem PIN. Zdaniem operatora, udostępnienie zbliżeniowego wypłacania gotówki jest bezpieczniejsze od tradycyjnych wypłat, ponieważ obniża ryzyko skopiowania karty poprzez wyeliminowanie konieczności wsuwania karty do czytnika, który może mieć nałożoną przez oszustów nakładkę kopiującą. Kolejną zaletą takiego rozwiązania jest możliwość korzystania z innych niż karty instrumentów płatniczych, takich jak telefon z funkcją NFC czy też gadżetów płatniczych. Na początku 2017 r. taką samą funkcjonalność ma wprowadzić inny operator bankomatów – Planet Cash¹⁹.

Ocena bezgotówkowych instrumentów płatniczych

Systematycznie wzrasta liczba transakcji bezgotówkowych dokonywanych instrumentami płatniczymi. Wzrosła liczba wszystkich transakcji dokonywanych kartami (gotówkowych i bezgotówkowych). W II półroczu 2016 r. kartami zrealizowano ponad 2,0 mld transakcji, co w stosunku do ubiegłego półrocza oznacza wzrost o 8,2%. Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji dokonanych kartami płatniczymi na przestrzeni ostatnich lat niezmiennie wzrastał i w II półroczu 2016 r. wyniósł 81,5%. Ponadto udział płatności kartowych we wszystkich płatnościach bezgotówkowych w II połowie 2016 r. wyniósł 58,1%, co oznacza, że podobnie jak w poprzednich dwóch półroczach karty przewyższają udział przelewów w ogólnej liczbie płatności bezgotówkowych. Liczba transakcji poleceniem przelewu wzrosła o 5,3%, choć należy zauważyć, że udział przelewów w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych konsekwentnie maleje. W II półroczu 2016 r. średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej wyniosła 69,9 zł i w porównaniu do poprzedniego (67,4 zł) wartość ta wzrosła o 3,8%. W II półroczu 2016 r. nastąpił wzrost liczby wydanych kart płatniczych o 3,1%, do poziomu blisko 36,9 mln kart. Liczba kart zbliżeniowych wzrosła o 0,8 mln i stanowiła blisko 77,3% wszystkich kart płatniczych w Polsce. Rosnąca popularność kart zbliżeniowych przyczynia się do dokonywania transakcji bezgotówkowych przez posiadaczy kart na coraz niższe kwoty, co zwiększa liczbę transakcji bezgotówkowych. Oprócz kart zbliżeniowych bardzo dynamicznie oraz stale rozwijają się płatności mobilne (np. BLIK), stając się coraz bardziej powszechnymi, głównie za sprawą wszechobecności telefonów, w szczególności smartfonów. Innowacyjne instrumenty płatnicze stanowią coraz większy udział w rynku płatności bezgotówkowych. Spowodowane jest to ich wysokim poziomem bezpieczeństwa, szybkością transakcji oraz przede wszystkim dużym zaufaniem społeczeństwa do takiej formy płatności.

---

¹⁹ Euronet i Planet Cash wprowadzają bankomaty zbliżeniowe, prnews.pl, 2016, <http://prnews.pl/hydepark/euronet-i-planet-cash-wprowadzaja-bankomaty-zblizeniowe-6553608.html>

5.3. Polityka opłat w zakresie rachunków bankowych i bezgotówkowych instrumentów płatniczych

5.3.1. Płatności detaliczne dla osób fizycznych

Narodowy Bank Polski, począwszy od 2005 r., przygotowuje cyklicznie, w odstępach półrocznych, analizę opłat i prowizji najbardziej istotnych z punktu widzenia rozliczeń pieniężnych w złotych w polskim sektorze bankowym, w zakresie płatności detalicznych osób fizycznych.

Do analizy zostały subiektywnie wybrane rachunki płatnicze, które spośród ofert danego banku są powszechne, wraz z dołączonymi do nich debetowymi kartami płatniczymi. Analiza za II półrocze 2016 r. prezentuje dane z 17 banków, które zostały pozyskane z ogólnie dostępnych źródeł (głównie ze stron internetowych banków). Z analizy wynika, że średnia miesięczna opłata za prowadzenie standardowego rachunku bankowego dla klientów detalicznych w polskich bankach w II półroczu 2016 r. wyniosła 4,74 zł i utrzymała się na poziomie z czerwca 2016 r. (4,75 zł), natomiast średnia miesięczna opłata za użytkowanie karty debetowej wyniosła 5,48 zł i wzrosła o 0,14 zł (tj. o 2,6%) w stosunku do poprzedniego okresu (5,34 zł). Powyższe dane wskazują, że polityka banków w II półroczu 2016 r. ukierunkowana była na zmiany cenowe w zakresie użytkowania kart debetowych wydanych do rachunku płatniczego i operacji wykonywanych za pomocą tych kart.

5.3.2. Mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa

Narodowy Bank Polski w grudniu 2016 r. rozpoczął przygotowywanie nowego cyklicznego, w odstępach rocznych, porównania wysokości prowizji i opłat najbardziej istotnych z punktu widzenia rozliczeń pieniężnych w złotych w polskim sektorze usług płatniczych w obszarze mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw. Pierwszy materiał w tym zakresie został opublikowany w styczniu 2017 r. na stronie internetowej NBP.²⁰

Analizie poddano wybrane rachunki płatnicze (bieżące i pomocnicze) wraz z dołączonymi do nich debetowymi kartami płatniczymi. Do analizy wykorzystano ogólnie dostępne dane pochodzące ze stron www poszczególnych dostawców.

Z analizy wynika, że:

- średnia wysokość opłaty miesięcznej za prowadzenie standardowego rachunku bankowego (obliczona jako średnia arytmetyczna z opłat dotyczących analizowanych ofert oraz uwzględniająca brak spełnienia warunków zwalniających klientów z ponoszenia tej opłaty) wynosi dla mikroprzedsiębiorców 14,46 zł, zaś dla przedsiębiorców klasyfikowanych do segmentu mikro i małych przedsiębiorstw 42,83 zł, oraz
- średnia wysokość opłaty za jedną usługę związaną z prowadzeniem rachunku bieżącego, tj. wpłaty, wypłaty, polecenia zapłaty, przelewy itd. (obliczona jako średnia arytmetyczna z opłat dotyczących analizowanych ofert banków oraz uwzględniająca brak spełnienia warunków zwalniających klientów z ponoszenia tych opłat) wynosi dla mikroprzedsiębiorców 5,06 zł dla

---

²⁰ http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/provizje_i_oplaty/index2.html

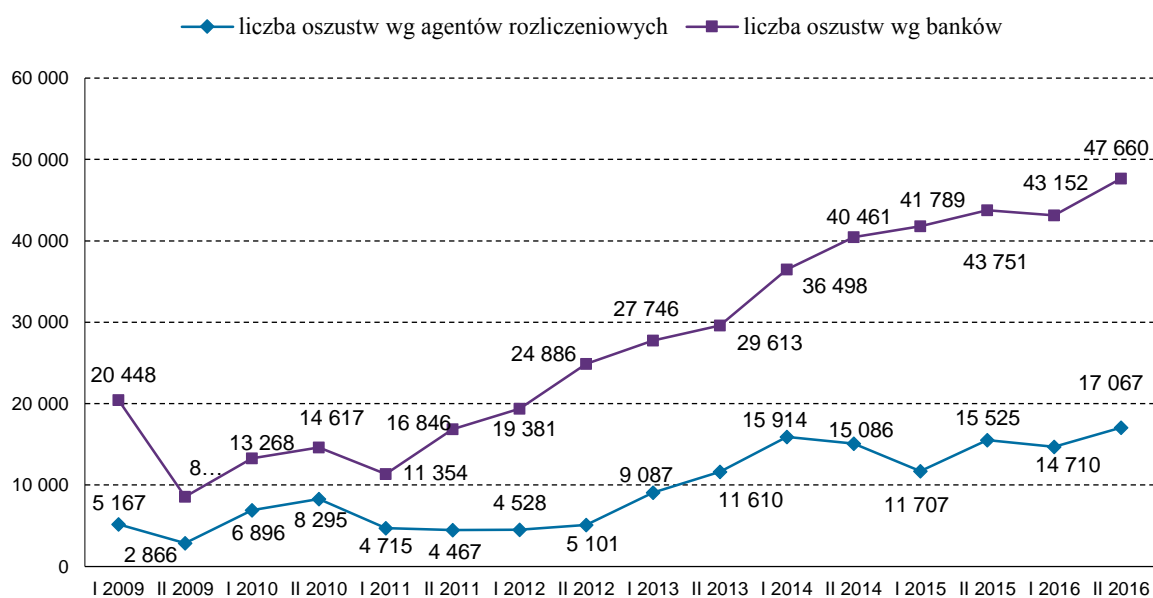
opłat kwotowych i 0,76% dla opłat procentowych, zaś dla przedsiębiorców klasyfikowanych do segmentu mikro i małych przedsiębiorstw odpowiednio 7,82 zł i 0,9%.

5.4. Oszustwa dotyczące instrumentów płatniczych

Według danych przekazywanych przez banki, w II półroczu 2016 r. liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi wyniosła 47,7 tys., natomiast według danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych liczba ta osiągnęła poziom 17,1 tys.

Liczbę operacji oszukańczych dokonywanych kartami płatniczymi według danych otrzymanych od banków i agentów rozliczeniowych przedstawiono na wykresie nr 78.

Wykres nr 78. Liczba oszustw wg banków i agentów rozliczeniowych w latach 2009 – 2016

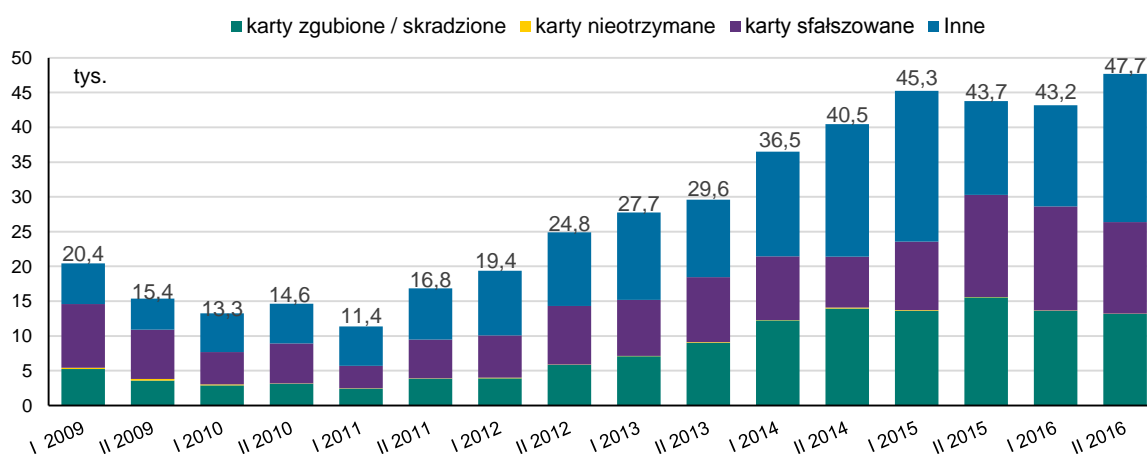
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i agentów rozliczeniowych

Z uwagi na różny zakres danych dotyczących oszustw dokonywanych kartami płatniczymi ujmowanych w sprawozdaniach, od lat występuje rozbieżność w danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych oraz banki. Liczba oszustw przekazywana przez agentów rozliczeniowych jest znacznie mniejsza od liczby przekazywanej przez banki. Dane od agentów rozliczeniowych nie obejmują transakcji dokonywanych przez oszustów w bankomatach kartami skradzionymi lub kartami skopiowanymi wraz z PIN-kodem oraz transakcji oszukańczych dokonanych poza granicami kraju kartami wydanymi w Polsce. Natomiast dane z banków nie obejmują bezgotówkowych transakcji oszukańczych dokonanych w Polsce kartami wydanymi w innych krajach.

Według danych przekazywanych przez banki, liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi w II półroczu 2016 r. (47,7 tys.) wzrosła o 10,4% w porównaniu do I półroczu 2016 r. (43,2 tys.). Na

wykresie nr 79 zaprezentowano liczbę operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2016 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych, zgodnie z danymi otrzymanymi od banków.

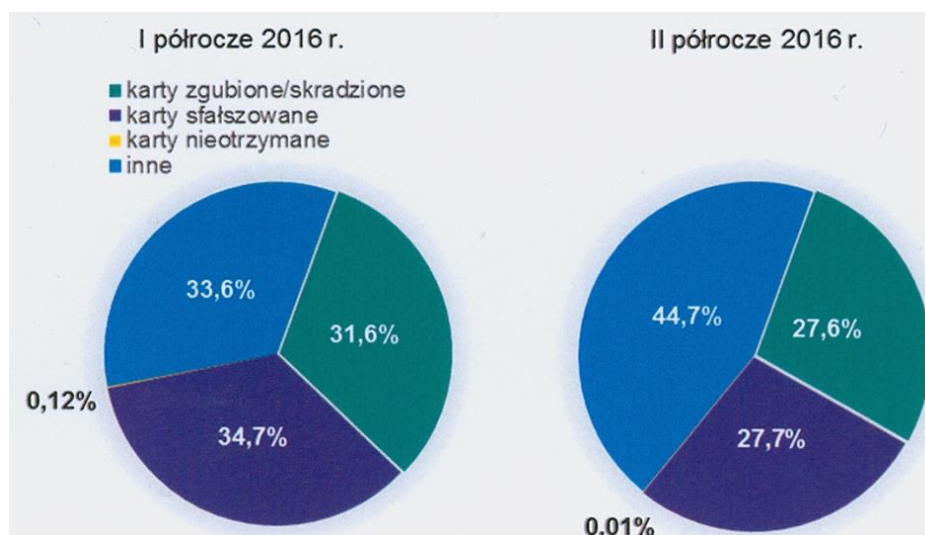
Wykres nr 79. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2016 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Natomiast na wykresie nr 80 przedstawiono strukturę operacji oszukańczych kartami płatniczymi pod względem ich liczby w I i w II półroczu 2016 r.

Wykres nr 80. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w I i II półroczu 2016 r. – dane od banków

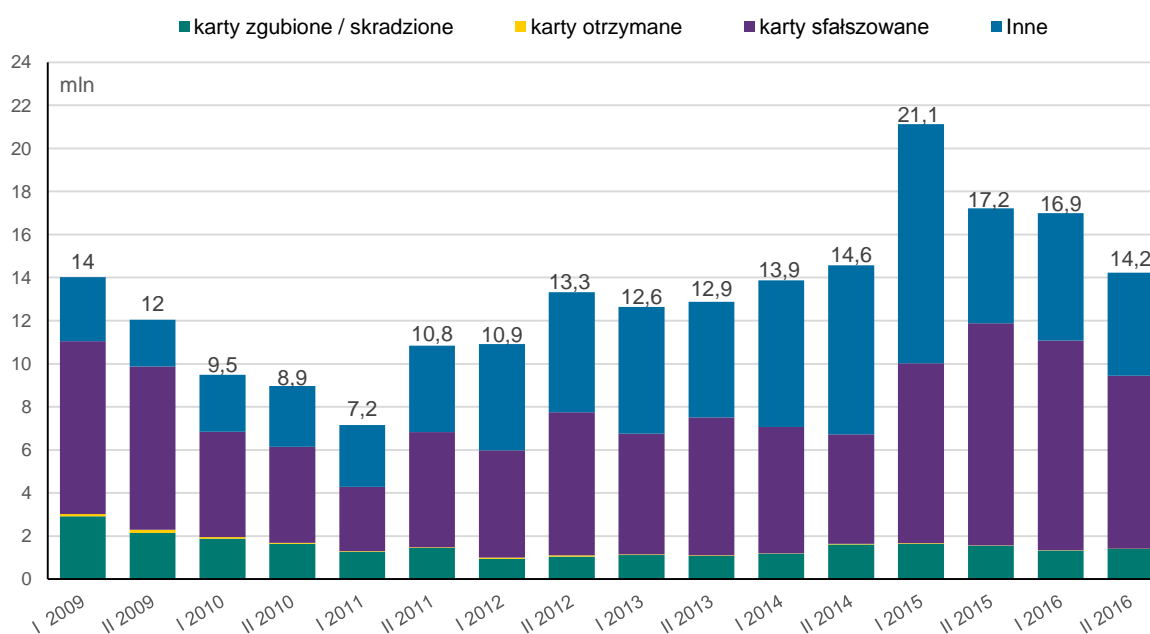

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2016 r. najwięcej transakcji oszukańczych pod względem liczby (wykres nr 80) wystąpiło w kategorii Inne, w której banki przekazują informacje o transakcjach dokonanych przez przejęcie numeru karty bez jej fizycznej postaci. Udział transakcji w kategorii Inne w ogólnej liczbie wyniósł 44,7%, czyli w stosunku do poprzedniego półrocza (w którym wynosił 33,6%) wzrósł o 11,1 pp. Kolejną kategorią pod względem liczby operacji oszukańczych były transakcje dokonane kartami sfałszowanymi (27,7%), a następnie kartami zgubionymi/skradzionymi (27,6%). W II półroczu 2016 r., największy wzrost w liczbie operacji oszukańczych odnotowano w kategorii Inne, w ramach której dokonano 21.283 oszustwa, co oznacza wzrost liczby tych operacji o 6.782, czyli o 46,8% w porównaniu do poprzedniego półrocza.

Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2016 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych zaprezentowano na wykresie nr 81, a na wykresie nr 82 przedstawiono strukturę operacji oszukańczych kartami płatniczymi pod względem ich wartości w I i II półroczu 2016 r. Na obu wykresach przedstawiono dane uzyskane od banków.

Wykres nr 81. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2016 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od banków

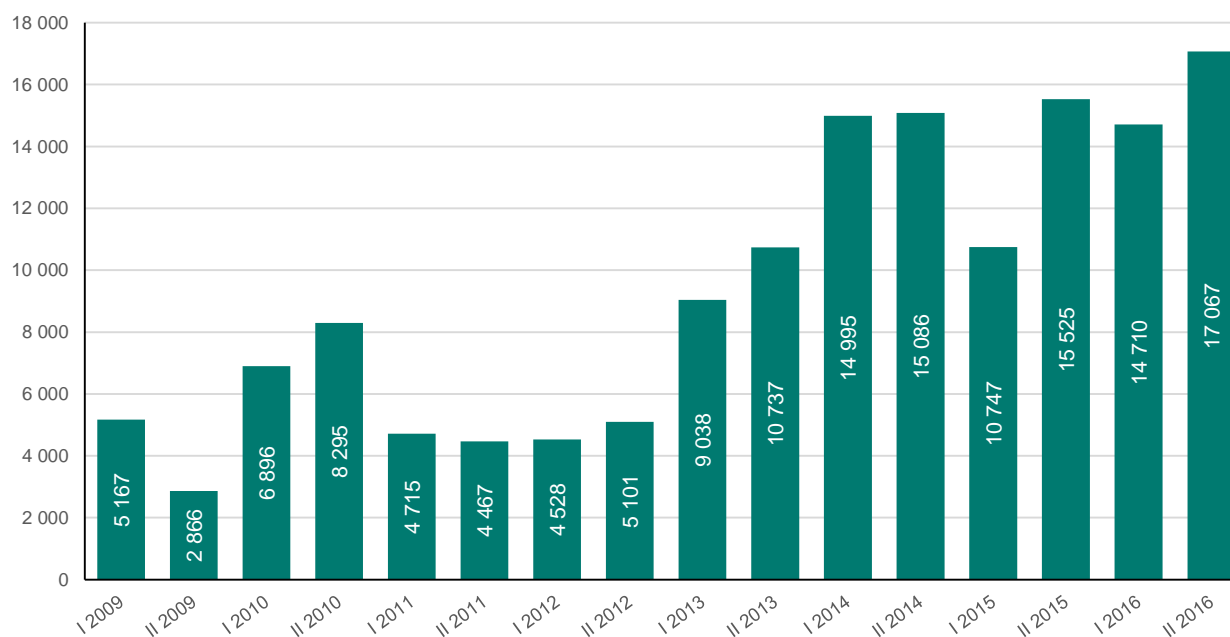

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

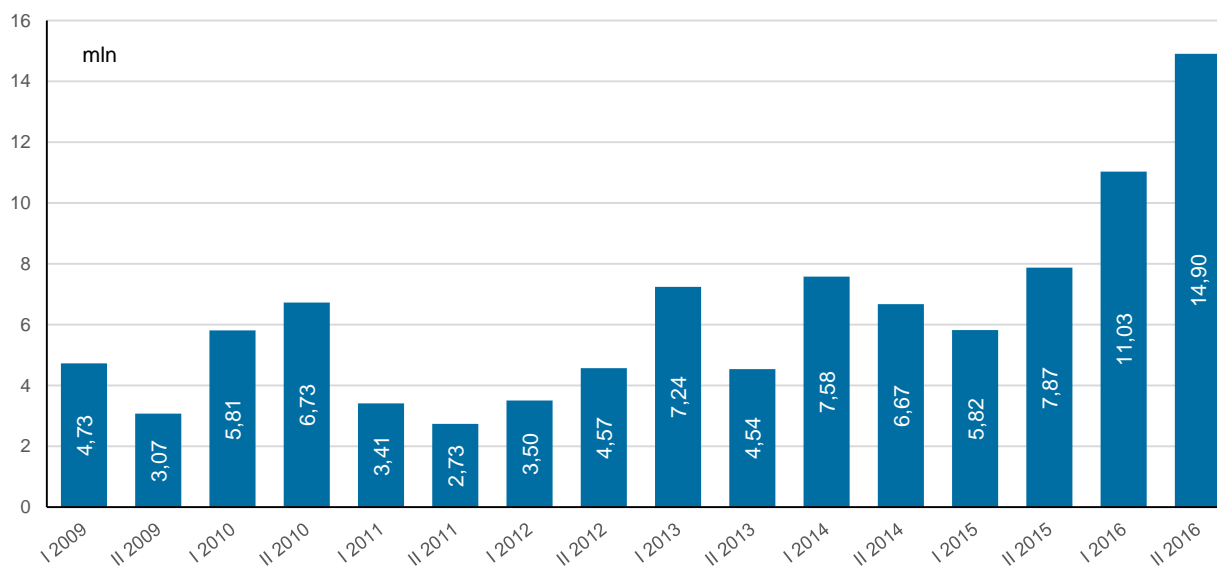

Wykres nr 83. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2016 – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wykres nr 84. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2016 – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wartość transakcji oszukańczych w II półroczu 2016 r. wyniosła 14,9 mln zł i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 35% (11,03 mln zł).

Według danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych, w II półroczu 2016 r. średnia wartość transakcji oszukańczej dokonanej kartą płatniczą wynosiła 872,3 zł i była wyższa o 16,3% w stosunku do poprzedniego półrocza (w poprzednim półroczu wyniosła 749,9 zł).

W przypadku pozostałych form rozliczeń pieniężnych stwierdzono oszustwa dokonane z wykorzystaniem polecenia przelewu. W omawianym okresie odnotowano 513 takich przypadków w porównaniu do 505 w poprzednim półroczu. Średnia wartość jednego oszukańczego przelewu zwiększyła się z 11.430 zł do 22.480 zł. W II półroczu 2016 r. odnotowano 7 operacji oszukańczych z użyciem czeków na kwotę 34.625 zł. Polecenie zapłaty jest najbezpieczniejszą formą rozliczeń, gdyż nie dochodziło do transakcji oszukańczych z wykorzystaniem tego instrumentu płatniczego zarówno w ostatnim półroczu, jak i w poprzednich analizowanych okresach.

Ocena poziomu oszustw dokonywanych instrumentami płatniczymi w II półroczu 2016 r.

W analizowanym okresie największy udział oszustw, wg danych przekazanych przez banki, pod względem liczby transakcji wystąpił w transakcjach w kategorii Inne. Udział tych oszustw wyniósł 44,7%.

Obserwowany wzrost liczby (10,4%) transakcji oszukańczych dokonanych kartami, raportowanych przez banki, wynika głównie ze znacznego wzrostu transakcji dokonanych w kategorii Inne (wzrost liczby transakcji oszukańczych o 11,1 pp.).

Z danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych liczba transakcji oszukańczych w II półroczu 2016 r., wyniosła 17,1 tys. i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 16% (14,7 tys.), a wartość transakcji oszukańczych w II półroczu 2016 r. wyniosła 14,9 mln zł i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 35% (11 mln zł).

Należy dodać, iż skala oszustw z użyciem kart jest nadal stosunkowo niewielka w porównaniu do całości obrotu kartami płatniczymi i wynosi wg danych z banków zaledwie 0,005% wartości tego obrotu, a od strony agentów rozliczeniowych 0,01%. Należy dodać iż wg ostatnich porównywalnych danych za 2013 r., Polska, osiągając 0,005% dla wartości i 0,002% dla liczby, tj. odpowiednio 8 razy mniej i 10 razy mniej niż średnia w całym obszarze SEPA, była na 3-4 miejscu w rankingu najbardziej bezpiecznych pod tym kątem krajów.²¹

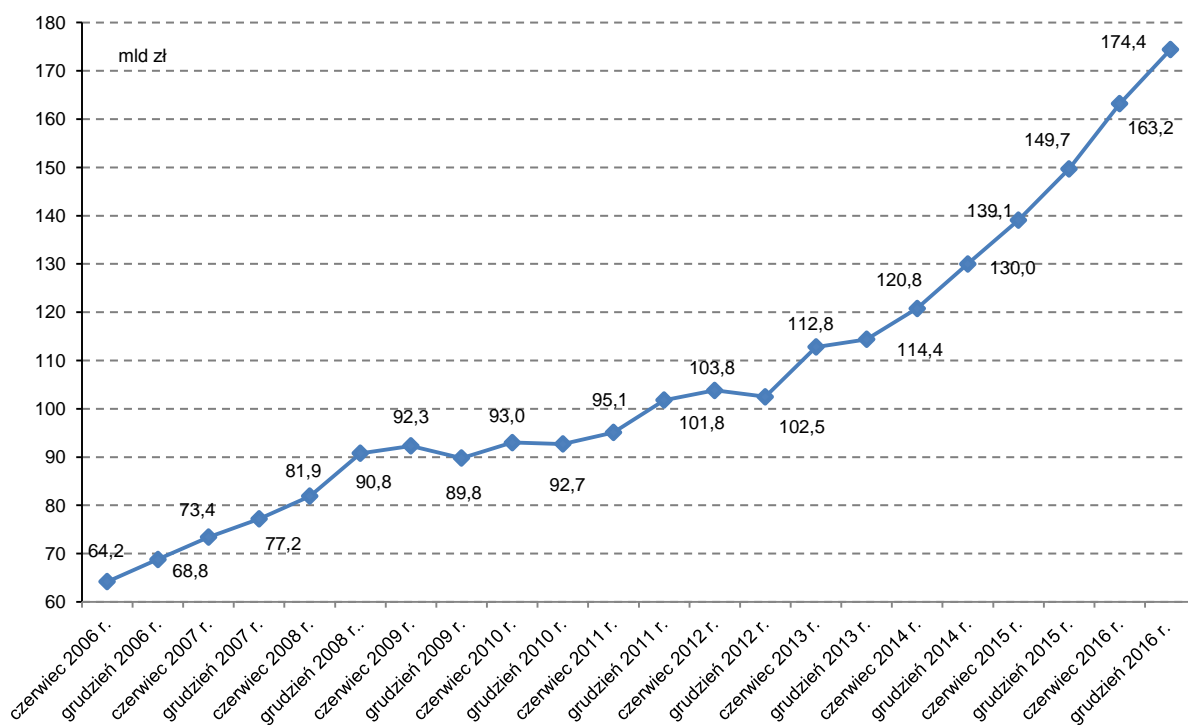
²¹ Fourth public report on card fraud, ECB, 2015.

6. Pieniądz bezgotówkowy i gotówkowy

Wielkość pieniądza (podaż pieniądza) mierzona jest agregatami pieniężnymi. Podstawową miarą podaży pieniądza gotówkowego w wąskim ujęciu jest wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (znajdującego się poza kasami banków). Natomiast jedną z głównych miar pieniądza stanowi agregat pieniądza M1, będący sumą wielkości pieniądza gotówkowego poza kasami banków oraz wielkości środków na rachunkach bieżących osób fizycznych i podmiotów gospodarczych. Agregat M1 obejmuje zatem pieniądz całkowicie płynny pod względem transakcyjnym.

Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) za okres od czerwca 2006 r. do grudnia 2016 r. według stanów na koniec danego półrocza przedstawiono na wykresie nr 85.

Wykres nr 85. Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w latach 2006-2016 (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

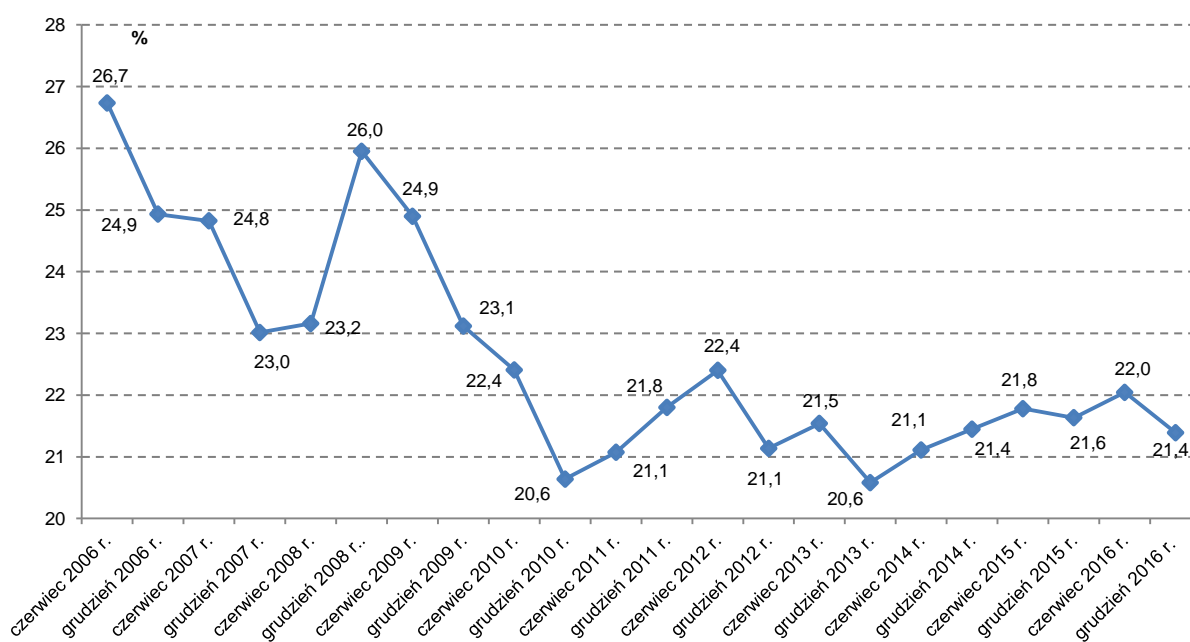
W II połowie 2016 r. odnotowano znaczący, choć mniejszy niż w I połowie roku, przyrost pieniądza gotówkowego w obiegu poza kasami banków. Wyniósł on 11,2 mld zł, tj. pieniądz gotówkowy wzrósł o 7%, do poziomu 174,4 mld zł, w porównaniu do 163,2 mld zł z czerwca 2016 r. Należy przy tym zaznaczyć, że II

połowa roku charakteryzuje się corocznie większym popytem na pieniądz transakcyjny. Dotyczy to zwłaszcza grudnia, w którym dokonywane są zakupy przedsięwzięczne.

Od grudnia 2012 r. obserwowany jest systematyczny, wyraźny przyrost pieniądza gotówkowego w obiegu. Tempo zmian pieniądza gotówkowego w obiegu w tym okresie było jednak różne. W grudniu 2016 r. wzrost gotówki w obiegu w porównaniu z grudniem 2015 r. wyniósł 16,5% i osiągnął najwyższy poziom w ostatnich 4 latach. Dla porównania, 12-miesięczne tempo wzrostu gotówki w obiegu wynosiło 15,1% w grudniu 2015 r., 13,7% w grudniu 2014 r. i 11,6% w grudniu 2013 r. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać m.in. w niskim oprocentowaniu depozytów bankowych.

Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu w podaży pieniądza M1, który ilustruje wykres nr 86, zmalał do poziomu 21,4% w stosunku do 22% w czerwcu 2016 r. Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, iż od ponad 6 lat (od czerwca 2010 r.) udział ten waha się w przedziale +/- 1 pkt proc. od wartości 21,5% (min. 20,6% - max. 22,4%).

Wykres nr 86. Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w M1 w latach 2006-2016 (w %)

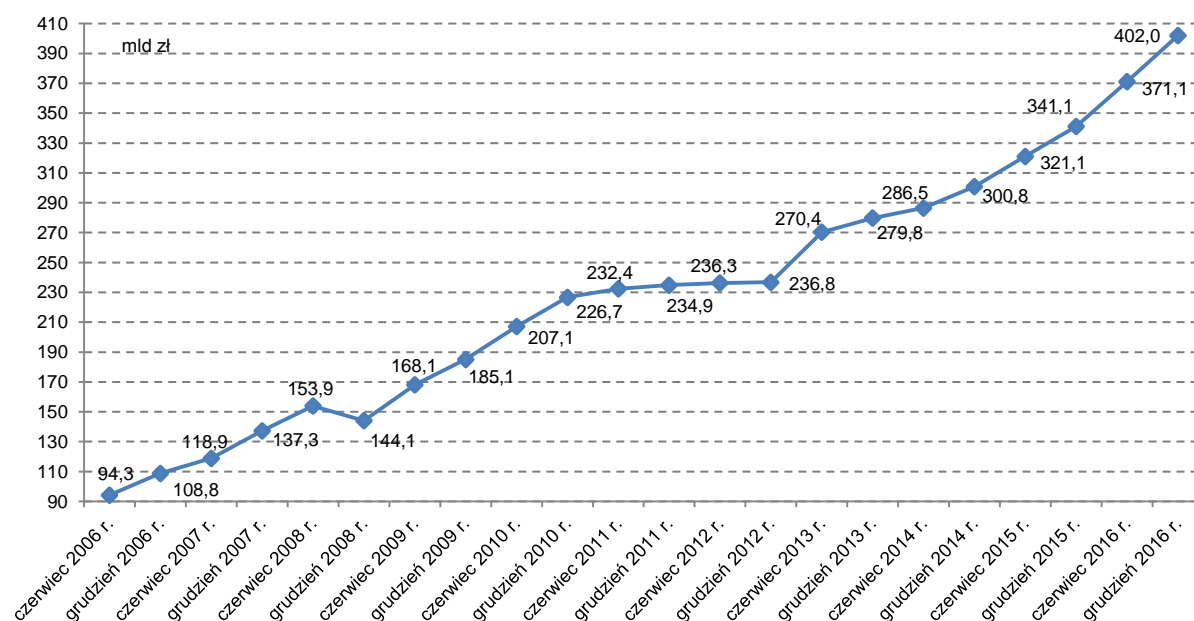

Źródło: Opracowanie własne, NBP

Biorąc pod uwagę obecne niskie oprocentowanie depozytów na rachunkach bankowych, trudno jest ocenić, czy silniejszy spadek udziału gotówki w obiegu w M1 w stosunku do takiego samego okresu w 2015 r., sięgający poziomu z grudnia 2014 r., może oznaczać zwiększenie skłonności społeczeństwa do utrzymywania środków w postaci depozytów bankowych, czy też wzrost skali płatności bezgotówkowych.

Wielkość depozytów na żądanie w agregacie podaży pieniądza M1 jest miarą pieniądza bezgotówkowego, który jest formą pieniądza występującego głównie w postaci zapisów na bankowych rachunkach depozytowych, płatnych na każde żądanie, dokumentujących otrzymywane należności lub regulowanie zobowiązań przez właścicieli tych rachunków. W omawianym okresie wielkość depozytów gospodarstw domowych płatnych na żądanie kształtowała się w sposób przedstawiony na wykresie nr 87.

Wykres nr 87. Wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych w latach 2006 - 2016 (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne, NBP

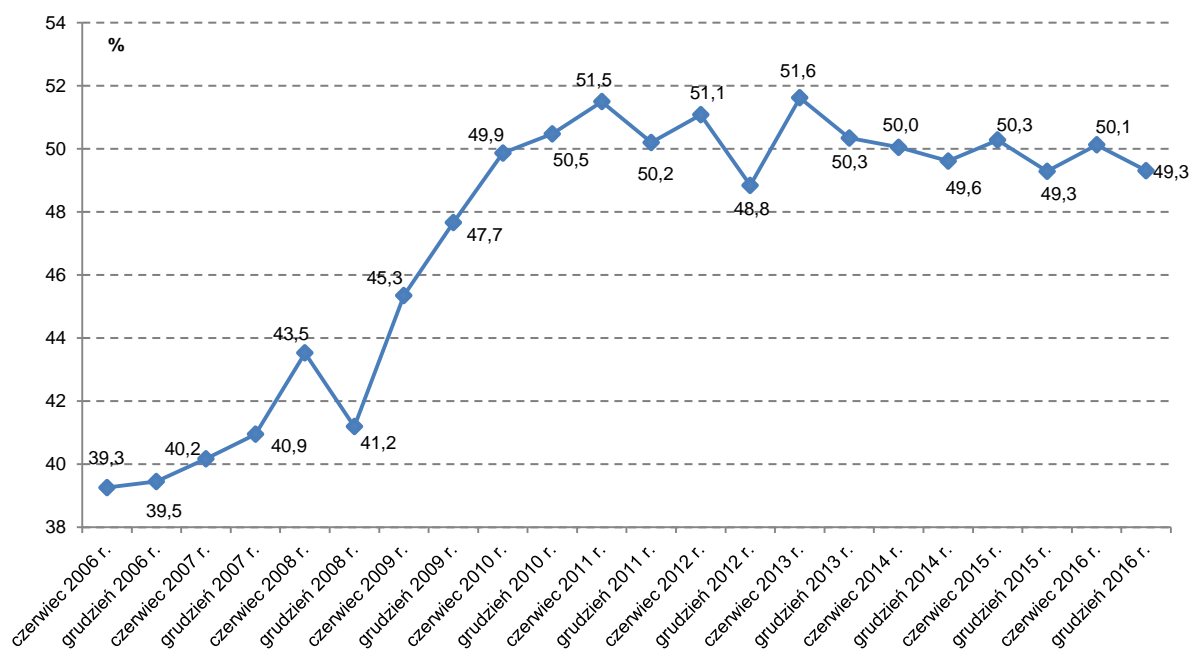
W II połowie 2016 r. wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych wzrosła o 30,9 mld zł, tj. o 8,3%, do poziomu 402 mld zł na koniec grudnia 2016 r. w stosunku do 371,1 mld zł w czerwcu 2016 r.

Od grudnia 2012 r. odnotowuje się stały przyrost depozytów na żądanie gospodarstw domowych. Należy przy tym zaznaczyć, że dynamika 12-miesięcznego wzrostu wielkości depozytów na żądanie gospodarstw domowych zwiększyła się w 2016 r. w porównaniu z poprzednimi latami, osiągając w grudniu 2016 r. poziom 17,4%. Dla przykładu, w grudniu 2015 r. 12-miesięczny wzrost wielkości depozytów na żądanie gospodarstw domowych osiągnął 13,5%, a w grudniu 2014 r. zaledwie 7,1%. W przypadku II półrocza 2016 r. istotną rolę w tym zakresie mogła odegrać wypłata zaliczek z tytułu dopłat bezpośrednich dla rolników (w wysokości 10 mld zł, która nastąpiła w październiku i listopadzie 2016 r.) oraz wypłata różnego typu nagród i premii świątecznych (w grudniu 2016 r.)²².

²² Należy ponadto dodać, że w grudniu każdego roku następuje duży przyrost środków na rachunkach przedsiębiorców indywidualnych (wliczanych do sektora gospodarstw domowych), który wynika z przeksięgowywania

Udział depozytów na żądanie gospodarstw domowych w agregacie podaży M1, który obejmuje pieniądz gotówkowy oraz depozyty na żądanie osób fizycznych i podmiotów gospodarczych, w omawianym okresie przedstawiał się następująco:

Wykres nr 88. Udział depozytów na żądanie gospodarstw domowych w M1 w latach 2006 - 2016 (w %)

Źródło: Opracowanie własne, NBP

Wskaźnik wielkości udziału depozytów na żądanie gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1, począwszy od grudnia 2010 r. cyklicznie waha się. Od grudnia 2013 r. zmiany te są jednak niewielkie, na poziomie +/- 0,5 pkt proc. i utrzymują się w przedziale od 49,3% do 50,3%. Po wzroście zanotowanym w czerwcu 2016 r. do poziomu 50,1%, w grudniu 2016 r. odnotowany został spadek udziału depozytów gospodarstw domowych w M1 o 0,8 pkt proc., do poziomu z grudnia 2015 r., tj. 49,3%. Obniżenie się poziomu tego wskaźnika na koniec 2016 r., pomimo wspomnianego wcześniej przyrostu wielkości depozytów na żądanie gospodarstw domowych, wynika głównie ze znaczącego przyrostu agregatu M1 w czerwcu, który jest odnotowywany corocznie i jest zjawiskiem sezonowym.

Ocena funkcjonowania pieniądza bezgotówkowego i gotówkowego w II półroczu 2016 r.

Przedstawione wyżej zmiany dla II półrocza 2016 r. zarówno w zakresie pieniądza gotówkowego, jak i bezgotówkowego, można ocenić jako analogiczne do II półrocza 2015 r. Przyrost pieniądza gotówkowego w obiegu stale się zwiększa i pomimo zanotowanego niewielkiego spadku udziału gotówki w M1 należy to

środków pozostających dotychczas na bankowych kontach rozrachunkowych na rachunki depozytowe klientów prowadzących działalność gospodarczą, czego banki dokonują w związku z zakończeniem roku obrachunkowego.

ocenić jako trend niekorzystny. Na koniec grudnia 2016 r. wielkość pieniądza gotówkowego poza kasami banków wyniosła aż 174,4 mld zł, a jego udział w agregacie M1 wyniósł 21,4%.

Obserwowany jest praktycznie stały wzrost pieniądza bezgotówkowego, mierzonego wielkością depozytów na żądanie gospodarstw domowych ulokowanych na rachunkach bankowych, który nie przekłada się jednak na zwiększony udział tej formy pieniądza w agregacie M1. Wyczekiwany zjawiskiem jest jednoczesny przyrost wielkości depozytów na żądanie gospodarstw domowych oraz wzrost udziału tych depozytów w M1. Wtedy takie zjawisko można byłoby ocenić jednoznacznie pozytywnie. Dopóki jednak cykliczny wzrost agregatu pieniężnego M1 na koniec roku będzie przewyższał stały wzrost depozytów gospodarstw domowych, pożądane zjawisko będzie trudne do osiągnięcia.

7. Działania w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego

7.1. Zagadnienia prawne

7.1.1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat interchange w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę (Dz. Urz. UE L 123 z 19.05.2015, str. 1) – tzw. MIF Regulation

Rozporządzenie (UE) 2015/751 zostało przyjęte w dniu 29 kwietnia 2015 r. i opublikowane w dniu 19 maja 2015 r. Zaczęło ono obowiązywać w dniu 8 czerwca 2015 r. Część jego przepisów wchodziło w życie etapami. Dotyczy to w szczególności przepisów art. 3, 4, 6 i 12, które weszły w życie w dniu 9 grudnia 2015 r.²³. Przepisy art. 7–10 zaczęły obowiązywać od dnia 9 czerwca 2016 r. Są to w szczególności regulacje odnoszące się odpowiednio do:

- rozdzielenia systemów kart płatniczych i podmiotów obsługujących transakcje pod względem rachunkowości, organizacji i procedury podejmowania decyzji (na potrzeby określenia wymogów w zakresie stosowania tego przepisu Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA) przygotował finalny projekt regulacyjnego standardu technicznego z dnia 27 lipca 2016 r. dotyczący rozdzielenia systemów kart płatniczych i podmiotów obsługujących transakcje);
- zakazu ograniczania tzw. *co-brandingu*, czyli umieszczania przez wydawców na jednym instrumencie płatniczym opartym o kartę kilku marek płatniczych;
- rozdzielenia opłat (tzw. *unblending*), a więc indywidualnego określania poszczególnych opłat nakładanych przez agenta rozliczeniowego na akceptanta;
- ograniczeń zasady honorowania wszystkich kart płatniczych (*Honour All Cards Rule*), co oznacza, iż akceptanci uzyskali możliwość nieakceptowania pewnych rodzajów kart. Jednak to uprawnienie nie dotyczy instrumentów tego samego rodzaju, objętych maksymalnymi progami opłaty *interchange*.

Rozporządzenie 2015/751 nałożyło również następujące obowiązki na państwa członkowskie UE:

- przyjęcie przepisów dotyczących sankcji mających zastosowanie do naruszeń tego rozporządzenia,
- wyznaczenie odpowiednich organów krajowych, które będą czuwały nad przestrzeganiem jego przepisów.

W myśl przepisów ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 1997), w zakresie przestrzegania przez podmioty przepisów rozpo-

---

²³ Przepisy te dotyczą:

- 1) maksymalnych progów opłat *interchange* z tytułu transakcji kartami płatniczymi,
- 2) zakazu stosowania ograniczeń w udzielaniu licencji na wydawanie kart płatniczych lub świadczenie usługi *acquiringu* w regułach systemów kartowych,
- 3) wymogów informacyjnych dostawcy wobec odbiorcy transakcji realizowanej w oparciu o kartę.

rozporządzenia 2015/751 nastąpiło rozdzielenie uprawnień nadzorczych pomiędzy Komisją Nadzoru Finansowego a Prezesem Narodowego Banku Polskiego w odniesieniu odpowiednio do, dostawców usług płatniczych oraz schematów płatniczych.

7.1.2. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz. Urz. UE L 337 z 23.12.2015, str. 36) – tzw. PSD2

W dniu 25 listopada 2015 r. została przyjęta dyrektywa 2015/2366 w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego (PSD2). NBP brał aktywny udział w konsultacjach projektu PSD2 w ramach współpracy z Ministerstwem Finansów opracowującym stanowiska rządowe do kolejnych wersji oraz biorącym bezpośredni udział w pracach Rady UE, jak i samodzielnie, w związku z uczestnictwem w międzynarodowych grupach roboczych. Termin na dokonanie implementacji dyrektywy PSD2 to 13 stycznia 2018 r.

W założeniach prawodawcy unijnego dyrektywa PSD2 ma zwiększać konsumentowi możliwości wyboru w odniesieniu do usług płatniczych, a także reagować na zmiany, które zaszły na rynku od czasu przyjęcia w 2007 r. dyrektywy PSD (dyrektywa 2007/64/WE), w szczególności w zakresie innowacji technicznych, gwałtownego wzrostu płatności elektronicznych i mobilnych oraz upowszechnienia się nowych typów usług, które nie były objęte wcześniejszą regulacją.

Nowa dyrektywa, uzupełniona przepisami rozporządzenia (UE) 2015/751 w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę i obejmująca nowe typy usług, aspiruje do aktu kompleksowo regulującego rynek usług płatniczych w ramach UE.

Dyrektywa PSD2, w porównaniu do dyrektywy PSD, wprowadza szereg zmian. Wprowadzone zmiany obejmują m.in. rozszerzenie zakresu stosowania przepisów dyrektywy dotyczących wymogów informacyjnych i transparentności na transakcje płatnicze określane mianem „*one-leg transactions*”, czyli transakcje wykonywane przez dostawców usług, z których tylko jeden znajduje się na obszarze Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), drugi zaś znajduje się poza tym obszarem. Przepisy stosuje się również do transakcji we wszystkich oficjalnych walutach.

Istotną zmianą jest rozszerzenie katalogu dostawców usług płatniczych przez objęcie nim również dostawców świadczących usługi polegające na inicjowaniu transakcji płatniczych, dostarczaniu informacji o rachunku płatniczym, które bazują na dostępie do rachunku płatniczego, ale są świadczone przez dostawcę, który nie prowadzi tego rachunku. W pewnym, jednak niepełnym, zakresie uregulowano również usługę polegającą na wydawaniu instrumentów płatniczych, np. kart, do rachunków prowadzonych przez innego dostawcę usług płatniczych. Dyrektywa stanowi jednak, że dostawca świadczący usługę inicjowania płatności (jeżeli nie uzyskał szerszej licencji, co wiąże się m.in. z innymi wymogami co do funduszy własnych) nie będzie mógł wchodzić w posiadanie środków w związku ze świadczeniem inicjowania transakcji, będzie miał obowiązek zabezpieczenia poufności danych i nieprzetrzymania ich, a także autentykacji swojej tożsamości wobec dostawcy prowadzącego rachunek (np. banku) oraz płatnika przy każdym inicjowaniu transakcji. Ponadto, nie będzie mógł modyfikować kwoty transakcji, jej odbiorcy, ani innych cech transakcji. Podobne ograniczenia zostały przewidziane wobec dostawcy świadczącego usługę dostępu do informacji o rachunku.

Nieznacznie zmieniono zakres wyłączenia obowiązku stosowania przepisów dyrektywy w stosunku do niezależnych operatorów sieci bankomatowych, zmiana dotyczy obowiązków informacyjnych wobec klientów takich operatorów. Zawężono również zakres wyłączenia transakcji w ramach ograniczonych sieci dostawców usług oraz w odniesieniu do ograniczonego asortymentu towarów lub usług, a także odnośnie transakcji wykonywanych za pomocą urządzeń telekomunikacyjnych, cyfrowych lub informatycznych.

Wprowadzono definicję *acquiringu*, która oparta została o elementy zawierania umowy z akceptantem oraz akceptowania i przetwarzania transakcji płatniczych skutkujących transferem środków pieniężnych do odbiorcy. Definicją tą, zgodnie z preambułą dyrektywy, mają być objęte nie tylko tradycyjne modele *acquiringu* oparte na korzystaniu z kart płatniczych, lecz także modele biznesowe, w tym modele obejmujące więcej niż jednego agenta rozliczeniowego.

Na mocy przepisów PSD2, państwa członkowskie będą musiały zapewnić procedurę powiadamiania właściwych organów przez potencjalnych dostawców usług płatniczych, czy spełnione zostały wymogi wiążące się ze zwolnieniem tych podmiotów spod rygorów nakładanych przez dyrektywę, w szczególności, jeśli wymogi te wiążą się z wyłączeniami opartymi na ustalonych w dyrektywie progach wartości transakcji płatniczych.

Zmianie ulegną wymogi ochronne odnoszące się do środków pieniężnych otrzymanych przez instytucje płatnicze od użytkowników usług płatniczych lub za pośrednictwem innych dostawców usług płatniczych w celu wykonania transakcji płatniczych. Kolejną zmianą jest idea utworzenia elektronicznych punktów dostępu w ramach EBA, co ma sprzyjać transparentności działania instytucji płatniczych w całej Unii, głównie poprzez umożliwienie połączenia rejestrów krajowych na poziomie unijnym. Proponuje się także rozszerzenie wyłączenia zawartego dotychczas w art. 26 dyrektywy PSD, tak aby objąć lżejszym reżimem stosowania dyrektywy większą liczbę podmiotów (w Polsce takim wyłączeniem objęte są biura usług płatniczych).

Ważnym elementem PSD2 jest uregulowanie kwestii opłat *surcharge*. Dyrektywa PSD2 przewiduje zakaz nakładania opłaty *surcharge* na transakcje kartowe, które podlegają ograniczeniom opłaty *interchange*, zgodnie z przepisami rozporządzenia w sprawie opłat *interchange* z tytułu transakcji kartowych. Niezależnie jednak od objęcia tych transakcji ww. rozporządzeniem, opłaty *surcharge* nie będą mogły przekraczać progu rzeczywiście poniesionych kosztów obsługi takiej transakcji, stosownie do art. 19 dyrektywy 2011/83/UE w sprawie praw konsumentów. Niemniej jednak została zachowana możliwość skorzystania z opcji narodowej dotyczącej opłaty *surcharge*, która zawarta była również w dyrektywie PSD, czyli uprawnienie państw członkowskich do wprowadzenia zakazu lub ograniczenia pobierania przez odbiorcę opłaty *surcharge* ze względu na potrzebę pobudzania konkurencji i promowania korzystania z wydajnych instrumentów płatniczych.

Dyrektywa PSD2 przewiduje również zmianę zasad odpowiedzialności dostawców oraz użytkowników usług płatniczych z tytułu nieautoryzowanych transakcji płatniczych. Z wyjątkiem sytuacji, w których płatnik działał w nieuczciwych zamiarach lub rażąco zaniedbał swoje obowiązki, jego odpowiedzialność za nieautoryzowane transakcje, będące wynikiem posłużenia się utraconym lub skradzionym instrumentem płatniczym, zostanie zmniejszona, z obowiązującej obecnie kwoty 150 euro do kwoty 50 euro. Dyrektywa zakłada również m.in. zmianę zasad zwrotu autoryzowanego polecenia zapłaty, a ponadto przyznanie EBA, poza prowadzeniem ww. punktów dostępu do informacji rejestrów instytucji płatniczych, również kompetencji

do wydawania wytycznych oraz opracowywania projektów standardów technicznych, m.in. w celu uściślenia zasad „paszportowania” instytucji płatniczych. W tym zakresie w dniu 14 grudnia 2016 r. EBA opublikowała finalny projekt regulacyjnych standardów, który zgodnie z art. 28 ust. 5 PSD2 powinien zostać przedstawiony Komisji Europejskiej do dnia 13 stycznia 2018 r.

Dyrektywa PSD2 stanowi kolejny etap ujednoczenia paneuropejskiego rynku usług płatniczych. Warto również zwrócić uwagę na wspomniane powyżej zmniejszenie do kwoty 50 euro odpowiedzialności płatnika za nieautoryzowane transakcje, będące wynikiem posłużenia się utraconym lub skradzionym instrumentem płatniczym. Rozwiązanie to pokrywa się z rekomendacjami wypracowanymi przez Radę ds. Systemu Płatniczego w 2013 r. w zakresie bezpieczeństwa kart zbliżeniowych. Pozytywnie należy również ocenić wprowadzenie wymogu, zgodnie z którym podmiot ubiegający się o wydanie zezwolenia na działalność w charakterze instytucji płatniczej w danym państwie członkowskim powinien prowadzić przynajmniej część swojej działalności związanej z usługami płatniczymi w tym państwie.

W II półroczu 2016 r. swoje prace kontynuowała grupa robocza działająca przy EBA we współpracy z EBC, której zadaniem było opracowanie regulacyjnych standardów technicznych (RTS) dotyczących silnego uwierzytelniania i komunikacji, o których mowa w art. 98 PSD2, w której pracach uczestniczą przedstawiciele NBP oraz UKNF. W II półroczu 2016 r. odbyły się 2-miesięczne konsultacje publiczne przygotowanego przez grupę projektu RTS, które zakończyły się w dniu 12 października 2016 r., po czym nastąpiła analiza uwag zgłoszonych przez podmioty.

7.1.3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 260/2012 ustanawiające wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009 (w odniesieniu do obowiązkowego terminu rozpoczęcia stosowania rozporządzenia wobec krajów spoza strefy euro)

W dniu 14 marca 2012 r. przyjęte zostało *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 260/2012 ustanawiające wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009* (dalej „rozporządzenie 260/2012”), które jest stosowane bezpośrednio od dnia 31 marca 2012 r. Rozporządzenie 260/2012 wprowadziło ostateczne terminy migracji na określone w nim odpowiednie wymogi techniczne w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oddzielnie dla państw strefy euro oraz państw spoza tej strefy. Dla państw strefy euro pełna harmonizacja obowiązuje od dnia 1 lutego 2016 r., natomiast w przypadku państw spoza strefy euro, tj. m.in. Polski, ostateczny termin na dostosowanie się do wymagań rozporządzenia 260/2012 został wyznaczony na dzień 31 października 2016 r.

Zgodnie z art. 16 ust. 2 rozporządzenia 260/2012, dostawcy usług płatniczych odbiorcy z państw nienależących do strefy euro, a więc w tym także z Polski, którzy mają zdolność odbiorczą dla krajowej transakcji polecenia przelewu w euro, do dnia 31 października 2016 r. musieli zapewnić zdolność odbiorczą, zgodnie z art. 3 ust. 1 rozporządzenia 260/2012, dla transakcji polecenia przelewu zainicjowanego przez płatnika za pośrednictwem dostawcy usług płatniczych znajdującego się w którymkolwiek państwie członkowskim. W art. 16 ust. 2 rozporządzenia 260/2012 ustanowiono także względem dostawców usług płatniczych odbiorcy z państw nienależących do strefy euro, a więc w tym także z Polski, którzy mieli zdolność odbiorczą dla krajowej transakcji polecenia zapłaty w euro, obowiązek zapewnienia do dnia 31 października 2016 r. zdolności odbiorczej, zgodnie z art. 3 ust. 2 rozporządzenia 260/2012, dla transakcji polecenia zapłaty w euro

zainicjowanego przez płatnika za pośrednictwem dostawcy usług płatniczych znajdującego się w którymkolwiek państwie członkowskim. Oznacza to, iż dostawcy oferujący usługi polecenia przelewu lub polecenia zapłaty w euro powinni do dnia 31 października 2016 r. dostosować te usługi do nowych standardów wprowadzonych rozporządzeniem 260/2012.

Ponadto, zgodnie z art. 16 ust. 8 rozporządzenia 260/2012, dostawcy usług płatniczych oraz użytkownicy usług płatniczych z państw członkowskich nienależących do strefy euro, tj. m.in. z Polski, do dnia 31 października 2016 r. przy dokonywaniu płatności w euro są zobowiązani spełnić odpowiednie wymogi techniczne określone w art. 4 i 5 rozporządzenia 260/2012. Wymogi te dotyczą stosowania wyłącznie schematów płatniczych spełniających wymogi rozporządzenia 260/2012, a także odpowiednich wymogów dotyczących transakcji poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro. Oznacza to, iż po dniu 31 października 2016 r. zarówno krajowe, jak i transgraniczne transakcje polecenia przelewu i polecenia zapłaty w euro powinny być realizowane wyłącznie zgodnie z wymogami technicznymi (standardami) ustanowionymi w załączniku do rozporządzenia 260/2012. Obecnie wymogi dotyczące schematów płatniczych określone w rozporządzeniu 260/2012 spełnia schemat SEPA Credit Transfer oraz SEPA Direct Debit (w wariantach Core oraz B2B).

Należy mieć także na uwadze, iż zgodnie z art. 16 ust. 8 przedmiotowego rozporządzenia podmioty prowadzące systemy płatności detalicznych w państwie członkowskim UE, którego walutą nie jest euro, a więc także z Polski, były zobowiązane do dnia 31 października 2016 r. spełnić wymogi określone w art. 4 ust. 2 rozporządzenia 260/2012 w zakresie zapewnienia ich interoperacyjności z innymi systemami płatności detalicznych w euro. Przepis ten na rynku polskim ma zastosowanie do Krajowej Izby Rozliczeniowej S.A., tj. podmiotu prowadzącego system Euro Elixir. System ten zapewnia interoperacyjność z innymi systemami płatności detalicznych w euro w zakresie rozliczania zleceń SEPA Credit Transfer.

Art. 5 ust. 7 rozporządzenia 260/2012 wprowadza zasadę, iż dostawcy usług płatniczych nie mogą wymagać od użytkowników usług płatniczych podawania kodu BIC (Business Identifier Code - Kod Identyfikujący Instytucję) dostawcy usług płatniczych płatnika lub dostawcy usług płatniczych odbiorcy. Na podstawie art. 16 ust. 8, który dotyczy dostawców usług płatniczych z państw spoza strefy euro, a więc także z Polski, powinni oni byli najpóźniej do dnia 31 października 2016 r. spełnić wymogi określone m.in. w art. 5 rozporządzenia 260/2012, a więc zgodnie z tą zasadą po tej dacie dostawcy usług płatniczych nie mogą wymagać od użytkowników podawania kodu BIC przy inicjowaniu płatności w euro. Należy zauważyć, iż dostawca usług płatniczych płatnika powinien zapewnić przekazanie odpowiednich kodów BIC dostawcy odbiorcy danej transakcji płatniczej, o ile jest to wymagane przez system rozliczeń, mimo, iż nie może wymagać ich otrzymania od swojego klienta. Należy zwrócić uwagę, iż dostawcy usług płatniczych mogą w automatyczny sposób pobierać informacji o krajowym numerze rozliczeniowym i powiązanim z nim kodzie BIC m.in. z powszechnie dostępnego już od siedmiu lat na stronie internetowej NBP rejestru²⁴. Ponadto lista podmiotów odpowiadających za upublicznienie informacji na temat powiązanego z numerem rozliczeniowym kodu BIC przez krajowe podmioty odpowiedzialne za nadawanie krajowych numerów rozliczeniowych wraz z odpowiednimi odesłaniami do publikowanych przez nie danych znajduje się na stronie internetowej EBC²⁵. Na-

---

²⁴ http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/banki_w_polsce/ewidencja/ewidencja.html

²⁵ <https://www.ecb.europa.eu/paym/retpaym/paymint/sepa/html/index.en.html>

leży także zauważyć, że na europejskim rynku działają podmioty komercyjne, które na podstawie dostępnych publicznie informacji, a także na podstawie własnych doświadczeń, udostępniają odpłatnie dostawcom usług płatniczych informacje o powiązaniach numerów rozliczeniowych z kodami BIC.

7.1.4. Delegowane akty prawne do Rozporządzenia w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych (CSDR)

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych oraz zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012 zostało przyjęte w dniu 23 lipca 2014 r. i opublikowane w Dzienniku Urzędowym UE z dnia 28 sierpnia 2014 r. (Dz. U. UE L 257, s. 1). Weszło ono w życie w dniu 17 września 2014 r. Rozporządzenie to określane jest jako „CSDR” (*Central Securities Depositories Regulation*).

Rozporządzenie CSDR określa jednolite wymogi prawne dotyczące rozrachunku instrumentów finansowych w Unii oraz zasady dotyczące organizacji i prowadzenia centralnych depozytów papierów wartościowych (CDPW). Główne cele rozporządzenia CSDR to:

- 1) wprowadzenie obowiązku autoryzacji CDPW przez właściwe organy krajowe;
- 5) ustanowienie zasad prowadzenia działalności i świadczenia usług przez CDPW (w tym m.in. wymogów organizacyjnych i ostrożnościowych);
- 6) ustanowienie zasad sprawowania przez właściwe organy krajowe nadzoru nad CDPW;
- 7) ustanowienie wymogów w zakresie dyscypliny rozrachunku;
- 8) określenie zasad dostępu do usług świadczonych przez CDPW;
- 9) ustanowienie swobody emisji w ramach CDPW posiadającego zezwolenie na świadczenie usług na terenie Unii Europejskiej;
- 10) ustanowienie obowiązku rejestracji papierów wartościowych w formie zapisu księgowego;
- 11) harmonizacja cyklu rozrachunkowego oraz ustalenie maksymalnego czasu dokonywania rozrachunku na poziomie dwóch dni po dniu sesyjnym w przypadku papierów wartościowych znajdujących się w obrocie giełdowym lub odbywającym się na innych rynkach regulowanych.

Prace nad stworzeniem delegowanych aktów prawnych zawierających regulacyjne standardy techniczne (RTS) oraz wykonawcze standardy techniczne (ITS) uszczegóławiających zasady działalności CDPW w zakresie wskazanym w rozporządzeniu CSDR, rozpoczęły się w 2013 r. Standardy te będą miały formę prawną rozporządzeń Komisji Europejskiej, zaś opracowanie projektu RTS oraz ITS jest zadaniem – odpowiednio (w zależności od standardu) – Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ESMA) lub Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (EBA). Prace nad przygotowaniem projektu RTS oraz ITS były prowadzone w ramach grup roboczych działających pod auspicjami, odpowiednio, ESMA i EBA. W skład tych grup wchodził przedstawiciel ESMA, krajowych organów nadzoru nad rynkiem finansowym, EBA, EBC i krajowych banków centralnych.

W dniu 11 listopada 2016 r. Komisja Europejska przyjęła (w formie rozporządzeń delegowanych) regulacyjne standardy techniczne EBA dotyczące niektórych wymogów ostrożnościowych dla CDPW i instytucji kredytowych wyznaczonych do świadczenia bankowych usług pomocniczych, regulacyjne standardy techniczne

ESMA dotyczące wymogów w zakresie udzielania zezwoleń i sprawowania nadzoru nad CDPW oraz wymogów operacyjnych dla CDPW, a także standardy techniczne ESMA dotyczące określenia szczegółowej treści informacji przekazywanych w ramach raportowania rozrachunku zinternalizowanego. Ponadto w tej samej dacie Komisja Europejska przyjęła dwa rozporządzenia delegowane zawierające wykonawcze standardy techniczne do rozporządzenia CSDR, w tym standardy określające formularze, szablony i procedury na potrzeby przekazywania i przesyłania informacji dotyczących rozrachunku zinternalizowanego, jak również na potrzeby procesu udzielania zezwoleń dla CDPW, przeglądu i oceny CDPW oraz współpracy pomiędzy organami. Przyjęcie przez Komisję nie kończy jeszcze procesu legislacyjnego, ponieważ Parlament Europejski i Rada (UE) mają prawo do zgłoszenia sprzeciwu na podstawie, odpowiednio rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 (w przypadku standardów opracowanych przez EBA) oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1095/2010 (w przypadku standardów opracowanych przez ESMA). Na dzień 31 grudnia 2016 r. standardy techniczne do rozporządzenia CSDR (zarówno standardy opracowane przez ESMA, jak i standardy opracowane przez EBA) nie weszły jeszcze w życie.

W dniu 11 listopada 2016 r. Komisja Europejska przyjęła również rozporządzenie delegowane w sprawie parametrów obliczania kar pieniężnych w przypadkach nieprzeprowadzenia rozrachunku oraz w sprawie działalności CDPW w przyjmujących państwach członkowskich.

Na dzień 31 grudnia 2016 r. na przyjęcie przez Komisję Europejską oczekiwał jeszcze projekt regulacyjnego standardu technicznego dotyczącego dyscypliny rozrachunku, przesłany przez ESMA do Komisji Europejskiej w dniu 1 lutego 2016 r.

Wejście w życie regulacji dotyczących CDPW będzie oznaczać, iż podmioty te zostaną co do zasady poddane ujednoliconemu reżimowi regulacyjnemu w Unii Europejskiej. Co istotne, zezwolenie na działalność w charakterze CDPW, udzielone w jednym z państw członkowskich, będzie uprawniało CDPW do świadczenia usług również w innych państwach członkowskich na zasadzie jednolitego paszportu. Czynniki te powinny sprzyjać ogólnemu wzrostowi konkurencji na rynku usług związanych z rozrachunkiem papierów wartościowych w Unii Europejskiej.

7.1.5. Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 1997)

W II półroczu 2016 r. kontynuowane były prace nad projektem nowelizacji ustawy o usługach płatniczych, związanej z zapewnieniem egzekwowalności rozporządzenia 2015/751 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę oraz nad projektem nowelizacji ustawy o usługach płatniczych dokonującej wdrożenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (tzw. dyrektywa PAD). W dniu 5 lipca 2016 r. odbyło się w Sejmie pierwsze czytanie projektu dotyczącego rozporządzenia 2015/751, a w dniu 5 września 2016 r. odbyło się pierwsze czytanie projektu dokonującego implementacji dyrektywy PAD. W toku prac nad projektami w komisji sejmowej, podjęto decyzję o ich połączeniu. W dniu 21 października 2016 r. uchwalona przez Sejm ustawa została przekazana do Senatu, który przedstawił swoje stanowisko, rozpatrywane przez Sejm na posiedzeniach w dniach 16 i 30 listopada 2016 r. W dniu 2 grudnia 2016 r. ustawa została przekazana Prezydentowi RP do

podpisu, co nastąpiło w dniu 9 grudnia 2016 r. Przepisy ustawy zasadniczo weszły w życie w dniu 8 lutego 2017 r.

W zakresie dotyczącym dostosowania przepisów prawa polskiego do przepisów rozporządzenia 2015/751 ustawa powierzyła Prezesowi NBP rolę organu właściwego w rozumieniu tego rozporządzenia w odniesieniu do systemów kart płatniczych, przyznając mu kompetencje służące zapewnieniu egzekwowalności tego rozporządzenia w zakresie, w jakim dotyczy ono sprawowania nadzoru nad systemami kart płatniczych. Należy zaznaczyć, że ustawa powierzyła Prezesowi NBP nadzór nad funkcjonowaniem schematów płatniczych²⁶, co oznacza szerszy zakres niż wynika bezpośrednio z przepisów rozporządzenia 2015/751, które odnosi się wyłącznie do systemów kart płatniczych. Rozwiązanie takie zapewni spójność i efektywność sprawowania nadzoru systemowego przez Prezesa NBP nad schematami płatniczymi w świetle rozporządzenia 2015/751.

Przepisy ustawy przewidują, że prowadzenie schematu płatniczego a także wprowadzanie zmian w zasadach jego funkcjonowania wymaga uzyskania zgody Prezesa NBP. Z tego obowiązku zostały wyłączone międzynarodowe schematy płatnicze, które podlegały ocenie innego odpowiedniego organu nadzoru w państwie UE lub innego organu UE (np. EBC) oraz trójstronne schematy płatnicze, w ramach których wyłącznie organizacja płatnicza (podmiot zarządzający schematem płatniczym) świadczy usługi wydawania instrumentów płatniczych i *acquiringu*. Ponadto ustawa przewidziała wyposażenie Prezesa NBP w odpowiednie narzędzia nadzorcze, również wobec schematów międzynarodowych i trójstronnych, których celem jest zapewnienie efektywności sprawowanego nadzoru. Należą do nich: obowiązek przekazywania informacji niezbędnych do oceny funkcjonowania schematu zgodnie z określonymi kryteriami, możliwość wydawania zaleceń, jak również możliwość, całkowitego lub częściowego, wstrzymania funkcjonowania schematu płatniczego albo cofnięcia zgody w przypadku stwierdzenia istotnych uchybień, określonych szczegółowo w przepisach ustawy.

Dodatkowo ustawa dokonała zmian w ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami w zakresie doprecyzowania zakresu nadzoru sprawowanego przez Prezesa NBP nad systemami płatności, m.in. przyznając Prezesowi NBP uprawnienie do wydawania zaleceń w stosunku do podmiotów prowadzących system płatności w celu zapewnienia zgodnego z prawem, sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania systemu.

W zakresie części dotyczącej implementacji dyrektywy 2014/92/UE jednym z głównych celów omawianej ustawy jest zapewnienie konsumentom dostępu do podstawowego rachunku płatniczego oraz podstawowych usług płatniczych powiązanych z tym rachunkiem. Ustawa przewiduje, że podstawowy rachunek płatniczy będzie mógł otworzyć konsument nieposiadający innego rachunku płatniczego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w walucie polskiej. Podstawowy rachunek płatniczy będzie mógł być otwarty w banku lub spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, a klient w ramach tego rachunku będzie mógł wykonywać wpłaty środków pieniężnych i wypłaty gotówki, polecenia przelewu, polecenia zapłaty, jak również

---

²⁶ Definicja schematu płatniczego zawarta w ustawie określa go jako zbiór zasad przeprowadzania transakcji płatniczych, wydawania i akceptowania przez dostawców usług płatniczych instrumentów płatniczych i przetwarzania transakcji płatniczych wykonywanych przy użyciu instrumentów płatniczych oraz system kart płatniczych.

transakcje przy użyciu karty płatniczej. Biorąc pod uwagę przepis art. 18 ust. 1 dyrektywy PAD, zgodnie z którym usługi związane z rachunkiem podstawowym muszą być oferowane nieodpłatnie lub za opłatą w rozsądnej wysokości, w ustawie wprowadzono uregulowanie, że dostawca prowadzi podstawowy rachunek płatniczy w zakresie krajowych transakcji płatniczych nieodpłatnie. Jednocześnie dostawca będzie mógł pobierać opłaty od konsumenta za wykonanie krajowych transakcji płatniczych, tj. usług polecenia przelewu, w tym stałych zleceń, po wykonaniu w ciągu miesiąca 5 takich krajowych transakcji płatniczych zleconych przez konsumenta. Opłaty te nie będą mogły być wyższe od opłat najczęściej stosowanych przez danego dostawcę w ciągu ostatnich 12 miesięcy w odniesieniu do ww. transakcji powiązanych z jakimkolwiek rachunkiem płatniczym oferowanym przez tego dostawcę. Ponadto dostawca oferujący dostęp do podstawowego rachunku płatniczego będzie mógł pobierać od konsumenta opłatę za wykonywanie transakcji polegających na przyjmowaniu wpłat gotówki i dokonywaniu wypłat gotówki z rachunku płatniczego, przy użyciu bankomatów lub wpłatomatów nienależących do tego dostawcy i znajdujących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, po wykonaniu w ciągu miesiąca 5 takich krajowych transakcji płatniczych na rzecz konsumenta. Opłaty te nie będą mogły być wyższe od opłat najczęściej stosowanych przez danego dostawcę w ciągu ostatnich 12 miesięcy w odniesieniu do ww. transakcji powiązanych z jakimkolwiek rachunkiem płatniczym oferowanym przez tego dostawcę. Jednocześnie wprowadzony został również przepis gwarantujący, że dostawca nie może pobierać od konsumenta opłat innych niż opisane wyżej opłaty za wykonanie transakcji płatniczych w ramach prowadzenia podstawowego rachunku płatniczego oraz opłaty za wykonanie transgranicznych transakcji płatniczych, które nie będą mogły być wyższe od opłat najczęściej stosowanych przez danego dostawcę przez ostatnie 12 miesięcy w odniesieniu do transakcji tego rodzaju, świadczonych w ramach jakiegokolwiek rachunku płatniczego prowadzonego przez tego dostawcę.

W powyższej ustawie zostały również uregulowane kwestie przenoszenia rachunków płatniczych między dostawcami mającymi siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Ponadto w ustawie znajdują się również przepisy regulujące sposób i zasady numerowania rachunków płatniczych prowadzonych przez niebankowych dostawców usług płatniczych uczestniczących w systemach płatności. Przepisy ustawy wraz z aktem wykonawczym zakładają, że ww. dostawcy będą numerować rachunki płatnicze unikatowymi identyfikatorami zgodnymi ze standardem Numeru Rachunku Bankowego oraz Międzynarodowego Numeru Rachunku Bankowego (IBAN), co pozwoli im na bardziej efektywny udział w krajowym i europejskim systemie płatniczym. Umożliwi to też tym dostawcom oferowanie klientom instrumentów płatniczych SEPA. Przepisy te zakładają, że niezbędne do tego celu identyfikatory i numery rozliczeniowe dostawców będą nadawane zdalnie przez NBP przy pomocy systemu informatycznego EWIB 2.0.

Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw weszła w życie w dniu 8 lutego 2017 r., z zastrzeżeniem określonych wyjątków i przepisów przejściowych.

7.1.6. Projekt rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów w sprawie określenia wykazu usług reprezentatywnych, powiązanych z rachunkiem płatniczym

Projekt rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów w sprawie określenia wykazu usług reprezentatywnych, powiązanych z rachunkiem płatniczym, stanowi wykonanie art. 14 f ust. 1 ustawy o usługach płatniczych wprowadzonego ustawą z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz

niektórych innych ustaw, który wprowadza upoważnienie dla ministra właściwego do spraw instytucji finansowych do określenia, po zasięgnięciu opinii Komisji Nadzoru Finansowego, wykazu usług reprezentatywnych, powiązanych z rachunkiem płatniczym.

Celem rozporządzenia jest określenie wykazu usług reprezentatywnych, który ma obejmować co najmniej dziesięć, jednak nie więcej niż dwadzieścia usług, powiązanych z rachunkiem płatniczym, najczęściej wykorzystywanych przez konsumentów na krajowym rynku, za korzystanie z których przynajmniej jeden dostawca prowadzący działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pobiera opłatę. Sporządzony wykaz powinien uwzględniać usługi, które generują najwyższe koszty dla konsumentów zarówno jednostkowe, jak i łączne. Dostawcy prowadzący rachunki płatnicze są zobowiązani uwzględniać usługi zawarte w wykazie przy realizacji obowiązków informacyjnych w zakresie opracowywania dokumentu dotyczącego opłat.

Projekt ww. rozporządzenia w dniu 15 grudnia 2016 r. został skierowany do opinii w ramach uzgodnień międzyresortowych i konsultacji publicznych z prośbą o przedstawianie ewentualnych uwag do tego projektu (ww. projekt został zamieszczony na stronie internetowej Rządowego Centrum Legislacji). Kolejna wersja projektu, zmodyfikowana w oparciu o uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji, została skierowana do opinii w ramach uzgodnień międzyresortowych i konsultacji publicznych w dniu 25 stycznia 2017 r. (ww. projekt został zamieszczony na stronie internetowej Rządowego Centrum Legislacji). W ostatniej wersji projektu rozporządzenia (skierowanej do opinii w dniu 25 stycznia 2017 r.) zostały wskazane następujące usługi reprezentatywne: kredyt w rachunku płatniczym, polecenie przelewu, polecenie przelewu SEPA, polecenie przelewu w walucie obcej, polecenie zapłaty, powiadamianie SMS, prowadzenie rachunku płatniczego, przelew wewnętrzny, sporządzenie zestawienia transakcji płatniczych, transgraniczna transakcja płatnicza przy użyciu karty debetowej do płatności bezgotówkowych, transgraniczna transakcja płatnicza przy użyciu karty debetowej do płatności gotówkowych, wydanie karty debetowej, obsługa karty debetowej, wydanie zaświadczenia o posiadaniu rachunku, wypłata gotówki, wpłata gotówki, usługa bankowości telefonicznej, usługa bankowości elektronicznej, zlecenie stałe.

7.1.7. Zmiana podstawy prawnej do wydania zarządzenia Prezesa Narodowego Banku Polskiego w sprawie sposobu przeprowadzania rozrachunków międzybankowych

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, zmianie uległa znajdująca się w art. 68 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe podstawa prawna do wydania zarządzenia Prezesa Narodowego Banku Polskiego w sprawie sposobu przeprowadzania rozrachunków międzybankowych, tj. upoważnienie dla Prezesa NBP do wydania zarządzenia będzie obejmowało również sposób przeprowadzania rozliczeń międzybankowych²⁷. Jednocześnie w ww. projekcie został wprowadzony maksymalny termin, w którym nowe zarządzenie Prezesa NBP w sprawie sposobu przeprowadzania rozliczeń międzybankowych i rozrachunków międzybankowych powinno wejść

---

²⁷ Art. 3. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2015 r. poz. 128, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 68:

a) pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) sposób przeprowadzania rozliczeń międzybankowych i rozrachunków międzybankowych, mając na względzie zapewnienie sprawnego i bezpiecznego dokonywania rozliczeń pieniężnych oraz funkcjonowania systemów płatności;”.

w życie, tj. powyższy termin nie może przekroczyć 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw²⁸. Projekt przedmiotowego zarządzenia został uzgodniony wewnętrznie w ramach NBP i został przekazany do konsultacji z podmiotami zewnętrznymi. Wymaga on również przeprowadzenia konsultacji z Europejskim Bankiem Centralnym w trybie decyzji Rady 98/415/WE z dnia 10 czerwca 1998 r. w sprawie konsultacji Europejskiego Banku Centralnego udzielanych władzom krajowym w sprawie projektów przepisów prawnych (Dz. U. L 189 z 3.7.1998, str. 42).

Projektowane zarządzenie, w przeciwieństwie do zarządzeń dotyczących sposobu przeprowadzania rozrachunków międzybankowych, wydawanych kolejno od 2000 r., uwzględnia element „rozliczenia międzybankowego”. Potrzeba uwzględnienia w zarządzeniu tej kwestii związana jest przede wszystkim z faktem pojawienia się na rynku nowych, nienadzorowanych mechanizmów rozliczeń międzybankowych, które nie mają charakteru systemów płatności podlegających nadzorowi Prezesa NBP, a które tworzą pewne ryzyka dla bezpieczeństwa i sprawności rozliczeń międzybankowych w Polsce. Banki zaczęły bowiem wykorzystywać dla celów rozliczenia międzybankowego nie tylko istniejące i nadzorowane przez NBP systemy płatności, ale także pośrednictwo firm oferujących dokonywanie płatności pomiędzy bankami przy wykorzystaniu swoich rachunków bankowych prowadzonych w różnych bankach.

Ponadto istotną zmianą w stosunku do obecnie obowiązującego zarządzenia nr 13/2013 Prezesa NBP jest wykreślenie z przepisu ustanawiającego katalog uczestników SORBNET2 następujących kategorii: podmiotów, których siedziba znajduje się poza Europejskim Obszarem Gospodarczym, z wyłączeniem Rzeczypospolitej Polskiej, prowadzących działalność analogiczną do działalności instytucji kredytowej, o której mowa w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, podlegających nadzorowi właściwego organu oraz podmiotów zarządzających systemem analogicznym do systemu zewnętrznego, mających siedzibę poza Europejskim Obszarem Gospodarczym, podlegających nadzorowi właściwego organu.

7.2. Działania w zakresie upowszechniania obrotu bezgotówkowego

7.2.1. Realizacja rządowego programu „Od papierowej do cyfrowej Polski”

W drugiej połowie 2016 r. kontynuowano prace nad realizacją rządowej inicjatywy „Zwiększenie Obrotu Bezgotówkowego”, która stanowi jeden z dwunastu strumieni programu „Od papierowej do cyfrowej Polski” (dalej Program). Program ten, zainaugurowany w pierwszej połowie 2016 r., jest projektem Ministra Cyfryzacji, formalnie zaś realizowany przez zespół zadaniowy Komitetu Rady Ministrów do spraw Cyfryzacji. Jest to również jeden z projektów strategicznych, które zostały wymienione w „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju”, jako projekty przewidziane do realizacji do roku 2020. Sama „Strategia na rzecz

---

²⁸ Art. 9. Dotychczasowe przepisy wydane na podstawie art. 68 pkt 1 ustawy zmienianej w art. 3 zachowają moc do dnia wejścia w życie przepisów wydanych na podstawie art. 68 pkt 1 ustawy zmienianej w art. 3 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jednak nie dłużej niż 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Odpowiedzialnego Rozwoju” jest konsekwencją wizji rozwoju kraju, którą zapisano w przyjętym w dniu 16 lutego 2016 r. przez Radę Ministrów „Planie na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju”²⁹.

Inicjatywa „Zwiększenie Obrotu Bezgotówkowego” (dalej Inicjatywa) ma pomóc w osiągnięciu trzech kluczowych dla gospodarki celów, którymi są:

1. ograniczenie kosztów obrotu gotówkowego oraz zwiększenie wygody dla obywateli poprzez wprowadzenie możliwości opłacania należności wobec sektora publicznego w formie bezgotówkowej,
2. walka z szarą strefą - rozszerzenie stosowania narzędzi bezgotówkowych w relacjach B2C,
3. ograniczenie kosztów funkcjonowania administracji, dzięki obniżeniu kosztów wypłaty świadczeń.

Cele Inicjatywy będą realizowane przez działania w trzech głównych obszarach, tj. płatności bezgotówkowych w sektorze publicznym, płatności bezgotówkowych w sektorze prywatnym oraz wypłat bezgotówkowych. Zakres tych działań można w skrócie opisać, jako promowanie i umożliwianie bezgotówkowego dokonywania opłat na odległość lub na miejscu w jednostkach administracji rządowej, samorządowej, policji, sądach itp. oraz działania edukacyjne. Również zwiększenie poziomu akceptacji (m.in. poprzez zwiększenie liczby terminali POS), zwiększenie udziału transakcji gotówkowych w całości transakcji w sektorze prywatnym, a także zwiększenie wykorzystania dotychczas funkcjonujących terminali POS. Co do promowania wypłat bezgotówkowych, to działania podejmowane w tym kontekście dotyczą takich tematów jak wynagrodzenia, renty, emerytury, świadczenia rodzinne, zasiłki dla bezrobotnych, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, 500+ itp. Przewiduje się m.in. umożliwienie bezgotówkowego opłacania grzywien z tytułu popełnionych wykroczeń drogowych, szersze wdrożenie płatności bezgotówkowych w jednostkach administracji publicznej, e-Urzędach i portalach US/UC/ZUS, zachęty finansowe (np. ulgi podatkowe) dla klientów w przypadku korzystania z form bezgotówkowych, w pewnym zakresie również wprowadzenie obowiązku posiadania urządzeń umożliwiających akceptację płatności bezgotówkowych, modyfikację/wprowadzenie limitów dotyczących transakcji gotówkowych (B2B, B2C), zmiany legislacyjne dotyczące wypłat świadczeń, szeroko zakrojone działania edukacyjne, kampanie promocyjne (np. poszerzenie loterii paragonowej o moduł bezgotówkowy), itd.

Oczekiwane korzyści, jakie według autorów programu „Od papierowej do cyfrowej Polski” ma przynieść realizacja inicjatywy „Zwiększenie Obrotu Bezgotówkowego”, są różnorodne i można je podzielić na cztery główne kategorie, a mianowicie jako:

- korzyści dla obywateli, takie jak: szybsza obsługa w punktach kasowych, dostęp do płatności online 24/7 bez konieczności wizyty w urzędzie lub punkcie sprzedaży, wyższy poziom bezpieczeństwa płatności, narzędzia do bardziej świadomego zarządzania budżetem domowych, zachęty podatkowe.

---

²⁹ W dniu 16 maja 2016 r. rozpoczęło formalne prace 12 zespołów międzyresortowych ds. opracowania „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju”, powołanych uchwałą Komitetu. Podstawowym zadaniem Zespołów było uszczegółowienie zapisów Założeń oraz wypracowanie rozwiązań wdrożeniowych, w tym pakietów projektów strategicznych i flagowych. Efektem prac Zespołów jest projekt „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju”. W dniu 25 lipca 2016 r. Komitet Koordynacyjny ds. Polityki Rozwoju pozytywnie zaopiniował projekt „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju” i zarekomendował przekazanie projektu dokumentu do konsultacji społecznych.

- korzyści dla przedsiębiorców, takie jak: szybsza obsługa (co powinno przekładać się na wyższe przychody), wyższy poziom bezpieczeństwa płatności (np. eliminacja ryzyka przyjęcia fałszywych banknotów, marginalizacja ryzyka związanego z kradzieżami gotówki), niższy koszt obsługi klienta, ewentualne dodatkowe źródła dochodów w oparciu o usługi powiązane z płatnościami bezgotówkowymi.
- wpływy do budżetu państwa. Autorzy programu szacują, że działania w ramach inicjatywy „Zwiększenie Obrotu Bezgotówkowego” mogą zwiększyć wpływy do budżetu nawet o 10 mld zł.
- redukcja poziomu szarej strefy³⁰.

W ramach realizacji ww. celów programu „Od papierowej do cyfrowej Polski”, dzięki inicjatywie „Zwiększenie Obrotu Bezgotówkowego”³¹, w drugiej połowie 2016 r. podjęto następujące działania ograniczające udział gotówki w gospodarce:

1. w ramach rozwijania płatności bezgotówkowych w jednostkach administracji publicznej, Ministerstwo Rozwoju, we współpracy z KIR S.A. i agentami rozliczeniowymi jako partnerami projektu, rozpoczęło w wybranych urzędach administracji publicznej szeroko zakrojoną (bierze w nim udział 136 urzędów) pilotażową akcję umożliwiającą opłacanie należności w urzędzie przez obywateli w formie bezgotówkowej (zarówno kartą płatniczą, jak i telefonem). W ramach pilotażu zarówno urzędy otrzymają terminale do bezpłatnego użytkowania, jak i obywatele będą mogli dokonywać płatności bezgotówkowych bez żadnych opłat. W ramach tego projektu przeprowadzono intensywną akcję edukacyjną dla jednostek administracji publicznej. Pilotaż trwał do dnia 31 marca 2017 r., a jego wyniki zostaną następnie wykorzystane do upowszechnienia płatności elektronicznych w urzędach administracji publicznej w skali całego kraju.
2. W celu zwiększenia obrotu bezgotówkowego, konieczne będzie wprowadzenie wielu zmian dostosowujących w aktualnie obowiązujących przepisach (w tym m.in. w ordynacji podatkowej). Prace podjęte w tym zakresie zarówno przez Ministerstwo Finansów, jak i Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, umożliwią np. uiszczanie przez kierowców opłaty za mandat drogowy kartą płatniczą. W tym celu do konsultacji trafił projekt nowelizacji Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia. Wymagać to będzie również wyposażenia policji w odpowiednie terminale. W II kwartale 2017 r. planowane jest uruchomienie pilotażu płatności mandatów w formie bezgotówkowej.
3. Przeprowadzono loterię paragonową, którą zorganizowała Fundacja Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego (FROB).
4. Podjęto legislacyjne prace przygotowawcze do wprowadzenia w 2017 r. bezgotówkowej formy wypłaty wynagrodzenia jako formy preferowanej.

Na kolejne lata, w ramach pozostałych 12 strumieni Programu, resort rozwoju planuje podjęcie i wdrożenie szeregu nowych rozwiązań i projektów takich jak elektroniczne faktury w zamówieniach publicznych oraz w B2B i B2C, e-paragony klienta w jednym miejscu on-line - „paragon w komórce” , powszechne e-przelewy

---

³⁰ „Program „Od papierowej do cyfrowej Polski” -organizacja, strumienie i aktualny status prac”, grudzień 2016 r., https://mc.gov.pl/files/status_programu_operacyjnego_od_papierowej_do_cyfrowej_polski_12.12.2016.pdf

³¹ Informacje na temat tej inicjatywy na stronie Ministerstwa Rozwoju <http://www.mr.gov.pl/bezgotowka>

(pay-by-link), e-faktury dostarczane bezpośrednio na internetowe konto bankowe, krajowy schemat płatniczy czy realizowany wspólnie z ZUS projekt e-składka.

Inicjatywę „Zwiększenie Obrotu Bezgotówkowego”, realizowaną w ramach rządowego programu „Od papierowej do cyfrowej Polski”, należy ocenić bardzo pozytywnie, nie tylko pod kątem opisanych wyżej spodziewanych korzyści, których nawet częściowa realizacja znacznie poprawi i ułatwi obsługę płatności w sektorze publicznym i prywatnym, ale też ze względu na klarowne wyznaczenie dalszych kierunków rozwoju e-państwa oraz cyfryzacji gospodarki. Program ten słusznie zakłada, że nowoczesna e-administracja jest niezbędnym elementem sprawnego państwa, czyli podstawy zrównoważonego rozwoju na wszystkich szczeblach administracji publicznej.

7.2.2. Akademia Dostępne Finanse

Narodowy Bank Polski w II półroczu 2016 r. kontynuował wieloletni program promocyjno-edukacyjny Akademia „Dostępne Finanse”, którego celem jest upowszechnienie obrotu bezgotówkowego i ograniczenie wykluczenia finansowego. Inicjatywa ta nadal jest realizowana w formie regionalnych spotkań edukacyjnych zwanych Echem ADF, skierowanych głównie do osób starszych, organizowanych w poszczególnych województwach.

Dzięki bezpośredniemu zaangażowaniu przedstawicieli Oddziałów Okręgowych NBP jak również tzw. Ambasadorów Obrotu Bezgotówkowego, tj. osób cieszących się autorytetem w lokalnych środowiskach społecznych w II półroczu 2016 r. w ramach Echa ADF zorganizowano 146 spotkań, w których wzięło udział 5 354 seniorów. Od inauguracji programu ADF, tj. od maja 2012 r. do końca grudnia 2016 r., zorganizowano 926 lokalnych spotkań z udziałem prawie 45 000 osób.

Ocena działań na rzecz obrotu bezgotówkowego w II półroczu 2016 r.

Działania na rzecz upowszechniania obrotu bezgotówkowego w II półroczu 2016 r. należy ocenić pozytywnie. Realizowano w szerokim zakresie działania zaplanowane w „Programie Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego w Polsce na lata 2014 – 2020”, w tym w szczególności kontynuowano działania na rzecz zwiększenia obrotu bezgotówkowego w ramach rządowego programu „Od papierowej do cyfrowej Polski”. Jednym z istotnych działań, mających na celu ograniczenie barier mentalnych był nadal projekt NBP pod nazwą Akademia „Dostępne Finanse”, który jest bardzo pozytywnie odbierany przez grupę docelową i który znalazł także uznanie wśród instytucji działających na rynku finansowym.

7.3. Działania na rzecz wprowadzenia standardów SEPA

7.3.1. Działania związane z wprowadzaniem paneuropejskiego polecenia przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT)

W II półroczu 2016 r. działania związane z wprowadzaniem paneuropejskich instrumentów płatniczych w Polsce koncentrowały się głównie na monitorowaniu dostosowywania się polskich dostawców usług płatniczych do uregulowań europejskich dotyczących wymogów technicznych i handlowych w odniesieniu do

poleceń przelewu w euro³² oraz funkcjonowania instrumentów SEPA w krajach UE. Od dnia 1 listopada 2016 r. wszystkie polecenia przelewu w euro, realizowane przez polskich dostawców, są zgodne ze standardami SEPA.

Polskimi uczestnikami schematu polecenia przelewu SEPA według stanu na koniec grudnia 2016 r. było 28 banków na 63 działających (bez banków spółdzielczych).

Na koniec grudnia 2016 r., NBP był bankiem rozliczeniowym w obsłudze SCT dla 20 banków (tj. dla takiej samej liczby banków jak na koniec I półrocza 2016 r.), które podpisały z NBP umowę w sprawie uczestnictwa pośredniego w systemie STEP2 SEPA Credit Transfer. Przelewy SCT są przekazywane do EBA Clearing, będącego operatorem ww. systemu, przy wykorzystaniu systemu Euro Elixir w KIR S.A. Rozrachunek STEP2 SCT ma miejsce w systemie TARGET2.

Dzięki współpracy KIR S.A. z izbami rozliczeniowymi w ramach EACHA (*European Automated Clearing House Association*) uczestnicy systemu Euro Elixir mają również możliwość realizacji transakcji SCT do wybranych krajów bez konieczności posiadania przez banki odbiorców statusu uczestnika systemu STEP2, prowadzonego przez EBA Clearing. Według stanu na koniec grudnia 2016 r. KIR S.A. wymieniał w ten sposób zlecenia płatnicze w standardzie SCT z trzema izbami partnerskimi, tj. Equens SE (Holandia i Niemcy), Iberpay (Hiszpania) i Borica Bankservice AD (Bułgaria).

7.3.2. Działania związane z wprowadzeniem paneuropejskiego polecenia zapłaty – SEPA Direct Debit (SDD)

W dniu 15 marca 2016 r. Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. zwróciła się z wnioskiem o rozważenie podjęcia się przez Narodowy Bank Polski roli pośrednika w dostępie do systemu STEP2 w zakresie usługi SDD dla polskich banków, uczestników systemu Euro Elixir. Celem KIR S.A. jest rozszerzenie oferty rozliczeniowej systemu Euro Elixir poprzez zapewnienie wszystkim zainteresowanym bankom komplementarnego rozliczania obu istniejących instrumentów SEPA poprzez system STEP2 prowadzony przez EBA Clearing, co z kolei umożliwi bankom przesyłanie i odbieranie zleceń płatniczych SEPA w ramach Europejskiego Obszaru Gospodarczego. W efekcie tego wystąpienia, w NBP podjęto prace analityczne, w wyniku których, przy współpracy na stopie roboczej z KIR S.A., opracowano koncepcję podjęcia się przez NBP roli banku pośredniczącego w dostępie do systemu STEP2 SDD dla banków - uczestników systemu Euro Elixir w KIR S.A. Koncepcja ta została w dniu 27 października 2016 r. zatwierdzona przez Zarząd NBP.

Zarząd NBP wyraził warunkową zgodę na:

- 1) przystąpienie przez Narodowy Bank Polski do prowadzonego przez Europejską Radę ds. Płatności (*European Payments Council*) schematu *SEPA Direct Debit* w wersji Core i w wersji B2B w roli banku dłużnika i banku wierzyciela,
- 2) przystąpienie przez Narodowy Bank Polski, jako bezpośredniego uczestnika oznaczonego w tabelach routingu jako *Technical BIC*, do prowadzonego przez EBA Clearing systemu *STEP2* w zakresie rozliczania zleceń SDD w wersji Core i w wersji B2B,

---

³² Wynikających z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) ustanawiającego wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009.

- 3) podjęcie się przez Narodowy Bank Polski roli banku pośredniczącego w dostępie do systemu STEP2 SDD, prowadzonego przez EBA Clearing, dla banków, uczestników systemu Euro Elixir, w ramach obsługi zleceń SDD.

Jednym z najważniejszych warunków podjęcia się realizowania ww. czynności przez NBP będzie wprowadzenie przez KIR S.A. zmian w zasadach funkcjonowania systemu Euro Elixir dotyczących procedury awaryjnego pozyskania środków na rozrachunek przychodzących z systemu STEP2 zleceń R (*Return i Refund*) obciążających uczestników systemu Euro Elixir w przypadku braku środków na ich rachunkach poprzez ustanowienie dedykowanego funduszu gwarancyjnego w euro i określenie zasad jego zarządzania, a także wprowadzenie w zasadach funkcjonowania systemu Euro Elixir odpowiednich zmian umożliwiających dokonanie rozrachunku w sytuacjach wystąpienia problemów z zapewnieniem płynności przez uczestnika, tj. wprowadzenie odpowiednich zmian w ramach mechanizmu gwarancji rozrachunku oraz wprowadzenie odpowiednich procedur awaryjnych dotyczących poleceń zapłaty w euro przychodzących z systemu STEP2. Ponadto Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. w ramach odrębnego postępowania administracyjnego powinna uzyskać zgodę Prezesa Narodowego Banku Polskiego na wprowadzenie zmian w zasadach funkcjonowania systemu Euro Elixir. Warto podkreślić, iż NBP w ramach pośrednictwa w dostępie do systemu STEP2 dla banków, uczestników systemu Euro Elixir, w zakresie rozliczania zleceń SDD, po spełnieniu warunków przez KIR S.A., będzie zapewniał dostęp do usług rozliczeniowych dotyczących tego instrumentu płatniczego w pełnym zakresie. Oznacza to, że uczestnicy systemu Euro Elixir będą mieli możliwość skorzystania z międzysystemowych rozliczeń za pomocą systemu STEP2, które będą obejmowały polecenie zapłaty w standardzie SEPA w wariantach Core oraz w wariantach B2B, a także będą mogli występować w roli banku dłużnika, jak i banku wierzyciela, a więc będą mogli zarówno odbierać, jak i wysyłać zlecenia SDD do systemu.

W drugim półroczu 2016 r., zgodnie z art. 16 ust. 3 ustawy o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz. U. z 2016 r. poz. 1224, ze zm.), toczyło się postępowanie nadzorcze przed Prezesem NBP w sprawie wyrażenia zgody na wprowadzenie zmian w zasadach funkcjonowania prowadzonego przez KIR S.A. systemu płatności Euro Elixir, w którym mają być rozliczane zlecenia SDD. W dniu 25 stycznia 2017 r. Rada Nadzorcza KIR S.A. zaakceptowała zmiany Regulaminu systemu Euro Elixir, a w dniu 26 stycznia 2017 r. Prezes KIR S.A. zwrócił się do Prezesa NBP z wnioskiem o wyrażenie zgody na wprowadzenie tych zmian w Regulaminie systemu Euro Elixir.

7.4. Działania w zakresie upowszechniania rozwoju systemów płatności natychmiastowych

W październiku 2016 r. DSP NBP przygotował na potrzeby Rady ds. Systemu Płatniczego materiał pt. „Systemy płatności natychmiastowych – zakres wdrożenia proponowanych przez NBP działań wspierających ich rozwój”. W opracowaniu przedstawiono wyniki analizy dotyczącej stopnia wdrożenia przez banki oraz operatorów systemów płatności natychmiastowych proponowanych przez NBP w 2015 r. siedmiu działań wspierających rozwój systemów płatności natychmiastowych funkcjonujących w Polsce oraz sugerowane dalsze działania w tym zakresie. Wspomniane propozycje zostały sformułowane w raporcie NBP pt. „Systemy płatności natychmiastowych – analiza wybranych systemów, rola banku centralnego oraz kierunki rozwoju” w czerwcu 2015 r. i obejmowały następujące działania:

- 1) uczestnictwo kolejnych banków w systemach płatności natychmiastowych w formie bezpośredniej,
- 2) rozszerzenie przez banki będące uczestnikami systemów płatności natychmiastowych usługi przelewów natychmiastowych na wszystkie rodzaje klientów – zarówno na biznesowych, jak i indywidualnych,
- 3) rozszerzenie godzin dostępu do systemów płatności natychmiastowych przez banki będące uczestnikami systemów płatności natychmiastowych poprzez zmniejszenie ograniczeń w dostępności usługi np. na czas weekendu czy dni ustawowo wolne od pracy,
- 4) podjęcie działań przez operatorów systemów płatności natychmiastowych we współpracy z ich uczestnikami, mających na celu ustanowienie jednego standardu komunikatu płatniczego oraz stworzenie połączenia interoperacyjnego pomiędzy krajowymi systemami płatności natychmiastowych w celu umożliwienia przekazywania płatności pomiędzy uczestnikami różnych systemów,
- 5) podjęcie działań przez operatorów systemów płatności natychmiastowych mających na celu umożliwienie uczestnictwa w ich systemach krajowych instytucji płatniczych w formie pośredniej lub, o ile to jest możliwe, bezpośredniej,
- 6) uczestnictwo operatorów systemów płatności natychmiastowych w międzynarodowych inicjatywach mających na celu utworzenie schematu rozliczeniowego pozwalającego na realizację płatności w trybie natychmiastowym pomiędzy krajami UE oraz włączenie tych systemów w przedmiotowy schemat,
- 7) podjęcie działań przez uczestników i operatorów systemów płatności natychmiastowych mających na celu promocję płatności natychmiastowych i zwiększenie świadomości klientów i akceptantów o istnieniu tej usługi.

Powyższe propozycje działań zostały poparte przez RSP, a materiał został przekazany operatorom systemów płatności natychmiastowych funkcjonujących w Polsce oraz środowisku bankowemu z prośbą o ich realizację.

Ponadto w opracowaniu zawarto informacje nt. rozwoju systemów płatności natychmiastowych w Polsce w okresie od kwietnia 2015 r. do czerwca 2016 r., przedstawiono inicjatywę stworzenia paneuropejskiego standardu płatności natychmiastowych w euro oraz trendy światowe w zakresie tych systemów.

W celu określenia poziomu wdrożenia przez banki oraz operatorów systemów płatności natychmiastowych ww. propozycji działań, w I połowie 2016 r. przeprowadzono badanie ankietowe, skierowane do polskiego środowiska bankowego i operatorów systemów płatności natychmiastowych w Polsce, tj. Krajowej Izby Rozliczeniowej S.A. oraz Blue Media S.A. Ankietę podzielono na trzy części. Pierwsza część dotyczyła zagadnień ogólnych i skierowana była do wszystkich banków – zarówno uczestników, jak i banków niebędących uczestnikami systemów płatności natychmiastowych. Druga część zawierała pytania do banków, które są uczestnikami systemu/systemów płatności natychmiastowych, zaś trzecia do banków, które nimi nie są. W ankiecie wzięły udział 22 banki (19 z nich to uczestnicy przynajmniej jednego systemu płatności natychmiastowych).

Na podstawie wyników przeprowadzonej analizy stwierdzono, że proponowane przez NBP w 2015 r. działania zostały wdrożone w średnim stopniu. W ocenie DSP trzy z siedmiu propozycji działań (2, 6 i 7 – tylko w części dotyczącej operatorów systemów) zostały wdrożone w stopniu bardzo wysokim bądź wysokim, jedna (3) w stopniu średnim, dwie (1 i 7 – tylko w części dotyczącej banków) w stopniu bardzo niskim bądź niskim, a dwie (4 i 5) nie zostały wdrożone wcale. Mając na względzie dalszy rozwój systemów płatności natychmiastowych w Polsce, w szczególności poprzez rozszerzenie ich zasięgu i dostępności, DSP zaproponował podtrzymanie zastosowania przez banki oraz operatorów systemów płatności natychmiastowych następujących propozycji działań:

- 1) uczestnictwo kolejnych banków w systemach płatności natychmiastowych w formie bezpośredniej – w szczególności DSP NBP proponuje opracowanie przez operatorów systemów płatności natychmiastowych kompleksowych planów włączania do systemów kolejnych uczestników (dotychczasowa propozycja nr 1),
- 2) rozszerzenie godzin dostępu do systemów płatności natychmiastowych przez banki będące uczestnikami systemów płatności natychmiastowych poprzez zmniejszenie ograniczeń w dostępności usługi np. na czas weekendu czy dni ustawowo wolne od pracy (dotychczasowa propozycja nr 3),
- 3) podjęcie działań przez operatorów systemów płatności natychmiastowych mających na celu umożliwienie uczestnictwa w ich systemach krajowych instytucji płatniczych po rozwiązaniu istniejących obecnie prawnych ograniczeń dla takiego uczestnictwa (część dotychczasowej propozycji nr 5),
- 4) podjęcie działań przez uczestników systemów płatności natychmiastowych mających na celu promocję płatności natychmiastowych i zwiększenie świadomości klientów i akceptantów o istnieniu tej usługi (dotychczasowa propozycja nr 7),
Ponadto, w świetle uzyskanych od banków odpowiedzi z badania ankietowego DSP zaproponował również rozważenie podjęcia następującego nowego działania:
- 5) opracowanie i wdrożenie przez operatorów systemów we współpracy z bankami na poziomie systemu ogólnych mechanizmów ograniczających możliwość wykorzystania płatności natychmiastowych do celów niezgodnych z prawem (niezależnie od mechanizmów bezpieczeństwa implementowanych w banku uczestniczącym w systemie).

Równocześnie DSP zaproponował pozostawienie do samodzielnej decyzji operatorów systemów płatności natychmiastowych podtrzymanie bądź nie podjęcia przez nich, we współpracy z ich uczestnikami, działań, mających na celu ustanowienie jednego standardu komunikatu płatniczego oraz stworzenie połączenia interoperacyjnego pomiędzy krajowymi systemami płatności natychmiastowych w celu umożliwienia przekazywania płatności pomiędzy uczestnikami różnych systemów (dotychczasowa propozycja nr 4).

Na posiedzeniu w dniu 3 października 2016 r. RSP rozpatrzyła przedmiotowy materiał i poparła powyższe sugerowane przez DSP dalsze działania mające na celu rozwój systemów płatności natychmiastowych w Polsce oraz rozszerzenie ich zasięgu i dostępności. Propozycje te zostały następnie przekazane przez NBP do operatorów systemów płatności natychmiastowych oraz banków z prośbą o rozważenie przez te podmioty ich podjęcia. Materiał dostępny jest na stronie internetowej NBP³³.

---

³³ Link do materiału: http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/systemy_platnosci_natychmiastowych/systemy_platnosci_natychmiastowych.html

8. Działania w zakresie nadzoru nad systemem płatniczym

8.1. Działania w zakresie nadzoru nad systemami płatności

Na podstawie art. 16 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz. U. z 2016 r., poz. 1572 z późn. zm.), Prezes NBP wydaje zgodę na prowadzenie systemu płatności oraz na dokonanie zmian w zasadach jego funkcjonowania. Ponadto, na podstawie tej samej ustawy, Prezes NBP sprawuje bieżący nadzór nad zgodnością z prawem, sprawnością i bezpieczeństwem funkcjonowania systemów płatności.

W II półroczu 2016 r. Prezes NBP wydał trzy decyzje w sprawie wyrażenia zgody na wprowadzenie zmian w zasadach funkcjonowania trzech systemów płatności detalicznych, tj. systemu płatności Elixir i systemu płatności Express Elixir, prowadzonych przez Krajową Izbę Rozliczeń S.A. oraz systemu płatności BlueCash, prowadzonego przez Blue Media S.A.

W II półroczu 2016 r. w NBP kontynuowane były prace w zakresie przygotowania finalnej wersji Raportu z oceny systemu płatności SORBNET2 pod kątem spełniania zasad zawartych w dokumencie „*Principles for financial market infrastructures*” (PFMIs). Ponadto w tym okresie rozpoczęły się prace związane z przeprowadzeniem oceny Krajowego Systemu Rozliczeń, tj. systemu płatności detalicznych prowadzonego przez First Data Polska S.A. pod kątem zgodności z ww. zasadami, które będą kontynuowane w 2017 r.

Pozostałe działania nadzorcze w II półroczu 2016 r. polegały przede wszystkim na bieżącym monitorowaniu funkcjonowania systemów płatności z wykorzystaniem informacji pochodzących od operatorów systemów płatności. Podejmowane działania miały u swej podstawy potrzebę zapewnienia przez operatorów systemów płatności zgodnego z prawem oraz sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania systemów płatności, a w konsekwencji – stabilnego funkcjonowania systemu płatniczego.

8.2. Działania w zakresie wydawania przez Prezesa NBP opinii w sprawie krajowych instytucji płatniczych

Na mocy art. 60 ust. 3 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2016 r., poz. 1572 z późn. zm.) Prezes NBP wydaje dla KNF opinie w zakresie usługi płatniczej, wymienionej w art. 3 ust. 1 pkt 5 tej ustawy (usługa *acquiringu*), którą zamierza świadczyć podmiot ubiegający się o uzyskanie zezwolenia KNF na jej świadczenie w charakterze krajowej instytucji płatniczej. W tym celu KNF przekazuje Prezesowi NBP kopię dokumentacji złożonej przez wnioskodawcę (tj. wniosek o wydanie zezwolenia wraz załącznikami), zgodnie z art. 61a ustawy o usługach płatniczych.

Działania prowadzone przez Prezesa NBP w zakresie opiniowania wniosków podmiotów, ubiegających się o wydanie zezwolenia KNF na świadczenie usługi *acquiringu*, mają na celu ocenę, czy usługa ta będzie świadczona w sposób sprawny i bezpieczny oraz zgodnie z przepisami obowiązującego prawa.

W II półroczu 2016 r. Prezes NBP otrzymał z KNF do opinii jeden wniosek na świadczenie usługi *acquiringu* przez krajową instytucję płatniczą.

8.3. Działania w zakresie nadzoru nad systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

8.3.1. Wydawanie opinii

Podstawą prawną do wydania trzech opinii Prezesa NBP w sprawach zmian w systemach rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych były przepisy art. 50 ust. 2 i art. 48 ust. 16 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2014 r., poz. 94 z późn. zm.), zgodnie z którymi zmiany w powyższych regulaminach wymagają zasięgnięcia przez KNF opinii Prezesa NBP. W lipcu 2016 r. Prezes NBP wydał pozytywną opinię w sprawie wniosku KDPW S.A. o zatwierdzenie zmian w Regulaminie KDPW, zaś w październiku 2016 r. Prezes NBP wydał dwie pozytywne opinie w sprawie zmian w Regulaminie rozliczeń transakcji (obrotu zorganizowany) KDPW_CCP S.A. oraz zmian w Regulaminie KDPW.

8.3.2. Prace nad wnioskiem KDPW_CCP S.A. o rozszerzenie działalności

W dniu 18 grudnia 2014 r. – na podstawie art. 15 ust. 1 w związku z art. 17 ust. 1 i następnymi rozporządzenia EMIR – KDPW_CCP S.A. złożył do KNF wniosek o rozszerzenie zakresu obowiązującego zezwolenia wydanego decyzją KNF z dnia 8 kwietnia 2014 r. na świadczenie usług rozliczeniowych jako centralny kontrpartener (CCP) o rozliczanie niektórych instrumentów finansowych denominowanych w euro (w tym niektórych kontraktów pochodnych zawieranych poza obrotem zorganizowanym). Po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego i uzupełnieniu przez KDPW_CCP S.A. dokumentacji do ww. wniosku w lipcu 2016 r. odbyło się posiedzenie Kolegium nadzorczego z udziałem przedstawiciela NBP. W dniu 22 lipca 2016 r. kolegium wydało pozytywną opinię na temat spełnienia przez KDPW_CCP S.A. odpowiednich wymogów rozporządzenia EMIR i wydanych na jego podstawie rozporządzeń delegowanych Komisji Europejskiej. Pozytywna opinia została wydana z zastrzeżeniem spełnienia przez KDPW_CCP S.A. określonych przez Kolegium warunków. Decyzja KNF akceptująca ww. wniosek KDPW_CCP S.A. została podjęta w dniu 9 sierpnia 2016 r.

8.3.3. Działania związane z rozpoczęciem działalności rozliczeniowej i rozrachunkowej na rynku finansowym przez IRGiT S.A.

W związku z poinformowaniem we wrześniu 2016 r. przez IRGiT S.A. o rozpoczęciu działalności rozliczeniowej i rozrachunkowej na rynku instrumentów finansowych i spełnieniem przez ten podmiot warunków uznania systemu IRGiT SRF za system rozrachunku papierów wartościowych w rozumieniu w art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (j.t. Dz.U. Nr 1224 z 2016 r.), NBP umieścił system IRGiT SRF na prowadzonej przez siebie liście systemów rozrachunku papierów wartościowych i poinformował o ww. systemie i podmiocie prowadzącym system Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ESMA), zgodnie z treścią art. 22 ust. 1 i 23 ww. ustawy. Po otrzymaniu wniosku NBP, ESMA umieścił system IRGiT SRF na prowadzonej przez siebie liście wyznaczonych systemów rozrachunku papierów wartościowych.

Ocena działań nadzorczych w II półroczu 2016 r.

W zakresie krajowej infrastruktury systemów płatności działania nadzorcze skupiały się na opiniowaniu zmian w zasadach funkcjonowania systemów płatności detalicznych. Działania nadzorcze NBP dotyczące rynku schematów płatniczych koncentrowały się na aktywnym uczestnictwie w pracach nad ustawą z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, która przyznała Prezesowi NBP kompetencje nadzorcze w stosunku do schematów płatniczych funkcjonujących na terytorium RP.

W zakresie krajowej infrastruktury rozliczeniowo-rozrachunkowej rynku kapitałowego działania nadzorcze skupiały się na analizie i opiniowaniu zmian w zasadach funkcjonowania systemów rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych prowadzonych przez KDPW S.A. i KDPW_CCP S.A., które były związane z dostosowaniem działalności ww. systemów do odpowiednich regulacji ustawowych. Działania nadzorcze dotyczyły również przygotowania udziału przedstawiciela NBP w Kolegium nadzorczym opiniującym wniosek KDPW_CCP S.A. o rozszerzenie zakresu zezwolenia na świadczenie usług rozliczeniowych o instrumenty denominowane w euro oraz umieszczenia systemu IRGiT SRF na listach systemów rozrachunku papierów wartościowych prowadzonych przez NBP i ESMA. Podobnie jak w poprzednich okresach działania nadzorcze dotyczyły także bieżącego monitorowania funkcjonowania ww. systemów, a także systemu rozrachunku papierów wartościowych prowadzonego przez NBP (SKARBNET4).

Systemy rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych w Polsce w analizowanym okresie funkcjonowały stabilnie, a charakter i natężenie ewentualnych zagrożeń dla ich stabilności nie zmieniły się istotnie od poprzedniego półrocza.

Ponadto zakres i intensywność działań nadzorczych nie odbiegały znacząco od działań w okresach poprzednich. Należy je ocenić pozytywnie.

9. Wyniki wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego

9.1. Projekt badawczy nt. kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim

Narodowy Bank Polski w drugim półroczu 2016 r. kontynuował prace w ramach badania kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim. Badanie to jest oparte na badaniu kosztów instrumentów płatniczych, przeprowadzonym w latach 2009-2012 pod kierunkiem Europejskiego Banku Centralnego, w którym wzięło udział 13 państw z Unii Europejskiej. Wyniki tego szeroko zakrojonego projektu zostały przedstawione w opublikowanym na stronie internetowej EBC w 2012 r. opracowaniu pt. „*The social and private costs of retail payment instruments. A European perspective*”³⁴. Ważnym punktem odniesienia jest także badanie przeprowadzone w 2007 r. przez Bank Norwegii, którego wyniki zostały opublikowane w 2009 r. w raporcie pt. „*Costs in the Norwegian Payment System*”³⁵.

Kwestionariusze ankietowe dla banków, podmiotów infrastruktury płatniczej oraz firm CIT zostały w lipcu 2016 r. przesłane respondentom bezpośrednio przez NBP z prośbą o wypełnienie. Zakończenie procesu zbierania wypełnionych kwestionariuszy ankietowych będzie miało miejsce na początku 2017 r.

W przypadku banku centralnego szacunek kosztów zostanie wykonany w oparciu o wewnętrzne systemy księgowo NBP. Wykorzystana zostanie metoda wyceny funkcji NBP (funkcja „działalność emisyjno-skarbcowa”). Jej wybór był poprzedzony wieloetapowymi wewnętrznymi konsultacjami w NBP (w ramach Departamentu Systemu Płatniczego, Departamentu Controllingu oraz Departamentu Emisyjno-Skarbcowego).

W 2016 r. przeprowadzono badanie kosztów instrumentów płatniczych po stronie przedsiębiorstw handlowo-usługowych. Wyniki badania zostały dostarczone przez agencję badawczą w listopadzie 2016 r. Opis badania przedsiębiorstw znajduje się w punkcie 9.1.2. W 2016 r. DSP we współpracy z firmą badawczą przeprowadził również badanie wybranych kosztów płatności ponoszonych przez konsumentów w Polsce. Badanie zrealizowano metodą CAPI (skrót od angielskiej nazwy: *Computer Aided Personal Interview*) na ogólnopolskiej próbie dorosłych Polaków. Opis badania konsumentów został ujęty w punkcie 9.1.2.

Ponadto w DSP został opracowany materiał na posiedzenie Rady ds. Systemu Płatniczego w grudniu 2016 r. pt. „*Informacja na temat stanu prac Zespołu Roboczego ds. badania kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim*”. Jego celem było dokonanie przeglądu prac przeprowadzonych do końca 2015 r. jak również przede wszystkim zaprezentowanie wstępnych wyników tych, które realizowane były w 2016 r.

Wyniki tego pierwszego w Polsce tak kompleksowego badania powinny przyczynić się do uzyskania ważnych szacunków dla polskiego rynku płatniczego w zakresie społecznych i prywatnych kosztów instrumen-

---

³⁴ H. Schmiedel, G. Kostova, W. Ruttenberg, *The social and private costs of retail payment instruments. A European perspective*, Occasional Paper Series No 137, www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp137.pdf.

³⁵ O. Gresvik, H. Haare, Norges Bank, *Costs in the Norwegian payment system*, Staff Memo 4/2009, <http://www.norges-bank.no/Upload/Publikasjoner/Staff Memo/2009/Staff Memo 0409.pdf>.

tów płatniczych, ponoszonych przez poszczególne najważniejsze strony łańcucha płatności. Badanie to będzie miało także znaczenie dla całej polskiej gospodarki, ponieważ finalnie ma umożliwić oszacowanie całkowitych kosztów płatności, a także możliwych do uzyskania oszczędności w efekcie zmiany struktury płatności z gotówkowej na bezgotówkową.

9.1.1. Badanie kosztów przedsiębiorstw handlowo-usługowych

Dane po stronie przedsiębiorstw, z uwagi na dużą liczbę tych podmiotów oraz potrzebę zapewnienia reprezentatywności próby badawczej, zostały zebrane przez agencję badawczą, zajmującą się badaniem opinii publicznej. Najważniejsze elementy metodyki badania przedsiębiorstw są następujące:

1. Celem badania było pozyskanie danych o liczbie i wartości transakcji poszczególnymi instrumentami płatniczymi, a także danych o kosztach ponoszonych przez poszczególne podmioty w związku z akceptowaniem m.in. następujących instrumentów płatniczych:
  - a) gotówka,
  - b) karty płatnicze przedpłacone/debetowe/kredytowe/obciążeniowe,
  - c) polecenie przelewu,
  - d) polecenie zapłaty,
  - e) płatności mobilne.
2. Badanie marketingowe przeprowadzono metodą bezpośrednich wywiadów ankieterskich typu CAPI.
3. Dane obejmowały 2015 r., zaś ich pozyskanie zasadniczo odbyło się w okresie od dnia 15 marca 2016 r. do dnia 30 czerwca 2016 r. Badanie zostało przeprowadzone w oparciu o kwestionariusz ankietowy przekazany agencji przez NBP.
4. Badanie obejmowało następujące grupy podmiotów prowadzące sprzedaż produktów i usług dla klientów detalicznych, w ramach swojej głównej działalności w/jako:
  - A. Fizyczne punkty handlowo-usługowe – nie mniej niż 1.000 podmiotów,
  - B. e-Commerce – nie mniej niż 150 podmiotów,
  - C. Wierzyciele masowi – nie mniej niż 150 podmiotów.

Po zakończeniu badania zostały opracowane wagi, które umożliwiły uzyskanie parametrów reprezentatywnych dla populacji badanych podmiotów w Polsce oraz opierały się o strukturę liczebności poszczególnych branż w ogóle przedsiębiorstw oraz o strukturę ich wielkości zatrudnienia zgodnie z danymi GUS za 2015 r.

W badaniu pozyskano ponadto dane dotyczące liczby i wartości transakcji poszczególnymi instrumentami płatniczymi. Dane te będą wnikliwie analizowane przez DSP w I połowie 2017 r. Szczególnie interesującym zagadnieniem będzie oszacowanie i zestawienie kosztów związanych z gotówką i kartami płatniczymi ponoszonych w fizycznych punktach handlowo-usługowych. Będzie to wymagało po pierwsze uwzględnienia pozyskanych w badaniu danych dotyczących kosztów ponoszonych przez przedsiębiorców (w złotych) np. związanych z transportem gotówki do/z banku, czy kosztów w związku z posiadaniem terminali płatniczych.

Ponadto niezbędne będzie uwzględnienie danych o czasie realizacji poszczególnych czynności związanych z określonym instrumentem płatniczym (np. czasie poświęconym na przygotowanie gotówkowego wsadu

do kas lub kasetki przed rozpoczęciem sprzedaży/obsługi klienta lub czasie poświęconym na podliczenie dziennych transakcji dokonanych przy użyciu kart płatniczych na terminalu płatniczym/mPOS). Dane dotyczące czasu realizacji ww. czynności zostaną przeliczone na wartości pieniężne w oparciu o średnie wynagrodzenie pracowników, o które również pytano w badaniu.

Oddzielnym obszarem analiz będą koszty ponoszone w ramach działalności e-commerce oraz po stronie wierzycieli masowych, w przypadku których dominują odmienne metody płatności niż w fizycznych punktach handlowo-usługowych, a w związku z tym ponoszone są specyficzne koszty (np. opłaty na rzecz operatora płatności, opłaty na rzecz firm kurierskich lub poczty czy koszty związane z wykorzystaniem polecenia zapłaty).

9.1.2. Ogólnopolskie badanie Polaków nt. korzystania z usług bankowych i płatności

W drugiej połowie 2016 r. Departament Systemu Płatniczego NBP przeprowadził ogólnopolskie badanie Polaków nt. korzystania z usług bankowych i płatności³⁶. Badanie w terenie zostało wykonane przez zewnętrzną firmę badawczą za pośrednictwem Departamentu Komunikacji i Promocji NBP (DKP), według kwestionariusza ankiety przygotowanego przez DSP. Badanie przeprowadzono na ogólnopolskiej losowej próbie 970 dorosłych Polaków we wrześniu 2016 r. metodą CAPI. Badanie obejmowało najważniejsze wybrane zagadnienia w zakresie korzystania z usług bankowych oraz kosztów pieniężnych i czasowych związanych z płatnościami wykonywanymi przez konsumentów w Polsce.

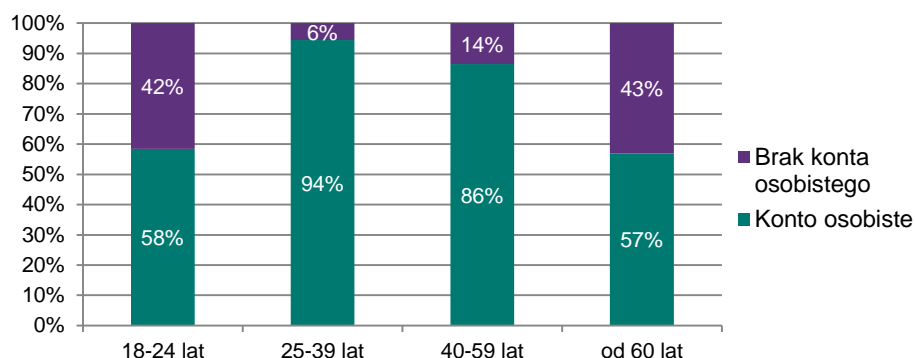
Wśród najważniejszych wyników tego badania można wymienić następujące:

- konto osobiste (ROR) w Polsce ma 79% dorosłych Polaków, z czego 6% jest współwłaścicielem rachunku bankowego,
- połowa Polaków, którzy mają rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy, nie płaci za niego miesięcznej opłaty,
- wśród respondentów, którzy mają rachunek bankowy, 85% osób ma kartę debetową,
- 78% osób, które mają ROR, ma również dostęp do usług bankowości internetowej,
- wśród osób, które mają dostęp do usług bankowości internetowej, 38% z nich ma również dostęp do usług bankowości mobilnej,
- w połowie gospodarstw domowych w Polsce opłacanych jest do 5 rachunków miesięcznie za różnego rodzaju usługi takie jak: energia, gaz, telefon, itd.,
- gospodarstwa domowe w Polsce ok. 2/3 rachunków za energię płacą bezgotówkowo, przede wszystkim przelewem w serwisie bankowości internetowej,
- biorąc pod uwagę wszystkie płatności Polaków w sklepach i za usługi, oszacować można, że 63% płatności dokonywana jest gotówką, 33% kartami płatniczymi, a 4% przelewem.

---

³⁶ T. Koźliński, *Wybrane wyniki badania Polaków nt. korzystania z usług bankowych i płatności 2016*, NBP DSP, styczeń 2017 r. <http://www.nbp.pl/systemplatniczy/obrot-bezgotowkowy/Polacy-na-temat-uslug-bankowych-2016.pdf>

Wykres nr 89. Posiadanie konta osobistego/ROR przez Polaków według wieku

Źródło: Wyniki ogólnopolskiego badania Polaków nt. korzystania z usług bankowych i płatności 2016.

9.2. Badanie pt. „Postawy Polaków wobec obrotu bezgotówkowego”

W II połowie 2016 r. przeprowadzone zostało na zlecenie Narodowego Banku Polskiego badanie opinii publicznej pt. „Postawy Polaków wobec obrotu bezgotówkowego”. Badanie wykonała zewnętrzna firma badawcza na podstawie założeń przygotowanych przez dr hab. Dominikę Maison, prof. Uniwersytetu Warszawskiego, która była autorką raportu z tego badania.

Badanie jest wynikiem ustaleń zawartych w Programie Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego w Polsce na lata 2014 – 2020 (PROB), na potrzeby którego wyliczono wskaźnik Indeksu Zaufania do Obrotu Bezgotówkowego (IZOB), mierzący subiektywne nastawienie osób do obrotu bezgotówkowego oraz Indeks Korzystania z Obrotu Bezgotówkowego (IKOB), mierzący intensywność korzystania z obrotu bezgotówkowego. W PROB założono okresowe wyliczenie tych wskaźników w celu monitorowania skuteczności działań podejmowanych przez środowisko bankowe w zakresie rozwoju obrotu bezgotówkowego. Badanie przeprowadzone w 2016 r. jest już kolejnym, trzecim badaniem w tym zakresie. Poprzednie badania prowadzone były w 2009 i 2013 r.

Zarówno z poprzednich badań, jak i badania z 2016 r. wynika, że poziom IZOB zależy zdecydowanie od czynników demograficznych, przede wszystkim od wieku i wykształcenia. Natomiast na poziom IKOB największy wpływ mają czynniki o charakterze psychologicznym oraz sytuacja zawodowa.

Na przestrzeni siedmiu lat wskaźnik IKOB znacząco wzrósł, tj. z wartości 28 w 2009 r. poprzez 36 w 2013 r. do wartości 41 w 2016 r. (w skali od 0 do 100). Zmiana ta związana jest przede wszystkim ze zintensyfikowaniem korzystania z płatności bezgotówkowych. Wzrósł procent Polaków, którzy dokonują płatności kartami płatniczymi oraz aktywnie korzystają z dostępu do konta przez internet (np. do opłacania rachunków), a zmalał odsetek płacących gotówką wybieraną z bankomatu. Oznacza to, że działania środowiska bankowego w zakresie propagowania obrotu bezgotówkowego przynoszą wymierne rezultaty.

Dla wskaźnika IZOB także odnotowano wzrost, lecz jest on znacznie mniejszy, tj. z wartości 57 w 2009, poprzez 59 w 2013 r. do 63 w 2016 r. (w skali od 0 do 100). Może to świadczyć, że postawy i przekonania wobec obrotu bezgotówkowego zmieniają się wolniej niż zachowania. Kolejne wyliczenie obu wskaźników planowane jest w 2020 r.

9.3. Badanie metod dokonywania płatności w handlu elektronicznym

Na przełomie listopada i grudnia 2016 r. na zlecenie Izby Gospodarki Elektronicznej, przeprowadzono badanie rynkowe na temat zwyczajów płatniczych Polaków w transakcjach krajowych i transgranicznych prowadzonych w ramach *e-commerce* i *m-commerce*. Badanie zostało zrealizowane na grupie 2051 internautów metodą CAWI (*Computer-Assisted Web Interview*)³⁷, przy pomocy elektronicznych ankiet responsywnych emitowanych na stronach www oraz przesyłanych za pośrednictwem poczty elektronicznej³⁸.

Z badania wynika, że internauci, którzy dokonywali bezgotówkowych płatności za zakupy w Internecie w ciągu ostatnich 6 miesięcy przed badaniem, w zdecydowanej większości postawili na wygodę (61%) i szybkość (42%) określonych metod płatności. Niemal połowa wybrała szybkie przelewy przez serwis płatności (np. PayU, Przelewy24 czy Dotpay), 35% korzystało z przelewów tradycyjnych, a 26% respondentów zapłaciło kartą kredytową przy składaniu zamówienia. Nadal duże było wykorzystanie gotówki w realizacji transakcji. 26% ankietowanych zapłaciło gotówką przy odbiorze osobistym w sklepie i tyleż samo badanych użyło gotówki przy odbiorze u kuriera. W przypadku zakupów dokonywanych w okresie od listopada 2015 r. do listopada 2016 r. w zagranicznych sklepach internetowych ankietowani internauci skorzystali z podobnych metod płatności, i tak:

- 25% z nich zapłaciło za pośrednictwem serwisu PayPal,
- 18% wybrało przelew bankowy,
- 12% wybrało kartę płatniczą,
- 20% respondentów płaciło gotówką przy odbiorze.

Wyniki badania pokazują, że polscy internauci nie rezygnują jeszcze z gotówki za zakupy realizowane online lub mobilnie. Niemal 30% ankietowanych, którzy robili zakupy internetowe w ciągu ostatnich 6 miesięcy przed badaniem, korzystało z tej formy płatności więcej niż 5 razy, a 10% badanych internautów więcej niż 10 razy.

Ważne są jednak przyczyny tego zjawiska:

- dla 35% respondentów płatność gotówką jest gwarancją szybkiej realizacji transakcji dokonanych za pośrednictwem Internetu,
- 20% respondentów płaci gotówką z przyzwyczajenia,
- 16% respondentów chce zachować anonimowość,
- 15% respondentów nie ma zaufania do sklepu, w którym kupuje po raz pierwszy,
- 14% respondentów obawia się, że nie otrzyma zamówionego towaru.

---

³⁷ Metoda CAWI (*Computer-Assisted Web Interview*) jest metodą gromadzenia informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której ankietowany proszony jest o wypełnienie ankiety internetowej w formie elektronicznej.

³⁸ Badanie, przeprowadzone przy wsparciu finansowym Narodowego Banku Polskiego oraz VISA, dostarcza odpowiedzi na pytanie o formy płatności wykorzystywane w handlu elektronicznym, które zostało sformułowane przez Koalicję na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności w „Programie Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego na lata 2014-2020”. Wyniki badania zostały zaprezentowane w raporcie „Płatności cyfrowe 2016”, opublikowanym w dniu 3 stycznia 2017 r. na stronie Izby Gospodarki Elektronicznej pod adresem: <http://ecommerce-polska.pl/pl/o-nas/aktualnosci/styczen2017/platnosci-cyfrowe-2016-nowy-raport-izby-gospodarki-elektronicznej/>

Dla osób, które kupują w internecie, ale nigdy nie płaciły elektronicznie, znaczenie ma także relatywnie długi, w ich ocenie, czas wymagany do przeprowadzenia płatności w formie bezgotówkowej.

Na uwagę zasługuje ponadto fakt, że grupą osób najrzadziej korzystających z bezgotówkowych metod dokonywania płatności w handlu elektronicznym są osoby w wieku 45-54 lata (15%); są one mniej zainteresowane płatnościami bezgotówkowymi od osób starszych, tj. w wieku powyżej 54 roku życia, wśród których 29% zadeklarowało korzystanie z takich form płatności. Najchętniej elektronicznie płacą osoby w wieku 18-24 lata (57%) oraz 25-34 lata (58%).

9.4. Badanie pt. „Czy należy zwiększyć konkurencję, poprzez umożliwienie rozwoju i powstania innych systemów, na przykład lokalnej karty płatniczej?”

W październiku 2016 r. Instytut Badań Rynkowych i Społecznych (IBRIS) przeprowadził badanie pt. „Czy należy zwiększyć konkurencję, poprzez umożliwienie rozwoju i powstania innych systemów, na przykład lokalnej karty płatniczej?”. Badaniu poddano 1100 osób w wieku 18 lat i więcej.

Opublikowane wyniki wskazują, że 68,4% obywateli chciałoby zwiększyć konkurencję na rynku kart płatniczych³⁹ poprzez wdrożenie nowych systemów (32,6% odpowiedziało zdecydowanie tak, natomiast 35,8% raczej tak). Wskaźnik ten w 2015 r. wynosił 60,9% (odpowiednio 28,1% i 32,8% odpowiedziało tak lub raczej tak). Według 22,3% Polaków konkurencja na rynku kart płatniczych jest wystarczająca (spadek o 2,7% w stosunku do poprzedniego roku), natomiast 9,3% ankietowanych nie miało zdania na ten temat (spadek o 4,4%).

Z kolei, pomysł wprowadzenia narodowej karty płatniczej spotkał się z poparciem 57,8% respondentów (29,6% respondentów wykazywało zdecydowane poparcie, a 28,2% ankietowanych uważało to jako raczej dobry pomysł). Natomiast 16,7% nie miało zdania na ten temat. Wprowadzenie nowego schematu negatywnie oceniało 15% Polaków, a 10,2% bardzo źle.

9.5. Badanie pt. „Postawy wobec cyfrowych innowacji”

We wrześniu 2016 r. MasterCard zaprezentował wyniki badania pt. *Postawy wobec cyfrowych innowacji*. Badanie zrealizowane zostało we współpracy z IPSOS i obejmowało próbę 23 tysięcy internautów w 23 krajach Europy i Bliskiego Wschodu, w tym w Polsce⁴⁰. Badanie przeprowadzone zostało metodą CAWI⁴¹ na próbie ubankowionych internautów w wieku 20-50 lat, mieszkających w miastach.

Według badania 75% polskich konsumentów pozytywnie odbiera cyfrowe innowacje, 22% badanych ma do nich neutralne nastawienie, a jedynie 3% jest niezadowolonych z cyfryzacji. Ponadto aż 59% konsumentów

---

³⁹ Obecnie rynek polski jest zdominowany przez dwa podmioty kartowe: Visa i MasterCard (ponad 99%). Pozostałe podmioty to: Diners Club Polska oraz American Express, których udział w rynku pod względem wartości wynosi tylko 0,3%. Konkurencją dla istniejących już produktów płatniczych mogłaby być narodowa karta płatnicza, której pomysłodawcą jest Ministerstwo Rozwoju.

⁴⁰ Mastercard, Informacje prasowe, <http://newsroom.mastercard.com/eu/pl/press-releases/badanie-mastercard-polscy-konsumenci-oczekuja-wiecej-cyfrowych-uslug/>

⁴¹ Metoda CAWI (Computer-Assisted Web Interview) jest metodą gromadzenia informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której ankietowany proszony jest o wypełnienie ankiety internetowej w formie elektronicznej.

uważa, że innowacje mają pozytywny wpływ na społeczeństwo. Polscy ankietowani wskazali również, że chcieliby więcej usług cyfrowych w edukacji (42%), służbie zdrowia (37%) oraz w transporcie publicznym (34%), są natomiast zadowoleni z obecnego poziomu cyfryzacji w handlu oraz usługach finansowych, usługach turystycznych oraz gastronomii.

W ramach badania wyodrębniono cztery sylwetki polskich konsumentów: Propagatorzy (17%), Entuzjaści (28%), Naśladowcy (45%) oraz najbardziej sceptyczni Tradycjoniści (10%). Udało się to osiągnąć poprzez przeprowadzenie analizy na trzech płaszczyznach: korzystania z bankowości elektronicznej, korzystania z różnych rodzajów sprzętu elektronicznego oraz różnorodności usług cyfrowych, z których korzystają ankietowani. Wydzielenie sylwetek konsumentów pokazało, że wśród polskich konsumentów biorących udział w badaniu 45% zalicza się do grupy Entuzjastów lub Propagatorów cyfryzacji, co czyni nas jednym z liderów w tym zakresie. Średnia dla Europy Zachodniej to 37%, a dla Europy Środkowo – Wschodniej 43%. Jednym z nielicznych krajów, które wyprzedzają Polskę w tym aspekcie, jest Szwecja, której mieszkańcy są większymi entuzjastami cyfryzacji, bardziej zaawansowanymi użytkownikami usług online oraz częściej korzystają ze sprzętu elektronicznego.

Zgodnie z wynikami badania, Polska wypada zdecydowanie lepiej pod względem korzystania z płatności i bankowości mobilnych (26% zaawansowanych użytkowników) niż pozostałe kraje naszego regionu (17%) oraz Europa Zachodnia (9%). Ponadto 81% ankietowanych w Polsce korzysta z bankowości przez przeglądarkę internetową, a 42% przez aplikacje w telefonach. W pytaniu dotyczącym urządzeń, którymi chcieliby płacić polscy konsumenci, 49% ankietowanych wskazało na smartfon, 18% na tablet, a 12% na inteligentny zegarek. Ankietowani z Europy Zachodniej odpowiedzieli odpowiednio 37%, 14% oraz 9%.

W badaniu zapytano także respondentów o najważniejsze czynniki, jakie biorą pod uwagę przy wyborze metody autoryzacji płatności. Ankietowani na pierwszym miejscu umieścili bezpieczeństwo konta bankowego (54%), następnie bezpieczeństwo danych osobowych (27%), a kolejno prostotę oraz szybkość transakcji. Ponadto blisko 2/3 ankietowanych uważa płatności cyfrowe za bezpieczne.

Badanie wykazało również, że polscy konsumenci są otwarci oraz gotowi na innowacje takie jak biometryczna metoda autoryzacji płatności. Aż 34% ankietowanych chciałoby autoryzować płatności za pomocą odcisku palca. Autoryzacja kodem PIN ciągle ma największą liczbę zwolenników (37%) jednakże różnica między liczbą zwolenników tych metod jest nieznaczna.

9.6. Badanie pt. „Digital Payments Study 2016”

W sierpniu i wrześniu 2016 r. na zlecenie Visa przeprowadzono badanie pt. *Digital Payments Study 2016*. Badanie zrealizowano na grupie ponad 36,5 tys. konsumentów z 19 krajów⁴², tj. około 2 tys. respondentów z każdego kraju⁴³.

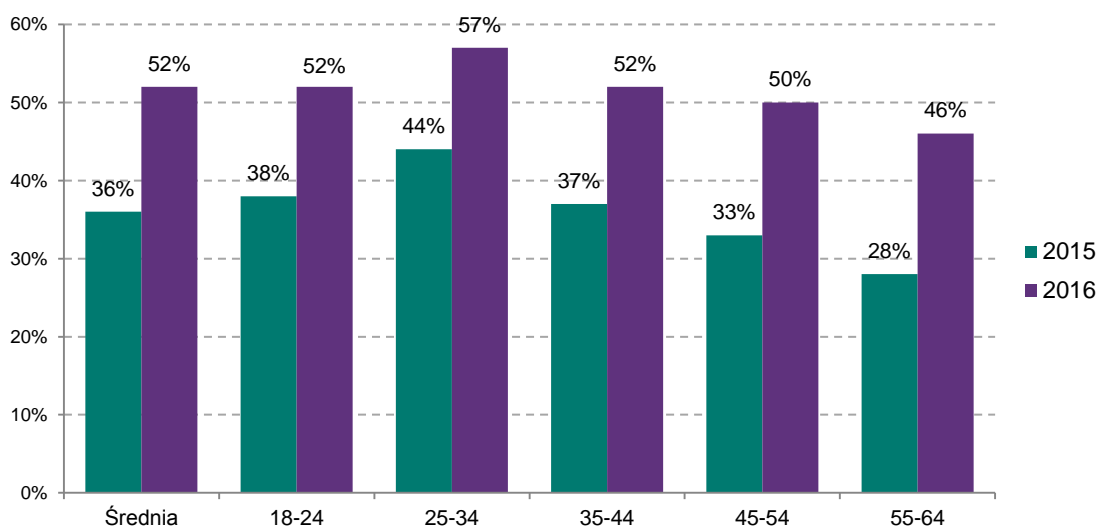
---

⁴² Kraje biorące udział w badaniu: Austria, Belgia, Dania, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Izrael, Norwegia, Niemcy, Polska, Rumunia, Słowenia, Szwajcaria, Szwecja, Turcja, Wielka Brytania i Włochy.

⁴³ Visa Infografika z badania Digital Payment Study 2016, <https://www.visa.pl/o-nas/aktualnosci/digital-payments-study-2016-infografika-60657?returnUrl=%2Fo-nas%2Faktualnosci%2Flisting.aspx>

Wyniki badania wskazują, że istnieje wyraźny związek między korzystaniem z kart zbliżeniowych a zainteresowaniem płatnościami mobilnymi, polegający na tym, że wzrost popularności kart zbliżeniowych zwiększa zainteresowanie płatnościami mobilnymi wśród konsumentów. Wyniki badania ujawniły także, że odsetek użytkowników kart zbliżeniowych wzrósł z 36% w 2015 r. do 52% w 2016 r. Co ciekawe, wzrost ten dotyczył wszystkich grup wiekowych, a największy wzrost (18 pp.) odnotowano w grupie 55-64 lata ⁴⁴.

Wykres nr 90. Wzrost odsetka użytkowników kart zbliżeniowych w latach 2015-2016

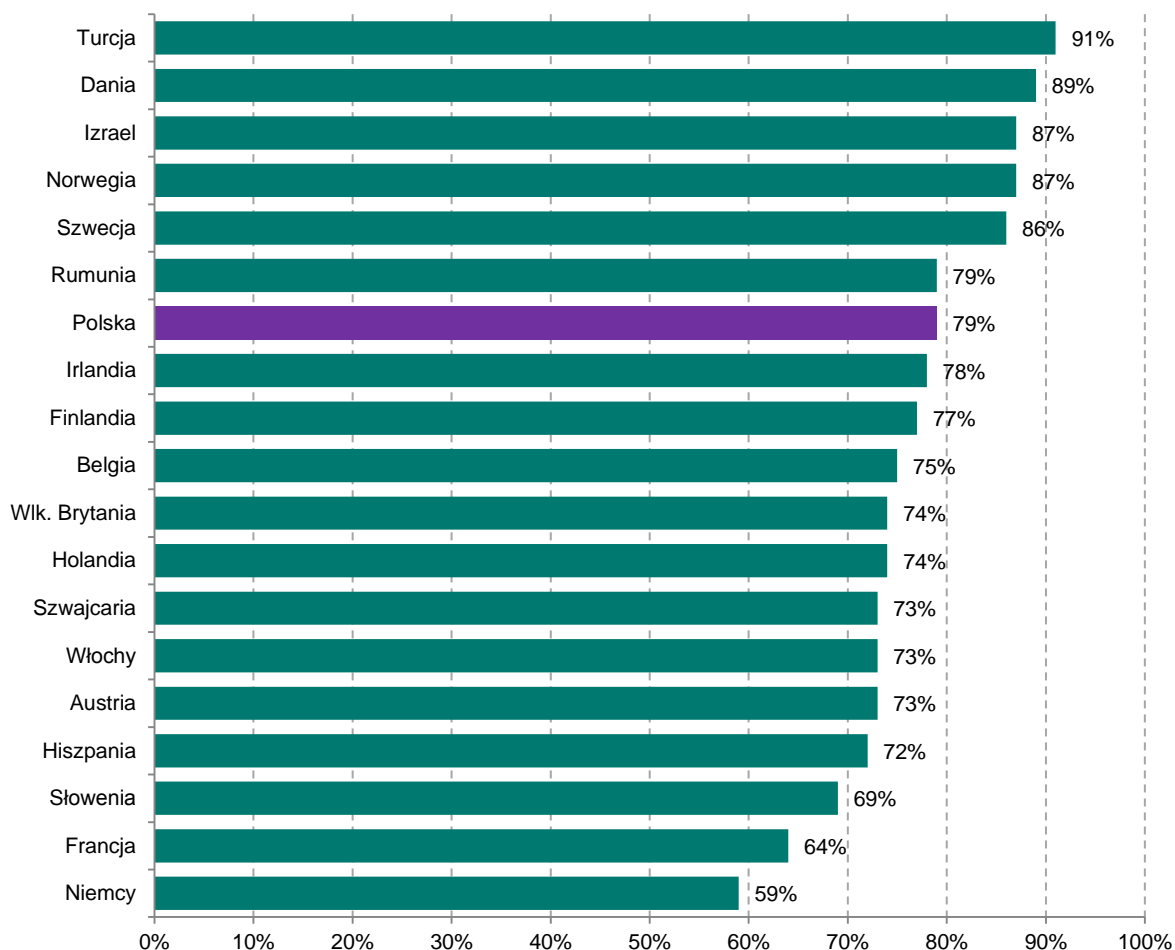

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Digital Payments Study 2016*, Visa

Rosnące zainteresowanie płatnościami mobilnymi ma swoje odzwierciedlenie w wynikach badania, które wskazują na trzykrotny wzrost wykorzystywania urządzeń mobilnych do płatności w ostatnim roku wśród Europejczyków. W roku 2015 odsetek badanych korzystających z płatności mobilnych wynosił 18%, a w roku 2016 aż 54%. Według badania liderem w korzystaniu z płatności mobilnych jest Turcja, w której aż 91% respondentów korzystało z urządzenia mobilnego do dokonywania płatności. Polska w tym zestawieniu zajmuje 6 miejsce (79%), ustępując w tym względzie jedynie krajom skandynawskim (Danii, Norwegii, Szwecji), Izraelowi oraz Turcji. Najniższy odsetek użytkowników płatności mobilnych zaobserwowano w Niemczech (59%) oraz we Francji (64%).

⁴⁴ Visa, aktualności, <https://www.visa.pl/o-nas/aktualnosci/gotowka-odchodzi-w-przeszlosc-1703662?returnUrl=/o-nas/aktualnosci/index>

Wykres nr 91. Kraje z najwyższym odsetkiem użytkowników mobilnych płatności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Digital Payments Study 2016, Visa

W Polsce najchętniej płatności mobilnych dokonują osoby w wieku 18-34 lata. W tej grupie wiekowej aż 86% osób zadeklarowało korzystanie z bankowości mobilnej lub dokonanie takiej płatności.

Badanie ujawniło również najczęściej opłacane towary i usługi za pomocą płatności mobilnych. Wśród nich znalazły się: rachunki (60%), bilety komunikacji miejskiej i kolejowe (48%), jedzenie na wynos (50%), towary i usługi o wysokiej wartości, tj. wyjazdy wakacyjne, meble (45%), muzyka programy TV i filmy (41%). Co

interesujące, najczęstszym sposobem płatności mobilnych są płatności za pomocą urządzeń typu *wearables*⁴⁵ (53%), a dopiero później za pomocą smartfonów (42%) i tabletów (34%)⁴⁶.

Odpowiedzi respondentów wskazują, że użytkownicy płatności mobilnych nawiązują bliższe kontakty ze swoimi bankami poprzez regularne sprawdzanie stanu konta drogą internetową i za pośrednictwem aplikacji bankowych.

Badanie pokazało również, że konsumenci łączą tradycyjne kanały sprzedaży z internetowymi, co jest określane jako „*showrooming*” polegający na poprzedzeniu zakupu online wizytą w tradycyjnym sklepie w celu zapoznania się z produktem. Aż 75% badanych użytkowników płatności mobilnych (i 69% ogółu badanych) przyznaje się do stosowania takiej praktyki przed zakupem w Internecie produktów o średniej i dużej wartości.

Badanie dostarczyło również informacji dotyczących obaw przed korzystaniem z płatności cyfrowych. W 2015 r. 62% ankietowanych podało obawy dotyczące bezpieczeństwa oraz nadużyć jako przyczynę niekorzystania z płatności mobilnych, w roku 2016 było to 65% wskazań. Ponadto badani wskazywali na brak wystarczająco silnego argumentu na rzecz zmiany sposobu płacenia (55%), obawy o zagrożenie prywatności (51%), a dla 24% nierozumienie mechanizmu działania nowej technologii jest czynnikiem hamującym rozpowszechnianie płatności mobilnych.

---

⁴⁵ Np. zegarki lub breloczki z funkcją płatniczą.

⁴⁶ Visa Infografika z badania Digital Payment Study 2016, <https://www.visa.pl/o-nas/aktualnosci/digital-payments-study-2016-infografika-60657?returnUrl=%2Fo-nas%2Faktualnosci%2Flisting.aspx>

Wykaz stosowanych skrótów

ADF – Akademia Dostępne Finanse

BFG – Bankowy Fundusz Gwarancyjny

BIS – Bank for International Settlements – Bank Rozrachunków Międzynarodowych

CCP – *Central Counterparty* - partner centralny, tj. podmiot, który staje się jedynym kupującym dla wszystkich sprzedających i jedynym sprzedającym dla wszystkich kupujących

CDPW – Centralny Depozyt Papierów Wartościowych

CIT - *Cash-in-transit* - firmy transportujące i obsługujące gotówkę

CSDR - *Central Securities Depositories Regulation* - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych oraz zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012

DCA – *Dedicated Cash Accounts* – Dedykowane Rachunki Pieniężne

DKP – Departament Komunikacji i Promocji

DOK – Departament Operacji Krajowych

DSP – Departament Systemu Płatniczego NBP

EACHA – *European Automated Clearing House Association* (Europejskie Stowarzyszenie Izb Rozliczeniowych)

EBA – *European Banking Authority* - Europejski Urząd Nadzoru Bankowego

EBC – Europejski Bank Centralny

EMIR – *European Market Infrastructure Regulation* – Rozporządzenie w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji

EMV – *Europay, MasterCard, VISA* – standard określający specyfikację techniczną dla obrotu kartowego, z wykorzystaniem kart elektronicznych z mikroprocesorem

EOG – Europejski Obszar Gospodarczy

ESMA - *European Securities and Markets Authority* - Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych

EUR - euro

HCE - *Host Card Emulation* – technologia umożliwiająca dokonanie płatności zbliżeniowo telefonem

GPW S.A. – Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.

IKOB - Indeks Korzystania z Obrotu Bezgotówkowego

IOSCO – *International Organization of Securities Commissions* – Międzynarodowa Organizacja Komisji Papierów Wartościowych

IRGiT S.A. – Izba Rozliczeniowa Giełd Towarowych S.A.

IRGiT SRF – system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez IRGiT S.A.

ITS - *Implementing Technical Standards* - regulacyjne standardy wykonawcze będące uzupełnieniem rozporządzenia EMIR opracowane w ramach ESMA

IZOB – Indeks Zaufania do Obrotu Bezgotówkowego

KDPW S.A. – Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.

KDPW_CCP S.A. – izba rozliczeniowa prowadząca działalność w zakresie rozliczania transakcji zawieranych na krajowym rynku finansowym, posiadająca status kontrahenta centralnego (CCP), który z chwilą przyjęcia transakcji do rozliczenia wstępuje w prawa i obowiązki pierwotnych stron transakcji, stając się kupującym dla każdego sprzedającego i sprzedającym dla każdego kupującego

KE – Komisja Europejska
KGU SORBNET2 – Krajowa Grupa Użytkowników SORBNET2
KIR S.A. – Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.
KNF – Komisja Nadzoru Finansowego
MF – Ministerstwo Finansów
MiFID II - dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE
MiFIR - rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 600/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniające rozporządzenie (EU) nr 648/2012
MIPC - Market Infrastructure and Payments Committee
MMS2 - Moduł monitorujący systemu SORBNET2 – aplikacja udostępniana przez NBP uczestnikom systemu SORBNET2 umożliwiająca monitorowanie zleceń i zarządzanie rachunkiem
NBP – Narodowy Bank Polski
NFC - *Near Field Communication* – krótkozasięgowy, wysokoczęstotliwościowy, radiowy standard komunikacji pozwalający na bezprzewodową wymianę danych
PAD - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie przejrzystości i porównywalności opłat związanych z prowadzeniem rachunku płatniczego, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego
PE – Parlament Europejski
PFMIs – *Principles for financial market infrastructures* – Zasady dotyczące infrastruktur rynku finansowego
PLN – złoty
POS – *point of sale* – punkt handlowo-usługowy
PROB – Program Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego
PSD2 - Projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego oraz zmieniającej dyrektywy 2002/65/WE, 2006/48/WE i 2009/110/WE i uchylającej dyrektywę 2007/64/WE
P2P – *person to person* – płatność (transakcja) dokonywana pomiędzy osobami fizycznymi
RPW – Rejestr Papierów Wartościowych funkcjonujący do dnia 12 kwietnia 2015 r.
RSP – Rada ds. Systemu Płatniczego
RTGS – *Real Time Gross Settlement* - rozrachunek brutto w czasie rzeczywistym
RTS – *Regulatory Technical Standards* – regulacyjne standardy techniczne i wykonawcze będące uzupełnieniem rozporządzenia EMIR opracowane w ramach ESMA
SCT – SEPA Credit Transfer (polecenie przelewu w standardzie SEPA)
SEPA – Single Euro Payment Area - Jednolity Obszar Płatności w Euro
SIM - *Subscriber Identity Module* - plastikowa karta chipowa z wbudowaną pamięcią i mikroprocesorem
SKARBNET4 – system rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez NBP funkcjonujący od dnia 13 kwietnia 2015 r.
SKOK – Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa
SORBNET – System Obsługi Rachunków Banków – wersja sieciowa, polski system RTGS dla płatności w złotych, funkcjonujący do dnia 9 czerwca 2013 r.
SORBNET2 – nowa generacja systemu SORBNET, funkcjonujący od dnia 10 czerwca 2013 r.
SORBNET-EURO – polski system RTGS dla płatności w euro, funkcjonujący do dnia 18 listopada 2011 r.
SSP – *Single Shared Platform* - wspólna platforma technologiczna systemu TARGET2

SWIFT – *Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication* - Stowarzyszenie na Rzecz Światowej Międzybankowej Telekomunikacji Finansowej

T2S – TARGET2-Securities – paneuropejska platforma rozrachunku papierów wartościowych

TARGET2 - *Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System* – transeuropejski zautomatyzowany błyskawiczny system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym

UE – Unia Europejska

US – Urząd Skarbowy

TARGET2-NBP – polski komponent systemu TARGET2

TR – *Trade Repository* – repozytorium transakcji

ZBP - Związek Banków Polskich

ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Spis schematów

Schemat nr 1. Podział uczestników systemu płatniczego	12
Schemat nr 2. Rola NBP w systemie płatniczym	12

Spis wykresów

Wykres nr 1. Liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2016 (w tys. sztuk).....	17
Wykres nr 2. Wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2016 (w bln zł).....	17
Wykres nr 3. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2016	18
Wykres nr 4. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2016 (w mln zł)	18
Wykres nr 5. Liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2016 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w tys. sztuk)	23
Wykres nr 6. Średnia dzienna liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2016 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)	23
Wykres nr 7. Wartość zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2016 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w mld euro)	24
Wykres nr 8. Średnia wartość jednego zlecenia w euro w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2016 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)	24
Wykres nr 9. Dostępność systemów SORBNET/SORBNET2, SORBNET-EURO (do 2011 r.) i TARGET2-NBP w latach 2005 – 2016	27
Wykres nr 10. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2003 r. (w mln sztuk)	28
Wykres nr 11. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2004 r. (w zł).....	28
Wykres nr 12. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r. (w tys. sztuk)	30
Wykres nr 13. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r. (w euro).....	31
Wykres nr 14. Liczba transakcji SCT wewnątrzsystemowych i międzysystemowych (w szt.) w systemie Euro Elixir	33
Wykres nr 15. Wartość transakcji SCT wewnątrzsystemowych i międzysystemowych (w mln euro) w systemie Euro Elixir	33
Wykres nr 16. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r.	35
Wykres nr 17. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r. (w zł).....	35
Wykres nr 18. Udział zleceń rozliczanych w godzinach funkcjonowania systemu Express Elixir w kolejnych trzech półroczach od II półrocza 2015 r.	36
Wykres nr 19. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie Express Elixir w kolejnych trzech półroczach od II półrocza 2015 r.	37

Wykres nr 20. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r.	39
Wykres nr 21. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r.	39
Wykres nr 22. Udział zleceń rozliczanych w różnych godzinach funkcjonowania systemu BlueCash w kolejnych okresach półrocznych od II półrocza 2015 r.	40
Wykres nr 23. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie BlueCash w kolejnych trzech półroczach od 2015 r.	40
Wykres nr 24. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)	43
Wykres nr 25. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)	43
Wykres nr 26. Liczba zleceń w systemie BLIK w poszczególnych dniach tygodnia w okresie kolejnych trzech kolejnych półroczy od II półrocza 2015 r.	44
Wykres nr 27. Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I i II półroczu 2016 r.	45
Wykres nr 28. Liczba urzędzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec kolejnych trzech półroczy od 2015 r.	45
Wykres nr 29. Średnia dzienna liczba realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2016 r.	47
Wykres nr 30. Średnia wartość zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2016 r. (dla celów porównawczych wartość na wykresie została wyrażona w walucie krajowej, przy przeliczeniu zastosowano kurs średnioważony NBP)	48
Wykres nr 31. Liczba transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2011 – 2016	52
Wykres nr 32. Wartość transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2011 – 2016	53
Wykres nr 33. Liczba operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2010 – 2016	55
Wykres nr 34. Wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2010 – 2016	56
Wykres nr 35. Liczba transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2010 – 2016 w systemie RPW (do dnia 12 kwietnia 2015 r.) i w systemie SKARBNET4 (od dnia 13 kwietnia 2015 r.)	57
Wykres nr 36. Wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2010 – 2016 w systemie RPW (do dnia 12 kwietnia 2015 r.) i w systemie SKARBNET4 (od dnia 13 kwietnia 2015 r.)	57
Wykres nr 37. Liczba punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2016	62
Wykres nr 38. Liczba transakcji rejestrowanych przez firmy przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005-2016	62
Wykres nr 39. Wartość wpłat na rachunki bankowe zrealizowanych za pośrednictwem punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2016	63
Wykres nr 40. Liczba przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2016	65
Wykres nr 41. Wartość przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2016 (w mln zł)	65

Wykres nr 42. Liczba bankomatów na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.	66
Wykres nr 43. Liczba transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mln).....	67
Wykres nr 44. Wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mld zł).....	68
Wykres nr 45. Średnia wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz średnia wartość wypłaty gotówki w kolejnych półroczach od 2008 r. (w zł).....	69
Wykres nr 46. Średnia dzienna liczba wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2008-2016	70
Wykres nr 47. Średnia dzienna wartość wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2008-2016 (w zł).....	70
Wykres nr 48. Liczba akceptantów działających w Polsce na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.	72
Wykres nr 49. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.	73
Wykres nr 50. Liczba terminali POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.	73
Wykres nr 51. Liczba transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.	74
Wykres nr 52. Wartość transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.	75
Wykres nr 53. Liczba punktów sprzedaży w internecie na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.	75
Wykres nr 54. Liczba transakcji sprzedaży w internecie z wykorzystaniem karty płatniczej na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.	76
Wykres nr 55. Wartość transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.....	77
Wykres nr 56. Liczba (w tys.) punktów handlowo-usługowych udostępniających wypłaty sklepowe - <i>cash back</i> w kolejnych półroczach od 2010 r.....	78
Wykres nr 57. Liczba (w mln szt.) wypłat sklepowych (ang. <i>cash back</i>) w kolejnych półroczach od 2008 r. ..	78
Wykres nr 58. Wartość (w mln zł) wypłat sklepowych (ang. <i>cash back</i>) w kolejnych półroczach od 2008 r. ..	79
Wykres nr 59. Średnia wartość (w zł) transakcji <i>cash back</i> w kolejnych półroczach od 2008 r.	79
Wykres nr 60. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki (w mln) w okresie czerwiec 2005 r. – grudzień 2016 r.	81
Wykres nr 61. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w okresie czerwiec 2005 – grudzień 2016	82
Wykres nr 62. Liczba poleceń przelewu w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2005 r.....	84
Wykres nr 63. Liczba poleceń zapłaty w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2005 r.	85
Wykres nr 64. Liczba kart płatniczych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.	86
Wykres nr 65. Liczba kart kredytowych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.....	86
Wykres nr 66. Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe i obciążeniowe na koniec grudnia 2009 r. oraz grudnia 2016 r.	87
Wykres nr 67. Liczba wyemitowanych kart zbliżeniowych oraz udział kart zbliżeniowych w liczbie wszystkich kart płatniczych na koniec kolejnych półroczy od II półrocza 2010 r.	88

Wykres nr 68. Udział transakcji zbliżeniowych w liczbie transakcji bezgotówkowych w I i II półroczu 2016 r.	89
Wykres nr 69. Udział transakcji zbliżeniowych w wartości transakcji bezgotówkowych w I i II półroczu 2016 r.	89
Wykres nr 70. Liczba terminali POS przystosowanych do akceptacji kart zbliżeniowych na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2011 r.	90
Wykres nr 71. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych zrealizowanych kartami zbliżeniowymi w poszczególnych półroczach 2015-2016.....	91
Wykres nr 72. Średnia wartość transakcji bezgotówkowych zrealizowanych kartami zbliżeniowymi w poszczególnych półroczach 2015-2016.....	91
Wykres nr 73. Liczba transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.....	92
Wykres nr 74. Wartość transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.....	93
Wykres nr 75. Liczba transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.....	94
Wykres nr 76. Wartość transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.....	94
Wykres nr 77. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.....	95
Wykres nr 78. Liczba oszustw wg banków i agentów rozliczeniowych w latach 2009 – 2016	99
Wykres nr 79. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2016 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków	100
Wykres nr 80. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w I i II półroczu 2016 r. – dane od banków.....	100
Wykres nr 81. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2016 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od banków ..	101
Wykres nr 82. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w I i II półroczu 2016 r. – dane od banków	102
Wykres nr 83. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2016 – dane od agentów rozliczeniowych	103
Wykres nr 84. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2016 – dane od agentów rozliczeniowych	103
Wykres nr 85. Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w latach 2006-2016 (w mld zł).....	105
Wykres nr 86. Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w M1 w latach 2006-2016 (w %).....	106
Wykres nr 87. Wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych w latach 2006 - 2016 (w mld zł)	107
Wykres nr 88. Udział depozytów na żądanie gospodarstw domowych w M1 w latach 2006 - 2016 (w %)	108
Wykres nr 89. Posiadanie konta osobistego/ROR przez Polaków według wieku.....	134
Wykres nr 90. Wzrost odsetka użytkowników kart zbliżeniowych w latach 2015-2016.....	138
Wykres nr 91. Kraje z najwyższym odsetkiem użytkowników mobilnych płatności.....	139

Spis tabel

Tabela nr 1. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I i II półroczu 2016 r.	19
Tabela nr 2. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I i II półroczu 2016 r..	19
Tabela nr 3. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I i II półroczu 2016 r.	25
Tabela nr 4. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I i II półroczu 2016 r.	25
Tabela nr 5. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w I i II półroczu 2016 r.	29
Tabela nr 6. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w I i II półroczu 2016 r.	32
Tabela nr 7. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Express Elixir w I i II półroczu 2016 r.....	37
Tabela nr 8. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash w I i II półroczu 2016 r.	41
Tabela nr 9. Wartość i liczba zleceń w systemie BLIK w I i II półroczu 2016 r.	46
Tabela nr 10. Porównanie średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w I i II półroczu 2016 r.	49
Tabela nr 11. Porównanie średniej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I i II półroczu 2016 r.	50
Tabela nr 12. Liczba banków, SKOK-ów, placówek Poczty Polskiej oraz pośredników finansowych przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe wg stanu na koniec czerwca 2016 r. i grudnia 2016 r.....	60
Tabela nr 13. Liczba podmiotów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe, liczba i wartość wpłat dokonanych w latach 2005 – 2016.....	61
Tabela nr 14. Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym w latach 2005 – 2016.....	64
Tabela nr 15. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2005-2016	83

---

www.nbp.pl

